GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2024

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 18 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2020/35611 17.12.2024
AHMET BALKAYA VE RENGİN ERGÜL

002 2020/38026 17.12.2024
SALİHE AYDENİZ (2)

003 2021/956 17.12.2024
HASAN DEMİR

004 2021/1216 17.12.2024
MEHMET TEKİN

005 2021/2004 17.12.2024
MEHMET EMİN YALÇIN

006 2021/3525 17.12.2024
MURAT CANŞAD

007 2021/5203 17.12.2024
ALİ ÜNAL

008 2021/5245 17.12.2024
MURAT DAYI

009 2021/7380 17.12.2024
BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ

010 2021/9925 17.12.2024
HASAN BOZKURT VE NAZMİYE BAĞ

011 2021/10463 17.12.2024
ASGÜL METAL MAKİNE İNŞAAT REKLAM TAAHHÜT TİCARET İTHALAT İHRACAT SANAYİ LTD. ŞTİ.

012 2021/18890 17.12.2024
AHMET TOPKAYA

013 2021/20057 17.12.2024
BÜLENT YOLAL VE DİĞERLERİ

014 2021/21583 17.12.2024
HACI MURAT KORKMAZ

015 2021/23756 17.12.2024
OKTAY KESKİN

016 2021/30773 17.12.2024
FATMA KARAGÖZ VE DİĞERLERİ

017 2021/31427 17.12.2024
EMİNE ALABAŞ VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

018 2021/31504 17.12.2024
EMRAH AKÇA

019 2021/33722 17.12.2024
DURMUŞ UZUN

020 2021/35453 17.12.2024
AYŞE ŞIK

021 2021/38990 17.12.2024
HAYRİ ALTAY

022 2021/41832 17.12.2024
FESİH KARAKOÇ

023 2021/41970 17.12.2024
MURAT BUHUR

024 2021/48066 17.12.2024
CEMİL KOÇ

025 2021/56406 17.12.2024
ABDULLAH AYDIN ÖZCAN

026 2021/61847 17.12.2024
ABDULLAH AVCI VE DİĞERLERİ

027 2022/24783 17.12.2024
FATMA ŞENGÜN

028 2022/29775 17.12.2024
ABDULLAH ULAŞ VE DİĞERLERİ

029 2022/68091 17.12.2024
HİLMİ DİVOĞLU VE DİĞERLERİ

030 2022/109219 17.12.2024
BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş. (2)

031 2023/1270 17.12.2024
SATU ALTINAĞ ERMİŞ VE DİĞERLERİ

032 2023/3957 17.12.2024
HABİBE ALPTEKİN VE HEKİME AĞIRMAN

033 2023/6410 17.12.2024
HALİT MUTLU VE SIRAÇ AKSÖZ

034 2023/11924 17.12.2024
İHSAN BUDAK VE DİĞERLERİ

İçindekiler - devam

035 2023/12218 17.12.2024
ŞÜKRÜ ORAL VE DİĞERLERİ

036 2023/14011 17.12.2024
ABDULHAKİM DEMİR

037 2023/23222 17.12.2024
MURAT KAKÜL

038 2023/29610 17.12.2024
ABDULKERİM AKMAN VE NUREDDİN DEMİR

039 2023/32656 17.12.2024
AYDIN ÖZKAN VE DİĞERLERİ

040 2023/39725 17.12.2024
SEYFETTİN BAYAR

041 2023/48261 17.12.2024
AHMET GÜZELDAL

042 2023/50162 17.12.2024
SULTAN HUMEYDİ VE DİĞERLERİ

043 2023/50210 17.12.2024
AYHAN ÇOBAN VE DİĞERLERİ

044 2023/92990 17.12.2024
M.Y.

045 2023/105949 17.12.2024
MENDERES EKİNCİ VE DİĞERLERİ

046 2023/107148 17.12.2024
MUHYETTİN SÜNGER

047 2024/3239 17.12.2024
GÜN-ŞAHİN TURİZM İNŞAAT PETROL NAKLİYE TARIM GID. KON. TEM. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

048 2018/24266 18.12.2024
TURGUT YOKUŞ (2)

049 2019/1505 18.12.2024
MEHMET ÇAKMAK VE DİĞERLERİ

050 2019/1579 18.12.2024
ASMİN GRUP ULUSLARARASI TAŞIMA PET. İNŞ. TURZ. LTD. ŞTİ.

051 2019/23175 18.12.2024
ALİ TİMURTAŞ

İçindekiler - devam

052 2019/25763 18.12.2024
AHMET ÇAĞATAY TINMAZ

053 2019/34572 18.12.2024
HALİS GÜVEN

054 2020/577 18.12.2024
ADEM UZAN VE DİĞERLERİ

055 2020/694 18.12.2024
ALİ ULVİ TURHAN VE DİĞERLERİ

056 2020/3669 18.12.2024
İSA KIVRAK

057 2020/7159 18.12.2024
A. NESLİHAN KUYUCU

058 2020/8468 18.12.2024
VEYSİ ŞEN VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

059 2020/9694 18.12.2024
DİLEK EMRE VE DİĞERLERİ

060 2020/17392 18.12.2024
Z.G.K.

061 2020/18367 18.12.2024
EMRE SAFA TURKAN

062 2020/20797 18.12.2024
ŞABAN CİNOĞLU (2)

063 2020/22393 18.12.2024
AHMET ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

064 2020/22692 18.12.2024
MEHMET ÇELİK

065 2020/24133 18.12.2024
MEHMET EMİN KAYA VE DİĞERLERİ

066 2020/31610 18.12.2024
ABDULLAH EKİNCİ

067 2020/31809 18.12.2024
ALPER TEKİŞALP

068 2020/32351 18.12.2024
HASAN DELİVELİ

İçindekiler - devam

069 2020/36607 18.12.2024
ALİ MUHCU VE DİĞERLERİ

070 2020/39238 18.12.2024
ÖMER ÇOŞKUN

071 2020/39791 18.12.2024
Y.Ö.

072 2020/40361 18.12.2024
HASAN TURHAN

073 2021/842 18.12.2024
SİNAN AĞDAŞ

074 2021/2265 18.12.2024
C.T.

075 2021/2723 18.12.2024
MESUT YILDIZ VE ADNAN SUHA ÇOLAK

076 2021/3892 18.12.2024
SERHAT DÜZGÜN

077 2021/5990 18.12.2024
EBRU ÇAVUŞ

078 2021/7171 18.12.2024
EFRAHİM ACABOĞA

079 2021/8194 18.12.2024
ÖMER SOYUTEMİZ

080 2021/9149 18.12.2024
AHMET FAZIL IŞIK

081 2021/12336 18.12.2024
MUSTAFA KILIÇ

082 2021/16954 18.12.2024
HAYRİYE ŞEN

083 2021/20295 18.12.2024
ARGEMO MOBİLYA DEKORASYON SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

084 2021/22120 18.12.2024
FEYZİ YAMANKILIÇ

085 2021/24558 18.12.2024
NAZMİ TEMELCAN

İçindekiler - devam

086 2021/26105 18.12.2024
SALİH ÇAĞLIN

087 2021/30079 18.12.2024
WALEED KHALID ISMAEL AL HALBOOSI

088 2021/32172 18.12.2024
N.S.

089 2021/40567 18.12.2024
ALİ AY

090 2021/45257 18.12.2024
ZABİT İLTER VE DİĞERLERİ

091 2021/64245 18.12.2024
İSPET PETRO KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

092 2022/17941 18.12.2024
EMRE KENDİR

093 2022/36277 18.12.2024
CANGİR TATAR VE DİĞERLERİ

094 2022/42623 18.12.2024
DENİZ TOPKAN

095 2022/54505 18.12.2024
TEVFİK CAN YILDIZAN

096 2022/60278 18.12.2024
HARUN MÜSELLİM

097 2022/69246 18.12.2024
MUSTAFA MERT MAMAL VE DİĞERLERİ

098 2022/69839 18.12.2024
TÜRKAN KULAKSIZ VE DİĞERLERİ

099 2022/74477 18.12.2024
CANAN GÜL VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

100 2022/75081 18.12.2024
TURAN HENDEN

AHMET BALKAYA VE RENGİN ERGÜL

B. No: 2020/35611 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/35611

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET BALKAYA VE RENGİN ERGÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/35611)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucular : 1. Ahmet BALKAYA

2. Rengin ERGÜL

Vekili : Av. Ramazan DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kolluk görevlilerinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan türde muamelelerde bulunması ve bu konuda etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının, sözü edilen muamelelerden doğan zararların tazmini istemiyle açılan davanın reddi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yapılmak istenen basın açıklamasının kolluk görevlilerince engellenmesi nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Avukat olan Başvuruculların iddialarına göre ceza infaz kurumunda tutulan yakınlarının durumunu protesto etmek isteyen bazı kişiler, Bakırköy Kadın Kapalı Ceza İnfaz Kurumu önünde basın açıklaması yapmak istemiştir. Başvurucular, basın açıklaması yapmak isteyen grupta yer alan müvekkillerinin menfaatlerini korumak için orada bulunduklarını iddia etmektedir.

3. Kolluk kuvvetleri, söz konusu basın açıklamasının PKK/KCK silahlı terör örgütü lideri A.Ö.ye uygulanan sözde tecridin kaldırılması için yapıldığını belirterek izin verilmeyeceğini duyurmuş ve gruptan dağılmasını istemiştir. Kolluk tutanaklarına göre olay esnasında bir milletvekilinin PKK/KCK silahlı terör örgütü lideri A.Ö.ye uygulandığı iddia edilen tecridi protesto ettiklerini belirtmesi üzerine müdahale başlamıştır. Başvurucular, kolluk kuvvetleriyle diyalog kurulduğunu ve müdahalenin toplanma özgürlüğünü ihlal ettiğini belirttiklerini ifade etmiştir. Kolluk tarafından tutulan Olay Tutanağı'nda ise gruba müdahale edildiği, gruptan iki kişinin gözaltına alındığı, başvurucuların buna karşı çıkması üzerine gözaltına alındıkları belirtilmiştir.

4. Başvurucuların 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davrandıklarından bahisle haklarında kamu davası açılmıştır. Davada her iki başvurucu da eylemlerinin suç teşkil etmediği gerekçesiyle beraat etmiş ve kararlar kesinleşmiştir.

5. Başvurucular, polis aracına alındıktan sonra uzun bir süre ellerinin arkadan ve sıkı bir şekilde plastik kelepçeyle kelepçelendiğini, polis memurlarının sözlü ve fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını ileri sürmüştür. Başvurucu Rengin Ergül ayrıca polislerin cinsel tacizine uğradığını iddia etmiştir.

6. Başvurucular, polis merkezine götürülmeden önce haklarında adli muayene raporu alınması için Bayrampaşa Devlet Hastanesine götürülmüş, 3/5/2019 tarihinde saat 13.40 sıralarında adli muayene raporları aldırılmıştır. Raporlarda başvurucu Ahmet Balyaka için "Sağ airukula (kulak kepçesi) önünde palpasyonla hafif hassasiyet haricinde darp ve cebir izi yoktur," şeklinde, başvurucu Rengin Ergül için "Sol cruris (incik) iç yüzde minimal sıyrık, sol ön kol iç yüzde minimal sıyrık, el bileklerinde kelepçe izi haricinde darp ve cebir izi yoktur." şeklinde tespitler yapılmıştır.

7. Başvurucular, polis merkezine götürülmüş; 2911 sayılı Kanun kapsamında ifadelerine başvurulmuş ve salıverilmeden önce adli muayene raporlarının düzenlenmesi için bu defa Bakırköy Dr. Sadi Konuk Eğitim ve Araştırma Hastanesine götürülmüştür. 3/5/2019 tarihinde saat 17.00 sıralarında düzenlenen raporlarda başvurucu Ahmet Balyaka için "Sağ göz altında 0.5 cm kırmızı ekimoz, boyun sol yanda düzensiz şekilli kırmızı ekimoz, boyun sağ yanda 2 adet 0.5x0.5 cmden küçük kırmızı ekimoz, sağ dirsek arka yüzde 1.5x1.5 cm kurutlu abrazyon, sağ el bileği çevresinde düzensiz şekilli kırmızı ekimoz, sol el bileği dış yüzde 1 adet 0.1x7 cm kırmızı ekimoz ve düzensiz şekilli kırmızı ekimozlar, karın sağ alt kadranda 0.5x7 cm kırmızı ekimoz mevcut" şeklinde, başvurucu Rengin Ergül için "Sol kol dorsal yüz orta hatta düzensiz şekilli kırmızı ekimoz, sol kol ventral yüz 1/3 üst kısımda düzensiz şekilli koyu mor kırmızı ekimoz, sol ön kol ventral yüz orta hatta 1x1 cm koyu mor ekimoz, sol ön kol dorsal yüz 1/2 alt kısımda düzensiz şekilli kırmızı koyu mor ekimoz, sol el bileği iç yüzde bilezik şeklinde kırmızı ekimoz, sağ kol ventral yüz 1/2 alt kısımda 3 adet 0.5x0.5 cmden küçük kırmızı koyu mor ekimoz, sağ ön kol ventral yüz 1/2 üst kısımda 1 adet 3.5 cm kırmızı ekimoz, sağ el bileği dış yüzde düzensiz şekilli ekimoz, sol cruris medial orta hatta 1 cm abrazyon çevresinde koyu mor ekimoz" şeklinde bulgular tespit edilmiştir.

8. Başvurucular, fiziksel ve sözlü şiddete uğradıklarından bahisle ilgili kamu görevlileri hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunmuş; bu kapsamda adli muayene raporlarını sunmuş, toplantı ve gösteri yürüyüşü haklarının ihlal edildiğini ifade etmiş; şikâyet dilekçesine olaylara ilişkin görüntüleri içeren CD'yi eklemiş ve tanık isimleri bildirmiştir. Başvurucu Rengin Ergül ayrıca Türkiye İnsan Hakları Vakfı

İstanbul Temsilciliği tarafından düzenlenen ve cinsel taciz sebebiyle psikolojik rahatsızlığı geliştiğine ilişkin olan tıbbi değerlendirme raporunu suç duyurusu dilekçesine eklemiştir. Söz konusu rapora göre başvurucuda travma sonrası stres bozukluğu gelişmiştir.

9. Başsavcılık, emniyet birimlerinden açıklama istemiş ve kesin rapor düzenlemesi için Adli Tıp Kurumuna müzekkere yazmıştır. Adli Tıp Kurumu başvuruculların yaralanmalarının hayati tehlike oluşturmadığını ve etkilerinin basit bir tıbbî müdahaleyle giderilebilecek ölçüde hafif olduğunu belirtmiştir. Başsavcılık, kolluk tarafından düzenlenen tutanakları dikkate alarak 3/6/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...[Ş]ikayete konu olay günü uyarılara rağmen toplantı ve gösteri yürüyüşleri kanunu'na muhalefet edecek şekilde eylemlerde bulunan müştekilere kolluk marifetince müdahale edildiği, bu müdahale esnasında müştekilerin basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek şekilde yaralandıklarının soruşturma dosyasında bulunan adli tıp kurumu kati hekim raporunca anlaşıldığı, açıklandığı üzere müştekilere kolluk kuvvetleri tarafından eylemi sonlandırmak amacıyla müdahale edildiği, söz konusu müdahale esnasında müştekilerin direnmesi nedeniyle basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek ölçüde hafif nitelikte yaralanma ihtimalinin hayatın olağan akışına uygun olduğu, söz konusu nedenlerden mütevellit işbu soruşturmanın konusu kolluk kuvvetleri hakkında herhangi bir soruşturma yapılmasına gerek olmadığı kanaatine varıldığından kimlikleri belli olmayan görevliler hakkında kovuşturma yapılmasına yer olmadığına... [karar verildi.]"

10. Başvurucular, Başsavcılık kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçelerinde haklarında 2911 sayılı Kanun'a muhalefet etme suçundan iddianame hazırlayan savcının suç duyurusuna ilişkin karar veren savcı olduğunu, bu hâliyle tarafsız ve bağımsız davranmasının beklenemeyeceğini belirtmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği itirazı reddetmiştir. Söz konusu karar başvuruculara 2/10/2020 tarihinde bildirilmiştir. Başvurucular 28/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucular ayrıca olay sebebiyle uğradıklarını ileri sürdükleri zarar sebebiyle ilgili idare aleyhine ayrı ayrı idare mahkemelerinde maddi ve manevi tazminat davası açmıştır.

12. Başvuruculların açtığı idari davalar reddedilmiştir.

i. Başvurucu Rengin Ergül'ün açtığı davanın ret gerekçesi şöyledir:

"Uyuşmazlıkta, dava dosyasında yer alan bilgi ve belgeler ile taraflarca sunulan görüntüler birlikte değerlendirildiğinde; olay günü kolluk görevlilerince yapılan uyarılara rağmen grubun dağılmayarak eylemine devam ettiği, bunun üzerine eylemcilerin emniyet güçlerince muhafaza altına alınmaya çalışıldığı, avukat olan davacının eylemcilerin muhafaza altına alınmalarını engellemeye çalıştığı, bu esnada kargaşa oluştuğu, olaya ilişkin dava dosyasında yer alan görüntülerde kolluk görevlilerince dengeli ve orantılı bir şekilde kuvvet kullanılarak olaylara müdahalede edildiğinin görüldüğü, kolluk görevlilerince amacını aşacak şekilde orantısız güç kullanıldığına yahut şiddet uygulandığına dair herhangi bir görüntünün bulunmadığı, bunun dışında davacı tarafından gözaltına alındığı sırada polisler tarafından kendisine şiddet uygulandığı, hakaret edildiği ve cinsel tacizde bulunulduğu ileri sürülmekte ise de, davacının bu iddialarını somut olarak ortaya koyan herhangi bir bilgi veya belgenin de dava dosyasına sunulamadığı, olaylara müdahale eden kolluk görevlileri hakkında açılmış bir disiplin soruşturmasının ya da ceza davasının da bulunmadığı, bununla birlikte davacının genel adli muayenesinde tespit edilen lezyonlarla ilgili bulguların idare

görevlilerinin doğrudan davacıya yönelik eyleminden mi yoksa davacının eylemcilerin muhafaza alınmasını engellemeye yönelik davranışı sırasında meydana gelen kargaşa sonucu mu oluştuğunun anlaşılamadığı, dolayısıyla bu hususların davalı idare elemanlarınca davacının darp edilmesi sonucu meydana geldiği sonucunun çıkarılamayacağı ve davalı idarenin sorumlu tutulamayacağı, tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; salt davacının beyanları esas alınarak davalı idareye kusur atfedilemeyeceği, zararın davalı idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığının somut, açık ve şüpheden uzak şekilde ortaya konulamadığı, dolayısıyla davacı tarafından uğranıldığı iddia olunan zararla idarenin herhangi bir eylemi/eylemsizliği arasında illiyet bağı kurulamadığı anlaşıldığından, davacının manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekmektedir."

ii. Başvurucu Ahmet Balkaya'nın açtığı idari davanın ret gerekçesi şöyledir:

"Olayda, dosyada yer alan bilgi ve belgeler ile taraflarca sunulan görüntülerin incelenmesinde, olay günü, uyarıya rağmen dağılmamaları üzerine eylemcilerin emniyet güçlerince muhafaza altına alınmaya çalışıldığı, avukat olan davacının eylemcilerin muhafaza altına alınmalarını engellemeye çalıştığı, bu esnada kargaşa oluştuğu, olayın vuku buluş şekli ile dosya içeriğinde yer alan bilgi ve belgeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, emniyet güçleri tarafından davacı şahsa karşı amacını aşacak şekilde orantısız güç kullanıldığının ve davacıda meydana gelen yaralanmanın idare görevlilerinin doğrudan davacıya yönelik eyleminden mi yoksa davacının eylemcilerin muhafaza alınmasını engellemeye yönelik davranışı sırasında meydana gelen kargaşa sonucu mu oluştuğunun anlaşılamadığı, davacı tarafından olayın medyaya yer alması sonucu müvekkillerinin dosyalarını kendisinden aldıkları ve bu nedenle de maddi zarara uğradığı ileri sürülmekle birlikte buna dair bilgi ve belge sunulmadığı gibi, böyle bir zarar doğmuş olsa bile olayla illiyet bağının bulunmadığı, bu bağlamda, davacıda meydana gelen zararın kaynağının idarenin doğrudan davacıya yönelik haksız bir eylemi olduğuna dair dosyada somut, açık, şüpheden uzak ve net bir delil olmadığından, davacının ... manevi tazminat talebine yönelik isteminin reddi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır."

13. Anılan kararlar istinaf incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucular kesinleşen idare mahkemeleri kararları sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyonca Başvurucu Ahmet Balkaya'nın yaptığı 2022/37593 başvuru numaralı bireysel başvuru ile başvurucu Rengin Ergül'ün yaptığı 2022/37744 başvuru numaralı bireysel başvurunun 2020/35611 başvuru numaralı bireysel başvuruyla birleştirilmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucular, ellerinin arkalarından ve sıkı şekilde bağlandığını, fiziksel ve sözlü şiddete maruz kaldıklarını ve konuyla ilgili şikâyetleri nedeniyle başlatılan soruşturmanın özenli yürütülmediğini ileri sürmüştür. Başvurucu Rengin Ergül ayrıca gözaltında tutulduğu sırada cinsel tacize uğradığını iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde başvuruculara gözaltı işlemleri sırasında polis memurlarına direnmesi sebebiyle olayın meydana geldiği, yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

16. Başvuruculara iddiaları kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir. Açıkça

dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Kişilerin kendi tutumu kesin olarak zorunlu kılmadıkça güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerince kişilere fiziksel güç kullanılması ilke olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 81). Gözaltı veya tutukluluk gibi bireyin devletin kontrolü altında bulunduğu sırada bir yaralanma olayı meydana gelmiş ise bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirme yükümlülüğü yetkili makamlardadır (S.D., B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95). Bunun sebebi bu tür olaylarda gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgilerin çoğunlukla yetkili makamların erişiminde olmasıdır (Ferit Kurt ve diğerleri, B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

18. Başvuruya konu olay hakkında yürütülen soruşturmada kamu görevlilerinin kullandığı gücün gerekli ve başvuruculaların tutumuyla orantılı olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün başvuruculaların davranışından dolayı kesin olarak gerekli veya kitlesel kargaşanın bastırılması amacıyla kaçınılmaz olup olmadığı, gerekli ya da kaçınılmaz ise güç kullanımında aşırıya kaçılıp kaçılmadığı yahut kullanılan güç ile güç kullanımının amacı arasında orantı olup olmadığıdır.

19. Somut olayda başvuruculaların polis merkezine götürülmeden öncesine ve götürüldükten sonrasına ait, aynı tarihli raporlardan anlaşıldığı üzere başvuruculara meydana gelen yaralanmaların polis merkezinde gerçekleştiğine dair kuvvetli olgunun var olduğu açıktır. Başvurucular polis merkezine götürülmeden önce haklarında düzenlenen adli muayene raporlarında başvuruculaların sadece bilek ve kol kısımlarındaki yaralanmalardan bahsedilmişken başvuruculaların polis merkezinden salıverildikten sonra haklarında düzenlenen adli muayene raporlarında vücutlarının başka yerlerinde de yaralanmalar olduğu belirtilmiştir. Bu durumda gerçekleşen yaralanmaların zor kullanma yetkisinin bulunmadığı bir zamanda yaşandığına ilişkin iddialara yönelik olarak tatmin edici ve inandırıcı şekilde açıklama getirme yükümlülüğü yerine getirilmemiştir. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre nasıl oluştuğu soruşturma makamınca ortaya konulmayan muamele (yaralanma) insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

20. Anayasa'nın 17. maddesi -"Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer,

soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D.,§§ 111-114; Veli Saçılık (2), B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

21. Somut olayda Başsavcılık başvuruculara sunduğu doktor raporlarındaki farklılıkla ilgili herhangi bir değerlendirmede bulunmamış, olayların ne zaman gerçekleştiğine ilişkin olarak kamu görevlilerinin ifadelerini almamış, olaylara tanık oldukları anlaşılan kişilerin ifadelerine başvurmamış, ilgili emniyet birimleri tarafından -Başsavcılıkça savunma niteliğinde olduğu belirtilen- ibraz edilen bilgi doğrultusunda sonuca ulaşmıştır. Ayrıca kelepçelerin başvuruculara kollarına sıkıca takılması sebebiyle ortaya çıkan durum hakkında da bir değerlendirmede bulunmamış ve bu durumun gerekli olup olmadığını tartışmamıştır. Bu nedenle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucular, ilgili idare aleyhine açtıkları tam yargı davasının reddedilmesi sebebiyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Başvuruculara şikâyeti, Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan türde muamelelere uğramaları nedeniyle uğradıklarını iddia ettikleri zararların tazmini istemiyle açtıkları davanın reddedilmesine yöneliktir.

25. Anayasa Mahkemesinin kötü muamele yasağıyla bağlantı olarak etkili başvuru hakkı yönünden inceleme yapabilmesi için ya soruşturma veya yargılama makamlarının kamu görevlilerinin kasıtlı kötü muameleleri nedeniyle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğini en azından öz itibarıyla tespit etmeleri ya daceza soruşturması üzerine süresi içinde yapılmış bir başvuruda söz konusu ihlali Anayasa Mahkemesinin saptaması gerekir (Aslı Leman Atlı, B. No:2018/4065, 5/10/2022, § 67). Anayasa Mahkemesi Abdullah Yaşa ([GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020) kararında kötü muamele yasağının esas bakımından ihlal edildiğinin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararıyla tespit edildiğini belirterek tazminat davasına ilişkin şikâyetlerin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiğini değerlendirmiştir (anılan kararda bkz. § 49).

26. Somut başvuruda Anayasa Mahkemesi insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğine karar vermiştir. Bu durumda başvuruculara anılan şikâyetleri (bkz. § 24) insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

27. İdare mahkemelerinin meseleyi daha çok toplantıya müdahale yönünden ele aldığı görülmektedir. Oysa başvuruculara gözaltı sürecine ilişkin şikâyetleri de vardır. Bu nedenle idare mahkemelerinin özellikle güç kullanma ile ilgili iddiaları yönünden değerlendirme yaparken gözaltı girişinde alınan rapor ile çıkışında alınan rapor arasında fark olup olmadığına, fark varsa bunun sebebinin idarece veya konuyla ilgili soruşturma makamlarınca ortaya konulup konulmadığına dikkat etmesi gerekir. İdare mahkemelerinin sözü edilen hususlara dikkate etmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele

yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucular, gerçekleştirilmek istenen basın açıklamasının engellenmesi sebebiyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir. 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Başvuru konusu yasaklama kararlarının Anayasa'nın 34. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sebeplerden kamu düzeninin korunması ve suç işlenmesinin önlenmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır.

31. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (bu konuda genel ilkeler için bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 32; Sevinç Hocaoğulları, B. No: 2015/271, 15/11/2018; §§ 39-42). Anayasa Mahkemesi, birçok kararında kamu düzenini bozacak nitelikte bir tehlike veya tehdidin bulunması ve bunun daha hafif tedbirlerle bertaraf edilememesi durumunda son çare olarak hakkın sınırlanabileceğini vurgulayarak çatışan yararlar arasında adil bir denge kurulması gerektiğini değerlendirmiştir (İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, B. No: 2016/23696, 8/6/2021, § 42; bazı farklılıklarla birlikte toplantı hakkı bağlamında bkz. Dilan Ögüz Canan [GK], B. No: 2014/20411, 30/11/2017, § 32; sendika hakkı bağlamında bkz. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73). Dolayısıyla hakka yönelik müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığının ortaya konulması ve bunun ispat edilmesi kural olarak müdahale eden idareye ve müdahaleyi denetleyen idari yargıya düşmektedir (idare ve yargı mercilerinin adil bir denge kurulduğunu ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymaları gerektiğine ilişkin kararlar için bkz. İsmail Sarıkabadayı ve diğerleri, § 45; Mahir Engin Çelik ve Sakine Esen Yılmaz, B. No: 2016/8776, 7/9/2021, § 44; Abdulkadir Öztürk, B. No: 2019/13420, 31/3/2022, § 47).

32. Anayasa’nın 34. maddesi fikirlerin silahsız ve saldırısız, başka bir ifade ile barışçıl bir şekilde ortaya konulabilmesi için toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını güvence altına almıştır. Dolayısıyla toplantı hakkının amacı, şiddete başvurmayan ve fikirlerini barışçıl bir şekilde ortaya koyan bireylerin haklarının korunmasıdır. Barışçıl amaçlarla bir araya gelmiş kişilerin toplantı hakkını kullanırken kamu düzeni açısından tehlike oluşturmayan ve şiddet içermeyen davranışlarına devletin sabır ve hoşgörü göstermesi çoğulcu demokrasinin gereğidir (Dilan Ögüz Canan, § 36; Osman Erbil, § 54).

33. Somut olayda başvuruculaların da dahil olduğu toplantının barışçıl olmadığı yönünde kolluk belgelerine ya da yargı kararlarına yansıyan bir tespit bulunmamaktadır. O hâlde Anayasa Mahkemesi önündeki mesele, barışçıl bir şekilde basın açıklaması yapmak ya da basın açıklamasına katılmak için toplanan kişilere kolluk güçleri tarafından yapılan

müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesidir.

34. 2911 sayılı Kanun'un "Kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleri" kenar başlıklı 23. maddesinde uzun bir liste hâlinde toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin hangi hâllerde kanuna aykırı olacağı sayılmıştır. Başsavcılık kararında da toplantının kanunsuz olduğu belirtilmiştir. Somut başvuruda basın açıklamasının ceza infaz kurumlarında açlık grevi yapan kişilerin durumlarına dikkat çekmek için yapıldığı görülmüştür. Kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağa göre toplantıya katılan bir milletvekili toplantının silahlı terör örgütü lideri yararına yapıldığını basın açıklaması sırasında belirtmiştir. Kolluk da bu sebeple toplantıya müdahale etmiştir Bu durumda kolluk görevlilerinin meşru bir amaca yönelik olarak suçun önlenmesi amacıyla toplantı ve gösteri yürüyüşüne müdahale ettiği anlaşılmıştır.

35. Başvuruya konuolayda kolluk görevlilerinin toplantının ve gösteri yürüyüşünün barışçıl niteliğini kaybettiğine veya basın açıklamasının toplantıyı ve gösteri yürüyüşünü barışçıl nitelikten çıkardığına ilişkin bir tespiti yoktur. Uzun bir süre yapıldığı ve barışçıl nitelikten çıkmadığı anlaşılan toplantıya müdahale edilmesini gerektirecek nitelikte bir olayın yaşanmadığı görülmüştür.

36. Sonuç olarak mevcut başvuruda müdahalenin demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyaca karşılık gelmediği, dolayısıyla başvurucuların toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarına yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucular, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması veuğradıkları maddi ve manevi zararların giderilmesi talebinde bulunmuştur.

39. İnsan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlalinden doğan sonuçların ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinden doğan sonuçların ortadan kaldırılması için ise yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği soruşturma ve yargılama mercilerince yapılması gereken iş, yeniden soruşturma ve yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019,§§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Yeniden yapılacak soruşturma ve yargılamaların insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ile bu yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlali konusunda yeterli giderim sağlayacağı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle başvuruculara ayrı ayrı 100.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucular uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kötü muamele yasağı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

3. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin yeniden soruşturma yapılmak üzere Van Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2016/12081), yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 3. İdare Mahkemesi (E.2019/2071, K.2020/1621) ile İstanbul 14. İdare Mahkemesine (E.2019/1403, K.2020/1991) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara ayrı ayrı net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 1.805,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.805,70 TL yargılama giderinin başvuruculara müştereken ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİHE AYDENİZ (2)

B. No: 2020/38026 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38026

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİHE AYDENİZ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/38026)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Salihe AYDENİZ

Vekili : Av. Erhan ÜRKÜT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin güç kullanımına maruz kalınması ve bu konuda yürütülen soruşturmanın etkisizliği nedeniyle kötü muamele yasağı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Diyarbakır Valiliği (Valilik) daha önce kalabalık gruplara yönelik olarak gerçekleştirilen terör saldırılarını gerekçe göstererek 5/7/2019 tarihli kararla Diyarbakır'da toplantı ve gösteri yürüyüşlerini bir ay süreyle yasaklamıştır.

3. Başvurucu 8/7/2019 tarihinde Diyarbakır'da "savaşa karşı barış" adı altında düzenlenen açık hava toplantısına katılmıştır. Söz konusu toplantının gerçekleştirilmemesi, Valilik kararına istinaden kolluk görevlileri tarafından başvurucu ile başvurucunun mensup olduğu siyasi parti üyelerine tebliğ edilmiş ve bu kişilerden dağılmaları istenmiştir.

4. Toplantının yapılmaması için kolluk görevlileri ile başvurucu arasında müzakereler devam etmekteyken başvurucunun danışmanı Ö.A.nın kullanımındaki aracın trafiği aksattığı ve yolun ortasına park edildiği gerekçesiyle çekilmesi istenmiştir. Ö.A.nın aracı hareket

ettirmeyeceğini belirtmesi üzerine Ö.A. polis aracına bindirilerek muhafaza altına alınmıştır.

5. Başvurucunun bireysel başvuru kapsamında sunduğu CD'de kayıtlı görüntülerden başvurucunun kolluğa ait bir aracın içinde kapıda durduğu, aracın dışındaki kolluk görevlilerine kendisine dokunamayacaklarını belirttiği, üçüncü bir kişiden bahsederek gözaltına alınma sebebini sorduğu, bu kişinin serbest bırakılmasını istediği, bir kişinin onu kolundan tutularak araçtan indirdiği anlaşılmıştır.

6. Olay anına ilişkin olarak düzenlenen kolluk tutanağına göre başvurucu, danışmanının haksız şekilde gözaltına alındığını belirterek yapılan işleme itiraz etmiş; polis aracına binmiş ve danışmanını polis aracından indirmeye çalışmıştır. Bunun üzerine yaşanan arbedede polis amiri başvurucuyu içinde bulunduğu polis aracından sol kolundan tutarak dışarı çekmiştir.

7. Bahse konu toplantıya katılanlar, basın açıklaması ve oturma eylemi yaptıktan sonra yirmi dakika içerisinde olay çıkarmadan dağılmıştır. Başvurucunun aynı gün hastaneye başvurması üzerine hakkında genel adli muayene raporları düzenlenmiştir. Söz konusu raporlarda başvurucunun darbedildiğini beyan ettiği, genel durumunun orta, bilincinin açık olduğu, el ve kollarında abrazon ile morluklar tespit edildiği, yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olduğu belirtilmiştir.

8. Bu raporlar ile birlikte başvurucunun vekili 17/7/2019 tarihinde, kolluk görevlilerinin başvurucunun danışmanını araç içine alması üzerine onlarla konuyu müzakere ederken başvurucunun darbedildiğini iddia ederek görevi kötüye kullanma ve kasten yaralama suçunun işlendiğinden bahisle suç duyurusunda bulunmuştur.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), anılan suç duyurusu üzerine ilgili kamu görevlilerinin tespit edilerek ifadelerinin alınması ve kamera görüntülerinin temin edilerek çözümlerinin yapılması için ilgili birimlere müzekkere yazmıştır.

10. Toplanan deliller neticesinde Başsavcılık, görüntü çözümleme raporlarından başvurucunun muhafaza altına alınan bir kişiyi polis aracından çıkarmaya çalışırken yaşanan arbedede polisin zor kullanma yetkisi kapsamındaki müdahalesi neticesinde yaralandığını belirterek 6/12/2019 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

11. Başvurucu vekilinin bu karara karşı yaptığı itiraz Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından reddedilmiş ve itirazın reddine dair karar başvurucuya 10/11/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 18/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Kötü muamele yasağının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden başvurucu, toplantı ve gösteri yürüyüşü sırasında kolluk görevlilerinin şiddetine maruz kaldığını ve söz konusu şiddete yönelik etkin bir soruşturma yürütülmediğini ifade etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; kötü muamele yasağına ilişkin genel ilkelerin dikkate alınması, polisin zor kullanma yetkisi dahilinde bulunan müdahalenin ihlal olarak nitelendirilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları veya kitlesel bir kargaşayı bastırmak amacıyla kaçınılmaz olarak güce başvurmaları kural olarak Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal etmemektedir. Bununla birlikte güç kullanımında aşırıya kaçılmışsa ya da kullanılan güç ile güç kullanımının amacı arasında orantı yoksa kötü muamele yasağının ihlali söz konusu olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 81, 82).

16. Yakalama işlemine karşı direnmenin söz konusu olduğu hâllerde kolluk görevlilerinin bedensel güç kullanması şüphesiz ki anayasal yönden sorun oluşturmamaktadır. Yakalama işleminin gerekli olmadığının sonradan anlaşılması, sonucu değiştirmemektedir (Nergiz Şen ve diğerleri (2) [2. B.], B. No: 2017/17702, 4/7/2022, § 50).

17. Başvuruya konu edilen olay hakkında yürütülen soruşturmada kamu görevlilerinin kullandığı gücün gerekli ve başvurucunun tutumuyla orantılı olduğu gerekçesiyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bu durumda kötü muamele yasağının maddi boyutu kapsamında incelenmesi gereken husus, kullanılan gücün başvurucunun davranışından dolayı kesin olarak gerekli olup olmadığı, gerekli ise güç kullanımında aşırıya kaçılıp kaçılmadığı yahut kullanılan güç ile güç kullanımının amacı arasında orantı bulunup bulunmadığıdır.

18. Somut olayda başvurucu, kolluk görevlileri tarafından muhafaza altına alınan başka bir kişiyi kolluk görevlilerinin etki alanının dışına çıkarmaya çalışmıştır. Başvurucunun bir kargaşanın önlenmesi amacıyla alıkonan birini kolluk görevlilerinin elinden almaya, etki alanlarının dışına çıkarmaya çalışması kolluk görevlilerinin kullandığı gücün başvurucunun tutumuyla ilişkili olduğunu göstermektedir. Bu nedenle kullanılan gücün gereksiz olmadığı açıktır. Müdahalenin amacı ve başvurucuda meydana gelen yaralanma dikkate alındığında başvurucuya karşı kullanılan güç başvurucunun tutumuyla orantılıdır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının maddi boyutunun ihlal edildiğini söylemek mümkün gözükmemektedir.

19. Anayasa'nın 17. maddesi, -“Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddesindeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bir kimsenin devlet görevlilerinin 17. maddenin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir bir iddiada bulunması hâlinde etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci, gerektiği ölçüde kamu denetimine ve mağdurun erişimine açık olmalı; mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli; soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Ayrıca yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103; S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 111-114; Veli Saçılık (2) [1. B.], B. No: 2018/24614, 18/10/2022, § 16).

20. Olayın gerçekleşme koşullarının tespitine ve varsa sorumluların belirlenerek mümkünse cezalandırılmalarına engel olmadığı sürece Anayasa'nın 17. maddesi gereğince yürütülecek

soruşturmalarda soruşturma makamlarının olayın gelişimine ve delillerin elde edilmesine ilişkin olarak mağdurun her türlü iddialarını ve taleplerini karşılama zorunluluğu bulunmamaktadır (Mehmet Bayram [1. B.], B. No: 2013/5963, 13/4/2016, § 50).

21. Başvurucunun vekilinin yaptığı suç duyurusu üzerine Başsavcılık olaya ilişkin görüntüleri temin etmiş ve söz konusu görüntülerin çözümünü yaptırmıştır. Olayın görüntülerden tespit edilmesi üzerine başkaca bir işleme gerek kalmaksızın Başsavcılığın kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermesinin soruşturmada eksiklik bulunduğu anlamına gelmeyeceği açıktır. Dolayısıyla kötü muamele yasağının usul boyutunun da ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu; toplantı sırasında kendisine kolluk görevlilerinin fiili müdahalede bulunup kendisini toplantı alanından uzaklaştırdığını, toplantıya orantısız güç kullanılarak müdahalede bulunulduğunu, bu konuda yaptığı suç duyurusu üzerine yapılan soruşturmanın etkili olmadığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; toplantının meşru bir amaca istinaden gerçekleştirilmesinin engellendiği, toplantı kapsamında daha sonra basın açıklaması yapılmasına izin verildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

24. Başvurucu, hem yaptığı suç duyurusunda hem de bireysel başvuru formunda toplantı hakkını kullanmasına müdahale edildiğine ilişkin bir olguyu ortaya koyamamıştır. Öte yandan başvurucu ve danışmanına yönelik olarak kolluk görevlilerinin gerçekleştirdiği eylemler, toplantı hakkına yönelik bir müdahale olarak kabul edilemez. Zira başvurucunun danışmanının aracını trafiği aksatacak şekilde bekletmesi sebebiyle gerçekleşen müdahalenin toplantı hakkına bir müdahale olmadığı, toplantı yapılması faaliyetinden bağımsız münferit bir olaya ilişkin olduğu, basın açıklamasından sonra gerçekleştiği ilk bakışta anlaşılabilmektedir. Nitekim başvurucu ve başvurucunun mensup olduğu partinin yetkililerinin kolluk görevlileriyle müzakereleri sonucunda basın açıklaması yaptıkları, olaysız bir şekilde dağıldıkları ve bu süreçte toplantıya herhangi bir müdahalenin gerçekleştirilmediği açıktır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun toplantı hakkına yönelik olarak bir müdahalenin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının maddi ve usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN DEMİR

B. No: 2021/956 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/956

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/956)

Karar Tarihi: 17/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 29/4/2025 - 32885

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hasan DEMİR

Vekili : Av. Sema KELEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, memnu haklarının iadesine ilişkin yapılan yargılamada davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun, İzmir (Kapatılan) 8. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 26/10/2010 tarihli kararıyla terör örgütü propagandası yapma suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 53. maddesindeki hakları kullanmaktan yoksun bırakılmasına karar verilmiştir. Karar 3/11/2010 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurulmadan kesinleşmiştir.

3. Başvurucu 5/5/2020 tarihli dilekçesi ile Mahkemeden memnu haklarının iadesi talebinde bulunmuştur.

4. Mahkeme 4/6/2020 tarihinde talebi reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı

şöyledir:

"...her ne kadar kamu haklarından yasaklılığın kaldırılması ve memnu hakların geri verilmesini talep etmiş ise de, hükümde açıkça 5237 Sayılı TCK.nun 53. maddesindeki hakları kullanmaktan, bu maddede belirtilen koşullar çerçevesinde yoksun bırakılmasına kararı verildiği, ancak hükümlünün sosyal durumunun tespiti için Batman Bayındır Şehit Hasan Gül Polis Merkezi Amirliğine yazılan müzekkereye cevabenhükümlü hakkında 2006 - 2017 yılları arasında bir çok soruşturma dosyası bulunduğu bu haliyle hükümlünün iyi halli olmadığı kanaatine varılmakla hükümlü müdafiinin yapmış olduğu talebin reddine karar vermek gerekmiş ve aşağıda şekilde hüküm kurulmuştur."

5. Başvurucu 22/9/2020 tarihinde karara itiraz etmiş; İzmir 9. Ağır Ceza Mahkemesi (itiraz mercii) 24/11/2020 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir. Kararda itiraza konu kararın niteliği, kararda belirtilen gerekçe, itiraz nedenleri dikkate alındığında itiraza konu kararın yerinde olduğu ve itirazın haklı olmadığı kanaatine varıldığını belirtmiştir.

6. Başvurucu, süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; itirazın reddine dair kararın gerekçe içermemesi, tüm şartları taşımasına rağmen memnu hakların iade edilmemesi, mevzuat yorumunun öngörülmez olması nedeniyle adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Bakanlık görüşünde, bir müdahalenin ihlal olarak değerlendirilebilmesi için asgari ağırlık eşiğine ulaşmış olması gerektiği ve asgari eşiğin aşılıp aşılmadığının belirlenmesinde ise her somut olayın özelliklerinin dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmasının esas olduğu belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56)davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam

olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

12. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, yargı merciinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz mercilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

13. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı merciinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi yargı mercii kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

14. Başvurucu, aldığı hapis cezasına bağlı olarak belli hakları kullanmaktan yoksun bırakılmıştır. Daha sonra başvurucu, memnu haklarının iadesi talebinde bulunmuştur. Mahkeme bu talebi reddederken başvurucu hakkında 2006-2017 yılları arasında birçok soruşturma dosyası bulunduğuna, bu hâliyle hükümlünün iyi hâlli olmadığına dayanmıştır. Karara karşı yapılan itiraz reddedilerek karar kesinleşmiştir.

15. 25/5/2005 tarihli ve 5352 sayılı Adli Sicil Kanunu'nun 13/A maddesine göre memnu hakların geri verilmesinin ilk koşulu mahkûm olunan cezanın infaz edilmiş olması ve infazın tamamlandığı tarihten itibaren üç yıllık bir sürenin geçmiş olmasıdır. İkinci koşul ise kişinin bu süre içinde yeni bir suç işlememiş olması ve hayatını iyi hâlli olarak sürdürdüğü hususunda mahkemede bir kanaat oluşmasıdır. Mahkeme başvurucu hakkında yürütülen soruşturmalar olması nedeniyle memnu hakların iadesi talebini reddetmiştir. Mahkeme bu soruşturmaların neler olduğunu, hangi aşamalarda bulunduğunu ve sonuçlanıp sonuçlanmadığını ise belirtmemiştir.

16. Kişinin memnu haklarının geri verilebilmesi için yeni bir suç işlememesinin yanı sıra hayatını iyi hâlli olarak sürdürdüğü konusunda mahkeme nezdinde kanaat oluşmalıdır. Ceza soruşturmasında yer alan bilgi ve belgeler incelenerek başvurucunun iyi hâlli olmadığının değerlendirilmesi -masumiyet karinesine aykırı olmamak koşuluyla- mümkündür.Bu durumda kişinin hayatını iyi hâlli olarak sürdürmediğine kanaat getirilmişse bu sonuca nasıl varıldığı kararda ortaya konulmalıdır. Hâlbuki somut olayda Mahkeme, başvurucu hakkında yürütülen soruşturmalar bulunduğundan bahsetmekle yetinmiştir. Başvurucu hakkında soruşturmalar birer olgu olarak aktarılmakla birlikte bunların başvurucunun hayatını iyi hâlli olarak sürdürmediği konusundaki kanaatin oluşmasını nasıl etkilediği

değerlendirilmemiştir.

17. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararının yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermediği, itiraz mercii tarafından ise bu karara atıfla herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

18. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucunun, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmüşsede gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğindenözel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddia hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir (Kapatılan) 8. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2010/197, K.2010/280, Ek Karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET TEKİN

B. No: 2021/1216 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/1216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET TEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/1216)

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucu : Mehmet TEKİN

Vekili : Av. Ece TOKAT ONURSAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gece vakti alkollü içecek satışı yapıldığı gerekçesiyle idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Muğla'nın Milas ilçesinde alkollü içecek satışı da yapan bir market işletmektedir.

3. Milas İlçe Jandarma Komutanlığında görevli kolluk kuvvetleri 22/3/2020 tarihinde saat 22.30'da G.O.Y.nin başvurucunun işlettiği marketten siyah bir poşetle dışarı çıktığını tespit etmiş; G.O.Y.yi durdurarak siyah poşetin içinde ne olduğunu sormuştur. G.O.Y.ninpoşetin içinde bira olduğunu, başvurucunun işlettiği marketten aldığını belirtmesi üzerine kolluk kuvvetleri tutanak düzenlemiştir. Aynı gün saat 23.15'te düzenlendiği belirtilentutanağı kolluk görevlileri ve G.O.Y. imzalamış, başvurucu ise tutanağı böyle bir satış yapmadığını belirten bir şerh koyarak imzalamıştır.

4. Tarım ve Orman Bakanlığı Tütün ve Alkol Dairesi Başkanlığınca (İdare) 7/5/2020 tarihinde başvurucu aleyhine 8/6/1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler

İnhisarı Kanunu’nun 6.maddesinin beşinci fıkrasına göre alkollü içeceklerin saat 22.00'den sonra satılamayacağı hükmüne dayanılarak 63.815 TL idari para cezası uygulanmıştır. İdari para cezası tutarı 4250 sayılı Kanun'un 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ile aynı hükmün üçüncü fıkrası çerçevesinde 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün, Tütün Mamülleri ve Alkol Piyasasının Düzenlenmesine Dair Kanun’un 8. maddesinin (k) bendine göre belirlenmiştir.

5. Başvurucu, bu idari para cezası kararına karşı 30/6/2020 tarihinde Milas Nöbetçi Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) başvuruda bulunmuştur. Başvurucu, başvuru dilekçesinde kolluk kuvvetlerince tanık olarak ifadesi alınan G.O.Y.nin ertesi gün işyerine gelip baskı altında ifade verdiğini ve ifadesini değiştireceğini söylediğini, kolluk kuvvetlerinin olayı kurguladığını, G.O.Y.nin nakit olarak ödeme yaptığına dair herhangi bir yazılı delilin olmadığını, fiş, fatura gibi bir belgesunulmadığını, kolluğun her türlü teknik imkânı olmasına rağmen olay anında fotoğrafçekmediğini, tutanağın şeklî olarak hukuka aykırı olduğunu iddia etmiştir.

6. Hâkimlik 6/10/2020 tarihinde itirazı reddetmiş; karar gerekçesinde, ihlalin görevli kolluk memurları tarafından tespit edilerek tutanak altına alındığını, söz konusu tutanağın aksi ispat edilinceye kadar geçerli belgelerden olmasına rağmen başvurucunun tutanağın aksini ortaya koyan herhangi delil ibraz etmediğini belirtmiştir. Hâkimlik ayrıca kolluk kuvvetlerinin işyeri güvenlik kamera kayıtlarını incelemek istemesine rağmen işletme sahibinin kameraların çalışmadığından bahisle kayıtların incelenmesine izin vermediğini, bu durumun tutanak altına alınarak tutanağın işletme sahibi tarafından da imzalandığını, olaya ilişkin tutanakta alkol satın aldığı belirtilen kişinin de imzasının olduğunu değerlendirmiş; 4250 sayılı Kanun'un 6. maddesinin beşinci fıkrasının ihlal edildiğinin sabit olduğu sonucuna varmıştır.

7. Başvurucu, Hâkimlik kararına itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazını değerlendiren Bodrum 1. Sulh Ceza Hâkimliği 27/11/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde 22/3/2020 tarihli kolluk tutanağında saat 22.30 sıralarında G.O.Y.ye ait aracın başvurucunun işlettiği marketin önünde durduğunun, G.O.Y.nin markete girip beş dakika sonra elinde siyah poşetle çıktığının, kolluk görevlilerince durdurularak tanık sıfatıyla beyanlarının alındığının belirtildiğini ifade etmiştir. Kararda ayrıca G.O.Y.nin tutanak ekinde yer alan ifadesinden söz etmiştir. İfade Tutanağı'nda G.O.Y.nin olay günü saat 22.30 sıralarında markete gelip başvurucudan T. marka bir bira istediği, birayı alıp parasını nakit olarak verdiği, fiş almadığı belirtilmiştir. Bodrum 1. Sulh Ceza Hâkimliği kolluk görevlilerince düzenlenen tutanak ve ekinde yer alan tanık beyanlarını değerlendirerek itiraz eden tarafından üzerine atılı kabahat fiilinin işlendiğinin sabit olduğu sonucuna vardığını, itiraz eden vekilinin soyut beyanları dışında idarece düzenlenen tutanakların aksini ispata yarar her türlü şüpheden uzak, kesin ve somut herhangi delilin bulunmadığını, idarece düzenlenen tutanakların aksi ispat edilinceye kadar resmî delil niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

8. Nihai karar, başvurucuya 19/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiş, başvuru 11/1/2021 tarihinde yapılmıştır.

II. İLGİLİ HUKUK

9. 4250 sayılı Kanun’un 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'un 2. maddesi ile yeniden düzenlenen 6. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesi şöyledir:

“Alkollü içkiler, 22:00 ila 06:00 saatleri arasında perakende olarak satılamaz.”

10. 4250 sayılı Kanun’un 6487 sayılı Kanun'un 3. maddesi ile yeniden düzenlenen 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi şöyledir:

“Bu Kanunun 6 ncı maddesinin;

...

e) Beşinci fıkrasındaki yasaklara aykırı hareket edenlere, 3/1/2002 tarihli ve 4733 sayılı Tütün ve Alkol Piyasası Düzenleme Kurumu Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin beşinci fıkrasının (k) bendinde öngörülen,

idari para cezası verilir.”

11. 4733 sayılı Kanun’un 8. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“...

Tütün, tütün mamulleri, etil alkol, metanol ve alkollü içkiler piyasasında Gıda, Tarım ve

Hayvancılık Bakanlığından gerekli izinleri alarak veya almadan mal veya hizmet üreten, işleyen, ihraç veya ithal eden, pazarlayan, alan veya satan gerçek ve tüzel kişilere aşağıda yazılı idarî yaptırımlar uygulanır:

...

k) Tütün mamulleri veya alkollü içkilerin tüketicilere satışını; internet, televizyon, faks ve telefon gibi elektronik ticaret araçları ya da posta ile sipariş yöntemi kullanarak yapmak üzere satış sistemi kuran veya faaliyette bulunanlara yirmibin Yeni Türk Lirasından yüzbin Yeni Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir. (Ek ikinci cümle: 13/2/2011-6111/175 md.) Satışın internet ortamında yapılması halinde, 4/5/2007 tarihli ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda öngörülen usullere göre erişimin engellenmesine karar verilir ve bu karar hakkında da anılan Kanun hükümleri uygulanır. "

12. 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 17. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) İdarî para cezası, maktu veya nispi olabilir.

(2) İdarî para cezası, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idarî para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur.

...

(7) İdarî para cezaları her takvim yılı başından geçerli olmak üzere o yıl için 4.1.1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit ve ilân edilen yeniden değerleme oranında artırılarak uygulanır. Bu suretle idarî para cezasının hesabında bir Türk Lirasının küsuru dikkate alınmaz. Bu fıkra hükmü, nispi nitelikteki idarî para cezaları açısından uygulanmaz."

III. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; kolluk görevlileri tarafından düzenlenen tutanaktaki ifadelerin gerçek dışı olduğunu ve tanık sıfatıyla ifadesine başvurulan G.O.Y.nin baskı altında ifade verdiğini,

itiraz üzerine yapılan yargılamada tanığın dinlenilmesini talep ettiği hâlde dinlenmediğini belirterek özgürlük ve güvenlik, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvurucunun iddialarının özünün gece vakti alkollü içecek satışı kabahatinden ötürü idari para cezası verilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olduğu anlaşıldığından şikâyetleri mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka neden bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Somut olayda İdare, başvurucunun saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı kabahatinden dolayı başvurucuya idari para cezası vermiştir. İdari para cezasıyla cezalandırma neticesinde başvurucudan tahsil edilen paranın başvurucunun mal varlığına dâhil olduğu ve verilen idari para cezasıyla mal varlığında eksilmeye yol açıldığı kuşkusuz olduğuna göre bu paranın başvurucu açısından mülk teşkil ettiği açıktır.

17. Başvurucuya idari para cezası verilmesi şeklinde gerçekleşen müdahaleyle alkollü içecek satışının belirli koşullar dâhilinde düzenlenerek kontrol edilmesi amaçlanmıştır. Bu durumda başvuru konusu olayda başvurucunun idari para cezasıyla cezalandırılması yoluyla yapılan müdahalenin sonuçları yanında özellikle amacı dikkate alındığında başvurunun mülkün kamu yararına kullanılmasının kontrol edilmesine ilişkin kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

18. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesi gözönünde bulundurulmalıdır. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahale kanuna dayanmalı, kamu yararı amacı taşımalı ve ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılmalıdır(Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

19. Başvuruya konu idari para cezası 4250 sayılı Kanun'un 6. maddesinin beşinci fıkrasının üçüncü cümlesi, 7. maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi ve 4733 sayılı Kanun'un 8. maddesinin ikinci fıkrasının (k) bendi hükümlerine göre verilmiş olup söz konusu kanun hükümlerinin açık, ulaşılabilir ve öngörülebilir mahiyette olduğu dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kanuna dayalı olduğu kuşkusuzdur.

20. Başvuruya konu idari para cezasını gerektiren kabahat düzenlemesiyle alkollü içecek satışı yapılması gece vakti belirli saatler dâhilinde yasaklanmış vecezai yaptırım belirlenmiştir. Kanun koyucunun gece saatlerinde alkollü içkilerin kontrollü ve güvenli bir şekilde tüketimini sağlamak için alınan tedbirler çerçevesinde söz konusu düzenlemeyi yaptığı dikkate alındığında müdahalenin kamu yararına dayalı meşru bir amacının olduğu kabul edilmelidir.

21. Müdahalenin kanuni ve meşru amaca uygun olduğu anlaşılmakla birlikte müdahalenin ölçülü olup olmadığının da değerlendirilmesi gerekir.

22. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşur. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani

aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahaleyle ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

23. Somut olayda başvurucunun işlettiği markette saat 22.00'den sonra alkollü içecek satışı yaptığı kolluk görevlilerince tespit edilmiş, bu tespit üzerine başvurucuya 4250 sayılı ve 4733 sayılı Kanunların hükümleri uyarınca idari para cezası verilmiştir.

24. İdari para cezası uygulanmak suretiyle başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacını gerçekleştirmek bakımından elverişli olduğu ortadadır. Başvurucunun bu amacı gerçekleştirmeye daha uygun bir aracın varlığını gösteremediği, kamu makamlarının kamu yararı amacını gerçekleştirebilmeleri içinidari para cezalarının belirlenmesi şeklindeki müdahalenin gerekli olduğugörülmüştür.

25. Müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından müdahalenin orantılılığı da değerlendirilmelidir. Öngörülen tedbirin maliki olağan dışı ve aşırı yük altına sokması durumunda müdahalenin orantılı ve dolayısıyla ölçülü olduğundan söz edilemez. Bu durumda uygulanan tedbir nedeniyle başvuruculara aşırı ve orantısız yük yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekir.

26. Başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye karşı savunma yapamadığına veya itirazını etkin biçimde ortaya koyamadığına dair şikâyetinin bulunmadığı görülmüştür. Nitekim başvurucu idari para cezasına karşı iddia ve itirazlarını öne sürebilme imkânı bulabilmiştir.

27. Başvurucu itirazlarında söz konusu kabahatin işlenmediği hâlde kollukça kurgulandığını, tanığın baskı altında ifade verdiğini iddia etmiştir. Her ne kadar başvurucu, tanığın itiraz değerlendirmesi yapan Hâkimlikçe dinlenmediğini iddia etmişse de Hâkimlik kararında olaya ilişkin tutanakta alkol satın aldığı belirtilen tanığın imzalı ifadesinin bulunduğunu belirterekaksi ispat edilinceye kadar geçerli belgelerden olan tutanakta tanık ifadesine yer verildiğini, başvuran tarafından tutanağın aksini ortaya koyan herhangi delil ibraz edilmediğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun tanığın baskı altında ifade verdiğine dair iddiası herhangi bir somut delille desteklenmemiş, başvurucunun soyut beyanı dışında dosya kapsamında hiçbir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır.

28. Delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması kural olarak ilk elden bu delillere ulaşma imkânı bulunan mahkemelerin takdirinde olmakla birlikte mülkiyet hakkına müdahaleye yol açan tedbirlerin keyfî veya öngörülemez biçimde uygulanmaması gerekir. Kamu makamlarınca başvurucunun eylemi ile yaptırıma yol açan kanuna aykırılık arasında bağlantı olduğunu gösterir makul bir değerlendirme yapıldığı durumlarda keyfîlikten söz edilemeyecektir.

29. Olayda idari ve yargısal makamlar özellikle resmî bir belge niteliğindeki kolluk görevlilerince düzenlenen tutanağı ve tanık beyanını esas alarak başvurucunun söz konusu kabahati işlediği kanaatine varmıştır. Bu tutanakta tanık olarak beyanda bulunan G.O.Y.nin gece vakti alkollü içecek satın aldığının görüldüğü tespitine yer verilmiş olup tutanak tanık ve kolluk görevlilerince de imzalanmıştır. Her ne kadar başvurucu; tutanağın kollukça yapılan kurgu sonucu ortaya çıktığını, tanığın baskı altında ifade verdiğini iddia etmişse dekolluğun kurgu yapmasını gerektirir bir durumun olup olmadığına dair herhangi bir bilgi

vermediğigibi tutanak ve yazılı tanık beyanının aksini ispat eder nitelikte somut bir delil de ortaya koymamıştır.Bu durumda söz konusu idari ve yargısal süreçte varılan sonucun keyfî olduğu veya bariz bir takdir hatası içerdiği söylenemez.

30. Diğer taraftan başvurucu alkollü içecek satışı yapan marketin işletmecisi olup olay günü markette bulunmaktadır. İdari yaptırıma konu eylemi kendisinin gerçekleştirdiği belirtilmiş, eylem ile kabahat arasında uygun bir illiyet bağı olduğu da değerlendirilmiştir.

31. Bu durumda başvurucuya gece vakti alkollü içecek satışı nedeniyle idari para cezası verilmesi şeklindeki mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin içerdiği kamu yararı amacıyla karşılaştırıldığında başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemediği, dolayısıyla başvurucunun mülkiyet hakkının korunması ile kamu yararı arasında olması gereken adil dengenin bozulmadığı ve müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN YALÇIN

B. No: 2021/2004 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2004

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2004)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Mehmet Emin YALÇIN

Vekili : Av. İbrahim Halil YALÇIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçi ve işveren ilişkisinden kaynaklanan alacak davasında istinaf kanun yolu açık olduğu hâlde kararın kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 7/4/2008 tarihinden itibaren elektrik dağıtım şirketine ait işyerinde alt işveren bünyesinde çalışan başvurucunun iş sözleşmesi 31/5/2016 tarihinde işverence feshedilmiştir.

3. Başvurucu, iş sözleşmesinin feshi nedeniyle işçilik alacaklarının tahsili talebiyle 4/7/2016 tarihinde Batman 1. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır.

4. Mahkeme 5/7/2018 tarihinde davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

5. Anılan karar hakkında istinaf isteminde bulunulması üzerine Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 8. Hukuk Dairesinin 4/11/2020 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebinin kısmen kabulü ile yeniden esas hakkında hüküm kurularak davanın kısmen kabulüne karar

verilmiştir.

6. Bölge Adliye Mahkemesi kararı miktar itibarıyla kesinlik sınırı altında kaldığından kesin olmak üzere verilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 15/12/2020 tarihinde e-tebligat yolu ile öğrenmiş, 30/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, makul sürede yargılanma ve hakkaniyete uygun yargılanma hakları yönünden başvurunun kabul edilemez olduğuna; mahkemeye erişim hakkına ilişkin şikâyetin ise kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi kararının kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle yargı mercilerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

12. Başvuru yollarının tüketilmesi gereğinden söz edilebilmesi için öncelikle hukuk sisteminde, hakkının ihlal edildiğini iddia eden kişinin başvurabileceği idari veya yargısal bir hukuk yolunun öngörülmüş olması gerekmektedir. Ayrıca bu hukuk yolunun iddia edilen ihlalin sonuçlarını giderici, etkili ve başvurucu açısından makul bir çabayla ulaşılabilir nitelikte olması ve sadece kâğıt üzerinde kalmayıp fiilen de işlerliğe sahip bulunması gerekmektedir. Olmayan bir hukuki yolun tüketilmesi başvurucudan beklenemeyeceği gibi hukuken veya fiilen etkili bulunmayan, ihlalin sonuçlarını düzeltici bir vasıf taşımayan veya aşırı ve olağan olmayan birtakım şeklî koşulların öngörülmesi nedeniyle fiilen erişilebilir ve kullanılabilir olmaktan uzaklaşan başvuru yollarının tüketilmesi zorunluluğu bulunmamaktadır (Fatma Yıldırım, B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 39). Bununla birlikte norm düzeyinde makul bir başarı sunma kapasitesi bulunan bir yolun uygulamada başarıya ulaşmayacağına dair şüphe, o başvuru yolunun tüketilmemesini haklı kılmaz (Sait Orçan, B. No: 2016/29085, 19/7/2017, § 36).

13. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 366. maddesi yollamasıyla 346. maddesine göre ilk derece/bölge adliye mahkemesince kesin olarak verilen kararlarla ilgili istinaf/temyiz dilekçesi verme hakkı mevcut olup bu dilekçelerin reddi hâlinde bu kararlara karşı istinaf/temyiz kanun yoluna başvurulabilmesi mümkündür.

14. Kararın kesin olup olmadığı hususu kanun yollarını düzenleyen mevzuatın yorumlanması suretiyle tespit edilecektir. Söz konusu mevzuatın yorumlanması görevi ise öncelikle yargı mercilerine aittir. Anayasa Mahkemesinin usul hükümlerini ilk elden yorumlama görevi bulunmadığı gibi usul hükümlerinin doğrudan Anayasa Mahkemesince yorumlanması

bireysel başvurunun amacıyla da bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin bu konudaki görevi yargı mercilerinin yorumlarının etkilerini incelemekten ibarettir. Dolayısıyla kanun yollarına ilişkin usul hükümlerinin öncelikle olağan kanun yolu mercilerince incelenmesi işin mahiyeti gereğidir. Kesin olarak verilen ilk derece/istinaf mahkemesi kararlarının kesin olmadığı şikâyetinin kanun yolu mercii yerine doğrudan Anayasa Mahkemesinde ileri sürülmesi, kanun yollarına ilişkin usul hükümlerinin istinaf/temyiz mercilerinden önce Anayasa Mahkemesince incelenmesi sonucunu doğurur. Bu durumda da Anayasa Mahkemesi hangi kararların istinafa veya temyize tabi olduğunu belirleyen merciye dönüşmüş olur. Oysa hangi kararlara karşı kanun yolunun açık olduğunun belirlenmesi yetkisi bu konuda uzman mahkemeler olarak olağan kanun yolları mercilerine aittir.

15. İlk derece/istinaf mahkemesi kararında kararın kesin olduğu ifadesinin bulunması, kanun yollarına başvuru hakkını ortadan kaldırmamaktadır. 6100 sayılı Kanun'da istinaf/temyiz dilekçesinin reddine ilişkin kararlara karşı istinaf/temyiz imkânı getirilirken ilk derecenin veya istinaf mahkemesinin, kararın kesin olduğuna dair vardıkları yargının kanun yollarında hukuki denetimden geçirilebilmesi amaçlanmıştır. Dolayısıyla kararın kesin olduğu şerhinin varlığı -tek başına- kanun yollarına başvurmayı etkisiz kılmamaktadır. Bu itibarla ilk derece/istinaf mahkemesince kesin olarak verilen kararın gerçekte kanun yoluna tabi olduğunun düşünülmesi hâlinde başvurucunun bu iddiasını öncelikle ilgili kanun yolu merciinde tartıştırması gerekmektedir. (Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021 §§ 34 - 36))

16. Anayasa Mahkemesi somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021) kararında incelemiştir. Anayasa Mahkemesi anılan kararında ilk derece veya istinaf mahkemesince kesin olduğu belirtilerek verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğu iddia edilerek yapılan şikâyetlerin öncelikli olarak kanun yolu nezdinde (istinaf/temyiz) dile getirilmesi gerektiğini vurgulamış ve kesin olarak verilen kararlara karşı kanun yoluna başvuru hakkının engellendiği iddiasıyla doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurulamayacağını ve başvurucunun kararın kesin olmadığı iddiasının öncelikle istinaf/temyiz merciinde tartışılması gerektiğini belirtilmiştir.

17. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesinin Umut Öztürk kararında ortaya koyduğu ilkeler çerçevesinde, başvurucunun Bölge Adliye Mahkemesince kesin olarak verildiği belirtilen karara karşı temyiz kanun yolunun açık olduğu iddiasıyla söz konusu kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurmadan ihlal iddialarını doğrudan bireysel başvuruda dile getirdiği, dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut ve etkili yargı yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT CANŞAD

B. No: 2021/3525 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3525

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT CANŞAD BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3525)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Murat CANŞAD

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya posta yoluyla gelen dergilerin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, dergi satın alma talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle de ifade özgürlüğü ile bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde devletin egemenliği altındaki topraklardan bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya çalışmak suçundan hükümlü olarak Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucunun iddiasına göre olay tarihinden önce Ceza İnfaz Kurumu tutuklu ve hükümlülere, "29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 77. maddesine dayalı olarak posta/kargo yolu ile gelen veya ziyaretçilerin getirdiği dergilerin kuruma alınmayacağı, dergi alımının cezaevi idaresince yapılacağı, dergi almak isteyenlerin buna yönelik dilekçe yazmaları gerektiği"ni bildirmiştir. Başvurucu da söz konusu bildirime istinaden "Vate" isimli derginin 59., 60., 61., 63., 64. ve 65. sayılarını almak istediğine dair Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazmıştır. Başvurucu, diğer tutuklu ve hükümlülerin talep

ettikleri dergilerin gelmesine rağmen kendi talep ettiği dergilerin gelmemesi üzerine 5/11/2020 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna yeniden bir dilekçe yazarak dergilerin verilmeme sebebini sormuştur. Başvurucunun iddiasına göre Ceza İnfaz Kurumunca dilekçelere herhangi bir cevap verilmemiştir.

4. Başvurucu talep ettiği dergilerin verilmemesi üzerine 11/11/2020 tarihinde infaz hâkimliğine başvurmuş ve dilekçesinde söz konusu dergilerin bedeli emanet hesabından karşılanmak üzere alınarak tarafına verilmesini talep etmiştir. Bafra İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 13/11/2020 tarihinde "hükümlünün talebi hakkında öncelikle Ceza İnfaz Kurumu tarafından bir karar verilmesi gerektiği" gerekçesiyle başvurucunun dilekçesinin işlemsiz iadesine karar vermiştir. Başvurucu da İnfaz Hâkimliğinin müzekkeresi üzerine Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak talep ettiği dergilerin verilmesini, aksi hâlde buna yönelik bir karar alınmasını talep etmiştir.

5. Bu esnada başvurucunun talep ettiği derginin 63., 64. ve 65. sayısı posta yoluyla başvurucuya gönderilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı 19/11/2020 tarihinde "dergilerle ilgili olarak yapılan değerlendirme neticesinde; mezkûr yönetmelikte kapalı ceza infaz kurumlarında hediyenin sadece giyim eşyası ve kitap olabileceğinin düzenlenmiş olduğu, hükümlü ya da tutukluya gazete veya derginin hediye edilemeyeceği, doğum gününde, yılbaşında, mensup olduğu dinin bayram günlerinde ve kanunda belirtilen hediye zamanında getirilmiş ya da gönderilmiş olsa bile kargo veya posta yoluyla gönderilen yada ziyaretçi tarafından getirilen gazete veya derginin kapalı kurumlarca kabul edilmesi/hükümlüye verilmesinin mümkün olmadığı" gerekçesiyle anılan dergilerin başvurucuya verilmemesine karar vermiştir.

6. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde "dergi satın alınması talebine yönelik Ceza İnfaz Kurumunca herhangi bir değerlendirme yapılmadığını ve dilekçelerine cevap verilmediğini, bu esnada kendisine posta yoluyla derginin 3 sayısının geldiğini, Ceza İnfaz Kurumunun dayalnızca posta yoluyla gelen dergilere yönelik bir karar verdiğini, bu kapsamda öncelikle anılan dergiye abonelik talebinin karşılanmasını, diğer yandan da posta yoluyla gelen dergilere yönelik Ceza İnfaz Kurumu kararının kaldırılmasını" talep etmiştir. İtirazı inceleyen İnfaz Hâkimliği 2/12/2020 tarihinde başvurucunun itirazının reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...hükümlü.... ceza evi idaresinin ilgili dergiyi temin etmesi talebi ile Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü Eğitim Kurulu Başkanlığının 19/11/2020 tarih 2020/89 sayılı kararın kaldırılmasını talep etmiştir.

5275 sayılı Kanun'un 62 ve 69. maddeleri, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in 77. maddesi ve Anayasa Mahkemesi tarafından belirlenen Ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin yayınlardan yararlanmasına ilişkin esaslar ile yukarıda anılan Anayasa Mahkemesi içtihatları uyarınca; ücreti, hükümlünün ceza infaz kurumda bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması koşuluyla süreli yayınlara abone olabileceği, süreli veya süresiz yayınlardan yine ücreti hesabından karşılanmak suretiyle kurum tarafından satın alınarak yararlanabileceği, doğum gününde, yılbaşında, mensup olduğu dinin bayram günlerinde ve kanunda belirtilen hediye zamanında getirilmiş ya da gönderilmiş olsa bile kargo veya posta yoluyla gönderilen yada ziyaretçisi tarafından getirilen gazete veya dergilerin kapalı kurumlarca kabul edilmesi/hükümlüye verilmesinin mümkün olmadığı yönünde Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığının 19/11/2020 tarih ve 2020/89 karar

sayılı kararının yerinde verilmiş bir karar olduğu kanaatine varılarak hükümlünün itirazının reddine..."

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçesinde "ya Ceza İnfaz Kurumunun bedeli emanet hesabından karşılanmak üzere belirttiği derginin satın alınıp kendisine verilmesini ya da posta yoluyla gelen dergi sayılarının kendisine teslim edilmesini" talep etmiştir. İtirazı inceleyen Bafra Ağır Ceza Mahkemesi 31/12/2020 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 6/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna dilekçe yazarak bedeli emanet hesabından karşılanmak koşuluyla dergi satın alınmasını istediğini ancak Ceza İnfaz Kurumunun dilekçelerine bir cevap vermediğini ve söz konusu dergiyi de temin etmediğini, anılan derginin üç sayısının posta yoluyla kendisine gönderildiğini ancak Ceza İnfaz Kurumunun bu dergileri kendisine vermediğini belirtmiştir. Başvurucu devamında İnfaz Hâkimliğinin yalnızca posta yoluyla gelen dergiler yönünden bir değerlendirme yaptığını, dergi satın alımına yönelik ise herhangi bir değerlendirme yapmadığını, abone olmak istediği dergilere herhangi bir şekilde ulaşamadığını ve bu hâliyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüş yazısında yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı, genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

A. Posta Yoluyla Gelen Dergilerin Verilmemesi Nedeniyle İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, hükümlü ve tutuklulara posta/kargo yoluyla gelen, ziyaretçilerin getirdiği veya hükümlü ve tutukluların kendi satın aldıkları süreli ya da süresiz yayınların ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. İbrahim Kaptan (2), B. No: 2017/30723, 12/9/2018, § 23; Recep Bekik ve diğerleri [GK], B. No: 2016/12936, 27/3/2019, § 24; Ahmet Sil ve Taner Yay, B. No: 2017/35227, 30/9/2020, § 31). Bu nedenle başvurucunun posta yoluyla gelen dergilerin verilmemesine yönelik iddialarının ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Anayasa Mahkemesi çok sayıda kararında ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu

belirtmiştir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

15. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptirler (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27).

16. Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlanabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülerin yayınlardan yararlanmasına ilişkin esaslar 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un ilgili hükümleri de gözetilerek Anayasa Mahkemesi tarafından şöyle belirlenmiştir:

i. Mahpus, ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendisine verilmesini isteyebilir.

ii. Resmî kurumlar, üniversiteler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile Cumhurbaşkanı tarafından vergi muafiyeti tanınan vakıflar ve kamu yararına çalışan dernekler tarafından çıkarılan gazete, kitap ve basılı yayınlar mahkemelerce yasaklanmaması şartıyla mahpusa ücretsiz olarak ve serbestçe verilir.

iii. Mahpus, kurum kütüphanesinden yararlanma imkânına sahiptir.

iv. Mahpus; mensup olduğu dinin bayram günlerinde, yılbaşında ve nüfus kaydında belirtilen doğum günlerinde dışarıdan kargo yoluyla gönderilen ya da ziyaretçileri tarafından hediye olarak getirilen kitapları kabul etme hakkına sahiptir.

v. Eğitim ve öğretimine devam eden mahpusun ders kitapları herhangi bir engelleme olmadan kendisine verilir (İbrahim Kaptan (2), § 31; Serdar Güzelçay ve diğerleri [GK], B. No: 2022/66987, 21/12/2023, § 35).

18. Yayınlardan yararlanma yöntemini bu şekilde açıklayan Anayasa Mahkemesi İbrahim Kaptan (2) ve H.Y. (B. No: 2018/22011, 27/7/2022) kararlarında, 5275 sayılı Kanun'da tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçileri aracılığıyla getirilen süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) ceza infaz kurumlarına kabul edilmesinin açıkça düzenlenmemiş olmasını ayrıntılı olarak değerlendirmiştir. Anayasa Mahkemesi 5275 sayılı Kanun'un tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) teslimini öngörmediğini, bu nedenle yayınların bu şekilde temin edilemeyeceğini öncelikle kabul etmiştir. Ayrıca tutuklu ve hükümlülere kargo yoluyla gelen ya da ziyaretçilerinin getirdiği süreli ya da süresiz yayınların (ders kitapları hariç) tümünün kategorik olarak ceza infaz kurumlarına kabul edilmemesinin ifade özgürlüğüne yönelik bir ihlal oluşturmadığı sonucuna varmıştır (İbrahim Kaptan (2), §§ 33-37; H.Y., § 20).

19. Anayasa Mahkemesinin bu belirlemesi sonrasında 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun'la 5275 sayılı Kanun'un mahpuslara hediye alma hakkı tanıyan 69. maddesi yeniden düzenlenmiş ve mahpuslara iki ayda bir hediye alma hakkı getirilerek yeni bir imkân sağlanmıştır. Anılan düzenleme gereğince tutuklu ve hükümlüler hediye olarak ancak kitap ve giyim eşyası kabul edebilecektir. Bu kapsamda söz konusu düzenleme sonrasında mahpuslar, iki ayda bir gönderilen kitapları kargo yoluyla gelse ya da ziyaretçileri tarafından getirilse dahi kabul etme hakkına sahip olmuş; böylelikle kargo yoluyla veya ziyaretçi aracılığıyla gelen kitaplara ulaşma, yayınlardan yararlanma yöntemleri arasına girmiştir (Serdar Güzelçay ve diğerleri, § 37).

20. 5275 sayılı Kanun ve ilgili düzenleyici işlemler ile yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi içtihatları gözönüne alındığında ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ve hükümlülere posta veya kargo yoluyla ve hediye alma hakkı kapsamında ancak kitap gönderilmesi mümkündür. Süreli yayınların ise posta veya kargo yoluyla gönderilmesi mümkün olmayıp söz konusu yayınlardan ancak bedeli ödenmek suretiyle ve ceza infaz kurumu aracılığıyla yararlanılması mümkündür.

21. Bu kapsamda idare ve yargı mercilerinin gerekçesi de gözönüne alındığında posta yoluyla gönderilen dergilerin ilgili mevzuat hükümleri gereği başvurucuya verilmemesinde açık bir ihlalin mevcut olmadığı anlaşılmaktadır.

22. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun ihlal iddialarını temellendiremediği, temel haklara yönelik bir müdahalenin olmadığı veya müdahalenin meşru olduğu açık olan başvurular ile karmaşık veya zorlama şikâyetlerden ibaret başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

23. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Dergi Satın Alma Talebinin Değerlendirilmemesi Nedeniyle İfade Özgürlüğü ile Bağlantılı Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, bedeli emanet hesabından karşılanmak üzere alınmasını talep ettiği dergilerin Ceza İnfaz Kurumu tarafından alınmadığı gibi buna ilişkin bir karar da verilmediğini, İnfaz Hâkimliğine yaptığı itirazlar üzerine verilen kararlarda da bu hususa yönelik herhangi bir değerlendirme yapılmadığını iddia etmektedir. Başvurucunun bu yöndeki iddialarının ifade özgürlüğü ile bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa’nın 40. maddesinde Anayasa'da güvence altına alınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkı (etkili başvuru hakkı) güvence altına alınmaktadır. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya

da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

27. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının bulunması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması tek başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49). Diğer bir ifadeyle bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 59-61).

28. Somut olayda başvurucunun şikâyetinin özü; bedeli kendisi tarafından karşılanmak suretiyle bir derginin satın alınmasına yönelik talebinin idare tarafından yerine getirilmemesi ve buna ilişkin itirazının İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesince değerlendirilmemesidir. 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesi gereğince tutuklu ve hükümlüler ceza infaz kurumlarında bulunan emanet hesabına yatırılan paradan karşılanması şartıyla herhangi bir yayının kurumca satın alınarak kendisine verilmesini isteyebilir. Ceza infaz kurumu idarelerinin mahpusların yararlanabilecekleri belirtilen bu yayınları 5275 sayılı Kanun'un 3. ve 62. maddelerinde öngörülen şartları sağlayıp sağlamadığı yönünden bir denetime tabi tutması gerekir. Söz konusu denetim de Anayasa Mahkemesi içtihadında ortaya konulan ilkeler uyarınca yapılmalı, inceleme sonucunda yayınların kuruma kabul edilmesinin uygun olup olmadığına karar verilmelidir (Ahmet Sil ve Taner Yay, § 43).

29. Süreli veya süresiz yayınlar hakkında yapılması gereken denetime ilişkin ilkeler Anayasa Mahkemesinin Halil Bayık ([GK], B. No: 2014/20002, 30/11/2017) kararında açıklanmıştır. Buna göre Halil Bayık kararında öngörülen kriterleri karşılamayan bir gerekçeyle yapılan müdahalelerin ihlal oluşturacağı belirtilmelidir (söz konusu kriterler için bkz. Halil Bayık § 45). Anayasa Mahkemesi Recep Bekik ve diğerleri kararı ile Serdar Güzelçay ve diğerleri kararında da mevcut içtihadını devam ettirmiştir.

30. Bu kapsamda somut olayda da öncelikli olarak yapılması gereken; başvurucunun bedeli emanet hesabından karşılanmak suretiyle alınmasını talep ettiği süreli yayının Ceza İnfaz Kurumu tarafından satın alınarak akabinde ise Anayasa Mahkemesinin Halil Bayık ve devamı kararlarında belirtilen ilke ve kriterler çerçevesinde değerlendirme yapılarak söz konusu süreli yayının başvurucuya verilip verilmemesine karar verilmesidir.

31. Somut olayda ise başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna bedeli emanet hesabından karşılanmak üzere satın alınmasını talep ettiği dergiye yönelik birden çok dilekçe yazmış ise de Ceza İnfaz Kurumunca başvurucunun talebine yönelik olumlu veya olumsuz herhangi bir cevap verilmemiştir. Başvurucunun bu konuda İnfaz Hâkimliğine yaptığı ilk müracaat üzerine İnfaz Hâkimliği Ceza İnfaz Kurumunun bu konuda bir karar vermesi gerektiğini belirtmiştir. Daha sonra Ceza İnfaz Kurumu, başvurucuya posta yoluyla gelen derginin verilmemesine karar vermiş ancak derginin bedeli başvurucunun emanet hesabından

karşılanmak üzere satın alınması talebi konusunda yine bir cevap vermemiştir. Başvurucu bunun üzerine İnfaz Hâkimliğine başvurmuş ve başvuru dilekçesinde söz konusu derginin satın alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir. Buna karşın İnfaz Hâkimliği gerekçeli kararında yalnızca başvuruca posta yoluyla gelen dergiler yönünden bir değerlendirme yapmış, başvurucunun Kurum aracılığıyla ücreti karşılığında dergi satın alınmasına yönelik talebi hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamıştır. Bu karara aynı gerekçeyle yapılan itiraz da Ağır Ceza Mahkemesince herhangi bir değerlendirme yapılmaksızın reddedilmiştir.

32. Bu kapsamda başvurucu, ceza infaz kurumlarının uygulama ve kararlarına karşı olağan başvuru yolu olarak belirlenen ve şikâyet makamı olan İnfaz Hâkimliğine başvuruda bulunabilmiş ise de İnfaz Hâkimliği gerekçeli kararında başvurucunun talep ve iddialarını dikkate almamış, başvurucunun dilekçelerine cevap verilmediğine yönelik iddiaları hakkında herhangi bir araştırma yapmamış ve başvurucunun süreli yayınlardan yararlanma talebinin karşılanmaması şeklindeki müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunu ve müdahalenin orantılı olup olmadığını değerlendirmemiştir. Buna göre Anayasa Mahkemesi, somut başvurunun koşullarında şikâyet makamı olan İnfaz Hâkimliğinin etkili olmadığı sonucuna varmaktadır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

35. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Posta yoluyla gelen dergilerin verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Dergi satın alma talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak

Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğü ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bafra İnfaz Hakimliğine (E.2020/1495, K.2020/1519) GÖNDERİLMESİNE,

E. Tazminata ilişkin taleplerin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ÜNAL

B. No: 2021/5203 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5203

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ÜNAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5203

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Ali ÜNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun baro levhasına yazılmasına ilişkin talebinin mahkemece kabul edilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 16/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Kararda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan incelemede başvurucu vekili tarafından nihai kararın açılarak okunduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunun öğrenildiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten itibaren başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Somut olayda başvurucunun nihai kararı UYAP üzerinden 16/12/2020 tarihinde okuduğu ve başvuruyu otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 21/1/2021 tarihinde yaptığı anlaşıldığından başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna

karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT DAYI

B. No: 2021/5245 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5245

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT DAYI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5245)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Murat DAYI

Vekili : Av. Koray UCAÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın tamamen ıslahı ile dava türünü değiştirme talebinin yargılama devam ederken değişen içtihat kapsamında reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir inşaat şirketinde 2/6/2015 tarihinden itibaren soğuk demir ustası olarak çalışmaktayken 28/2/2017 tarihinde iş akdi feshedilmiştir. Feshin hukuka uygun olmadığını ileri süren başvurucu, fazlaya ilişkin haklarını saklı tutmak kaydıyla işçilik alacaklarının tahsili talebiyle 11/7/2019 tarihinde her bir alacak kalemi yönünden 10 TL'nin tahsili istemiyle dava açmıştır.

3. Yargılama devam ederken alacak kalemlerinin tespitine ilişkin bilirkişi raporu hazırlanmıştır. Başvurucu, bilirkişi raporunun akabinde 14/9/2020 tarihli dilekçesi ile davasını tamamen ıslah ettiğini; kıdem, ihbar ücreti ve yıllık izin alacağına ilişkin davasını kısmi alacak davası, fazla mesai, hafta tatili ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti (UBGT) alacağına ilişkin davasını da belirsiz alacak davası olarak değiştirdiğini belirtmiştir.Bilirkişi

raporunda fazla mesai ücreti 6.833,94 TL, hafta tatili ücreti 17.084,84 TL, UBGT ücreti 1.053,99 TL olarak belirlenmiştir.

4. Ankara 24. İş Mahkemesi (Mahkeme) 13/10/2020 tarihli gerekçeli kararı ile davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Mahkeme, Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 2020 yılı Eylül ayı içinde içtihat farklılıklarının giderilmesine ilişkin alınan kararına atıf yaparak dava türünün ıslah yolu ile değiştirilemeyeceğini belirtmiş ve dava dilekçesinde olduğu şekliyle davayı kısmi dava olarak kabul etmiştir. Bu kapsamda 1/9/2015 tarihinden önceki alacakların zamanaşımına uğradığını belirten Mahkeme, başvurucunun fazla mesai, hafta tatili ve UBGT alacaklarını dava dilekçesinde talep edilen miktarı da dikkate almak suretiyle resen hesaplamış, hesaplanan miktar üzerinden de takdiren %30 indirim yapmıştır. Buna göre başvurucunun belirsiz alacak davasına dönüştürmek istediği fazla mesai ücreti yönünden 4.270,15 TL, UBGT ücreti yönünden 737,58 TL, hafta tatili ücreti yönünden 10.664,91 TL alacağa; ayrıca başvurucu dava açmadan önce alacaklar konusunda davalıyı temerrüte düşürdüğünden faiz temerrüt tarihinden itibaren yürütülmüş ve sadece zamanaşımına uğrayan kısım yönüyle işveren lehine 1.808,09 TL vekâlet ücretine hükmedilmiştir.

5. Başvurucu; Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin davanın tamamen ıslahı ile dava türünün değiştirilebileceği yönünde yerleşik içtihadının bulunduğunu, bu içtihada güvenerek açılan davanın yargılama devam ederken değişen Yargıtay kararına istinaden kısmen reddedildiğini, öte yandan Mahkeme tarafından atıf yapılan Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin kararının mevcut davada uygulanma imkânının da bulunmadığını, davanın tam ıslah edilmesi kurumunun Mahkeme tarafından hatalı değerlendirildiğini belirterek istinaf talebinde bulunmuştur.

6. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 7/1/2021 tarihli kararı ile istinaf talebinin esastan reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun itirazları tartışılmış, sonuç olarak Yargıtay iş dairelerinin birleşmesinden sonra yayınlanan ilke kararları doğrultusunda ıslah yolu ile dava türünün değiştirilemeyeceği, Mahkemenin bu konudaki gerekçesinin yerinde olduğu kanaatine varılmıştır.

7. Başvurucu vekili, nihai hükmü 11/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 15/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; Yargıtay 9. ve 22. Hukuk Dairelerinin davanın tamamen ıslahı ile dava türünün değiştirilebileceği yönünde yerleşik içtihadının bulunduğunu, bu içtihada güvenerek açılan davada ise aksi yönde varılan sonucun gerekçesine dair hiçbir açıklama yapılmadığını, yapılan değerlendirmenin yasal bir dayanağının bulunmadığını, ilgili mevzuat ile getirilen davanın tamamen ıslahı imkânının yargısal kararlar ile ortadan kaldırıldığını belirtmiştir. Öte yandan yargı mercilerince atıf yapılan Yargıtay kararının gerekçesinde, bu kararın yayın tarihinden önce açılan davalara uygulanmayacağının belirtildiğini ifade eden başvurucu, bu yönüyle de anılan içtihadın mevcut davada uygulanma imkânının olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu son olarak Yargıtay daireleri arasında süregelen derin içtihat farklılığının hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine aykırılık oluşturduğunu belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, kısmi dava olarak açılan davanın belirsiz alacak

davasına dönüştürülme imkânının ortadan kaldırılması ve böylece belirsiz alacak davasının sunduğu imkânlardan yararlanamaması, yargı mercilerinin yaklaşımının değişmesi nedeniyle başvuruya konu yargılamanın hakkaniyetinin zedelendiği iddiasına ilişkindir.

11. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun İkinci Kısım Birinci Bölümde dava çeşitleri düzenlenmiş; bu kapsamda 105. maddede eda davasına, 107. maddede belirsiz alacak davasına, 109. maddede de kısmi davaya yer verilmiştir. Bu davalar arasında usule ilişkin farklar ise içtihat yoluyla belirlenmiştir. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 14/1/2020 tarihli ve E.2016/7-1107, K.2020/16 tarihli kararı ile belirsiz alacak davasında zamanaşımının, davanın açılmasıyla birlikte alacağın tümü için kesilirken, kısmi davada sadece dava edilen alacak yönünden kesildiğini; belirsiz alacak davasında, davalı daha önceden temerrüde düşürülmediyse faiz başlangıcının alacağın tamamı için dava tarihinden itibaren başlayacağını, kısmi davada ise ıslah edilen kısım için ıslah tarihinden itibaren faiz işleyeceğini belirtmiştir.

12. Kanun'un 180. maddesinde davanın tamamen ıslahı kurumuna yer verilmiş; bir hafta içinde yeni bir dava dilekçesi verilmek kaydıyla davanın tamamen ıslah edilebileceği belirtilmiştir. Kanun'un gerekçesinde ıslahın, davanın genişletilmesi ve değiştirilmesi yasağının istisnası olduğu belirtilmiştir. Nitekim Yargıtay da çeşitli kararlarında bu durumu vurgulamış, ıslah ile dava türünün değiştirilemeyeceğini, istisna-i dava türlerinden olan belirsiz alacak davası açılması hâlinde dava dilekçesinde açıkça dava türünün belirtilmesi ve davanın dayanağı olan 6100 sayılı Kanunu’nun 107. maddesine açıkça yer verilmesi gerektiğini, dava dilekçesinde "alacağın tamamını kesin olarak bilmemiz mümkün olmadığından" şeklinde yapılan bir açıklamanın belirsiz alacak davası olarak kabulünün mümkün olmadığını, bu kapsamda ıslah dilekçesindeki belirsiz alacak davası açıklamasının da sonucu değiştirmeyeceğini ifade etmiştir (bkz. Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 27/6/2019 tarihli ve E.2016/8495, K.2019/14490 sayılı kararı, 18/12/2019 tarihli ve E.2016/11584, K.2019/22760 sayılı kararı, 17/2/2020 tarihli ve E.2016/19724, K.2020/2254 sayılı kararı).

13. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 6/3/2013 tarihli ve E.2012/4-824, K.2013/305 sayılı kararında da ıslah kurumu ile ilgili detaylı açıklamalara yer verilmiş ve davanın tamamen ıslahında bunun yeni bir dava anlamına gelmediği, tamamen ıslah edilen davanın ilk açılan davanın devamı niteliğinde olduğu, bunun doğal sonucu olarak da zamanaşımı ile hak düşürücü sürelerin tespitinde ilk davanın açıldığı tarihteki durumun dikkate alınacağı belirtilmiştir. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu ise24/05/2019 tarihli ve E:2017/8, K:2019/3 sayılı kararında kısmi davada, davaya konu edilen alacak miktarının arttırılmasının "kısmi ıslah" olarak tanımlanması gerektiğini belirterek bunu yeni bir dava ya da ek dava olarak nitelendirmemiş ve bu kapsamda kısmi ıslahla faiz talebi belirtilmeksizin dava konusunun artırılması hâlinde, artırılan miktar bakımından dava dilekçesindeki faiz talebine bağlı olarak faize hükmedileceğini belirtmiştir.

14. Başvuruya konu olayda başvurucu; kısmı dava olarak açtığı davasını, davanın tamamen ıslahı ile bazı alacak kalemleri yönünden belirsiz alacak davasına dönüştürmek istemiş ve bu kapsamda Yargıtay kararlarını referans göstermiş ancak talebi Yargıtayın değişen içtihadı karşısında reddedilmiştir.

15. Bireylerce yargı mercileri nezdinde açılan davaların niteliğini belirlemek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisine sahip olan yargı mercilerinin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin bu bağlamda görevi söz konusu bu yorumların açık bir keyfîlik veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir (Şevket Coroz ve

diğerleri, B. No: 2019/35906, 16/6/2022, § 77).

16. Anayasa Mahkemesi İsmail Avcı (B. No: 2019/12190, 22/2/2022) kararında, şartları oluşmadan açılan belirsiz alacak davasının dava şartı yokluğundan reddedilmesinin -usul hukukundaki imkânlar gözetildiğinde- başvurucunun mahkemeye erişimini imkânsız kılan ağır bir aracın tercih edilmesi nedeniyle gereklilik şartına uygun olmadığı için adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

17. Somut olayda ise başvurucu, ıslah yoluna başvurmadan alacak miktarını artırma imkânı sağlayan belirsiz alacak davası sürecine nazaran kısmi davada alacaklarına kavuşma imkânının kendisine sağlanmaması nedeniyle anayasal haklarının zedelendiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte somut davada başvurucunun, müddeabihin arttırılması talebinin kabul edildiği ve bilirkişi raporu doğrultusunda belirlenen alacak kalemlerinin bir kısmı üzerinden %30 takdiri indirim yapılarak davanın sonuçlandırıldığı görülmektedir. Bu durumda mahkemelerce bu şekilde açılan bir davanın kısmi dava olarak nitelenerek belirsiz alacak davasına özgü imkânlardan yararlandırılmaması anayasal bakımdan bir sorun teşkil etmemektedir (bkz. Şevket Coroz ve diğerleri, § 79). Buna göre belirsiz alacak davası açmak yerine kısmi dava açmayı tercih eden başvurucu yönünden kısmi dava yolunda da belli usuller çerçevesinde alacakları talep etme imkânının bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucu, kısmi dava açmamanın nedenini de başvuru formunda açıklamamıştır.

18. Öte yandan başvurucunun belirsiz alacak davasına çevirmek istediği ücretler yönünden ıslah dilekçesi ile talep ettiği miktarların mahkemece karşılandığı ancak bunlar üzerinde % 30 takdiri indirim yapıldığı, başvurucunun da söz konusu indirim oranı yönündenbir itirazının olmadığı görülmektedir (bkz. §§ 3-4). Ayrıca faizin temerrüt tarihinden itibaren işletilmeye başlandığı, bu kapsamda da belirsiz alacak davasından farklı bir durumun oluşmadığı anlaşılmıştır. Mahkemenin, davalı lehine vekâlet ücretine hükmetmesi hususunda ise başvurucunun ayrıca ve açıkça bir şikâyeti bulunmamaktadır. Mahkemece başvurucunun 2/6/2015-1/9/2015 tarihleri arasındaki alacaklarının bir kısmının zamanaşımına uğradığı belirtilmiştir. Başvurucu, bu kapsamda Yargıtay içtihadına güvenerek kısmi dava açtığını belirtmiş ise de alacaklarının zamanaşımına uğrama ihtimalinin öngörülebilir nitelikte olduğu, bu kapsamda en baştan belirsiz alacak davası açma imkânı bulunduğu hâlde başvurucunun kısmi dava açmayı tercih ettiği görülmektedir.

19. Mahkemece tüm dosya kapsamında yapılan değerlendirmeye karşın başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Mahkeme kararlarında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/7380 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7380

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKBAY VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7380)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucular : 1. Burak AKBAY

2. Sabri Yılmaz ÖZDİL

3. Estetik Yayıncılık A.Ş.

Vekili : Av. İsmail YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadelerden dolayı tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Burak Akbay, Sözcü gazetesi ve yayın sahibi Estetik Yayıncılık A.Ş.nin kurucu ortağıdır. Diğer başvurucu Sabri Yılmaz Özdil ise bu gazetede yazıları yayımlanan bir köşe yazarı ve gazetecidir.

3. Sözcü gazetesinin 2/10/2016 tarihli sayısında başvurucu Sabri Yılmaz Özdil'in hazırladığı "Bağış'ıklık Sistemi" başlıklı bir köşe yazısı yayımlanmıştır. Başvurucu, köşe yazısında şu ifadeleri kullanmıştır:

"Fakir fukaraya yardım ediyoruz ayaklarıyla mütedeyyin insanlarımızdan bağış toplayan [K.Y.M.] Derneği, fetöcü çıktı. Afrika'da açları doyuruyoruz dümeniyle kurban parası

topladıkları, Somali'de dana kestik, Uganda'da koyun kestik deyip, kurban paralarını Pensilvanya'ya havale ettikleri anlaşıldı.

Üstelik... İşte bakın sizin kurbanı böyle kestik, şöyle dağıttık diye CD'ler gönderiyorlardı, kurban bağışında bulunanlar bu CD'leri seyredip, hayırlara vesile oldukları için dua ediyorlardı, meğer, beş senedir herkese aynı CD'yi gönderiyorlarmış iyi mi... Herifler bir tane kurban kesmiş, seyreden herkes kendisininki zannediyormuş!

Bu dernek ne zaman kuruldu?

2004'te, Akp iktidara gelir gelmez kuruldu.

2006'da, Akp hükümeti tarafından "kamu yararına çalışan dernek statüsü" verildi.

2007'de, Akp hükümeti tarafından "izinsiz yardım toplama yetkisi" verildi.

2008'de TBMM başkanlığı tarafından, TBMM Üstün Hizmet Ödülü verildi.

Şimdi fetöcü dedikleri bu derneğe üstün hizmet ödülü verdiklerinde, TBMM başkanı kimdi? Herhalde İsmet İnönü'ydü!

Keriz Feneri'ni hatırlarsınız... Mübarek ramazan ayında burnuna sinek konmuş Afrikalı aç çocukların fotoğraflarını gösterip, 'asrın iyilik hareketi' sloganıyla mütedeyyin insanlarımızdan bağış topluyorlardı. Kurban bağışlarını sahte faturalarla indiragandi yaptıkları, kendilerine villa aldıkları, gemi aldıkları, zekat paralarını sevgililerine yedirdikleri, dini bütün pozları verirken, Las Vegas'ta kumara bile gittikleri ortaya çıktı.

Keriz Feneri derneği de, tıpkı [K.Y.M.] Derneği gibi, 2004 senesinde, Akp iktidara gelir gelmez sahneye çıkmıştı.

2004'te kamu yararına dernek statüsü alabilmek için Danıştay'a başvurdu. O zamanlar, bu izni sadece Danıştay verebiliyordu. Keriz Feneri derneği, Danıştay'dan izin istedi. Danıştay reddetti, izin vermedi. Aradan biraz zaman geçti, tekrar Danıştay'a başvurdu, tekrar izin istedi. Danıştay gene reddetti, gene izin vermedi. Bunun üzerine ne oldu biliyor musunuz... Akp hükümeti zart diye devreye girdi, zurt diye dernekler kanununu değiştirdi, Danıştay'dan izin alınması şartını kaldırdı, izin yetkisini bakanlar kuruluna verdi.

Danıştay engeli ortadan kaldırılır kaldırılmaz, Keriz Feneri'ne bakanlar kurulu kararıyla 'kamu yararına çalışan dernek statüsü' verildi. Bir sene sonra, 2005'te 'izinsiz yardım toplama yetkisi' verildi, vergiden muaf tutuldu. 2007'de TBMM başkanlığı tarafından TBMM Üstün Hizmet Ödülü verildi.

Keriz Feneri'ne üstün hizmet ödülü verdiklerinde, TBMM başkanı kimdi? Muhtemelen İsmet İnönü'ydü!

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği'ne saldırdılar, Çağdaş Eğitim Vakfı'na saldırdılar, Atatürkçü Düşünce Derneği'ne saldırdılar... TBMM üstün hizmet ödülü verilen ve 'dindar' denilen derneklerden biri dolandırıcı çıktı, öbürü hem dolandırıcı hem fetöcü çıktı.

Samimi fikrimi sorarsanız...

Kendi memleketimizde bunca şehit ailesi, bunca gazi varken, garibanlık yüzünden okuyamayan bunca çocuğumuz varken, özellikle kız çocuklarımızın eğitimi için yurtlara, burslara, her bir kuruşu altın değerinde yardımlara ihtiyacımız varken... Sayın ahalimiz, haritadaki yerini bile bilmediği Myanmar'a kurban bağışlıyorsa, Sudan'da Kongo'da iftar veriyorsa, kendi çocuğunun okulunu bok götürürken, Tanzanya'ya okul yaptırıyorsa... Bu

ahaliyi soymak sevaptır!

O nedenle... 'Hayırlara Vesilenin Sözcüsü' ismiyle dernek kurma hazırlıklarına başladım. Henüz kendilerine danışmadım ama, [B.C., U.D. ve E.Ç.yi] mütevelli heyetine almayı düşünüyorum. Cibuti'de imam hatip üniversitesi açıp, Etiyopya'da deve keseceğiz, karda kışta üşümesinler diye Senegalli çocuklara gocuk alacağız. [M.G.den] rica ettim, bağışta bulunan mütedeyyin hayırseverlere göndereceğimiz CD'leri bizzat hazırlayacak.

Panama'dan bi hesap numarası ayarlar ayarlamaz, yayımlayacağım, bağışlarınızı gönderirsiniz. Yok ben illa hemen vereyim derseniz, çantayla-poşetle elden teslim alma servisimiz mevcuttur.

E hâliyle, meclis başkanlığımız bi üstün hizmet ödülü de bize takdim eder gari."

4. D.F. Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (D.F. Derneği) köşe yazısında kullanılan ifadelerin kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğu iddiasıyla başvurucular aleyhine Bakırköy 8. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 50.000 TL talepli manevi tazminat davası açmıştır. Davacı Dernek dilekçesinde, "Bağış'ıklık Sistemi" başlıklı köşe yazısında yer verilen "Keriz Feneri'ni hatırlarsınız... Mübarek ramazan ayında burnuna sinek konmuş Afrikalı aç çocukların fotoğraflarını gösterip, 'asrın iyilik hareketi' sloganıyla mütedeyyin insanlarımızdan bağış topluyorlardı. Kurban bağışlarını sahte faturalarla indiragandi yaptıkları, kendilerine villa aldıkları, gemi aldıkları, zekat paralarını sevgililerine yedirdikleri, dinibütün pozları verirken, Las Vegas'ta kumara bile gittikleri ortaya çıktı." şeklindeki ifadelerin gerçeği yansıtmadığını belirtmiştir. Buna ek olarak insani yardım alanında toplumun kendisine duyduğu güven ve kamuoyundaki itibar ve saygınlığı oranında hizmette bulunabildiğinin altını çizen Dernek, köşe yazısındaki ifadelerin Derneğin ve yöneticilerinin itibarını zedelediğini, telafisi imkânsız zarara neden olduğunu ileri sürmüştür.

5. Başvurucular ise uyuşmazlığın esasına ilişkin beyanlarında köşe yazısının Hükûmetin izinsiz bağış toplama yetkisi verdiği K.Y.M. Derneğinin Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasıyla (FETÖ/PDY) ilişkili olduğuna ve yardım paralarının amacı dışında kullanıldığına dair haberler üzerine hazırlandığını belirtmiştir. Buna ek olarak izinsiz bağış toplama yetkisi verilmesindeki usulü eleştirdiklerinin altını çizmiş, bu eleştiriyi yaparken aynı şekilde izinsiz bağış toplama yetkisine sahip olan ve bu yetkiyi kötüye kullandığı iddiasıyla bazı yöneticileri soruşturulan D.F. Derneğinden bahsettiklerini açıklayan başvurucular, köşe yazısında davacı hakkındaki ifadeleri daha önce çeşitli basın ve yayın organlarında yer verilen haberlerdeki bilgi ve iddialara dayanarak kurguladıklarını savunmuştur. Ayrıca dava konusu yazıyı hazırlarken esas aldıklarını iddia ettikleri haberlerin görsellerini delil olarak Asliye Hukuk Mahkemesine sunmuştur.

6. Başvuruculaların ilk derece mahkemesine sundukları evraka göre 13/5/2015 tarihinde Hürriyet adlı haber sitesinde yayımlanan "D.F. davasında karar" başlıklı haberde; hizmet nedeniyle güveni kötüye kullanma, özel belgede sahtecilik ve kamu görevlisinin sahtecilik suçuna iştirak etme suçlarından cezalandırılması istenen yirmi sanıktan bazılarının beraatine, bazılarının ise hakkındaki ceza davasının düşürülmesine karar verildiği belirtilmiştir. Buna ek olarak güveni kötüye kullanma ve özel belgede sahtecilik suçlarını işlediği iddiasıyla yargılanan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) eski Başkanı Z.A. hakkında görülen davanın düşürülmesine, Kanal 7 Yönetim Kurulu Başkanı Z.K.nın ise beraatine karar verildiği ifade edilmiştir. 14/5/2015 tarihinde Milliyet adlı haber sitesinde yayımlanan "D.F. davasında sanıkların hiçbiri ceza almadı" başlıklı haberde de

yukarıdakilere benzer açıklamalar yer almıştır.

7. Radikal adlı haber sitesinde 11/9/2008 tarihinde yayımlanan "12 soruda D.F. davası" başlıklı haberde, Almanya Savcılığının hazırladığı iddianameye göre D.F. Derneği kampanyasında toplanan 41 milyon avronun 18 milyonunun amaç dışı kullanıldığı ileri sürülmüştür. Aynı haber sitesinin 11/1/2010 tarihli "Z.A. Las Vegas'ta fena yakalandı" başlıklı haberinde, kamuoyunda D.F. davası olarak bilinen yargılama nedeniyle sıkıntılı günler geçirdiği ileri sürülen RTÜK eski Başkanı Z.A.nın bir fuar nedeniyle gittiği Las Vegas'ta kumar masasında yakalandığı iddia edilmiştir.

8. Davanın görüldüğü Asliye Hukuk Mahkemesi 11/9/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi ret kararının gerekçesinde; D.F. Derneği ve yöneticileri hakkında yürütülen soruşturmalar nedeniyle daha önce Hürriyet ve Milliyet gazeteleri gibi ulusal basında önemli yeri olan gazetelerde haberler yapıldığının ve 11/1/2010 tarihli başka bir haberde anılan Derneğin yöneticilerinden olan Z.A.nın Las Vegas'ta kumar oynadığının iddia edildiğinin altını çizmiştir. Buna ek olarak köşe yazısında kullanılan ifadelerin Dernek yöneticilerinin yargılanma süreçlerinde çıkan haberlere dayanılarak kurgulandığını, bu neviden derneklere yardım amacıyla bağış yapmak isteyen iyi niyetli ve dürüst vatandaşları uyarmak için kullanıldığını kabul etmiştir. Ayrıca köşe yazısının ilgili bölümünün basın özgürlüğü içinde, belli ölçülerde abartı olacak şekilde, okuyucunun ilgisini çekecek ifadeler kullanılmak suretiyle hazırlandığına vurgu yapmıştır. Nihai olarak Asliye Hukuk Mahkemesi, yazının kamu yararını ilgilendiren ve her zaman güncel olabilecek bir konuda, daha önce kamuoyuyla paylaşılan haberlere dayanılarak hazırlandığı sonucuna varmıştır.

9. Davacının istinaf kanun yoluna başvurduğu söz konusu karar İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) incelenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, istinaf talebinin kabulü ile Asliye Hukuk Mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın kısmen kabulü ile 15.000 TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline kesin olarak karar vermiştir. Köşe yazısında kullanılan ifadelerin objektif sınırlar içinde kalmadığının altını çizen Bölge Adliye Mahkemesi yazının güncelliğini yitiren bir olayla ilgili hazırlandığını ve gerçeğe uygun olmadığını kabul etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Bu açıklamalar doğrultusunda; davaya konu açıklamalarda davalı tarafından davacı hakkında sarf edilen'...kurban bağışlarını sahte faturalarla indiragandi yaptıkları, gemi aldıkları, zekat paralarını sevgililerine yedirdikleri, dini bütün pozlar verirken, Las Vegas'ta kumara bile gittikleri ortaya çıktı....' şeklindeki söz ve ifadelerinin objektif sınırlar içinde kalmadığı, güncelliğini yitiren olayla ilgili yayının gerçeğe de uygun olmadığı, dernektekilerin zekat paralarını sevgililerine yedirdiklerine ilişkin davalıların hiçbir delil ya da emare sunmadıkları bu durumda yazıda ölçülülüğün ve orantılılığın kaybolduğu, düşünceyi açıklama ve eleştiri hakkının sınırlarının aşıldığı, doğrudan tüzel kişiliğin, kişilik haklarına saldırının amaçlandığı anlaşılmaktadır. Bu hâliyle davacının şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkı, davalının ifade özgürlüğünden üstün tutulmalı ve davacının kişilik haklarının saldırıya uğradığı kabul edilmelidir."

10. Bölge Adliye Mahkemesi kararı 11/1/2021 tarihinde başvuruculara tebliğ edilmiş, başvurucular 8/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucular öncelikle ihtilaf konusu köşe yazısının K.Y.M. Derneğiyle ilgili olduğunu, yazıda bu neviden derneklere kamu makamlarından izin almaksızın bağış toplama yetkisi verilmesini eleştirdiklerini, D.F. Derneğinin de izinsiz bağış toplama yetkisine sahip bir dernek olduğunu ve bu Derneğin yöneticileri hakkında, toplanan bağışları amacı dışında kullandıkları iddiasıyla soruşturma yürütüldüğünü belirterek davacı Dernekle ilgili köşe yazısındaki ifadeleri daha önce basın ve yayın organlarında yer verilen haberler ve soruşturma dosyasındaki bilgi ve belgeleri dikkate alarak kurguladıklarını ileri sürmüştür. Sonuç olarak başvurucular köşe yazısında kullanılan ifadelerden dolayı tazminat ödemeye mahkûm edilmeleri nedeniyle ifade ve basın özgürlüklerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı anlaşılmıştır. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden inceleme yapılacaktır (ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerin demokratik toplum düzeninde gerekliliğine ilişkin detaylı açıklama için bkz. Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72).

16. Somut olayda başvuruculaların ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Bu kapsamda başvuru konusu ifadelerin bağlamı, konunun kamu yararına bir tartışmaya katkı sunup sunmadığı ve güncel olup olmadığı ile yargı mercilerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkının dengelenmesinde dikkate alınacak kriterlere ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. Bilal Uçar [1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

17. Anayasa Mahkemesi maddi olgular ile değer yargıları arasında dikkatli bir ayrıma gidilmesi, maddi olgular ispatlanabilse de değer yargılarının doğruluğunu ispatlamanın mümkün olmadığının dikkate alınması gerektiğini kabul etmiştir (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 64). Bunun yanında yeterli bir olgusal temeli olması beklenmekle birlikte başvuru konusu ifadelerin bütün olarak ele alındığında kamu yararını ilgilendirmesinin değer yargısı kavramının geniş yorumlanması gerekliliğini ortaya çıkarabileceğini de belirtmiştir (Yıldız Oto Ağca (3) [2. B.], B. No: 2014/1032, 29/6/2016, § 22).

18. İhtilaflı köşe yazısında kullanılan ifadelerin davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğuna, davacının şeref ve itibarının korunmasını isteme hakkının davalının ifade özgürlüğünden üstün tutulması gerektiğine karar veren Bölge Adliye Mahkemesi, ihtilaf konusu yazıdaki ifadelerin iki özelliğine vurgu yapmıştır: Bölge Adliye Mahkemesine göre

köşe yazısında kullanılan ifadeler gerçeğe uygun değildir ve güncelliğini yitiren bir konuyla ilgilidir.

19. Buna göre ele alınması gereken ilk husus başvuruya konu ifadelerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilmesidir. Maddi olgu olarak değerlendirilen ifadelerin kanıtlanması beklenirken değer yargısı sayılan ifadeler içinse belli bir olgusal temelin varlığı aranmalıdır (Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 57; İlhan Cihaner (2), § 64).

20. Başvuruya konu köşe yazısında davacı Derneğin ihtiyaç sahiplerine iletilmek üzere bağış adı altında topladığı paraları amacı dışında kullandığı iddia edilmiştir. Yazıda davacı Derneğin yöneticilerinin sahte faturalarla kurban bağışlarını kendi hesaplarına geçirdikleri, kendilerine villa ve gemi aldıkları, zekat paralarını sevgilileri için harcadıkları ve bir yandan dindar bir görüntü çizerken diğer yandan yurt dışında kumar oynadıkları belirtilmiştir. Ayrıca aç çocukların fotoğraflarını gösterip asrın iyilik hareketi sloganıyla mütedeyyin insanlardan bağış topladığı ileri sürülen davacı Dernekten Keriz Feneri olarak söz edilmiştir (bkz. § 3).

21. Yazarın yazıda Dernek yöneticilerinin birtakım eylemlerinden bahsederken "kurban-sahte fatura", "ihtiyaç-villa", "zekat-para yedirme" ve "dindar-kumar" gibi kelimeleri zıt anlamlı olarak kullandığı görülmüştür. Bununla birlikte yazar, ifadelerinde ne bir Dernek yöneticisinin ismini vermiş ne de somut bir olay anlatımında bulunmuştur.

22. Bu açıklamalar ışığında bir yardım kuruluşunca toplanan paraların amacı dışında kullanıldığına ilişkin iddianın ciddiyeti karşısında bu paraların ne şekilde harcandığına dair soyut açıklamaların önemini yitireceği kabul edilmelidir. Öyleyse köşe yazısında isnat edilen maddi olgu davacı Derneğin yöneticilerinin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmak üzere toplanan yardım paralarını amaç dışı kullanmalarıdır. Bununla birlikte davacı Dernekten bahsedilirken kullanılan "Keriz Feneri" ibaresinin değer yargısı niteliğinde olduğu açıktır.

23. Davalının köşe yazısında ileri sürdüğü olgusal isnatlar yönünden bir gazeteci olarak üzerine düşen ödev ve sorumlulukları yerine getirip getirmediği aydınlığa kavuşturulmalıdır. Bu bağlamda basının gazetecilik etik ve ilkelerine uygun olarak iyi niyetle topluma doğru ve güvenilir bilgi sağlama ödev ve sorumluluğunu yerine getirip getirmediği, gazetenin ileri sürdüğü olgusal iddiaların doğruluğu konusunda yeterli araştırmayı yapıp yapmadığı denetlenecektir (benzer değerlendirmeler için bkz. Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 63; Mehmet Doğan Uğurlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2015/954, 12/9/2018, § 54).

24. Başvurucular, Asliye Hukuk Mahkemesine sundukları cevapta köşe yazısını daha önce yayımlanan haberlerdeki bilgi ve iddialara dayanarak hazırladıklarını belirtmiş; yazıyı hazırlarken esas aldıklarını iddia ettikleri haberlerin görsellerini sunmuştur (bkz. § 5). Gerçekten D.F. Derneği ve yöneticileri hakkında yürütülen soruşturmalar nedeniyle daha önce Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde haberler yapılmıştır. Bunun yanında Radikal haber sitesinde yayımlanan 11/1/2010 tarihli başka bir haberde de anılan Derneğin yöneticilerinden olan Z.A.nın Las Vegas'ta yetişkinlere eğlence fuarının katılımcılarıyla aynı masada kumar oynadığı iddia edilmiştir (bkz. §§ 6, 7).

25. Köşe yazısında kullanılan ifadenin davacı D.F. Derneğinin yöneticilerinden bir kısmı hakkında güveni kötüye kullanma, özel belgede sahtecilik ve kamu görevlisinin sahteciliği suçuna iştirak etme suçlarından yürütülen soruşturmalar nedeniyle daha önce Radikal,

Hürriyet ve Milliyet gazetelerinde yapılan haberlere dayandırıldığı ortaya konulmuştur. Ayrıca kullanılan ifadelerle, dayanıldığı kabul edilen kaynaklarda yer alan olguların çarpıtıldığı söylenemez.

26. Başvuru konusu köşe yazısında yer alan bilgilerin daha önce yayımlanan haberlerle halka açıklandığı, bu noktada ileri sürülen olgusal isnatların kamunun bilgisine ilk defa anılan köşe yazısıyla sunulmadığı görülmüştür. Bunun yanında yukarıda yapılan açıklamalar dikkate alındığında kişilerin vicdanlarını ve duygularını manipüle ederek onlardan menfaat temin edildiğini ifade etmek için kullanıldığı anlaşılan "Keriz Feneri" ibaresinin değer yargısı olduğu söylenemez.

27. Bölge Adliye Mahkemesi, başvuruculların davacı Derneğin itibarına haksız saldırıda bulunduğu sonucuna ulaşırken geçmişte davacı Dernek etrafında dönen tartışmaların ve açılan davaların güncelliğini yitirdiğini kabul etmiştir. O hâlde eldeki başvuruda değerlendirilmesi gereken bir diğer husus, köşe yazısında davacı Dernekle ilgili olarak kullanılan ifadelerin konusunun güncel olup olmadığıdır. Başvurucular köşe yazısında, yardımlaşma amacıyla kurulan derneklere izinsiz bağış toplama yetkisi verilmesinin eleştirildiğini vurgulamış; davacı Derneğin de izinsiz bağış toplama yetkisi olduğunu, bazı Dernek yöneticilerinin bu yetkisini kötüye kullandığı iddiasıyla yargılandığını ileri sürmüştür (bkz. § 11).

28. Somut olayda Hükûmet tarafından izinsiz bağış toplama yetkisi verilen bir derneğin terör örgütü ile ilişkisi olduğu ve yardım paralarının bu ilişki kapsamında amacı dışında kullanıldığı haberleri dikkate alınarak hazırlanan bir köşe yazısı yayımlanmıştır. Yazıda Hükûmetin yardımlaşma derneklerine izinsiz bağış toplama yetkisi vermesi kusurlu görülmüş ve eleştirilmiş, bu kapsamda daha önce yardım paralarını amacı dışında kullandıkları gerekçesiyle yöneticileri yargılanan davacı Dernekle ilgili ifadelere yer verilmiştir. Ayrıca yazıda geçen iki Derneğin de izinsiz bağış toplama yetkisine sahip olduğunun altı çizilmiştir.

29. Farklı zamanlarda meydana gelen olaylar arasında -somut olaydaki izinsiz bağış toplama yetkisi verilmesi gibi- kişi ya da kurumların benzer kusurları gerekçe gösterilerek bağlantı kurulabildiği hâllerde önceki olaya ilişkin değerlendirmenin mevcut tartışmaya katkı sağlayacağı, olayların karşılaştırmalı olarak ele alınmasının engellenmesinin o konuya ilişkin ifade özgürlüğünü anlamsız kılacağı açıktır. İhtilaflı köşe yazısında daha önce D.F. Derneği etrafında meydana gelen olaylarla FETÖ/PDY'yle ilişkili olduğu kabul edilen K.Y.M. Derneği hakkındaki tartışmalar arasında bağlantı kurulmuş ve benzer hataların yapıldığı ileri sürülerek Hükûmete karşı yöneltilen eleştiri güçlendirilmiştir. Dolayısıyla köşe yazısında davacı Dernekle ilgili olarak kullanılan ifadelerin konusunun güncel olmadığının kabul edilmesi mümkün değildir. Buna karşılık Bölge Adliye Mahkemesi herhangi bir açıklama yapmaksızın Dernek etrafında meydana gelen ve toplum hayatı üzerinde izler bırakan, kamunun hafızasında yeri olan olayların güncelliğini yitirdiğini kabul etmiştir. Soyut ve şablon gerekçelerle, bir olayın hatırlatılmasının veya eleştirilmesinin engellenmesi o olayla ilgili kamusal tartışmaların kesintiye uğratılması, sınırlanması veya tümüyle ortadan kaldırılması anlamına gelebilir.

30. Bölge Adliye Mahkemesi, başvuruya konu köşe yazısının güncelliğini yitiren bir olayla ilgili olduğunu ve gerçeğe uygun olmadığını açıklayarak yazar ve gazetenin tazminat ödemesine karar vermiştir (bkz. § 9). Buna karşılık davaya konu ifadelerin türünü, konusunu, olgusal temele dayalı olup olmadığını, ifadenin yayımlandığı dönemin şartlarını

veya kamusal bir tartışma ekseninde gerçekleşip gerçekleşmediğini yeterince gözetmemiş; başvuruculaların ifade özgürlüğü ile davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kuramamıştır. Bu sebeple Bölge Adliye Mahkemesinin ileri sürdüğü gerekçelerin başvuruculaların ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için yeterli olduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır. Başvuruculaların tazminat ödemeye mahkûm edilmesinin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

32. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tür ile miktar belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

35. Ayrıca başvuruculara manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2018/2357, K.2020/1352) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucular ulusal bir gazetede yayımlanan köşe yazısında kullanılan ifadelerden dolayı davacı Dernek lehine manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiş, Sayın Mahkemece çoğunluk tarafından Başvuruculara Anayasanın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçelerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvuruya konu köşe yazısında FETÖ/PDY ile ilişkili olan K.Y.M Derneği'nin topladığı bağış ve yardımları usulsüz harcadığı ve kullandığına ilişkin bilgilere ve yorumlara yer verilmiş, izinsiz bağış toplama konusundaki yasal uygulama eleştirilmiştir. Ancak yazının kapsamı incelendiğinde K.Y.M Derneği ile ilgili yorumların yaklaşık iki paragraf olduğu, yazarın hemen sonrasında Keriz Feneri Derneği adı altında davacı Dernek hakkında yorumlar yapmaya başladığı, K.Y.M Derneğinden daha çok davacı Derneğin de halktan topladığı bağışları usulsüz harcadığından bahsettiği, güncel olmayan geçmiş olayları K.Y.M Derneği ile ilişkilendirdiği görülmektedir. Bunun yanında söz konusu yazıda, ülkemizde faaliyet gösteren bazı derneklerin isimleri zikredilerek bunlara haksız olarak saldırıldığı, davacı Derneğin dolandırıcı çıktığı, ülkemizde yardıma ihtiyaç duyan kişiler ve öğrenciler varken yurt dışı faaliyetlerin gereksiz olduğu, yurt dışı faaliyetlerine yardımda bulunan ahalinin soyulmasının sevap olduğu gibi iddia ve ithamlarda bulunulmuştur.

Söz konusu yazıda davacı Derneğin ismi alay konusu yapıldığı gibi, geçmişte yaşanan bazı olumsuz örnekler zikredilerek Derneğin yapmış olduğu faaliyetlerin tamamının eleştiri ve alay konusu yapıldığı açıkça görülmektedir. Türk Medeni Kanunu'na göre, dernek ve vakıflar özel hukuk tüzel kişisi olup, dernekler kâr amacı gütme dışında sosyal vb. belirli bir amacı gerçekleştirmek üzere örgütlenmiş kişi topluluklarıdır. Başvurucu Derneğin FETÖ/PDY ile irtibatlı olan K.Y.M Derneği ile ilişkilendirilmesi, buna ilave olarak dolandırıcı olduğunun açıkça belirtilmesi Derneğin kişilik haklarını ve faaliyet özgürlüğünü açıkça zedelemektedir. Nitekim yerel mahkemenin Başvurucunun manevi tazminat davasının reddine ilişkin kararını kaldıran ve 15.000 TL manevi tazminata hükmeden Bölge Adliye Mahkemesi, yazının güncel ve gerçek olmadığını vurgulamıştır.

Çoğunluk gerekçesinde, Derneğin halen faaliyet gösterdiği, bu anlamda toplanan bağışların usulsüz harcandığına ilişkin geçmişte yapılan tartışmaların bugünde güncelliğini koruduğu, tartışmaların güncelliğini yitirdiğinin kabulünün kamusal tartışmaların kesintiye uğratılması veya tümüyle ortadan kaldırılması anlamına geleceği ileri sürülmüştür. Türk Medeni Kanunu'nun 48. maddesine göre, "Tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi yaradılış gereği insana özgü niteliklere bağlı olanlar dışındaki bütün haklara ve borçlara ehildirler". Anayasanın 17. maddesine göre ise, "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir". Buna göre, Anayasanın 17. maddesi çerçevesinde tüzel

kişilerin de manevi kişiliklerinin korunmasını ve geliştirilmesi istem hakkını haiz olduğu konusunda şüphe bulunmamaktadır. Öyle ki, Başvurucu hakkında manevi tazminata hükmedilmesi tüzel kişilerin de şeref ve itibarının zedelenmesi nedeniyle manevi tazminat istem hakkının varlığını göstermektedir. Ülkemizde binlerce derneğin faaliyet gösterdiği ve bu derneklerden bazılarının zaman zaman usulsüzlükler yapabileceği nazara alındığında, çoğunluk gerekçesi kabul edildiği takdirde başvurucu Dernek hakkında geçmişte yapılan kamusal tartışmalar, her zaman başka bir derneğin yaptığı usulsüzlük haberi ile birlikte verilebilecektir. Oysa unutulma hakkı Anayasanın 17. maddesi çerçevesinde gerçek ya da tüzel kişilere tanınan bir hak olup, Anayasa Mahkemesi de bu hakkın varlığını kabul etmektedir.

Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu N.B.B. kararında unutulma hakkına ilişkin olarak; (3.3.20016 tarih ve B. No: 2013/5653) "… Unutulma hakkı, internet ortamında bir haberin uzun süredir kolayca ulaşılabilir olması nedeniyle kişinin şeref ve itibarının zedelenmesi durumunda gündeme gelmektedir. Bu hakkın amacı, internetin yaygınlaşması ve sağladığı imkânlar nedeniyle ifade ve basın özgürlükleri ile kişilerin manevi varlığının geliştirilmesi hakkı arasında gerekli hassas dengenin kurulmasını sağlamaktır…Somut olayda, başvurucunun şikâyetine konu olan haberler 1998 ve 1999 yıllarında yayımlanmıştır ve arşiv niteliğindedir. Gazete arşivi niteliğinde olan haberler açısından arşivin sadece dijital alanda tutulmadığı ve içerik sağlayıcı tarafından saklanabileceği açıktır. Özellikle ölçülülük ilkesi temelinde yapılacak bir değerlendirme ile internet ortamında haberi ulaşılabilir kılan kişisel verilerin silinerek erişimin engellenmesi gibi yöntemler gözetildiğinde internet ortamındaki arşiv niteliğindeki haberin tamamen silinmeden sonuca ulaşılabilmesi mümkündür. Bu bağlamda bilimsel araştırmalar açısından dijital haber arşivinin tamamen silinerek geçmişteki olayların yeniden yazılması sonucunu doğuracak nitelikte basın özgürlüğüne yönelik ciddi müdahalelerin ortaya çıkması önlenebilir" gerekçelerine yer vermiştir.

Başvuru konusu olayda yazının tarihi 2.10.2016 olup, bu tarih 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrasındadır. K.Y.M Derneği ile ilgili ortaya konulan gerekçeler bu anlamda güncel ve kamuoyunun menfaatine olan tartışmalardır. Oysa Dernek hakkında geçmişte yapılan tartışmalar 2008-2009 yıllarına ilişkindir ve terör örgütü ile irtibat ya da iltisak söz konusu değildir. Yani, davacı Derneğin terör örgütü bağlantısı olmamasına karşın, yaklaşık 7-8 yıl önce tartışma konusu olan olaylar, K.Y.M Derneği ile bir araya getirilerek yeniden ortaya konulmuştur. Çoğunluk gerekçesi nazara alınırsa herhangi bir derneğin usulsüzlük yapması halinde geçmiş tarihlerde ne zaman yapılırsa yapılsın veya konusu ne olursa olsun başka bir dernek hakkında yapılan tartışmalar tekrardan kamuoyunun dikkatine sunulabilecektir. Bu durumda kişilerin unutulma hakkı hiçbir zaman mümkün olmayacağından, Anayasanın 17. maddesi karşısında bu görüşe katılmak mümkün değildir.

Başvuru, Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade hürriyeti kapsamında incelendiğinde, söz konusu maddede "başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması" gerekçeleri ile hakkın sınırlanabileceği belirtilmiştir. Türk Medeni Kanunu'nun 24. maddesinde "hukuka aykırı olarak kişilik hakkına saldırılan kimse, hâkimden, saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir" ve aynı Kanunun 25.maddesinde ise, "Davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır" düzenlemelerine yer verilmiştir. Yine Türk Borçlar Kanununun 58. maddesine göre ise, " Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi

tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir". Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu'nun kişilik haklarının korunmasına yönelik yukarıda yer verilen düzenlemeleri Anayasanın 26. maddesi uyarınca kanunilik ölçütünü karşılamaktadır.

Anayasa'nın 17. maddesinin "Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." biçimindeki ilk fıkrası, devlete bireyin manevi varlığının bir parçası olan şeref ve itibara keyfî olarak müdahale etmeme ve üçüncü kişilerin saldırılarını önleme yükümlülüğü getirmiştir. Köşe yazısında Derneğin ismi değiştirilerek keriz olarak zikredilmiş, yine kurban bağışlarını sahte faturalarla indiragandi yaptıkları, zekat paralarını sevgililerine yedirdikleri, dini bütün pozlar verirken Las Vegas'ta kumara gittikleri belirtilmiştir. Öz-biçim dengesi bağlamında değerlendirildiğinde, Başvurucunun yazısında vermek istediği mesajlar açısından, Derneğe karşı yöneltilecek yorum ve eleştirilerde söz konusu ifadelerin kullanılmasının zorunlu veya gerekli olduğu söylenemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017) kararında "..§69…Bu itibarla mevcut davada dile getirilen kaba, aşağılayıcı, küçük düşürücü, abartılı kişisel saldırı içeren sözlerin -olayın tarafları ve konuşmanın çerçevesi politik alanda kalsa bile- kabul edilebilir sınırları aşması nedeniyle siyasi bir tartışma içindeki bir görüş olarak değerlendirilmesi zordur ve bu sözler ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilemez. Başvurucunun tazminat ile cezalandırılmasının toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve dolayısıyla "demokratik bir toplumda gerekli" olduğu kabul edilmiştir" gerekçelerine yer vererek, siyasi bir tartışma olsa bile somut olay açısından kabul edilebilir sınırları aşan sözlerin kişisel saldırı olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir.

Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Tazminata hükmeden mahkeme söz konusu kanun maddelerini somut olay açısından değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Tazminata hükmeden Mahkemenin gerekçesi incelendiğinde yukarıda yer verilen hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik mevcut değildir.

Somut olayda, çoğunluk tarafından, başvurucunun yazdığı köşe yazısı nedeniyle hürriyeti bağlayıcı veya başka bir adlî ceza ile cezalandırılmadığı da nazara alınmamıştır. Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki benzer başvurularda adli yargı mahkemelerinin kararlarını değerlendirirken ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamaların niteliğine ve kapsamına da bakmakta, bireysel başvuruya konu olan yargı kararının hürriyeti bağlayıcı bir ceza veya tazminat öngörmesi arasında önemli bir fark bulunduğunu belirterek değerlendirilmenin bu bağlamda yapılması gerektiğini ifade etmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi'nin Mustafa Tepeli başvurusunda önceki içtihatlara atıf yapılarak bu husus açıkça vurgulanmıştır."..22. Kişinin itibarına yapılan saldırının belli bir ağırlık düzeyine erişmiş olduğu hâllerde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında mündemiç negatif yükümlülüğe, bireyin maddi ve manevi varlığına etkin bir saygının sağlanması için gerekli pozitif yükümlülükler eklenir. Pozitif yükümlülükler, kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini de kapsayacak şekilde kişisel itibara saygının güvence altına alınması amacıyla birtakım tedbirler alınmasını gerektirir (İlhan Cihaner (2), B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 47; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 40). 23.…Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesi, devletin maddi ve manevi varlığa yönelik müdahalelere karşı etkili mekanizma kurma yükümlülüğünün mutlaka ceza soruşturması

yapılmasını gerekli kılmadığına, bireyin üçüncü kişilerce şeref ve itibarına müdahale edildiği iddiasıyla tazminat davası yoluyla da giderim sağlamasının mümkün olduğuna karar vermiştir (Adnan Oktar (3), § 35)…". (Mustafa Tepeli [GK], B. No: 2014/5831, 1/3/2017). Manevî tazminat, kişilik haklarının hukuka aykırı şekilde ihlal edilmesi nedeniyle duyulan üzüntü ve kederin hafifletilmesine yönelik bir "giderim" olup, ceza hukuku yaptırımı değildir. Çoğunluk görüşünde manevi tazminatın bu işlevi nazara alınmamıştır.

Bu nedenlerle, Başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiği şeklindeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

HASAN BOZKURT VE NAZMİYE BAĞ

B. No: 2021/9925 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9925

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN BOZKURT VE NAZMİYE BAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9925)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Hasan BOZKURT

: 2. Nazmiye BAĞ

Vekili : Av. Hüseyin DÜZGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular muhtelif tarihlerde bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Komisyon tarafından, başvurucuların hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile sosyal güvenlik hakkına ilişkin ihlal iddiaları hakkında kabul edilemezlik kararı verildikten sonra başvurucuların, makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiası hakkında kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. 2021/63580 numaralı başvuru dosyasının hukuki irtibat nedeniyle 2021/9925 numaralı başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2021/9925 numaralı dosya üzerinden yürütülmesine ve diğer dosyanın kapatılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucuların üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASGÜL METAL MAKİNE İNŞAAT REKLAM TAAHHÜT TİCARET İTHALAT İHRACAT SANAYİ LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/10463 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/10463

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASGÜL METAL MAKİNE İNŞAAT REKLAM TAAHHÜT TİCARET İTHALAT İHRACAT SANAYİ LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/10463)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Asgül Metal Makine İnşaat Reklam Taahhüt Ticaret İthalat İhracat Sanayi Ltd. Şti.

Vekili : Av. Ebru ÇITLAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, itirazın iptali davasında davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu şirket ile B.P. Yönetimi (Plaza) arasında 2/6/2012 tarihinde eser sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme uyarınca başvurucu şirket üç çıtalı krom korkuluk işini yapmayı taahhüt etmiştir. Yapım maliyeti olarak 236.000 TL belirlenmiştir. Bu bedelin % 30'u peşin, geriye kalan %70'i için vadeli sıralı çekler verilmiştir.

3. Başvurucu, maliyetin 166.000 TL'lik kısmı karşılanmasına karşın 70.000 TL ödemenin yapılmadığını belirterek Plaza aleyhine ilamsız icra takibi başlatmıştır. Ödeme emri

27/3/2014 tarihinde Plazaya tebliğ edilmiş, Plazanın ödeme emrine itiraz etmesi üzerine icra takibinin durmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, Plazanın haksız olarak borca itiraz ederek takibi durdurduğunu, takibe yapılan haksız itirazın kaldırılmasını ve %20 icra inkar tazminatına hükmedilmesine karar verilmesi talebiyle 28/4/2014 tarihinde itirazın iptali davası açmıştır. Dava dilekçesinde, işin bitirilmesine rağmen ödemelerin yapılmadığı, bu nedenle haksız olarak itiraz edilerek takibin durdurulduğu belirtilmiştir.

5. Plaza 26/10/2015 tarihinde dava dilekçesine cevap vermiştir. Dilekçede başvurucu ile krom korkuluk, yürüyen merdiven ve otomatik açılır kapanır kapı montajı işini yaptırmak üzere iki adet sözleşme imzalandığını, ilk sözleşmenin 20/1/2012 tarihli olduğunu ve bu sözleşme ile yürüyen merdiven ve otomatik açılır kapanır kapı işi için anlaşmaya varıldığını, bu sözleşme uyarınca başvurucuya dört adet 17.500 TL ile toplam 70.000 bedelli çek verildiğini ve bu çeklerin vadelerinin 20/5/2012, 20/6/2012, 20/7/2015 ve 20/8/2015 tarihleri olduklarını ve karşılıklarının ödendiğini belirtmiştir. 20/1/2012 tarihli sözleşmede belirtilen işlerin başvurucuya yaptırılmasından vazgeçilmesi üzerine başvurucu ile 2/6/2012 tarihli ikinci bir sözleşme imzalandığını ve krom korkuluk işinin yaptırılması için anlaşmaya varıldığını, iptal edilen ilk sözleşme ile ödenmiş olan toplam 70.000 TL ikinci sözleşmede kararlaştırılan ödemenin peşinatı sayılmasına rağmen başvurucunun söz konusu ödemeyi yeniden talep ettiğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu 17/10/2017 tarihinde Plazanın cevap dilekçesine yanıt vermiştir. Dilekçede 20/1/2012 tarihli sözleşmedeki imzanın kendisine ait olmadığını, sözleşmede bahsedilen işin kendisi tarafından yapılmadığını ve ödeme alınmadığını belirtmiştir. Plaza işin bitirilmediğini iddia etse de Plazanın bu beyanında kötü niyetli olduğunu ve hiçbir hukuki delile dayanmadığını, zira işin bitirilmiş olduğunu ve keşif esnasında bu durumun görüldüğünü ifade etmiştir. İş bitirilmemiş olsaydı davalı tarafın delil tespitine başvuracağı, iş bitirildikten sonra kullanımdan kaynaklanan tamir gerektiren işlerin dahi bildirilmesi üzerine derhâl yapıldığı buna rağmen haksız olarak takibe itiraz edildiği yer almıştır.

7. Kocaeli 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 17/5/2019 tarihinde davayı kabul etmiştir. Kararda, inşaat bilirkişi tarafından düzenlenen 28/5/2018 tarihli bilirkişi raporunda sözleşmede akdedilen ve yerinde yapılan mevcut krom korkuluk işinin kaç davacı ve kaç davalı tarafından gerçekleştirildiğinin gözlemsel olarak tespit etme imkânının bulunmadığının, bu tespitin faturalar, nakit ve sıralı çek ile yapılan ödemeler ile muhasebe kayıtları incelendikten sonra tespit edilebileceğinin bildirildiğini ifade etmiştir. Mahallinde yapılan keşifte bilirkişi tarafından yapılan inceleme ve sunulan raporda; taahhüt edilen korkulukların tamamının yaptırıldığı ve uzun süredir kullanımda olduğunun görüldüğünü, Plazanın yapılan işin bir başka firmaya yaptırıldığına dair bir bilgi ve belge sunmaması, belirttiği ilk sözleşmenin bu davanın konusu olmaması nedeniyle dosyanın hesap bilirkişisine gönderilmediğini, başvurucunun edimini yerine getirmesine karşın alacağını alamadığını belirtmiştir.

8. Plaza, karara karşı 16/7/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede; başvurucu ile önceden eser sözleşmesi akdedildiğini, bu yapılan sözleşmeden vazgeçilmesine rağmen 70.000 TL ödendiğini, ödeme yapılmasına rağmen başvurucunun tekrardan ödeme yapılmasını talep ettiğini belirtmiştir. Krom korkuluk işi yarım bırakılmasına rağmen Mahkeme tarafından bu durumun kabul edilmediğini, hesap bilirkişisi tarafından inceleme yapılması gerektiğini, 20/1/2012 tarihli sözleşmenin ve bu sözleşme

sonucunda yapılan 70.000 TL ödemenin hiçbir şekilde dikkate alınmadığını ifade etmiştir.

9. Başvurucu, istinaf başvuru dilekçesine 22/7/2019 tarihinde cevap vermiştir. Cevap dilekçesinde 20/1/2012 tarihinde imzalanan sözleşmedeki imzanın kendisine ait olmadığını, bu sözleşmede belirtilen işin kendisi tarafından yapılmadığını ve kendisine 70.000 TL ödeme yapılmadığını, kendisi tarafından üstlenilen işin tam ve eksiksiz yapıldığını belirtmiştir.

10. Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 17/5/2019 tarihinde Mahkeme kararının kaldırılmasına ve yeniden karar verilmek üzere dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, taraflara ihtarlı davetiye gönderilerek veya taraflara duruşmada ticari defterlerini mahkemeye sunmaları için süre verilmesini, ticari defterlerin ibraz edilmesi hâlinde dosyanın hesap bilirkişisine verilerek defterler üzerinde inceleme yaptırılmasını ve ödemelerle ilgili dekont vs. belgelerin temini ile gerekirse bilirkişiye banka kayıtları üzerinde inceleme yapma yetkisi verilerek dava konusuyla ilgili denetime ve hüküm kurmaya elverişli, gerekçeli, ayrıntılı ve somut olaya uygun rapor aldırılmak suretiyle hasıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

11. Mahkeme 17/7/2020 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararı doğrultusunda karar vermiştir. Kararda; ticari defterlerin incelenmesi üzerine 10/3/2020 tarihli bilirkişi raporunun düzenlendiğini, raporda bilirkişi tarafından ticari defterlerin incelendiğini ve davacı şirket ile ilgili herhangi bir kayda rastlanmadığını, mevcut bilgilere göre davalının yaptığını iddia ettiği ödemeler tespit edilmedikçe davacı şirketin 70.000 TL alacağının olduğu sonucuna varılabileceği şeklinde görüş belirtildiğini ifade etmiştir. Aynı raporun son kısmında, bilirkişi tarafından Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Başkanlığına müzekkere yazılmasını ve dava dosyasına dekontları sunulan çeklerin kim tarafından tahsil edildiği bilgisinin sorulması yönünde görüş bildirilmesine karşın hukuki görüş belirtilmiş olması nedeni ile bu doğrultuda TMSF ile herhangi bir yazışma sürecine girilmediğini belirtmiştir. Bilirkişi raporunda, başvurucu ile ilgili herhangi bir kayıt olmadığının tespit edildiğini ve bu durumun başvurucunun 70.000 TL alacaklı olduğunu gösterdiğini, bu alacağın miktarı belirli bir alacak olduğunu ve yargılama sonunda ortaya çıkan bir miktar olmadığını, yani likit bir alacak olduğunu aktarmıştır.

12. Plaza karara karşı 28/9/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede 10/3/2020 tarihli bilirkişi raporunda, davacının alacak durumunun tespitinin mümkün olmadığını, tacir statüsündeki davacı şirketin ticari defterleri sunmaktan imtina ettiğini, dekontlarda bahsi geçen 70.000 TL tutarındaki dört adet çekin şubeden ödendiğinin tespit edildiğini, davacı şirketin söz konusu çekler üzerinde hamil ya da ciranta olarak gözükmesi hâlinde davalının borcunu ifa ettiği yani davacı şirketin takip tarihi itibarıyla alacağı bulunmadığını, söz konusu çeklerin ön ve arka yüzlerinin görsellerinin ve kim tarafından tahsil edildiği bilgisinin tespiti için müzekkere yazılması gerektiği tespitlerinin yapıldığını belirtmiştir. Bu sebeple Mahkeme tarafından TMSF Başkanlığına müzekkere yazılmayarak eksik inceleme sonucu verilen kararın usul ve kanuna aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

13. Başvurucu, istinaf başvuru dilekçesine 16/10/2020 tarihinde cevap vermiştir. Cevap dilekçesinde; davalının delil sunma, iddia ve savunmasını genişletmek istediğini, sözleşmede belirtilen işi tam ve eksiksiz yerine getirmesine rağmen hak etmiş olduğu ödemenin kendisine yapılmadığını, Plaza ile arasında 20/1/2012 tarihli bir sözleşme bulunmadığını, böyle bir durumun var olması durumunda 2/6/2012 tarihli sözleşmede bu durumun yer alması gerektiğini, 20/1/2012 tarihli sözleşmede yer alan imzanın kendisine ait olmadığını

ifade etmiştir.

14. Bölge Adliye Mahkemesi 15/1/2021 tarihinde Mahkeme kararının kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararda; TMSF'ye ve çeklerin takasa verildiği ilgili banka şubelerine müzekkere yazıldığını, gelen cevabi yazıda Plazanın Bank Asya İzmit Şubesi 2605253-1 no.lu hesabından verilme B-4832275, B-483277, B-4832276, B-4832273 numaralı her biri 17.500 TL tutarlı çeklerin keşidecisinin Plaza ve lehdarın başvurucu olduğunun görüldüğünü ve ödenmeyen 70.000 TL'nin bu dört adet çekle ödendiğini belirtmiştir. Gelen yazı cevaplarına göre Plazanın 70.000 TL borcun ödediğine ilişkin savunması yerinde olması nedeniyle davanın reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

15. Nihai karar başvurucuya 6/2/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 22/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararı verildikten sonra başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Başvurucu; 20/1/2012 tarihli sözleşme ile 2/6/2012 tarihli sözleşmenin birbirinden farklı olduğunu, birbirlerinin devamı niteliğinde sözleşmeler olmadığını, 2/6/2012 tarihli sözleşmede 20/1/2012 tarihli sözleşme ve bu sözleşmede yapıldığı iddia edilen ödemeye dair herhangi bir hüküm bulunmadığını, Bölge Adliye Mahkemesi kararında belirtilen çeklerin hangi sözleşmeye ilişkin olarak ödeme olduğunu belirtmediğini, yine Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 20/1/2012 tarihli sözleşmeye ilişkin herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının, silahların eşitliği ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce yeterli bir gerekçe

ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

20. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, söz konusu kararı inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

21. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak yargı mercilerinin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin yargı mercilerinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi söz konusu kararlardaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

22. Başvurucu ile Plaza arasında 2/6/2012 tarihli eser sözleşmesi akdedilmiştir. Başvurucu, işin tamamlanmasından sonra ödenmeyen alacağı için ilamsız takip başlatmıştır. Plazaya ödeme emri tebliğ edilmesi üzerine borca itiraz edilmiştir. Başvurucu, itirazın iptali istemiyle dava açmıştır. Mahkeme, davayı kabul etmiştir. Kararda, yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucunda düzenlenen rapora göre başvurucuya alacağının ödendiğinin tespit edilemediğini ifade etmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ise Mahkeme kararını kaldırarak davayı kesin olarak reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, TMSF'ye yazılan yazı uyarınca gelen cevabi yazıda başvurucunun 17.500 TL tutarlı dört adet çekin lehdarı olduğunu ve bu çekler uyarınca başvurucuya toplam 70.000 TL ödeme yapıldığının anlaşıldığını belirtmiştir. Öte yandan olayda Plaza tarafından başvurucu ile imzalanan 20/1/2012 tarihli bir eser sözleşmesi bulunduğu ileri sürülmesine karşın başvurucu söz konusu sözleşmenin kendisi tarafından imzalanmadığını dava ve istinaf başvurusuna cevap dilekçelerinde defalarca vurgulamıştır.

23. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir.

24. Olayda Bölge Adliye Mahkemesi TMSF'ye yazdığı yazı sonucunda elde ettiği çeklere binaen başvurucuya ödeme yapıldığı sonucuna vararak davayı reddetmiştir. Ancak söz konusu çekleri kararında herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Çeklerin hangi sözleşme uyarınca düzenlendiği belirtilmediği gibi bu sözleşmenin başvurucu tarafından imzalanıp imzalanmadığı, sözleşmede belirlenen işin tamamlanıp tamamlanmadığı, bu sözleşmenin başvurucu ile Plaza arasında imzalanan ve uyuşmazlığa konu olan 2/6/2012 tarihli sözleşme ile bağlantısının bulunup bulunmadığı açıklanmamıştır. Ayrıca 2/6/2012 tarihli sözleşmede,

başvurucu ile Plaza arasında daha önce imzalanan bir sözleşme ve bu sözleşme kapsamında yapılan herhangi bir ödemeye dair bir madde bulunup bulunmadığı da Bölge Adliye Mahkemesince açıklanmamıştır. Kararda, başvurucunun ödeme yaptığını gösteren çeklerin neden başvurucu ile paylaşılmadığı belirtilmediği gibi paylaşılmama nedeniyle Plaza karşısında zayıf konuma düşme durumunu telafi edecek herhangi bir yolun denendiğine ilişkin açıklamaya da yer verilmemiştir.

25. Sonuç olarak çeklerin, başvurucu tarafından hangi sözleşme uyarınca düzenlenerek başvurucuya ödeme yapıldığının Bölge Adliye Mahkemesi gerekçesinde yer almadığı görülmektedir. Bölge Adliye Mahkemesi, çeklerin kaynağını ve hangi nedenle başvurucuya ödeme yapıldığını herhangi bir şekilde değerlendirmemiş; işin esası ile ilgili kendi değerlendirmesini ortaya koymamıştır. Diğer bir ifadeyle başvurucunun işin tamamlanması sonucunda kendisine ödeme yapılmadığına dair iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu nedenle, yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucunun mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden mülkiyet hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiası hakkındaayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 200.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 5. Hukuk Dairesine (E.2020/635, K.2021/24) iletilmek üzere Kocaeli 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/134, K.2020/257) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET TOPKAYA

B. No: 2021/18890 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18890

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET TOPKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/18890)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Ahmet TOPKAYA

Vekili : Av. Seda ZENGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; nakil yoluyla ceza infaz kurumuna gelen başvurucunun yanında getirdiği süresiz yayının içeriği nedeniyle disiplin cezasıyla cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü, disiplin cezasına ilişkin yargılamadaki usuli eksikliklerin ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde terör örgütüne üye olma suçundan hükümlü olarak Diyarbakır 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) bulunmaktadır.

3. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna 18/9/2020 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan nakil yoluyla gelmiştir. Ceza İnfaz Kurumuna kabulü sırasında yanında getirdiği süresiz yayınlar Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı (Eğitim Kurulu) tarafından 8/12/2020 tarihinde incelenmiştir. Eğitim Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda, "Felsefe ve Devrim" isimli süresiz yayının kapak ve içeriğinin farklı olduğu, 14. sayfasından itibaren süresiz yayının içeriğinin başka bir yayın ile

değiştirildiği tespit edilmiştir. Eğitim Kurulu, ayrıca süresiz yayın içeriğinden bazı alıntılar da yaparak dokümanda ceza infaz kurumunun disiplinini, düzenini ve güvenliğini tehlikeye düşüren ifadeler bulunduğu tespitiyle yayının başvurucuya verilmemesine karar vermiştir.

4. Eğitim Kurulu tarafından yapılan tespitler üzerine Ceza İnfaz Kurumu, başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır.

5. Disiplin soruşturması kapsamında başvurucunun alınan savunmasında "Felsefe ve Devrim" isimli yayını Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan getirdiğini ve oradaki koğuş arkadaşları tarafından kendisine hediye edildiğini, kendisinin söz konusu yayını okumadığını ve içeriği bakımından bilgisi olmadığını, ayrıcayayının kapağı ve içeriğini değiştirecek malzemelerin ceza infaz kurumunda bulundurmanın yasak olduğunu bu nedenle yayın üzerinde değişiklik yapma imkânının olmadığını belirtmiştir.

6. Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu), disiplin soruşturması sonucunda başvurucu hakkında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 44. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (l) bendinde düzenlenen "suç örgütlerinin eğitim ve propaganda faaliyetlerini yapmak veya yaptırmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle "11 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmesine 14/12/2020 tarihinde karar vermiştir.

7. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun şikayetini 17/1/2021 tarihinde kabul etmiş ve başvurucunun eylemini tekrardan değerlendirmek üzere Ceza İnfaz Kurumuna bildirimde bulunulmasına karar vermiştir. İnfaz Hâkimliği kararında; tanık olarak dinlenen kurum görevlilerinin beyanları doğrultusunda başvurucunun süresiz yayın ile bir başka hükümlüye anlatım -eğitim veya propaganda- yapıldığına dair bir tespitin olmadığını ve sadece başvurucunun yayını bulundurma eyleminin 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendi kapsamında kalacağını belirtmiştir.

8. İnfaz Hâkimliğinin kararı üzerine, Disiplin Kurulu 27/1/2021 tarihinde tekrardan bir değerlendirme yaparak başvurucunun 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinde düzenlenen "yasaklanmış bulunan her türlü eşya, araç, gereç veya malzemeyi ceza infaz kurumlarına sokmak, bulundurmak, kullanmak" eylemini gerçekleştirdiği gerekçesiyle "6 gün hücreye koyma" disiplin cezası verilmesine karar vermiştir.

9. Disiplin Kurulu kararının gerekçesinde şu hususları belirtilmiştir;

"Ceza İnfaz Kurumumuza 18/9/2020 tarihinde Diyarbakır D Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan, kurumumuza nakil olarak gelen hükümlü Ahmet TOPKAYA'nın beraberinde getirmiş olduğu kitaplar 8/12/2020 tarihinde incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda FELSEFE VE DEVRİM adlı kitabın kapak ve içerik kısmında değişiklikler yapıldığı tespit edilmiştir. Kitap incelendiğinde; kitap normalde 296 sayla olması gerekirken 342 sayfa olduğu, kitabın içerik kısmında geçen bilgilerin kitap içeriğiyle eşleşmediği tespit edildiği ayrıca 14. sayfadan itibaren kitabın başka bir kitapla değiştirildiği 14. sayfada bulunan bir yazının beyaz daksil ile silindiği, üzeri daksille silinen yazı ışığa tutulduğunda Abdullah ÖCALAN - Demokratik Uygarlık Çözümü yazdığı. 14. sayfa itibariyle, 14. sayfanın başlığı Abdullah ÖCALAN - Demokratik Uygarlık Çözümü başlığı altında kitabın başladığı tespit edilmiştir. Ahmet TOPKAYA'nın kitabı kurumda bulunan tutuklu ve hükümlülere karşı eğitim veya propaganda faaliyeti yapabileceğinden; Yapılan bu tür eylemlerin cezasız

kalması durumunda diğer hükümlülere kötü örnek teşkil edeceği, kurumda düzen, güvenlik ve disiplin sağlanamayacağı anlaşılmakla;"

10. Başvurucu, Disiplin Kurulunun kararına karşı yeniden Diyarbakır İnfaz Hâkimliğine şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun itirazını 10/2/2021 tarihinde reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği kararında; başvurucunun söz konusu yayının kendisine ait olmadığı ve kendisine diğer koğuş arkadaşları tarafından hediye edildiği, koğuş arkadaşlarının böyle bir işlem yapmış olabileceği ancak kendisinin haberi olmadığı, ayrıca koğuşlarında süresiz yayını değiştirecek malzemelerinin olmadığına ilişkin beyanlarının hayatın olağan akışına uygun olmadığını ve suçtan kurtulmaya yönelik olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Hâkimlik kararında, başvurucunun başka bir ceza infaz kurumunda bulundurduğu süresiz yayını nakil yoluyla yanında getirerek kurum sınırları içine soktuğunu belirtmiştir.

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itiraz etmiştir. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 3/3/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının usul ve kanuna uygun olması gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

12. Başvurucu, mahkeme kararını 29/3/2021 tarihinde öğrendiğini belirtmiş; 16/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiği İddiası Yönünden

15. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumuna nakli yapılmadan önce başvuruya konu süresiz yayının koğuş arkadaşları tarafından kendisine hediye edildiğini, geldiği ceza infaz kurumunda da bu yayının diğer koğuş arkadaşları tarafından kullanıldığını, kendisinin de içeriğinin değiştirildiğinden haberi olmadığını, bu nedenle Ceza İnfaz Kurumu tarafından süresiz yayın içeriği nedeniyle hakkında disiplin cezası verilmesinin başta ifade özgürlüğü olmak üzere diğer temel hak ve özgürlüklerini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu hakkında hükmedilen 6 günlük hücre cezasına keyfî olarak hükmedildiğini ve hakkında hükmedilen disiplin cezasının gerekçesiz şekilde verildiğini belirtmiştir. Başvurucu son olarak, süresiz yayının kendisine verilmemesinin ve hakkında hücre cezasına hükmedilmesinin hayatını olumsuz şekilde etkilediğini ve kendisinin zihnen gelişimini engellediğini belirterek özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık görüşü beklenmeden başvurunun incelenmesine karar verilmiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp, olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır (benzer yönde bir karar için bkz. Eşref Arslan, B. No: 2014/14655, 18/7/2018, § 33; Gıyasettin Aydın (2), B. No:

2017/17252, 1/7/2020, § 26).

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Süresiz yayının içeriği nedeniyle hakkında disiplin cezası uygulanan başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalede bulunulmuştur. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

20. Müdahaleye dayanak olan 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (g) bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amaçları kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; Ferhat Üstündağ, B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 45).

21. Herkes gibi hükümlü ve tutuklular da Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak koruma alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65) ve bu bağlamda ifade özgürlüğüne de sahiptir (Murat Karayel (5), B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Öte yandan ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci maddesinde öngörülen sebeplerle sınırlandırılabileceği unutulmamalıdır. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

22. Disiplin suç ve cezaları yönünden genel hüküm niteliğinde olan 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesi uyarınca, kanun kapsamındaki bir disiplin suçunun oluşabilmesi ve cezasının uygulanabilmesi için sadece her bir disiplin suçu yönünden belirlenen özel hükümdeki şartların gerçekleşmesi yeterli olmayıp ayrıca 37. maddedeki şartların da gerçekleşmesi gerekmektedir. 5275 sayılı Kanun'un 37. maddesine göre ceza infaz kurumunda düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması bakımından kanun, tüzük, yönetmelikler ile idarenin uyulmasını emrettiği veya gerekli kıldığı davranış ve tutumları, kusurlu olarak ihlal ettiğinde eyleminin niteliği ile ağırlık derecesine göre hükümlü hakkında kanunda belirtilen disiplin cezaları uygulanacaktır (AYM, E. 2013/6, K. 2013/111, 10/10/2013; Memiş Berber, B. No: 2017/38744, 20/10/2021, § 22).

23. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunda yapılacak bir eylemin 5275 sayılı Kanun'un 39. ile 44. maddeleri arasında öngörülen disiplin suçunu oluşturduğu açık

olsa dahi bu durumun disiplin cezası verilmesi için tek başına yeterli olmayacağını, eylemin ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozacak ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyecek şekilde gerçekleştirilmesi gerektiğini kabul etmiştir (AYM, E.2013/6, K.2013/111, 10/10/2013; Murat Karayel (5), §§ 43, 44; Cihat Özdemir, B. No: 2015/214, 9/5/2018, § 22). Ayrıca yapılacak olan incelemelerde, Anayasa Mahkemesi Gıyasettin Aydın (2) kararında, yüksek güvenlikli ceza infaz kurumlarının sıkı güvenlik rejimine tabi hükümlülerin barındırıldıkları yerler olduğunu ve infaz kurumlarında düzenli bir yaşamın sürdürülmesi, güvenliğin ve disiplinin sağlanması hususunda devletin takdir hakkının daha geniş yorumlanması gerektiğini belirtmektedir (§ 42).

24. Somut olayda başvurucu, olay tarihinde yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda terör suçundan hükümlü olarak bulunmaktadır. Başka bir ceza infaz kurumundan nakil yoluyla gelen başvurucu yanında getirdiği süresiz yayın üzerinde Eğitim Kurulu tarafından yapılan inceleme sonucunda, süresiz yayının kapak ve içeriğinin farklı olduğu ve 14. sayfasından itibaren içeriğinin başka bir yayın ile değiştirildiği, içerikten alıntılamalar da yapılarak gösterilmiş, bu suretle süresiz yayının kurum disiplinini, düzenini ve güvenliğini tehlikeye düşüren içerikler barındırdığı tespit edilmiştir. Yapılan bu tespit üzerine başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Disiplin Kurulu, Eğitim Kurulunun yapmış olduğu incelemeyi de dikkate alarak, başvurucunun yanında getirmiş olduğu süresiz yayın ile diğer tutuklu ve hükümlülere karşı eğitim veya propaganda faaliyeti yapabileceğinden bahisle hakkında "6 gün hücreye koyma" disiplin cezasına hükmetmiştir.

25. Terörle bağlantılı suçlardan tutuklu ya da hükümlü olan kişilerin bu nitelikteki bir yayını bulundurmasının ceza infaz kurumundaki güvenliği veya disiplini bozabileceği ya da düzenli yaşamın sürdürülmesini önleyebileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Kuşkusuz söz konusu içerikteki yayının ceza infaz kurumunda bulundurulmasının aynı zamanda düzenin ve güvenliğin sağlanması noktasında özellikle terör örgütlerine bağlılığı canlı tutmaya katkıda bulunacağı da unutulmamalıdır (Gıyasettin Aydın (2), § 44). Nitekim başvurucu infaz hâkimliği şikâyetinde; söz konusu içeriğin ceza infaz kurumu düzen ve disiplinini bozmaya elverişli olmadığını değil, süresiz yayının kendisi tarafından değişikliğe uğratılmadığını dile getirmiştir.

26. Öte yandan, başvurucunun Disiplin Kurulu kararlarına yönelik şikâyetlerini İnfaz Hâkimliğinin dikkatli şekilde incelediği gözlemlenmektedir. Zira, İnfaz Hâkimliği, Disiplin Kurulunun 14/12/2020 tarihli ilk kararına yönelik başvurucunun şikâyetlerini haklı bularak Disiplin Kurulunun kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Yine, İnfaz Hâkimliği Disiplin Kurulunun 27/1/2021 tarihli kararına yönelik yapılan şikâyetleri de gerekçesinde değerlendirerek hayatın olağan akışına uygun olmadığı gerekçesiyle reddetmiştir.

27. Bu itibarla, ceza infaz kurumu idaresi ve yargı mercilerinin kararları bir bütün olarak dikkate alındığında, değerlendirmelerinin keyfî olmadığı ve gerekçelerinin makul olduğu kanaatine varılmıştır.

28. Sonuç olarak, yüksek güvenlikli bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun ceza infaz kurumunda bulunmanın gerektirdiği sorumluluğa uygun davranmaması nedeniyle verilen cezanın zorunlu bir ihtiyacı karşıladığı, süresiz yayını ceza infaz kurumunda bulundurmaktan beklenen fayda ile Ceza İnfaz Kurumundaki disiplinin sağlanması arasındaki dengenin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumu idaresinin takdir payı ile değerlendirildiğinde başvurucuya eylemi nedeniyle 5275 sayılı Kanun'un 44. maddesi uyarınca verilen "6 gün hücreye koyma" disiplin cezasının orantılı

olmadığı da söylenemez (benzer yönde değerlendirmeler için bkz. Gıyasettin Aydın (2), § 46).

29. Açıklanan gerekçelerle yapılan müdahalenin, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal etmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

30. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumu tarafından yürütülen disiplin soruşturmasının, kanunda yazan usul ve sürelere riayet edilmeden yapıldığını ve Disiplin Kurulu tarafından verilen kararda itiraz merci ve itiraz süresinin gösterilmediğini iddia etmiştir. Ayrıca başvurucunun İnfaz Hâkimliğine şikâyet süreci içinde avukatının duruşmalara katılması konusunda haber verilme imkânının kısıtlandığını ve tercüman yardımından yararlandırılması konusunda da mahkemenin engeller çıkardığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

31. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

32. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

33. Somut olayda başvurucunun, bahse konu iddialarını duruşmalar sırasında -İnfaz Hâkimliğinin 15/1/2021 ve 14/2/2021 tarihli duruşmaları- ve itiraz kanun yolunda ileri sürmediği, dolayısıyla ihlal iddialarını yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır.

34. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BÜLENT YOLAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/20057 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20057

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BÜLENT YOLAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20057)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucular : 1. Bülent YOLAL

2. Fadıma LAYIK

3. Gül Nisa YOLAL

4. Hatice YOLAL

5. Havva ŞIMAY

6. İsmail Şükrü YOLAL

7. Mehmet Turgut YOLAL

8. Şemsettin YOLAL

9. Tuğba YOLAL

Vekili : Av. Hasan Esat İLHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; iş kazasına bağlı olarak açılan tazminat davasında hukuk kurallarının hatalı uygulanması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, mülkiyet hakkının ve uzun

süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruculaların murisi 7/11/2007 tarihinde işyerinde kaza geçirmiş ve 14/11/2007 tarihinde vefat etmiştir. Başvurucular, kazanın meydana gelmesinde işverenin kusurunun bulunduğundan bahisle maddi ve manevi tazminat istemiyle 13/4/2010 tarihinde dava açmıştır.

3. Gaziantep 1. İş Mahkemesi (Mahkeme) 3/4/2012 tarihinde davayı kısmen kabul etmiş ve başvuruculara takdir ettiği oranlarda manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararda, her işverenin işyerinde çalıştırdığı işçilerin güvenliğini sağlamak için her türlü önlem ve tedbiri almakla, işçilerin de alınan bu önlem ve tedbirlere uymakla zorunlu olduğu ifade edilmiştir. Bu kaza sebebi ile tarafların kusurlarının belirlenmesi için bilirkişi raporu tanzim ettirilmiş ve raporda davalı şirket N.P.nin %70, davalı gerçek kişi Ö.M.nin %2,5, E.Z.nin %2,5 ve müteveffa işçinin %25 oranında kusurlu olduğunun tespit edildiği ifade belirtilmiştir. Rapor uyarınca müteveffa işçinin eşi için6.336,47 TL, kız çocuğu için 7.489,23 TL üzerinden maddi tazminat talebinin kabulüne karar verilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Olayın oluş şekli, müteveffa işçinin 1974 doğumlu olup kaza tarihinde henüz 33 yaşında olması, davacıların bu kaza sebebi ile duydukları elem ve ızdırap, paranın satın alma gücü gibi hususlar dikkate alınarak eş için 15.000 TL, çocukların her biri için ayrı ayrı 15.000 TL, müteveffanın annesi için 15.000 TL manevi tazminata hükmedilmiştir.

4. Yargıtay 21. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 18/6/2013 tarihinde Mahkeme kararını bozmuştur. Kararda; davacı eşin hesap tarihinde hâlen evlenmediği, sağ eşin yeniden evlenme ihtimalinin hesap tarihindeki yaşı da dikkate alınarak belirlenmesi ve buna göre indirime gidilmesi gerektiği belirtilmiştir. Davacıların maddi tazminat istemlerinin reddedilmesinin nedeni katsayı değişikliklerine bağlı olarak sigorta tahsisleri peşin sermaye değerlerindeki artışlardan kaynaklanmakta olduğu ifade edilmiştir. Dava açılırken bu hususun bilinmesinin davacılardan beklenemeyeceği vurgulanarak maddi tazminat talebinin reddi nedeniyle davalı yararına avukatlık ücreti tayininin hatalı olduğu değerlendirilmiştir.

5. Mahkeme bozma ilamına uyarak 17/6/2014 tarihinde davayı kısmen kabul etmiştir. Kararda, bozma ilamında belirtilen hususlar da nazara alınarak rapor tanzim edilmesi için dosyanın bilirkişiye gönderildiği ve 28/4/2014 tarihli ek raporda bir tutarsızlık görülmediği bilgisine yer verilmiştir. Bozma öncesi yapılan tahkikat ile bozma sonrası alınan bilirkişi raporu ve bozma ilamında belirtilen hususlar değerlendirildiğinde davanın kısmen kabülüne karar vermek gerektiği ifade edilmiştir. Kararda, eş için181.091,14 TL, erkek çocuğu için 15.206,13 TL ve kız çocuğu için 54.461,35 TL üzerinden maddi tazminat talebinin ödenmesine khükmedilmiştir. Manevi tazminat olarak ise eş ve çocuklar için ayrı ayrı 25.000 TL, anne için 25.000 TL ve son olarak kardeşler için ayrı ayrı 5.000 TL ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

6. Yargıtay 15/10/2015 tarihinde Mahkeme kararını bozmuştur. Kararda, bozma ilamına aykırı olacak şekilde ve ayrıca Yargıtayca kabul göremeyen TRH-2010 bakiye ömür tablosunun kullanıldığı, ayrıca yeni bir hesap raporu alınmasının hatalı olduğu ifade edilmiştir.

7. Mahkeme 8/9/2016 tarihinde bozma kararına uyarak davayı kısmen kabul etmiştir. Kararda, olayın meydana gelmesinde davalıların %75 oranında kusurlu olduğu, bu husus nazara alınarak rapor düzenlenmesi bakımından dosyanın bilirkişiye tevdi edilerek rapor tanzim ettirildiği ve bu rapor doğrultusunda hükmedilen tazminat oranlarının tespit edildiği

ifade edilmiştir. Kararda, müteveffa işçinin eşi için93.034.74 TL, kız çocuğu için 35.957,74 TL ve erkek çocuğu için 10.735,47 TL üzerinden maddi tazminat ödenmesine hükmedilmiştir. Manevi tazminat olarak ise eş için 50.000 TL, çocukların her biri için ayrı ayrı 25.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmiştir.

8. Yargıtay 23/1/2018 tarihinde Mahkeme kararını bozmuştur. Kararda, davacıların maddi zarar tavanlarının, itibar edilen son ek hesap raporunda belirtilen zarar tutarları kadar olduğu belirtilmiştir. Davalıların ancak bu son ek hesap raporunda belirlenen zarar tutarlarından müştereken ve müteselsilen sorumlu olabilecekleri gözden kaçırılarak bu tutarları aşan miktarlardan sorumlu tutulmasının hatalı olduğu ifade edilmiştir.

9. Mahkeme 11/7/2019 tarihinde bozma kararına uyarak davayı kısmen kabul etmiştir. Kararda, 19/8/2016 tarihli bilirkişi ek raporunda herhangi bir tutarsızlık görülmediği ve davalı gerçek kişilerin ancak 19/8/2016 havale tarihli bilirkişi ek raporunda belirlenen zarar tutarlarından davalı şirket ile müştereken ve müteselsilen sorumlu olabilecekleri belirtilmiştir. Gerçek kişi davalıların bu tutarları aşan miktarlardan sorumluluklarının bulunmadığı ifade edilmiştir. Eş için 93.034,74 TL, kız çocuğu için 35.957,74 TL, erkek çocuğu için 10.735,47 TL maddi tazminatın ödenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Yine eş için 50.000 TL, çocukların her biri için ayrı ayrı 25.000 TL, annesi için 25.000 TL ve son olarak her bir kardeşi için ayrı ayrı 5.000 TL manevi tazminatın ödenmesi gerektiği kararda yer almıştır.

10. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 2/2/2021 tarihinde mahkeme kararını düzelterek onamıştır. Kararda, davacı çocuk G.N.nin yargılama devam ederken karardan önce vefat ettiği belirtilmiştir. Bu nedenle taraf sıfatının sona erdiği açık olmasına karşın taraf sıfatı sona eren kişi hakkında bir hüküm kurulamayacağı gözden kaçırıldığı ifade edilmiştir. Müteveffa yönünden adı geçenin gerekçeli karar başlığında davacı olarak gösterilmesinin, lehine ve aleyhine hükümler kurulmasınınisabetsiz olduğu vurgulanmıştır.

11. Nihai karar 26/3/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 6/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucular tarafından; beş yıl sonra mahkeme kararı bozularak tazminat oranının değiştirilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğu belirtilmiştir. Beş yıl sonra bozmaya uyma kararı sonrasında vekâlet ücreti ödenmesine hükmedilemeyeceği zira usuli müktesap hak oluştuğu ifade edilmiştir. Temyiz etmeyen ihtiyari dava arkadaşları açısından mahkeme kararının kesinleştiği ve kesinleşen mahkeme kararının kazanılmış hak oluşturduğu aktarılmıştır. Başka dava arkadaşı tarafından temyiz edilen mahkeme kararının aleyhe hüküm doğuramayacağı vurgulanarak adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

13. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması

ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

15. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda mahkemelerin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

16. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin, mahkemelerin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi mahkemelerin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

17. Başvurucular, murislerinin işyerinde geçirdiği kazada hayatını kaybetmesinde iş verenin sorumluluğunun bulunduğunu belirterek tazminat davası açmıştır. Mahkeme tarafından dava kısmen kabul edilmesine karşın Yargıtay bilirkişi raporunda tespit ettiği eksikliklerin giderilmesi amacıya kararların bozulmasına karar vermiştir. Mahkeme, nihai olarak bozma kararına uyarak bilirkişi raporunda eksikleri gidermiş ve ödenmesi gereken tazminat tutarlarını hesap ederek yargılamayı sonuçlandırmıştır. Temyiz aşamasından geçerek karar kesinleşmiştir.

18. Bireysel başvuru yolunun ikincillik niteliği gereği, ilgili mevzuatı yorumlamak yargı mercilerinin görevi olup Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda incelediği husus Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğidir. Bu kapsamda bilirkişi raporunun değerlendirilmesi ve bu değerlendirmeye göre tazminat miktarının hesaplanması Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol mahkemelerce yapılan yorumların Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir.

19. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 20/12/2013 tarihli ve E.2013/23-131, K.2013/1681 sayılı kararına göre usuli kazanılmış hak, davaların uzamasını önlemek, hukuki alanda istikrar sağlamak ve kararlara karşı genel güvenin sarsılmasını önlemek amacıyla Yargıtay uygulamaları ile geliştirilmiş, öğretide kabul görmüş ve usul hukukunun vazgeçilmez ana

ilkelerinden biri hâline gelmiştir. Anlam itibarıyla, bir davada, mahkemenin ya da tarafların yaptığı bir usul işlemi ile taraflardan biri lehine doğmuş ve kendisine uyulması zorunlu olan hakkı ifade etmektedir. Bir mahkemenin Yargıtay Dairesince verilen bozma kararına uyması sonunda, kendisi için o kararda gösterilen şekilde inceleme ve araştırma yaparak, yine o kararda belirtilen hukuki esaslar gereğince hüküm verme yükümlülüğü doğar. "Usuli kazanılmış hak" olarak tanımlayacağımız bu olgu mahkemeye, hükmüne uyduğu Yargıtay bozma kararında belirtilen çerçevede işlem yapma ve hüküm kurma zorunluluğu getirdiği gibi mahkemenin kararını bozmuş olan Yargıtay Hukuk Dairesince de sonradan ilk bozma kararı ile benimsemiş olduğu esaslara ve dolayısı ile oluşan usuli kazanılmış hakka aykırı bir şekilde ikinci bir bozma kararı verilmesini yasaklamaktadır.

20. Usule ilişkin kazanılmış hak ilkesi; mahkemenin bozma kararına uyması hâlinde artık bozma kararı doğrultusunda inceleme yapmak ve/veya hüküm vermek zorunda olmasını, ayrıca bozma kararı dışında kalan kısım hakkında yeniden inceleme yaparak karar verememesini; temyiz mercii yönünden ise bozma kararında belirtilen bozma gerekçeleriyle kendisinin de bağlı olmasını ve bozma kararı dışında kalan kısım hakkında tekrar inceleme yapamamasını ifade etmektedir (AYM, E.2019/115, K.2020/31, 12/6/2020, § 4).

21. Yargıtay tarafından, usule ilişkin kazanılmış hak ilkesinin salt kavramsal tanımıyla bağlı kalınmak suretiyle anılan ilkenin uygulanmasında kategorik ve şekilci bir yaklaşımın sergilenmesinden kaçınıldığı, uyuşmazlığın özel şartlarının gözetilerek söz konusu ilkeye bazı istisnaların getirildiği görülmüştür. Bu çerçevede kamu düzenini ilgilendiren bir usul kuralının dikkate alınmadan karar verilmiş olması, bozma kararının hukuki değerlendirme dışında tamamen maddi olgulara yönelik ilk bakışta anlaşılabilecek kadar açık ve belirgin, yargılamanın sonucunu büyük ölçüde etkileyecek ve çoğu kez tersine çevirecek, düzeltilmemesi kamu düzenini ve vicdanını zedeleyecek nitelikte bir maddi hataya dayanması, mahkemece bozma kararına uyulmasından sonra uyuşmazlığa uygulanma imkânı bulunan geçmişe etkili yeni bir kanunun yürürlüğe girmesi, aksi yönde bir içtihadı birleştirme kararının alınması, uygulanması gereken kanun hükmünün Anayasa Mahkemesince iptal edilmesi veya Anayasa Mahkemesince bireysel başvuruda ilgili dosyada ihlal kararı verilmesi, tarafların feragat ya da kabul yönündeki irade bildirimlerinin dava dosyasına girmesi gibi durumlarda usule ilişkin kazanılmış hak ilkesini uygulamama yönünde içtihat geliştirilmiştir (Müflis Estaş Kum Mad. Nak. Tic. ve San A.Ş. [GK], B. No: 2019/17103, 12/10/2023, § 45).

22. Mahkeme tarafından verilen kararlar, Yargıtay tarafından eksik inceleme ve araştırma yapıldığı gerekçeleriyle bozulmuş, taraflar yönünden verilen kararın bir kısımının onanması söz konusu olamamıştır. Dolayısıyla bozulan karar tüm sonuçları ile ortadan kalkmış, mahkeme tarafından da bozma kararına uyularak yeniden hüküm kurulmuştur. Bu durumda taraflardan birisi lehine usuli kazanılmış hakkın oluştuğunu söylemek mümkün değildir.

23. Mahkemece bilirkişi raporunda tespit edilen eksiklikler tamamlandıktan sonra ödenmesi gereken tazminat tutarına hükmedilmiştir. Mahkemece sonuca hangi nedenle ulaşıldığının başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe sunulmaktadır. Mahkemenin yaptığı değerlendirmenin hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların mahkemelerin delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu

şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkına yönelik şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucular, yargılamanın çok uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştirler.

26. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan karardan açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

28. Başvurucular kesin hüküm, kamu düzeni, hukuk devleti, kazanılmış haklara saygı ilkeleri yok sayılarak keyfî, haksız ve hukuksuz bir şekilde lehlerine geçmesine izin verilen tazminatın beş yıl sonra ellerinden alınması nedeniyle mülkiyet haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

29. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma beklentisi -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53).

30. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir

hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

31. Somut olayın koşulları altında başvuruculaların talep ettiği tazminata ilişkin olarak bir kanun hükmünü veya yerleşik hâle gelmiş bir içtihadın varlığını ortaya koyduğundan söz edilemez. Bu durumda, başvuruculaların talep ettiği tazminat yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamına giren bir ekonomik değeri veya en azından böyle bir değeri elde etme yönünde meşru beklentisinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkınınihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvuruculaların üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HACI MURAT KORKMAZ

B. No: 2021/21583 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/21583

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HACI MURAT KORKMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/21583)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Hacı Murat KORKMAZ

Vekili : Av. Elif CİVELEKOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 7/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri İle Çalışma

Usul Ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

3. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1902, K.2020/988) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OKTAY KESKİN

B. No: 2021/23756 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23756

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

OKTAY KESKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23756)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Oktay KESKİN

Vekili : Av. Enes ÇINAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 24/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması, maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1602, K.2020/880) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA KARAGÖZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/30773 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30773

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA KARAGÖZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30773)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucular : Fatma KARAGÖZ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, eşlerden birinin borcundan dolayı aile konutunun haczedilemeyeceğine ilişkin olarak diğer eş tarafından yapılan itirazın aktif dava ehliyeti olmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2021/32347, 2022/38785, 2022/74489, 2022/78828, 2022/96854 ve 2022/98009 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/30773 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Başvurucuların eşleri aleyhine alacaklılar tarafından ipotek alacağına dayalı olarak ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip yapılmıştır. Başvurucular, haciz işlemlerine karşı icra hukuk mahkemelerinde meskeniyet iddiasına dayanmak suretiyle şikâyet yoluna başvurmuş ve haczin kaldırılmasını talep etmiştir.

4. Mahkemeler tarafından başvurucuların aktif husumet ehliyeti bulunmadığından şikâyetin reddine karar verilmiştir. Kararların gerekçesinde başvurucuların söz konusu davaların tarafı olmadığı gibi herhangi bir sıfatının da bulunmadığı belirtilmiştir.

5. İstinaf başvuruları, ilk derece mahkemelerinin kararlarının usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğundan reddedilmiştir.

6. Bir kısım başvurucunun temyiz ettiği kararlar Yargıtay tarafından onanmıştır.

7. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucular, icra takibinin borçlusu veya konutun maliki olmadığı gerekçesiyle aile konutuyla ilgili işlemlere karşı şikâyet hakkının kullanılmasının engellenmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, olayların oluşumuna ilişkin delillerin değerlendirilmesinin idari ve yargısal makamların görevi olduğu ifade edilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde düzenlenen aile hayatına saygı hakkı kapsamında devlet için söz konusu olan yükümlülük, sadece belirtilen hakka keyfî surette müdahaleden kaçınmakla sınırlı olmayıp öncelikli olan bu negatif yükümlülüğe ek olarak aile yaşamına etkili bir biçimde saygının sağlanması bağlamında pozitif yükümlülükleri de içermektedir. Söz konusu pozitif yükümlülükler, bireyler arası ilişkiler alanında olsa da aile yaşamına saygıyı sağlamaya yönelik tedbirlerin alınmasını zorunlu kılar (Murat Atılgan, B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 26; Emine Göksel [GK], B. No: 2016/10454, 12/12/2019, § 34). Devletin söz konusu pozitif yükümlülüğü etkili mekanizmalar kurma, bu kapsamda gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal prosedürleri sağlama, bu suretle yargısal ve idari makamların bireylerin idareyle ve özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermelerini temin etme sorumluluğunu da içermektedir (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 36, 40; Semra Özel Üner, B. No: 2014/12009, 26/10/2016, § 36; Emine Göksel, § 38).

14. Sadece eşlerden birinin mülkiyetinde olsa bile aile konutu tüm aile bireylerince kullanılmakta yani tüm aile bireylerinin aile konutu üzerinde birlikte zilyetlikleri söz konusu olmaktadır. Ailenin sosyal ve ekonomik yaşamı açısından son derece önemli bir yeri olan aile konutu, eşlerin mutluluğu ve çocukların geleceği için bir güvence, evlilik kurumunun ve aile hayatının bir arada sürmesini sağlayan ve aileyi bir çatı altında toplayan en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir (Melahat Karkin [GK], B. No: 2014/17751, 13/10/2016, § 52; Emine Göksel, § 35).

15. Anayasa Mahkemesi Emine Göksel kararında aile hayatına saygı hakkının etkin şekilde kullanımı ve korunması hususundaki pozitif yükümlülükler çerçevesinde hakları doğrudan etkilenen aile bireylerine yargısal yollara başvurma hakkı tanınması gerekliliğini ortaya

koymuştur. Kararda aile konutundan kaynaklanan anayasal güvencelerin ihlalinin tespiti, durdurulması ve giderilmesi amacıyla oluşturulacak mekanizmalara başvuru imkânının sadece konuta malik olan eş tarafından değil bazı durumlarda malik olmayan eş tarafından da kullanılabilmesi gerektiği, aile konutunun maliki olmayan eşin koruyucu yetkileri kullanmasının engellenmesinin devletin pozitif yükümlülüklerinin ihlali sonucunu doğurabileceği, aile konutunun haczedilmesine karşı borçlunun eşinin de yargı yoluna gitmekte hukuki yararının olduğu vurgulanmıştır (Emine Göksel, §§ 43, 44; benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Yıldız Eker [GK], B. No: 2015/18872, 22/11/2018, § 39).

16. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararında, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 82. maddesinde öngörülen haciz yasağının temel gayesinin borçlunun hâline münasip evinin haczedilmesini önlemek suretiyle borçlunun barınma hakkını korumak ise de hacze konu meskenin aynı zamanda aile konutu niteliğinde olması hâlinde borçlu ile alacaklının farklı menfaatlerinin dengelenmesinde artık Anayasa'nın 20. ve 41. maddelerinde öngörülen aile hayatına saygı hakkına yönelik güvencelerin de devreye girdiği belirtilmiştir. Bu durumda hacze konu olan evin borçlunun hâline münasip olup olmadığı değerlendirilirken bunun aynı zamanda bir aile konutu olduğunun da gözönünde bulundurulması gerektiği, borçlunun hâline münasip evin haczedilmesi ve icra yoluyla satılması durumunda o evde kalan aile bireylerinin de mağdur olacağı ve anılan haciz ile icra yoluyla satış işlemlerinden doğrudan etkilenecekleri ifade edilmiştir. Bu durumda haczedilen evin aile konutu olduğu hâllerde hâline münasip ev kavramının sadece borçlunun değil borçlunun ve ailesinin sosyal ve ekonomik durumuna uygun olan konut biçiminde anlaşılması gerektiği sonucuna varılmıştır (Emine Göksel, §§ 41, 42).

17. Somut olayda başvuruculların eşlerine ait olan ve aile konutu güvencesinden yararlanan taşınmazlar hakkında alacaklılar tarafından başlatılan ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takibe bağlı olarak haciz işlemi yapılmıştır. Başvuruculların meskeniyet iddiasına dayalı haczedilemezlik şikâyeti ise mahkemeler tarafından aktif husumet ehliyeti bulunmadığından reddedilmiştir. Mahkemelerin haczedilemezlik şikâyetini ileri sürebilme ehliyetini icra takibine taraf olanlarla sınırlayan yorumu nedeniyle başvuruculların aile konutuna ilişkin olarak Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelerin gözetilmediği iddialarını öne sürme ve bunlara saygı gösterilip gösterilmediğini tartıştırma imkânı ortadan kaldırılmıştır. Bu bağlamda yargılama bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde borçlunun ve ailesinin hâline münasip aile konutu vasfında olmadığına ilişkin bir itirazın bulunmadığı, taşınmazın üzerine konulan hacizden doğrudan etkilenecek başvuruculların aile konutuna ilişkin güvencelerden yararlanarak meskeniyet iddiasıyla dava açabileceği, dolayısıyla mahkemelerin dava ehliyetine ilişkin daraltıcı yorumunun Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvencelere uygun olmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Emine Göksel, § 45; Muteber Bayraktar, B. No: 2019/28943, 8/2/2023,§ 15).

18. Açıklanan gerekçelerle aile hayatına saygı hakkının öngördüğü pozitif yükümlülükler yerine getirilmediği anlaşılmakla Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Talepte bulunan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (Ç) sütunundaki ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli tablonun (D) ve (F) sütunlarında gösterilen harç ve vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMİNE ALABAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/31427 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31427

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMİNE ALABAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31427)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Emine ALABAŞ

2. Gülbahar ALABAŞ

3. Gülistan ALABAŞ

4. Sıddike YILANLI

Vekili : Av. Ahmet ELMALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tıbbi ihmal nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Emine Alabaş'ın eşi ve diğer başvuruların babası H.A.A. rectum ca (rektum kanseri) tanısıyla Pamukkale Üniversitesi Araştırma ve Uygulama Hastanesinde çeşitli tarihlerde ameliyat olmuştur. H.A.A. girdiği bu ameliyatlarla açılan ileostominin (ince bağırsağın son kısmında yapay bir anüs oluşturularak vücudun dışına ağızlaştırılması) kapatılması için 3/8/2015 tarihinde yeniden ameliyata alınmıştır. Ameliyattan sonra durumu kötüleşen H.A.A., 6/8/2015 tarihinde hayatını kaybetmiştir.

3. Başvurucular, hastanenin ihmali nedeniyle yakınlarının vefat ettiğini ileri sürerek uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini için Denizli İdare Mahkemesi (Mahkeme)

nezdinde tam yargı davası açmıştır. Mahkeme 15/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir.

4. Başvurucuların istinaf talebi İzmir Bölge İdare Mahkemesi Altıncı İdare Dava Dairesi (İstinaf Dairesi) tarafından 24/2/2020 tarihinde reddedilmiştir. Başvurucular temyiz yolu açık şekilde verilen bu kararı temyiz etmiştir.

5. Başvurucuların temyiz talepleri Danıştay Onuncu Dairesinin 2/11/2020 tarihli kararıyla kesin olarak reddedilmiştir. Kararda, davaya konu edilen parasal miktarın İstinaf Dairesi karar tarihindeki güncel temyiz parasal sınırının altında kalması nedeniyle kesin olduğu ve temyizen incelenmesine hukuki olanak bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Başvurucular, nihai kararı 16/3/2021 tarihinde öğrendiklerini belirterek 15/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; vefat eden yakınlarının kritik durumuna rağmen yoğun bakım servisi yerine genel serviste takip edildiğini, muhtemel risklerin öngörülerek erken müdahale edilmediğini, komplikasyonla mücadele konusunda beklenen özenin gösterilmediğini, yakınlarının tıbbi ihmal sonucu vefat ettiğine ilişkin iddialarının yargı mercilerince karşılanmadığını ileri sürerek yaşam hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir (Hüseyin Aşkan, § 20). Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği ifade edilmiştir (Hüseyin Aşkan, § 23).

11. Bu doğrultuda Hüseyin Aşkan kararında kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

12. Somut olayda Danıştay Onuncu Dairesinin başvuruya konu davaya ilişkin nihai kararının başvurucular vekilince UYAP üzerinden 9/3/2021 tarihinde okunduğu tespit edilmiştir. Nihai

karar başvurucular vekili tarafından 9/3/2021 tarihinde UYAP üzerinden okunduğuna göre söz konusu tarihte nihai karardan haberdar olunduğunun ve bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin belirtilen tarihten itibaren işlemeye başladığının kabul edilmesi gerekir. Sonuç olarak nihai kararın öğrenildiği tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 15/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRAH AKÇA

B. No: 2021/31504 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31504

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRAH AKÇA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31504)

Karar Tarihi: 17/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 27/8/2025 - 32999

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Emrah AKÇA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bilgisayar ve internet kullanma talebine ilişkin idare ve gözlem kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Kars Sulh Ceza Hâkimliğinin 20/7/2016 tarihli kararı ile tutuklanmıştır. Olay tarihinde hükümözlü olarak Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) tutulmaktadır.

3. Başvurucu, Kars İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) yazdığı 19/11/2019 tarihli dilekçeyle İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF) öğrencisi olduğunu belirterek eğitimine devam edebilmesi için internet imkânından faydalandırılması talebinde bulunmuştur.

4. İnfaz Hâkimliği 3/12/2019 tarihinde talebin öncelikle Kurum tarafından değerlendirilmesi gerektiği gerekçesiyle başvurunun reddine, gereğinin takdir ve ifası için kararın Kuruma gönderilmesine karar vermiştir.

5. Kurum İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının (Başkanlık) 28/11/2019 tarihli kararı ile

başvurucunun talebi reddedilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun kayıtlı olduğu İstanbul Üniversitesi AUZEF iş sağlığı ve güvenliği programının yaygın eğitim kapsamında olduğu ve devam zorunluluğunun bulunmadığı belirtilmiştir. Başvurucunun uzaktan eğitime devam edebilmesi için zorunlu olmayan internet kullanımının Kurum şartlarında fiilen ve fiziken mümkün olmadığı ve bu durumun risk teşkil edeceği vurgulanmıştır. Başvurucunun interneti eğitim amacı dışında kullanırsa ceza infaz kurumunda disiplin ve asayişin sağlanmasında ciddi sorunlara yol açabileceği ifade edilmiştir. Bu yöndeki uygulamanın Kurumda bulunan diğer hükümlü ve tutuklular tarafından talep edilmesi hâlinde ise bu ihtiyacın karşılanmasının fiziki, teknik ve personel sayısı bakımından mümkün olmadığı açıklanmıştır. Ayrıca bu uygulamanın çok büyük risk teşkil edeceği, Kurum mevcudunun kapasitenin üzerinde olduğu, mevcut personel ile Kurum asayiş, güvenlik, ziyaret, arama, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin yetiştirilmeye çalışıldığı dile getirilmiştir. Kurumda bilgisayar laboratuvarı ve sınıfı bulunmadığına da işaret edilmiştir.

6. Söz konusu karar, başvurucuya aynı tarihte tebliğ edilmiştir. Başvurucu, anılan karara karşı 9/12/2019 tarihli dilekçeyle İnfaz Hâkimliğine şikâyet başvurusunda bulunmuştur.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine hitaben yazdığı 13/4/2020 tarihli dilekçeyle 9/12/2019 tarihli şikâyet başvurusunun sonuçlanmadığını, 20/5/2020 tarihli dilekçeyle de 9/12/2019 tarihli şikâyet dilekçesinin sonucunun kendisine tebliğ edilmediğini belirtmiştir.

8. İnfaz Hâkimliği, başvurucunun 20/5/2020 tarihli dilekçesinde belirttiği 28/11/2019 tarihli Başkanlık kararına karşı 9/12/2019 tarihinde yaptığı şikâyete ilişkin kararın sonucunun başvurucuya tebliğ edilmesi hususunu esas alarak 18/6/2020 tarihli ve E.2020/726, K.2020/741 sayılı kararıyla başvurucunun internetten faydalanma talebinin 3/12/2019 tarihinde reddedildiğini ifade etmiş; başvurucunun talebine yönelik olarak Kurumun karar vermesinden sonra değerlendirme yapılacağına dair 3/12/2019 tarihli kararın başvurucuya tebliğ edilmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu 13/7/2020 tarihli dilekçeyi İnfaz Hâkimliğine başvurarak 18/6/2020 tarihli kararın 3/12/2019 tarihli kararın kendisine tebliğine ilişkin talebin kabulü mü yoksa Başkanlığın 28/11/2019 tarihli kararına karşı yaptığı 9/12/2019 tarihli şikâyetin kabulüne mi ilişkin olduğunu sormuştur.

10. İnfaz Hâkimliği 13/7/2020 tarihinde Kuruma gönderdiği yazıda 18/6/2020 tarihli kararının 3/12/2019 tarihli kararın tebliğinin kabulüne ilişkin olduğunu belirtmiştir.

11. Başvurucu 29/3/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliğine yazdığı dilekçeyle Başkanlığın 28/11/2019 tarihli kararına karşı yaptığı şikâyet hakkında da karar verilmesini talep etmiştir.

12. İnfaz Hâkimliği 14/4/2021 tarihli ve E.2021/477, K.2021/583 sayılı kararıyla Başkanlığın 28/11/2019 tarihli kararının başvurucuya aynı tarihte tebliğ edildiğini ancak başvurucunun on beş günlük yasal süre içinde şikâyet başvurusunda bulunmadığını belirterek talebin reddine karar vermiştir.

13. Bunun üzerine başvurucunun anılan karara karşı itirazı, Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesince 26/5/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

14. Başvurucu, nihai hükmü 4/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına

karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucu, üniversite öğrenimi ile ilgili bilgi ve belgelere ulaşması için Kuruma yaptığı başvurunun kabul edilmemesi sonrasında şikâyetinin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle İnfaz Hâkimliğince reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun iddialarına yönelik olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiği bildirilmiştir. Ayrıca başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edilip edilmediği iddiası konusunda inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyetin süresinde olduğu, eğitim hakkının kısıtlandığı ve okulunun uzaması nedeniyle ekonomik yönden olumsuz etkilendiği beyanında bulunmuştur.

19. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Somut olayda şikâyetin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle talebin reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

22. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağı olup olmadığının incelenmesi gerekir. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

23. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yargı mercilerince yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak yargı mercilerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü

açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

24. Eldeki başvuruya konu olaya uygulanan 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 5. maddesinde, kurum işlem veya faaliyetlerinin öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün, her hâlde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde ilgililerin şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurabilecekleri kurala bağlanmıştır.

25. Başvurucunun 28/11/2019 tarihli Başkanlık kararına karşı 9/12/2019 tarihli dilekçesiyle on beş günlük kanuni süre içinde şikâyet yolunu işlettiği görülmüştür. Başvurucu 9/12/2019 tarihli şikâyetinin incelenmediğini anladıktan sonra Başkanlık kararına karşı 29/3/2021 tarihli yeni bir dilekçe ile şikâyetinin incelenmesi için İnfaz Hâkimliğine müracaatta bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği ise 29/3/2021 tarihli dilekçeyi esas alarak değerlendirme yapmış, bu durum başvurucunun on beş günlük yasal süre içerisinde yaptığı 9/12/2019 tarihli şikâyetinin esasının incelenmemesi sonucunu doğurmuştur. Kaldı ki 9/12/2019 tarihli şikâyet başvurusunun 3/12/2019 tarihinde verilen kararla neticelenmesi mümkün değildir.

26. Dolayısıyla başvurucunun süresinde yaptığı şikâyete rağmen İnfaz Hâkimliğinin öngörülemez bir yorumla şikâyetin süresinde yapılmadığı gerekçesiyle talebi süre yönünden reddetmesinin 4675 sayılı Kanun'un uygulanmasında bir hataya neden olduğu anlaşılmıştır. Bu hâliyle İnfaz Hâkimliğinin şikâyetin esasını incelemeksizin reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucunun yasal süresi içinde yaptığı şikâyet başvurusunun yeterli inceleme yapılmadan reddedildiğini belirterek eşitlik ilkesinin, maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ve eğitim hakkının da ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde bu aşamada anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 5.500 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kars İnfaz Hâkimliğine (E.2021/477, K.2021/583) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DURMUŞ UZUN

B. No: 2021/33722 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/33722

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

DURMUŞ UZUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/33722)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Durmuş UZUN

Vekili : Av. Nergis TETİK GÖKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Yeraltı nakliyat işçisi olarak çalışmakta iken 3/4/2015 tarihinde iş akdi feshedilen başvurucu, Türkiye Kömür İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TTK) ile Arslanlar Maden İnşaat Turizm Gıda Hazır Yemek Zirai Ürünler Öğrenci Yurtları Ticaret Limited Şirketi (Şirket) aleyhine Zonguldak 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işçilik alacaklarının tazmini talebiyle dava açmıştır.

3. Başvurucu; dava dilekçesinde TTK'ya ait maden ruhsat sahasında, TTK ile birlikte faaliyet yürüten şirketler nezdinde 28/3/2000-2/3/2004 tarihleri arasında çalıştığını, en son davalı Şirket nezdinde ise 12/3/2004-3/4/2015 tarihleri arasında görev yaptığını, iş akdinin haksız ve ihbar önellerine uyulmaksızın feshedildiğini, TTK ile davalı Şirket arasında imzalanmış olan sözleşmeler ile kurulan ilişkinin rödovans olmayıp asıl işveren-alt işveren ilişkisi olduğunu ve bunun da muvazaalı olduğunu ileri sürmüş; her iki davalının müştereken ve

müteselsilen işçilik alacaklarından sorumlu olduğunu iddia etmiştir.

4. Mahkeme 26/12/2018 tarihli kararı ile TTK yönünden davanın husumet yokluğu nedeniyle reddine, Şirket yönünden ise davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir.

5. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvuruda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanunu'na 10/6/2010 tarihli ve 5995 sayılı Kanun'un 17. maddesi ile eklenen ek 7. maddesi ile rödovans sözleşmelerine ilişkin düzenleme yapıldığını, öncesinde ise bu tip sözleşmeler ile öngörülen tarzda maden işletmeye izin verilmediğini, zira Kanun'un 5. maddesinde madenlerin bölünmezliği ilkesinin düzenlendiğini, dolayısıyla sahaların ancak bir bütün olarak devredilebileceğini, bu tarihten önce ruhsatları bölme yetkisinin bulunmadığını, davalı Şirkete maden işletme hak ve yetkisi veren sözleşmenin de bu düzenlemeden önce imzalandığını, bu kapsamda sözleşmenin usulüne uygun olmadığını, ayrıca Maden Petrol İşleri Genel Müdürülüğünden izin alınması gerektiği hâlde bu iznin de alınmadığını, TTK ile Şirket arasındaki ilişkinin muvazaalı bir alt işveren ilişkisi olduğunu ve talep edilen alacaklardan müştereken sorumlu olduklarını ileri sürmüştür.

6. Sakarya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 26/3/2021 tarihli kararı ile temyiz kanun yolu açık olmak üzere istinaf başvurusunun esastan reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun ileri sürdüğü iddialar tek tek incelenmiştir. Buna göre;

i. Rödovans sözleşmelerinin 3213 sayılı Kanun'un 5. maddesinin birinci fıkrasında yer alan maden haklarının bölünmezliği ilkesine aykırı olduğu yönündeki iddiaya yer verilmiş; aynı maddenin ikinci fıkrasında maden ruhsatları ve buluculuk hakkının devredilebileceği hususunun düzenlendiği, rödovans sözleşmelerinin de bu kapsamdamaden ruhsatının devrini değil, bu hakkın bir başkasına belirli bir süreyle kullandırılmasını sağladığı ifade edilmiştir.

ii. 3213 sayılı Kanun'un ek 7. maddesine göre rödovans sözleşmelerinin Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanlığının (Bakanlık) iznine tabi olduğu, izin alınmaksızın düzenlenen sözleşmelere istinaden yürütülen madencilik faaliyetlerinin durdurulacağı belirtilmiştir. Ruhsat sahibinin 3213 sayılı Kanun'dan doğan sorumlulukları nedeniyle denetim yetkisine ilişkin sözleşmede bir takım hükümlere yer verilmesinin sözleşmenin geçerliliğine zarar vermeyeceği; ayrıca ruhsat sahibinin işletme hakkını devrederken işletmede bulunan araç gereçleri de kullanılması için bırakabileceği ve sadece karşılığında rödovans bedeli aldığı ürünü denetlemek, teslim almak ve üretime yönelik olmayan işçi bulundurmak yetkilerine sahip olduğu ifade edilmiştir.

iii. Rödovans sözleşmesinin, rödovansçının bağımsızlığını ve inisiyatifini tamamen ortadan kaldıracak şekilde düzenlenemeyeceğine dikkat çeken Bölge Adliye Mahkemesi, rödovansçının istediği kadar işçi alıp çıkartabileceğini, kanunlara aykırı olmamak şartıyla üretim sürecini istediği gibi yönetebileceğini, vardiyalar oluşturabileceğini, çalışma şartlarını belirleyebileceğini ifade etmiştir.

7. Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun 12/2/2004-31/12/2014 tarihleri arasında davalı Şirkette çalıştığını, öncesinde çalıştığı şirketler ile davalı Şirket arasında iş yeri devri yahut organik bağ bulunmadığını, bu sebeple sadece davalı Şirket nezdindeki çalışmaların esas alınacağını belirtmiş; dosyada yer alan 27/12/2004 tarih 25553 yevmiye No.lu rödovans sözleşmesine göre 17 No.lu sahanın işletilme hakkının 10 yıllığına davalı Şirkete bırakıldığını, başvurucunun da davalı Şirket nezdindeki çalışmalarının rödovanslı sahada

gerçekleştiğini tespit etmiştir. Başvurucunun muvazaa iddialarına ilişkin olarak Mahkeme, ispat yükünün başvurucuda olduğunu belirterek dosya kapsamında dinlenen başvurucu tanıklarının beyanlarından çalışılan maden ocağında TTK işçilerinin bulunmadığı, sadece Şirket çalışanlarının bulunduğu, kullandıkları araç ve gereçlerin Şirkete ait olduğu, maden ocağının girişinde veya çevresinde TTK'ya ait bina ya da tesis bulunmadığı, TTK'dan denetime gelindiğini belirtmeleri nedenleriyle TTK ile Şirket arasındaki ilişkinin muvazaalı olmadığı sonucuna varmıştır. Nihai olarak Bölge Adliye Mahkemesi, TTK ile Şirket arasındaki ilişkinin en başından bu yana geçerli bir rödovans sözleşmesine dayandığını, asıl işveren-alt işveren ilişkisinin bulunmadığını, 10/6/2010 tarihi öncesi ve sonrası şeklinde bir ayrım yapılmasının doğru olmadığı değerlendirmesi ile TTK yönünden husumet nedeniyle davanın reddi kararında usul ve kanuna aykırı bir durum bulunmadığını belirtmiştir.

8. Başvurucu Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz talebinde bulunmuşsa de Yargıtay 9. Hukuk Dairesinin 10/6/2021 tarihli kararı ile temyiz konusu miktarın kesinlik sınırı altında kaldığı gerekçesiyle talebi reddedilmiştir.

9. Nihai karar başvurucu vekiline 1/7/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 28/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

11. Başvuru formu ve eklerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

13. Başvurucu; davanın adil bir şekilde yürütülmediğini, somut olayın ve ilgili hukuk kurallarının hatalı değerlendirildiğini, TTK ile davalı Şirket arasındaki ilişkinin asıl işveren-alt işveren ilişkisi olduğunu ve bu ilişkinin de muvazaalı olduğunu, zira 10/6/2010 tarihinden önce 3213 sayılı Kanun'un rödovans sözleşmeleri ile maden sahası işletmeye izin vermediğini ileri sürmüş; ispata elverişli deliller toplanmaksızın yargılamanın neticelendirildiğini iddia etmiştir. Başvurucu, ayrıca bu yönde içtihadi anlamda birliğin de sağlanamadığını, iddialarını doğrular nitelikte Yargıtay 21. ve 22. Hukuk dairelerinin emsal kararları olduğu hâlde herhangi bir gerekçeye yer verilmeksizin aksi yönde kararlar verildiğini, bu durumun aynı işyerinde çalışan diğer işçiler yönünden TTK'nın sorumluluğu kabul ediliyorken tarafına yönelik farklı hüküm kurulmasına neden olduğunu iddia etmiş ve adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özünün TTK yönünden davanın husumet yokluğu nedeniyle reddinin hukuka aykırı olduğu hususuna ilişkin olduğu değerlendirildiğinden başvuru mahkemeye erişim hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı

veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

17. Başvurucunun muvazaa iddiasına dayalı olarak TTK ve Şirket'e karşı müştereken ve müteselsilen sorumlu oldukları iddiasıyla açtığı davanın TTK yönünden husumet nedeniyle reddinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

18. Mahkemeye erişim hakkı, kural olarak mutlak bir hak olmayıp sınırlandırılabilen bir haktır. Bununla birlikte sınırlandırmanın kanuna dayanması, meşru amacının bulunması ve ölçülü olması gerekir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 38).

19. Başvurucunun davasının husumetten reddine dair kararın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Dava şartları" kenar başlıklı 114. maddesi ile "Dava şartlarının incelenmesi" kenar başlıklı 115. maddelerine dayandığı görülmektedir. Buna göre tarafların, taraf ve dava ehliyetine sahip olmaları bir dava şartı olarak sayılmış ve dava şartı yokluğu halinde davanın usulden reddine karar verileceği düzenlenmiştir. Bu itibarla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

20. Davanın husumetten reddine ilişkin kuralın amacı, davanın doğru hasıma açılmasını sağlamak ve bu suretle yargılamanın gereksiz yere sürüncemede kalmasını önlemektir. Davanın husumetten reddine ilişkin bu düzenlemenin yargılamanın makul süre içinde tamamlanmasını temine yönelik bir çare olduğu açıktır. Dolayısıyla somut olaydaki müdahalenin meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır (Halil Güler, B. No: 2015/11002, 3/7/2018, § 37).

21. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçülü olup olmadığı da incelenmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

22. Dava hakkının bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez (Ahmet Erdem, B. No: 2018/34944, 6/10/2021, § 63). Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçüt ise orantılılıktır. Bu itibarla uygulanan tedbirle başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespiti gerekmektedir.

23. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği yargı mercilerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda yargı mercilerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya yargı mercilerinin yerine geçerek

hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

24. 3213 sayılı Kanun'a 10/6/2010 tarihinde eklenen ek madde 7 ile "Ruhsat sahipleri ile üçüncü kişiler arasında rödovans sözleşmeleri Genel Müdürlüğün iznine tabidir. İzin alınmaksızın yapılan rödovans sözleşmesi ile yürütülen madencilik faaliyetleri durdurulur." hükmü getirilmiştir. 5995 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemenin taslaktaki hâli ise şu şekildedir: "Maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yapmış oldukları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, mali ve hukuki sorumluluklar rödovansçıya aittir. Ancak bu durum ruhsat sahibinin Maden Kanunundan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmaz.”Bu düzenleme daha sonra 4/2/2015 tarihli ve 6592 sayılı Maden Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 22. maddesi ile ek 7. maddenin dördüncü fıkrası olarak 3213 sayılı Kanun'a eklenmiştir.

25. Anılan kanuni düzenlenmenin yorumlanmasına ilişkin başvurucu, Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin 16/6/2018 tarihli ve E. 2017/14086, K. 2018/15806 sayılı kararı ile 20/12/2018 tarihli E.2017/21666, K.2018/27957 sayılı onama kararlarına işaret etmiştir. Anılan kararlarda Daire, ilk derece mahkemelerinin, 10/6/2010 tarihinde rödovans sözleşmesi ile işletilen madenlere yönelik yeni bir düzenleme getirilmiş ise de işçinin çalışma süresi değişiklik öncesi döneme denk geldiğinde TTK Genel Müdürlüğünün işcilik alacaklarından -rödovans sözleşmesindeki hükümler gereği kontrol yetkisi olduğundan- asıl işveren olarak sorumlu tutulması gerektiği yönündeki değerlendirmelerini isabetli bulmuştur. Öte yandan, Mahkeme ise yine Yargıtay 22. Hukuk Dairesine ait 19/6/2018 tarihli ve E. 2018/6969, K. 2018/15130 sayılı kararını gözeterek davanın TTK yönünden husumet yokluğu nedeniyle reddine karar vermiştir. Anılan kararda Daire; somut olayda imzalanan sözleşmenin hükümlerini incelemiş, bilirkişi incelemesi yaptırmış; bu kapsamda TTK tarafından şirket işçileri üzerinde yönetim hakkının kullanılmadığını, yapılan işte kullanılan araç gereçlerin TTK'ya ait olmadığını, TTK tarafından yapılan denetimlerin sürekli olmadığı gibi yapılan üretime yönelik bir denetim de olmadığını, TTK'ya tanınan yetkilerin denetim ve koordinasyon sınırlarını aşmadığını tespit ederek TTK ile şirket arasındaki sözleşmenin rödovans sözleşmesi olduğunu, dolayısıyla geçerli bir rödovans sözleşmesinin varlığı durumunda 10/6/2010 tarihi öncesi ve sonrası şeklinde bir ayrım yapılmaksızın ruhsat sahibinin, rödovansçı işçilerinin işçilik alacaklarından sorumlu olmadığının kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

26. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, 2022 yılı Mayıs ayında önüne gelen pek çok uyuşmazlıkta, asıl işveren-alt işveren ilişkisi yönünden 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nda yer alan genel düzenlemelerin yanı sıra bu hükümlere istisna teşkil eder şekilde daha özel bir kanun hükmü bulunduğu takdirde bu ilişkinin koşulları ve kurulmuş sayılıp sayılmayacağı yönünden istisna teşkil eden özel kanun hükmünün uygulama önceliğine sahip olacağını belirtmiş; bu kapsamda 24/6/2010 tarihinde yürürlüğe giren değişiklikle 3213 sayılı Kanun'un ek 7. maddesi ile yürürlüğe giren rödovans sözleşmelerine değinmiştir. Kanunî bir altyapıya kavuşturulmuş ve maden ruhsat sahiplerinin, ruhsat sahalarının bir kısmında veya tamamında üçüncü kişilerle yaptıkları rödovans sözleşmelerinde, bu alanlarda yapılacak madencilik faaliyetlerinden doğacak İş Kanunu, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili idari, malî ve

hukukî sorumlulukların rödovansçıya ait olduğunu, ancak bu durumun ruhsat sahibinin Maden Kanunu'ndan doğan sorumluluklarını ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir (çok sayıda karar arasından bkz. 31/5/2022 tarihli ve E.2022/439, K.2022/781 sayılı karar; 24/5/2022 tarihli ve E.2022/431, 2022/713 sayılı karar; 17/5/2022 tarihli ve E.2022/321, K.2022/650 sayılı kararı).

27. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu içtihadına göre geçerli bir rödovans sözleşmesi mevcut ise artık asıl işveren-alt işveren ilişkisinden bahsedilemeyecektir. Somut olayda da yargılama mercilerince başvurucunun uhdesinde çalıştığı Şirket ile TTK arasındaki ilişkinin rödovans sözleşmesine dayandığı belirtilmiştir. Mahkeme, gelen müzekkere cevaplarını, dinlenen tanık beyanlarını, bilirkişi raporu ve SGK kayıtları ile davalı TTK ile başvurucunun çalışmalarının geçtiği davalı ve dava dışı şirketler ile yapılan rödovans sözleşmelerini ve kapsamı sair taraf delillerini dosyaya getirerek belirtilen kanaate varmıştır. Başvurucunun aksi yönde ileri sürdüğü itirazlar, hem ilk derece mahkemesince hem de Bölge Adliye Mahkemesince ayrı ayrı incelenmiş veher bir iddiaya cevap verilmek suretiyle davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmiştir (bkz. §§ 4-6). Başvurucunun bu kapsamdaki iddialarının somut olayın ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, gerekçeli kararlarda ise bariz takdir hatası yahut keyfîlik teşkil eden bir durumun bulunmadığı görülmüştür.

28. Başvurucunun uhdesinde çalıştığı Şirket aleyhine dava açma imkânının olduğu, nitekim bu kapsamda açılan davaların da kabul edildiği, TTK yönünden husumet nedeniyle davanın reddine dair kararın ise katı ve şekilci bir değerlendirmeye dayanmadığı, öngörülebilirlik sınırları içinde olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla husumet yokluğundan davanın reddedilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin, elde edilmek istenen kamu yararı amacı ile karşılaştırıldığında başvurucuya orantısız bir külfet yüklemediği, bu itibarla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE ŞIK

B. No: 2021/35453 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/35453

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE ŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/35453)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Ayşe ŞIK

Vekili : Av. Ümit KOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 27/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, yeniden yargılanma ve maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin eddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1639, K.2020/852) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYRİ ALTAY

B. No: 2021/38990 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/38990

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRİ ALTAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/38990)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Hayri ALTAY

Vekili : Av. Ali Volkan ÖZGÜVEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gazilik ünvanı verilmesi talebiyle açılan davada eksik incelemeye istinaden karar verilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Öncesi Süreç

2. Birinci Kıbrıs Barış Harekâtının 20-21-22 Temmuz 1974, İkinci Barış Harekâtının da 14-15-16 Ağustos 1974 tarihlerinde yapıldığı kabul edilmekte olup24/2/1968 tarihli ve 1005 sayılı İstiklal Madalyası Verilmiş Bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden Şeref Aylığı Bağlanması Hakkında Kanun'da değişiklik yapan l/12/l983 tarihli ve 2943 sayılı Kanun ve onu değiştiren 7/9/1991 tarihli ve 3761 sayılı Kanun'dan yararlanabilmek için bu tarihlerde fiilen Kıbrıs'ta görev yapmış olmak gerekmektedir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

3. Başvurucu; topçu er olarak 1973 yılı Mart ayı celp döneminde askere alınmış, 9/12/1974

tarihinde terhis olmuştur.

4. Başvurucu, askerlik görevinde olduğu süreçte Kıbrıs Barış Harekâtının başlaması nedeniyle 27/7/1974 tarihinde birliğiyle harekâta katılmak üzere Kıbrıs'a götürüldüklerini veikinci Kıbrıs Barış Harekâtı sürecinin tamamında fiilen Kıbrıs'ta bulunduğunu iddia etmiştir.

5. Başvurucunun belirtilen iddiası kapsamında tarafına gazi ünvanı verilmesi ve bu çerçevede 1005 sayılı Kanun uyarınca şeref aylığı bağlanması talebiyle 7/9/2018 tarihinde Millî Savunma Bakanlığına (İdare) yaptığı başvurusu 21/11/2018 tarihli işlemle reddedilmiştir.

6. Başvurucu tarafından, belirtilen ret işleminin iptali talebiyle Ankara 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açılmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde, topçu er olarak 6. Kolordu Topçu Alayı Karma Ölçme Bölük Komutanlığında 1973/Mart celp döneminde askere alındığını, askerliğini yaptığı sırada Kıbrıs Barış Harekâtının başladığını, ikinci Kıbrıs Barış Harekâtında (14-15-16 Ağustos 1974) fiilen Kıbrıs'ta bulunduğunu, bölük komutanı B.K.nın muharip gazi olduğunu, komutanın muharip gazi sayıldığı yerde birliğinin de muharip gazi olacağını ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca iddialarının doğruluğunun ortaya konulabilmesi için Mahkemeden 2. Ordu Komutanlığının 27 Temmuz 1974 tarihli emri ile oluşturulan özel görev kuvveti emrinin, o tarihlerde Kıbrıs'a çıkan birlikleri gösteren harekât ceridesinin, Kıbrıs'a 6. Kolordu 106. Top Alayının karma ölçme birliğinin çıkıp çıkmadığının ve son olarak künye defterinin ilgili birliklerden istenmesini talep etmiştir. Mahkeme 1/11/2019 tarihli kararıyla davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

" Olayda, davacının 1973/Mart celp döneminde askere alındığı ve 09 Aralık 1974 tarihinde Kar.Ölç.Bl.K.lığından (Kıbrıs) terhis olduğu, 1'inci ve 2'nci Kıbrıs Barış Harekatının bu tarihler arasında gerçekleştirildiği, ancak davacının birinci harekatın yapıldığı 20, 21, 22 Temmuz 1974 tarihlerinde veya ikinci harekatın yapıldığı 14, 15, 16 Ağustos 1974 tarihlerinde Kıbrıs’ta fiilen görev yaptığına ilişkin bir delil ya da belge olmadığı, Kıbrıs Barış Harekatına katılan personel listesinde, KTBK K.lığı kayıtlarında, Yüreğir As.Ş.Bşk.Lığından temin edilen künye defterinde, terhis belgesinde ve diğer kayıtlarda davacının Kıbrıs Barış Harekatına katıldığına dair bir kaydın bulunmadığı anlaşıldığından, Kıbrıs Barış Harekâtına katıldığına ilişkin belge ve bilgi bulunmayan davacıya Kıbrıs Barış Harekatı Gazisi unvanı verilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonuç ve kanatine varılmıştır."

7. Bu karara karşı başvurucu tarafından sunulan istinaf dilekçesinde; Mahkemece yeterli araştırma yapılmadan yalnızca idarenin cevapları doğrultusunda karar verildiği iddiasına yer verilmiştir. İstinaf başvurusunu inceleyen Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin (Daire) 28/4/2021 tarihli kararıyla, başvurucunun iddialarına yönelik bir gerekçeye yer verilmeksizin istinaf isteminin kesin olarak reddine hükmedilmiştir.

8. Karar 9/7/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 9/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiş, başvurucu da Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; topçu er olarak askerliğini yaptığı sırada Kıbrıs Barış Harekâtının başladığını, ikinci Kıbrıs Barış Harekâtında (14-15-16 Ağustos 1974) fiilen Kıbrıs'ta bulunduğunu, bölük komutanı B.K.nın muharip gazi olduğunu, kendisinin de aynı bölükte bulunduğunu belirtmiştir. Başvurucu, bu hususu ispatlayan bilgi ve belgelerin İdarenin ve ilgili askerî birliklerin arşivlerinde mevcut olmasına ve talep etmesine rağmen Mahkemece bu hususa yönelik herhangi bir araştırma yapılmadığını ve Mahkemenin gerekçesini İdareden gelen bilgiye göre oluşturduğunu ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı görüş yazısında, İdare Mahkemesi ve Bölge İdare Mahkemesi tarafından başvurucunun itirazları dikkate alınarak, ilgili mevzuat uyarınca başvurucunun talebi incelenmiş ve başvurucunun Kıbrıs Barış Harekâtına katıldığına ilişkin belge ve bilgi bulunmadığı ve bu nedenle Kıbrıs Barış Harekâtı Gazisi ünvanı verilmesi talebiyle yapılan başvurunun reddine dair dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varıldığı belirtilmiştir. Bakanlık ayrıca Anayasa Mahkemesinin kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurularda bariz takdir hatası veya açık keyfîlik bulunmadıkça bireysel başvuru yolunda inceleme yapılamayacağına ilişkin kararlarını hatırlatmıştır. Başvurucu, Adalet Bakanlığı görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu -esas olarak- mahkeme kararında idarenin sunmuş olduğu o tarihte Kıbrıs'ta görev yapanlara ilişkinsadece rütbeli komutanların isimlerinin bulunduğubelgeye itibar etmek suretiyledavasının reddedildiğini, iddia ve itirazlarını gereği gibi sunma imkânından yoksun bırakıldığını ve ispat külfeti noktasında dezavantajlı konumda olduğunu ileri sürdüğünden başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddia, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

16. Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerle de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca inceleme yaptığı birçok kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadıyla adil yargılanma hakkının kapsamına dâhil edilen silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında yer vermektedir. Bu itibarla anılan ilkenin adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Anılan ilkeye uygun yürütülmeyen bir yargılamanın hakkaniyete uygun olması imkân dâhilinde değildir (Mehmet Fidan, § 38).

17. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı

koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir (Yaşasın Aslan, B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır. Silahların eşitliği ilkesi kapsamında yapılacak inceleme, başvuru konusu yargılamanın bir bütün olarak adil olup olmadığının değerlendirilmesidir (Yüksel Hançer, B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 18, 19).

18. Kural olarak Anayasa Mahkemesinin görevi herhangi bir davada bilirkişi raporu veya uzman mütalaasının gerekli olup olmadığına karar vermek değildir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz, B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

19. Başvurucu; uzun yıllar sonra terhis belgesini idarenin arşiv kayıtlarından çıkarttığını, belgenin Karma Ölçme Birliği Komutanlığı Topç Üsteğmen B.K. tarafından doldurulduğunu, Topçu Kıdemli Albay Ş.E tarafından onaylandığını, 39. Top. Alay Komutanlığının Kıbrıs Çamlıbel'de konumlandırıldığını, karma ölçme bölüğünün de Kıbrıs Güzelyurt ilçesi Serhatköy'de olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca bu belgenin kendisinin Kıbrıs'tan terhis olduğunun, dolayısıyla orada görev yaptığının delili olduğunuileri sürmüş söz konusu belgeyi düzenleyen komutanı B.K ile özel kuvvet birimi olarak Kıbrıs'a gittiklerini, hatta Komutanı B.K.ya vatan hizmet tertibinden şeref aylığı bağlandığını belirtmiştir. Bu durumun aksi yönünde bir tespitin bulunmadığı dikkate alındığında başvurucunun iddiasının temelsiz olduğu söylenemez.

20. Davanın esasına müteallik iddiaların uyuşmazlığın çözüme kavuşturulması adına yeterli ölçüde irdelenip irdelenmediği ve bu kapsamda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma getirilip getirilmediği denetime açık hususlardır (Yılmaz Özcan, B. No: 2015/12914, 15/11/2018, § 38).

21. Somut olayda başvurucu 17/1/2019 tarihli dava dilekçesinde; ikinci Kıbrıs Barış Harekâtında (14-15-16 Ağustos 1974) fiilen Kıbrıs'ta bulunduğunu, bölük komutanı B.K.nın muharip gazi olduğunu, kendisinin de aynı bölükte bulunduğunu belirterek bu hususu ispatlayan bilgi ve belgelerin İdarenin ve ilgili askerî birliklerin arşivlerinde mevcut olduğunu Mahkemeye özellikle belirttiği görülmüştür. Başvurucu, bu kapsamda Mahkemeden 2.Ordu Komutanlığının 27 Temmuz 1974 tarihli emri ile oluşturulan özel görev kuvveti emrinin, o tarihlerde Kıbrıs'a çıkan birlikleri gösteren harekât ceridesinin, Kıbrıs'a 6. Kolordu 106. Top Alayının karma ölçme birliğinin çıkıp çıkmadığının ve künye defterinin ilgili birimlerden istenmesini talep etmiştir.

22. Mahkeme 1/11/2019 tarihli gerekçeli kararında başvurucunun öne sürdüğü hususlara ilişkin olarak herhangi bir araştırma yapmadan İdarenin savunmasında belirttiği hâliyle başvurucunun birinci harekâtın yapıldığı 20, 21, 22 Temmuz 1974 tarihlerinde veya ikinci harekâtın yapıldığı 14, 15, 16 Ağustos 1974 tarihlerinde Kıbrıs’ta fiilen görev yaptığına ilişkin bir delil ya da belge olmadığı kabulünden hareketle davanın reddine hükmetmiştir.

23. Öncelikle askerlik vazifesini yerine getirmiş olan kişilerin sevk ve terhis belgelerinin idarenin kayıtlarında çelişkiye mahal bırakmayacak şekilde tutulması vebu bilgilere dayalı gerçekleştirilecek işlemlerde esas alınması gerektiği, söz konusu bilgi ve belgelerin temininin ve muhafaza edilmesinin idarenin sorumluluğunda olduğu, idarenin elinde bilgi ve

belge bulunmaması yahut bulunan bilgi ve belgelerin birbiriyle çelişmesi hâlinde sorumluluğun askerî vazifesini yerine getiren kişilere yükletilemeyeceği hususu tartışmasızdır.

24. Bununla birlikte başvurucu Kıbrıs Barış Harekâtı'nın olduğu dönemde görevli olarak Kıbrıs'ta bulunduğuna ilişkin birtakım belgeler sunmuş ve bu hususa ilişkin belgelerin araştırılmasını ve getirtilmesini Mahkemeden istemiştir. Ancak Mahkeme başvurucunun sunmuş olduğu belgeleri de değerlendirmediği gibi toplatılmasını talep ettiği belgeleri de ilgili kurumlardan istememiştir. Sonuç olarak ancak Mahkeme yardımıyla toplanabilecek deliller toplanmayarak başvurucunun davalı idareye nazaran zayıf bir konuma düşürüldüğü ve bu durumun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ile 2.000.000 TL maddi ve 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla Ankara 1.İdare Mahkemesine (E.2019/346, K.2019/2035) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FESİH KARAKOÇ

B. No: 2021/41832 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41832

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FESİH KARAKOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41832)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Fesih KARAKOÇ

Vekili : Av. Soran Haldi MIZRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki bombalı saldırı sonucu meydana gelen yaralanma temelinde oluşan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. 5/6/2015 tarihinde Halkların Demokratik Partisi tarafından Diyarbakır'da düzenlenen ve başvurucunun da katıldığı seçim mitingine bombalı terör saldırısı yapılmıştır. Başvurucu da bu terör saldırısı sonucu yaralanmış, hakkında düzenlenen engelli sağlık kurulu raporuna göre %21 oranında vücut fonksiyon kaybı yaşamıştır.

3. Başvurucu; miting sırasında meydana gelen bombalı saldırı sonucu bacak kemiklerinin kırıldığını, sağ kulağında perde yırtılması ve vücudunda yanıklar oluştuğunu belirtip yaşanan olayda davalı idarenin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini için Diyarbakır 2. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tam yargı davası açmıştır.

4. İdare Mahkemesi olayın yaşandığı miting alanında görevli idare ajanlarının güvenlik tedbirlerini uygulama açısından görevlerini tam olarak yerine getirmemesi nedeniyle olayda idarenin hizmet kusuru bulunduğu kanaatine vararak başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararların idarenin hizmet kusuru esasına göre karşılanması gerektiğini kabul etmiş ve 17/5/2018 tarihinde davayı kısmen kabul ederek 122.039,80 TL maddi tazminat ile 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ödenmesine karar vermiştir.

5. Kararın taraflarca istinaf edilmesi üzerine Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) 28/1/2021 tarihinde verdiği kesin nitelikli kararında tarafların manevi tazminat açısından yaptığı istinaf başvurularını reddetmiştir. Maddi tazminat açısından yaptığı değerlendirmede ise başvurucunun istinaf başvurusunu reddetmiş, davalı idarenin istinaf başvurusunu ise kısmen kabul ederek başvurucuya5.815,88 TL maddi tazminat ödenmesine karar vermiştir. 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamanın yer aldığı kararın gerekçesinde, terör saldırısı niteliğini haiz olayda idareye atfı kabil bir kusurun bulunmaması nedeniyle yaralanan başvurucunun maddi ve manevi zararlarının tazmini talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu vekili nihai nitelikteki bu kararı Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden 16/4/2021 tarihinde okumuştur. Başvuru 20/5/2021tarihinde yapılmıştır.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; 5/6/2015 tarihinde Diyarbakır'da katıldığı mitinge yapılan terör saldırısı sonucu ağır şekilde yaralandığını, olayın şüphelisi olan şahıs aranan şahıslardan olmasına rağmen olaydan önce kolluk görevlilerince eksik sorgulama yapıldığını, bu ihmal nedeniyle gerekli işlemlerin zamanında yapılamayıp olayların önüne geçilemediğini, söz konusu kolluk görevlileri hakkında görevi ihmal suçundan ceza davası açıldığını, yaşanan olay idarenin ağır hizmet kusuru sonucu gerçekleşmesine rağmen tazminat taleplerinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilip kısmen kabul edildiğini belirterek yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal, B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

10. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020, §§ 20, 23) kararında bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğunu ancak başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir. Anılan kararda ayrıca kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma vb.) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna

ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

11. Somut olayda başvuruya konu davaya ilişkin nihai karar olan İstinaf Mahkemesi kararının başvurucu vekilince UYAP'tan 16/4/2021 tarihinde okunduğu tespit edilmiştir. Nihai karar başvurucu vekili tarafından 16/4/2021 tarihinde UYAP'tan okunduğuna göre söz konusu tarihte nihai karardan haberdar olunduğu, bu doğrultuda bireysel başvuru süresinin belirtilen tarihten itibaren işlemeye başladığı kabul edilmelidir. Sonuç olarak nihai kararın öğrenildiği 16/4/2021 tarihinden itibaren otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 20/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT BUHUR

B. No: 2021/41970 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/41970

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT BUHUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/41970)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Murat BUHUR

Vekili : Av. Ümit KOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 21/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, yeniden yargılanma ve maddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı merciince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin eddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1638, K.2020/835) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMİL KOÇ

B. No: 2021/48066 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48066

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMİL KOÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48066)

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Cemil KOÇ

Vekili : Av. Tahsin KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle uğranıldığı ileri sürülen manevi zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasının süre aşımı yönünden reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikte olduğu ileri sürülen terör saldırısının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu meydana gelen yaralanma nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde 11/5/2013 tarihinde biri belediye binası önünde, diğeri postane binasının yakınlarında olmak üzere bomba yüklü iki aracın infilak ettirilmesi suretiyle terör saldırısı gerçekleştirilmiştir. Saldırı sonucu 51 kişi yaşamını yitirmiş, 222 kişi yaralanmıştır. Başvurucu, söz konusu saldırı sonucunda engelli hâle gelmiştir. Başvurucu tarafından 2/7/2013 tarihinde Hatay Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna yapılan başvuru üzerine 28/10/2013 tarihinde sulhname imzalanmış, 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca 13.438,43 TL tutarında maddi tazminat, başvurucuya ödenmiştir.

3. Söz konusu terör saldırısıyla ilgili olarak İçişleri Bakanlığı Mülkiye Müfettişliği tarafından düzenlenen 2/4/2014 tarihli ön inceleme raporunda Hatay Emniyet Müdürlüğüne olay öncesi konuyla ilgili çok sayıda ihbar geldiği, istihbarat birimleri tarafından -araç plakası, şahıs isimleri gibi bilgilerin de belirtilmesi suretiyle- Hatay Emniyetine bilgi sunulduğu, patlamanın meydana gelmesinde önlem almayan emniyet birimlerinin hizmet kusuru olduğu, ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

4. İlgili emniyet görevlileri ile mülki idare amirleri hakkında Hatay Valiliği tarafından soruşturma izni verilmesi üzerine Hatay Cumhuriyet Başsavcılığınca 30/12/2014 tarihinde görevi kötüye kullanma suçundan iddianame düzenlenmiş ve iddianamenin kabulü ile Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesi nezdinde 19/1/2015 tarihinde kamu davası açılmıştır.

5. Başvurucu 8/1/2018 tarihinde İçişleri Bakanlığına sunduğu dilekçe ile uğradığı manevi zararın ödenmesi için talepte bulunmuştur. Bu talebin 22/1/2018 tarihli işlemle reddedilmesi üzerine başvurucu 7/2/2018 tarihinde manevi zararının ödenmesi talebiyle Hatay İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır. Dilekçe ret kararı üzerine yenilenen dava dilekçesinde patlamanın ve ölümlerin yaşanmasında idarenin kusuru olduğu, istihbarat bilgisi bulunmasına rağmen önlem alınmadığı ileri sürülmüş; dava açma süresine ilişkin açıklama yapılarak ilgili kamu görevlileri hakkında Hatay 7. Asliye Ceza Mahkemesinde ceza davasının açıldığı ve yargılamanın devam ettiği belirtilerek tam yargı davasının süresinde açıldığının kabulünün gerektiği vurgulanmıştır.

6. Mahkeme 9/1/2019 tarihinde manevi tazminat talebinin kısmen kabulü ile 45.560 TL manevi tazminatın idareye başvurunun yapıldığı 8/1/2018 tarihinden itibaren hesaplanacak yasal faizi ile başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan patlama neticesinde yaralandığını, bunun üzerine düzenlenen Hatay Antakya Devlet Hastanesinin 12/7/2013 tarihli engelli sağlık kurulu raporunda sol bacağını kaybettiği, ortopedik rahatsızlıkları bulunduğu ve %62 oranında vücut fonksiyon kaybına uğradığının belirtildiğini ifade etmiştir. Başvurucunun yaşı, olayın niteliği ve idarenin ağır hizmet kusuru gözönünde bulundurularak duyulan elem ve acının kısmen de olsa giderilmesi için başvurucunun manevi tazminat talebini kısmen kabul etmiştir.

7. Bu karara karşı taraflar istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bunun üzerine Adana Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) başvurucunun istinaf talebinin gerekçeli olarak reddine karar vermiştir. Bölge İdare Mahkemesi davalı idarenin istinaf başvurusunun kabulü ile Mahkeme kararının kısmen kabule ilişkin kısmını kaldırmıştır. Neticede davanın süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; terör eyleminden kaynaklanan olayda başvurucunun yaralanması nedeniyle manevi tazminat talebinin sosyal risk ilkesine göre incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Başvuru süresi yönünden ise 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesinin dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerektiğini ifade etmiştir. Olay tarihinden itibaren bir yıl içinde en geç 12/5/2014 tarihine kadar idari başvuru yapılarak tesis edilecek işlemin sonucuna göre altmış gün içinde dava açılabileceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda olayın üzerinden uzun süre geçtikten sonra dava açma süresini canlandırma imkânı bulunmayan 8/1/2018 tarihli idari başvuru üzerine verilen ret cevabının ardından açılan davada süre aşımı bulunduğunu açıklamıştır.

8. Başvurucu nihai hükmü 23/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, eylemin idariliğinin ceza davası açılmasıyla birlikte öğrenildiğini, süre ret kararındaki yorumun katı ve şekilci olduğunu, somut olayın gerçekleşmesinde idarenin hizmet kusuru bulunduğundan 5233 sayılı Kanundaki başvuru süresinin uygulanamayacağını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlığın görüş yazısında; İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun iddialarına yönelik olarak yapılacak incelemede değerlendirilmek üzere gönderildiği bildirilmiştir. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

13. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

14. Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

15. Başvurucunun açtığı davanın süresinde olmadığı gerekçesiyle Bölge İdare Mahkemesince reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

16. Somut olayda mahkemeye erişim hakkına davanın süre yönünden reddi suretiyle yapılan müdahalenin kanuni dayanağa sahip olduğu ve sınırlamanın meşru amacının bulunduğu (idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre şartı öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amaca hizmet ettiği yönünde ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım, B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54,55; Fatma Altuner, B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48,49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi, B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52) anlaşılmıştır.

17. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale, ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

18. Hak arama özgürlüğünün bağlandığı usul kurallarına uyulmaması nedeniyle uyuşmazlıkların esası hakkında karar verilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin idari istikrarın sağlanması amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olduğu söylenebilir. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl üzerinde durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

19. Somut başvuruya konu yargılama sürecinde Bölge İdare Mahkemesi meydana gelen ölümler ile buna neden olan eylemin patlamanın gerçekleştiği 11/5/2013 tarihinde öğrenildiği ve bu tarihten itibaren mevzuatta belirtilen süreler aşıldıktan sonra yapılan idari başvurunun reddi üzerine açılan davanın süresinde olmadığı gerekçesine yer vererek davayı reddetmiştir.

20. Anayasa Mahkemesince daha önce benzer nitelikte başvurularda da belirtildiği üzere idari eylem nedeniyle uğranılan zararın tazmini talebiyle açılan tam yargı davasında idarenin tazminle yükümlü tutulabilmesi için ortada idari eylem ve zarar olmalı, ayrıca zararla idari eylem arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Söz konusu eylemlerin idariliği ve doğurduğu zarar bazen eylemin yapılmasıyla birlikte ortaya çıkarken bazen de çok sonra değişik araştırma, inceleme ve hatta ceza yargılamaları sonucu ortaya çıkabilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, B. No: 2014/5491, 5/7/2017, §§ 55,56).

21. İdariliğin veya meydana gelen zararın ya da aralarındaki illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin hak sahibinin henüz dava hakkının doğduğundan haberdar olmadığı ve somut şartlar çerçevesinde haberdar olduğunun kabulünü haklı kılan nedenlerin bulunmadığı bir dönemde işlemeye başlaması dava hakkının varlığını anlamsız kılıp ölçülülük ilkesini zedeleyebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Bu nedenle eylemin idariliğinin veya yol açtığı zararın ya

da illiyet bağının eylemden sonra anlaşıldığı veya ortaya konulabildiği durumlarda dava açma süresinin bu tarihlerden sonra başlayacağı kabul edilmektedir (Şeyma Kayaoğlu, § 55).

22. Başvuruya konu olayda yaralanmanın 11/5/2013 tarihinde meydana gelen terör saldırısı sonucu gerçekleştiği konusunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak olayda idarenin kusuru olması durumunun İçişleri Bakanlığı tarafından yapılan inceleme, akabinde gerçekleşen soruşturma izni verilmesi işlemleri ve olayda ihmali/kusuru olduğu düşünülen emniyet görevlileri hakkında 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile açığa çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun anılan süreçten önce yaralanmaya sebebiyet veren olguya dair ihmale, eylemsizliğe ve eylemin idariliğine ilişkin bir bilgiye, veriye sahip olmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda başvurucunun yaralanmasına neden olan terör saldırısında idarenin kusur doğurabilecek eylemsizliğini (önlem almama hâli) ve zararla idari eylemsizlik arasında illiyet bağı olduğunu yaralanmayla derhâl öğrendiğinden söz edilemez (benzer yöndeki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi değerlendirmesi için bkz. Kurşun/Türkiye, B. No: 22677/10, 30/10/2018, §§ 101-106).

23. Başvurucu, dava dilekçesinde ve başvuru formunda da eylemin idariliğinin ve zararın 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile ortaya çıktığını, Danıştayın aynı olaya ilişkin açılan davalarda eylemin idariliğinin söz konusu ceza davası ile öğrenildiğine yönelik emsal kararlarının bulunduğunu belirtmiştir.

24. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca idari eylemden dolayı hakları ihlal edilen ilgililerin idari dava açmadan önce, idari eylemi yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her hâlde eylem tarihinden itibaren beş yıl içerisinde idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gerekmektedir. Anılan fıkradaki ön karar başvurusunun idarenin eyleminden kaynaklanan hak ihlallerinin ortadan kaldırılması ve meydana gelen zararların tazminine ilişkin olduğu görülmektedir. İdari eylemlerden dolayı hakları ihlal edilen ilgililerin ön karar başvuru yolunu tükettikten sonra idari yargıda dava açabilecekleri anlaşılmaktadır.

25. Ön karar başvuru yolu ilk defa 24/12/1964 tarihli ve 521 sayılı Danıştay Kanunu ile düzenlenmiş, 2577 sayılı Kanun ile de aynen korunmuştur. 521 sayılı Kanun'un yürürlük tarihinden önce idari eylemlerden kaynaklanan tam yargı davalarının açılabilmesi için idareye ön karar başvurusunda bulunmak bir şart olarak öngörülmemiştir.

26. 521 sayılı Kanun ile getirilen ön karar başvuru yolunun gerekçesinde idari eylemler haksız fiillere benzetilmiştir. Bu nedenle haksız fiillerde uygulanan zamanaşımı süresi kıyasen ilgililerin idari eylemi öğrendiği tarihten itibaren bir yıllık süre içinde idareye başvurmasının zorunlu olduğu şeklindeki kurala esas alınmıştır. Ayrıca bu usulün idari dava açmak için idari bir kararın bulunması yolundaki idare hukukunun genel kabulüne de uygun düştüğü açıklanmıştır.

27. 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinin gerekçesi de 521 sayılı Kanundaki gerekçe ile benzerdir. Haksız fiilden kaynaklanan tazminat davaları bir yıl içinde açıldığından bu sürenin idari eylemlerden kaynaklanan tam yargı davası açılması için idareye yapılacak ön karar başvurusu için de geçerli olduğu belirtilmiştir. Devamında bir yıllık sürenin olayın öğrenildiği ve zararın gerçekleştiği tarih itibarıyla başlayacağı, beş yıllık sürenin ise eylemin daha sonra öğrenilmesi hâlinde veya zararın sonradan ortaya çıktığı durumlarda eylem ile zarar arasında illiyet bağı bulunduğunun tespiti hâlinde uygulanacağı ifade edilmiştir.

28. Danıştayın yerleşik uygulamaları da eylemin idariliği ile uğranılan zararın öğrenildiği tarihten itibaren bir yıllık süre içerisinde idareye başvuruda bulunulmaması durumunda açılan tam yargı davalarının süre aşımı yönünden reddinin gerektiği şeklindedir (Danıştay 15. Dairesinin 7/5/2018 tarihli ve E.2018/454, K.2018/4513 sayılı; Danıştay 6. Dairesinin 12/4/2023 tarihli ve E.2022/9241, K.2023/3730 sayılı; Danıştay 10. Dairesinin 2/4/2024 tarihli ve E.2020/952, K.2024/1258 sayılı kararları).

29. Başvuru konusu olayda 19/1/2015 tarihinde açılan ceza davası ile eylemin idariliğinin ve zararın anlaşıldığı hususunda duraksama bulunmamaktadır. Bu durum idareye ön karar başvurusu ve dolayısıyla dava açma süresinin başlangıcını doğrudan etkilemektedir. Başvurucu 8/1/2018 tarihinde İçişleri Bakanlığına ön karar başvurusunda bulunmuş, bu başvurunun22/1/2018 tarihinde reddedilmesi üzerine 7/2/2018 tarihinde tam yargı davası açmıştır. Dolayısıyla başvurucunun ön karar elde etmek için idareye bir yıllık süre içerisinde başvuruda bulunması zorunlu olduğu hâlde bu süre geçirildikten çok sonra yaptığı başvurunun reddi üzerine açılan davanın Bölge İdare Mahkemesince süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar verildiği görülmektedir. Bu bağlamda Bölge İdare Mahkemesi tarafından davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar verilmesinin başvurucuya orantısız bir külfet yüklediği söylenemez.

30. Tüm bu değerlendirmeler çerçevesinde Bölge İdare Mahkemesinin 8/1/2018 tarihinde yapılan ön karar başvurusunun dava açma süresini canlandırmayacağına dair yorumunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olmadığı ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını güçleştirmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun ihlal iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu, devletin pozitif ve negatif yükümlülüklerine aykırı davranmak suretiyle yaşam hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

34. Bir kanun yoluna başvurulmuş olması tek başına bu yolun tüketildiği anlamına gelmez. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Özlem Türkeş, B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

35. Bölge İdare Mahkemesince süre ret kararı verilmesi nedeniyle terör saldırısında idarenin ihmali bulunup bulunmadığı -yaşamı korumaya ilişkin yükümlülüklere uygun davranıp davranmadığı- yönünde bir değerlendirme yapılamamıştır. Anayasa Mahkemesince ikincillik ilkesi gereği yargı mercileri henüz bir belirlemede bulunmamışken ilk elden yaşamı koruma yükümlülüğüne dair bir inceleme yapılamaz. Öte yandan başvurucunun iddialarının

görevli ve yetkili yargısal makamlar önünde ileri sürülmeden doğrudan bireysel başvuruya konu edilmesi, ihlal iddiasının öncelikle yargısal mercilerce incelenmesi gereğini ortadan kaldırmış olacaktır. Dolayısıyla ihlale neden olduğu ileri sürülen söz konusu iddiaya ilişkin olarak başvuru yolları usulünce tüketilmemiştir.

36. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH AYDIN ÖZCAN

B. No: 2021/56406 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/56406

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH AYDIN ÖZCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/56406)

Karar Tarihi: 17/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 7/3/2025 - 32834

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Abdullah Aydın ÖZCAN

Vekili : Av. Fatma Dilşad YELKEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemden doğan zararın tazmini talebiyle belirli bir miktar gösterilerek açılan tam yargı davasında idarenin gerçek zararı belirlediği cevabının tebliğ edilmediğinden miktar artırım talebinde bulunulamaması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Marmara Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğretim üyesi olarak görev yapan başvurucu, Nörolojik Bilimler Enstitüsünde anestezi ve reanimasyon uzmanı olarak çalıştığı 29/6/2016-13/3/2018 tarihleri arasında döner sermaye ücreti olarak fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 1.000 TL maddi tazminatın idareye başvuru tarihi olan 17/9/2020 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile davalı idareden tahsili talebiyle İstanbul 8. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) tam yargı davası açmıştır.

3. Mahkeme; tek hâkimli olarak yaptığı yargılama neticesinde davanın kabulüne, 1.000 TL maddi tazminatın 17/9/2020 tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ilebaşvurucuya

ödenmesine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 4/11/1981 tarihli ve 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ve 11/10/1983 tarihli ve 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanunu'na tabi kadrolu akademik personel olarak görev yapan başvurucuya döner sermaye ücreti ödenmesi gerektiğini, idarece talep edilen dönem için başvurucuya ödeme yapılmadığı hususunda ihtilaf bulunmadığını belirtmiştir. Dosyaya sunulan belgelerden başvurucunun çalıştığı dönem için döner sermaye ücretinin 79.829,34 TL olduğunun belirlendiğini ifade etmiştir. Ancak taleple bağlılık ilkesi ve tazminat miktar artırımında bulunulmadığı gözetilerek 1.000 TL maddi tazminata hükmetmiştir.

4. Başvurucu, nihai hükmü 1/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 18/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Diğer taraftan başvurucu, aynı süreçte dava konusu tazminat miktarına esas alınan maaş bordroları ile hangi tarihte işten ayrıldığını ispatlayacak görevlendirme yazıları dosyada bulunmadığı için Mahkemece verilen kesin süre içerisinde miktar artırımında bulunamadığını belirtmiştir. 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 16. maddesinin (4) numaralı fıkrasında nihai karar verilinceye kadar miktar artırımı talebinde bulunma hakkının Mahkemenin ara kararıyla on beş günlük kesin süre ile sınırlandırıldığını dile getirmiştir. Maaş bordrolarına göre tazminat miktarının net olarak belirlenebilmesi mümkün olmadığından bilirkişi incelemesi yapılmasını talep ettiğini, tazminat olarak 79.829,34 TL talep edebileceğini nihai karar ile öğrendiğini ifade etmiştir. Parasal sınır nedeniyle kesin olarak verilen karara yönelik kanun yoluna başvuru yapılamamasının hak arama özgürlüğünü daralttığını belirterek mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

6. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesi istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; dava konusu uyuşmazlığın 1.000 TL maddi tazminat talebine ilişkin olduğunu, 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca 2021 yılı için konusu altı bin Türk lirasını geçmeyen tam yargı davaları hakkında idare mahkemelerince kesin olarak karar verildiğini, uyuşmazlık konusu tutarın ise bu parasal sınırın altında kaldığını belirtmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; Mahkemenin nihai kararı ile talep edebileceği tazminat miktarını öğrendiğini, döner sermaye ücret alacağına yönelik bir hesaplama yapılmadığından ve maaş bordrosu vb. belgeler dosyada bulunmadığından Mahkemece verilen kesin süre içinde miktar artırımında bulunamadığını iddia etmiştir. Hükmedilen tazminat miktarı nedeniyle bir üst kanun yoluna başvuru hakkının kısıtlandığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Bakanlık görüş yazısında; ara kararı cevabının tebliğ edilmemesinin/idarece sunulan belgenin tebliğ edilmemiş olmasının başvurucuyu dezavantajlı duruma düşürmediği belirtilmiştir. Belirli bir döneme ilişkin olan ve başvurucu tarafından da hesaplanabilecek nitelikteki tazminat miktarının ilk başta talep edilmemesinin ya da dava sırasında miktar artırımı müessesesi kullanılarak talep miktarının artırılmamasının başvurucunun kendi hatasından kaynaklandığı ifade edilmiştir. Mahkeme

tarafından başvurucuya miktar artırımına imkân tanıyacak şekilde on beş günlük bir süre tanındığı ancak başvurucu tarafından bu imkândan yararlanılmadığı dile getirilmiştir. Başvurucunun yargılamanın sonucunu etkileyebilecek usuli bir imkândan mahrum bırakılmasının söz konusu olmadığı vurgulanmış, başvurucuya dava dilekçesinde talep ettiği miktar kadar tazminat ödenmesine hükmedilmesinde öngörülemez bir durumun bulunmadığına işaret edilmiştir. Başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü şartlarının da dikkate alınması gerektiğine değinilmiştir. Ayrıca konuyla ilgili Marmara Üniversitesi Rektörlüğünden temin edilen görüş ve ilgili belgelerin başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere sunulduğu açıklamasında bulunulmuştur. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun şikâyetinin özü, dava dilekçesinde yer alan tazminat miktarını artırma imkânı tanınmadan davanın dava dilekçesinde belirtilen değer üzerinden kabulüne karar verildiğine yönelik olduğundan başvuru mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya benzer nitelikteki iddiaları Kombassan Kağıt Matbaa Gıda ve Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş. (B. No: 2019/30300, 18/7/2024) kararında incelemiştir.

13. Anayasa Mahkemesi anılan kararında özetle Danıştayın temyiz aşamasında miktar artırımı talebinde bulunulamayacağına ilişkin yorumunun kanuni dayanağının mevcut olduğu konusunda tereddüt bulunmakla birlikte bu hususun ölçülülük unsuru yönünden tartışılmasının uygun olacağını, davadaki talep miktarının artırılmasının dava sürecindeki belirli bir aşama ile sınırlandırılmasının usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesinin sağlanarak kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi şeklinde meşru bir amaca yönelik olduğunu belirtmiştir.

14. Bu bağlamda başvurucunun artırım talebinin değerlendirilmemesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kamu yararı amacının gerçekleştirilmesi bakımından elverişli ve gerekli olmadığının söylenemeyeceğini, somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi bakımından asıl önem taşıyan ölçütün ise orantılılık olduğunu ve bu itibarla verilen kararla başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklenip yüklenmediğinin tespitinin gerektiğini değerlendirmiştir.

15. Kararda, başvurucunun mahkeme kararının kendisine tebliği öncesinde iadesini talep ettiği gerçek meblağı bilmemesi nedeniyle dava dilekçesinde belirttiği miktarı artırma imkânına sahip olamadığı, bu nedenle başvurucuya yüklenebilecek bir kusurun bulunmadığı ifade edilmiş; mahkemenin miktar artırımı talebine esas alınabilecek bilgileri içeren ara kararı cevabını başvurucuya tebliğ etmeden davayı karara bağlayarak bu durumun oluşmasına sebebiyet verdiği vurgulanmıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, başvurucuya dava değerini artırma imkânı verilmeden taleple

bağlılık ilkesi gereği davanın kabulüne karar verilmesi üzerine yapılan temyiz başvurusunun dava değerini artırım talebinin ilk derece mahkemesince karar verilinceye kadar yapılabileceği gerekçesiyle reddedilmesinin başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği ve bu durumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kıldığını belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

17. Somut başvuruda da anılan karardan ayrılmayı gerektirir bir husus bulunmamaktadır. Bu nedenle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 79.829,34 TL maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 8. İdare Mahkemesine (E.2020/1888, K.2021/1626) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH AVCI VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/61847 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/61847

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH AVCI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/61847)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Abdullah AVCI ve diğerleri (bkz. ekli tablonun (C) sütunu)

Vekili : Av. Ziver AKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Komisyonca ekli tablonun (B) sütununda bulunan başvuruların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle birleştirilmesine ve incelemenin 2021/61847 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucular 2021/61847, 2022/12887, 2022/11961 numaralı dosyalarda makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. 2021/61847, 2022/12887, 2022/11961 Numaralı Başvurular Yönünden Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

7. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

8. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

9. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara 30.000 TL manevi tazminatın ekli tablonun (F) sütununda gösterildiği şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi, belge sunulmadığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

10. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A.1.Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. 2021/61847, 2022/12887, 2022/11961 numaralı başvurularda makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara 30.000 TL manevi tazminatın ekli tablonun (F) sütununda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Başvuru harçlarının başvuruculara ekli tablonun (E) sütununda gösterildiği şekilde

ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATMA ŞENGÜN

B. No: 2022/24783 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/24783

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATMA ŞENGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/24783)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Fatma ŞENGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Komisyon 30/11/2022 tarihinde mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia bakımından başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH ULAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/29775 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/29775

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH ULAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/29775)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eyup GÖNENBABA

Başvurucular : Abdullah ULAŞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurular, muhtelif tarihlerde yapılmıştır. Komisyonca ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle birleştirilmesine ve incelemenin 2022/29775 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için 30.000 TL manevi tazminatın ekli listenin (D) sütununda gösterildiği şekilde başvuruculara ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. 30.000 TL manevi tazminatın ekli listenin (D) sütununda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE, diğer tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli listenin (F) sütununda yer alan vekâlet ücretlerinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HİLMİ DİVOĞLU VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/68091 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/68091

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HİLMİ DİVOĞLU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/68091)

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Hilmi DİVOĞLU ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Burak ÖZMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/68112 ve 2022/68264 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2022/68091 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2022/68091 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Bedellerinin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

6. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculara tazminat talepleri kabul edilmemiştir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Başvuruculara ekli listenin (E) sütunundaki harç tutarlarının gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş. (2)

B. No: 2022/109219 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/109219

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK AKBAY VE ESTETİK YAYINCILIK A.Ş. BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/109219)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan:Basri BAĞCI

Üyeler:Engin YILDIRIMKenan YAŞARÖmer ÇINARMetin KIRATLI

Raportör:Ekin ÇANKAL

Başvurucular:1. Burak AKBAY2. Estetik Yayıncılık A.Ş.

Vekilleri:Av. İsmail YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir TV programında haklarında sarf edilen ifadelerin başvuruculara şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu şirket Sözcü gazetesinin sahibi; başvurucu gerçek kişi ise Sözcü gazetesinin kurucusudur.

3. 11/1/2019 tarihinde TGRT Haber TV'de "Medya Kritik" programında gazeteci olan C.K. ile F.U.'nun başvurucular hakkındaki ifadeleri şöyledir:

"Fetö ağzı. Sözcü'nün Fetö taktik ve yöntemleriyle... Fetö ağzı bu, fethullahçı teröristlerin ağzı. Sözcü Gazetesi fethullahçı teröristlerin gazetesi. Zaten patronu da yurtdışında Burak Akbay firari. Kulağından tutup, Türkiye'ye getirilecek. [E.A.] sana söylüyorum. O oğlun, Fetöcü oğlun, kulağından tutup Türkiye'ye getirilecek. Cezaevinde çürüyorlar. Sözcü sana da, Terörizmin Finansmanı Yasası devreye girdiğinde gazetene kayyum atandığında sen de biteceksin. O yüzden gazeteniz gidecek yakında ... Kurtarma şansları yok."

4. Bunun üzerine başvurucular kişilik haklarına zarar verildiği iddiasıyla 60.000 TL meblağında manevi tazminat davası açmıştır. İlk derece mahkemesi davanın reddine karar

vermiştir. Mahkemenin gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"[...] davalıların program esnasında davacılara ve Sözcü gazetesine yönelik söylemiş oldukları ifadelerin İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2017/34 Esas sayılı dava dosyası ile aralarında davacılardan Burak Akbay'ın da bulunduğu Sözcü gazetesi imtiyaz sahipleri, yazarları-yayın yönetmenleri vs. çalışanları hakkında yürütülen kovuşturmaya dayalı olduğu, yine davacılar Burak Akbay için kullanılan ifadelerin yargılama esnasında yurt dışında olduğu anlaşılan ve dosyada beyanları alınamayan Burak Akbay hakkında yakalama ve kırmızı bülten kararları çıkarılması nedeni ile ifade edildiği, Sözcü Gazetesi'nin sahibi, yazarları, çalışanları aleyhine başlatılan soruşturma ve kovuşturmalara dikkat çekmek amacıyla davacıların eleştirildiği, bu eleştiri sırasında kullan ifadelerin gazetenin süregelen habercilik anlayışı ve yapmış olduğu haberler ve yürütülen kovuşturmaya dayalı olduğu, davacılar hakkında ileri sürülen ithamların temelsiz olmadığı ve yürütülen bir kovuşturmaya dayalı olarak ileri sürüldüğü, dolayısıyla davalıların kullandığı ifadeler bakımından olgusal bir temel bulunduğu, davalılar tarafından gazeteci kimlikleri ile kişisel değer yargılarını da katarak eleştiri yapıldığı ve düşüncelerin ifade edildiği, yine davalılar tarafından güncel konularla ilgili düşüncelerin açıklandığı ve bunlar üzerine yorum yapıldığı, davacıların ve davalıların konumları ve sosyal statüleri dikkate alındığında davacılar bakımından yapılan eleştirel sınırların daha geniş kapsamda değerlendirilmesi gerektiği, yapılan eleştiriler sert ve ağır eleştiri olarak görünse de toplumca tanınıp bilinen bir kişi olarak kendisine yönelik rahatsız edici, sert ve ağır da olsa eleştirilere davacıların katlanması gerektiği, yine davacıların basın özgürlüğü kapsamında sahip oldukları ağır eleştiri yapma hakkı karşısında kendileri aleyhine yapılan bu tür ağır eleştirilere de katlanma yükümlülüklerinin bulunduğu, [...]"

5. İlk derece mahkemesi kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

6. Başvurucular 21/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucular; mezkûr TV programında açıkça Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) ile ilişkileri olduğunun iddia edildiğini oysa terör örgütü içindeki hiyerarşik yapıya dâhil olmamakla birlikte örgüte yardım etme suçu kapsamında haklarında yürütülen soruşturmada, C.K.nın ifadesinin alındığını ve kendilerinin Fetöcü olduğunu düşünmediğini beyan ettiğini vurgulamıştır. Başvurucular, adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiasındadır.

8. Başvurunun bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

9. Somut olayda, başvurucuların şeref ve itibarının korunması hakkı ile davalıların ifade özgürlüğünün çatıştığı görülmektedir. Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci, B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7), B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran, B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2), § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan, B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2), B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun, B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2), B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2), B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Hukuki yaptırıma konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı, B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu ve Cumhuriyet Halk Partisi, B. No: 2014/12482, 8/5/2019, § 46),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

10. Somut olayda başvurucu gerçek ve tüzel kişi, davalı gazetecilerin TV programındaki ifadeleriyle kişilik haklarını ihlal ettiğini iddia etmiştir. İhtilaflı ifadelerin sarf edildiği dönemde, başvurucular ve davalılar arasında polemik olduğu görülmektedir. Davalı gazetecinin, bu polemik kapsamında başvurucu gerçek kişi hakkında görülmekte olan ceza davasını da dikkate alarak başvurucu gazete ve mezkûr gazetenin sahibi hakkında birtakım değer yargıları ortaya koyduğu anlaşılmaktadır. Davalıya göre, başvurucular öteden beri sergiledikleri gazetecilik anlayışı ile FETÖ/PDY'ye hizmet etmiştir. Bu noktada önemle altı çizilmelidir ki Anayasa Mahkemesinin daha önce birçok kez ifade ettiği üzere somut unsurlarla desteklenmiyorsa değer yargısı ölçüsüz olabilir (diğerleri arasından bkz. Cem Mermut, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). Somut olayda ise davalının kaleme aldığı yazının ana fikri, başvurucu gerçek kişinin terör suçu hakkında görülen bir davada sanık sıfatıyla yargılandığı ve yurt dışında bulunduğu olgularından yola çıkarak, böylesi bir kişinin yayın organı sahibi olmasının hukuka aykırı olduğudur.

11. Yazıda kullanılan dil ve üslup muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan, toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2), B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52). Nitekim basın özgürlüğünün kapsamının demokrasi ile yakın ilişkisinin doğal sonucu olarak bir dereceye kadar abartıya ve provoke etmeye izin verecek şekilde geniş yorumlanması gerektiği kabul edilmelidir (Ali Suat Ertosun, B. No: 2013/1047, 15/4/2015, § 66; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 102).

12. Taraflar arasında mevcut polemik de dikkate alındığında davalının yazısının tümüyle keyfî bir kişisel saldırı oluşturduğu söylenemez. Üstelik başvuruculaların toplumsal konumları gereği, kendilerini hedef aldığını iddia ettikleri yazıya cevap verme ve bu cevabı geniş kitlelere ulaştırma imkânına sahip oldukları da gözardı edilmemelidir. Kaldı ki kişilik haklarına saldırı teşkil ettiği öne sürülen ifadelerin başvurucular üzerinde kayda değer somut bir etki yarattığına dair herhangi bir iddia da bulunmamaktadır (Hüseyin Kocabıyık, B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24).

13. Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında vurgulandığı üzere, yargı mercilerinin bir kısıtlamanın ifade özgürlüğü ile bağdaşıp bağdaşmadığı hususunda karar verirken kullanılan ifadeleri bağlamından kopartmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirmeleri gerekmektedir (Cem Atmaca, B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45). Somut olayda, yargı mercilerinin Anayasa Mahkemesi içtihadı ışığında ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme ölçütlerini olaya uygulayarak adil bir denge kurdukları anlaşılmaktadır.

14. Yukarıdaki değerlendirmelerin tamamı ve yargı mercilerinin farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir payları dikkate alındığında, somut olayda devletin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkı bağlamındaki pozitif yükümlülüklerine aykırı davranmadığı değerlendirilmiştir. Zira davalının bir gazeteci olarak TV programında yine gazeteci olan başvurucular hakkında sarf ettiği sözlerin, ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmemesini gerektiren herhangi bir toplumsal ihtiyacın mevcut olmadığı görülmektedir. Aksi yönde değerlendirme bir temel hak olan ifade özgürlüğünün özüne dokunmaktadır.

15. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında açıkça dayanaktan yoksun başvuruların Anayasa Mahkemesince kabul edilemezliğine karar verilebileceği belirtilmiştir. Bu bağlamda bir ihlal bulunmadığı açık olan başvurular açıkça dayanaktan yoksun kabul edilebilir (Hikmet Balabanoğlu, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24).

16. Açıklanan gerekçelerle başvuru konusu olayda şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SATU ALTINAĞ ERMİŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/1270 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/1270

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SATU ALTINAĞ ERMİŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/1270)

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : Satu Altınağ ERMİŞ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C)]

Vekilleri : Bkz. ekli tablonun (F) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların bedelini ödeyerek satın aldıkları ateşli silahlarının ruhsatları iptal edilerek 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu’na eklenen ek 4. madde uyarınca silahların mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmiştir. Başvurucular anılan işleme karşı idarelere başvurarak silahların iadesi veya bedelinin ödenmesi ya da silah ruhsatı alabilecek bir yakınlarına devredebilme imkânı tanınması talebinde bulunmuştur. İdarelerin başvuruları reddetmesi üzerine başvurucular İdare Mahkemelerinde dava açmıştır. Ekli listenin (D) sütununda yer alan İdare Mahkemeleri muhtelif tarihlerde davaların reddine karar vermiştir. İdare Mahkemeleri kararlarında 3713 sayılı Kanun'un ek 4. maddesi uyarınca silahların mülkiyetinin kamuya geçirildiğini, işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmişlerdir.

3. Konya 2. İdare Mahkemesi tarafından kesin olarak verilen karar dışında İdare Mahkemesi

kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması nedeniyle inceleme yapan Bölge İdare Mahkemeleri kararların usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurularının esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon ekli listenin (B) sütununda gösterilen başvuruların konu yönünden hukuki irtibatı bulunması nedeniyle 2023/1270 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Başvurucular; bedelini ödeyerek satın aldıkları silahlarının kendilerine bedeli ödenmeksizin veya üçüncü kişilere devretme imkânı tanınmaksızın mülkiyetinin kamuya geçirilmesinden yakınmışlardır. Öte yandan 3713 sayılı Kanun'un ek 4. maddesinin başvuru konusu silahı teslim ettikten sonra yürürlüğe girdiği de vurgulanmıştır. Başvurucular adil yargılanma, etkili başvuru ve mülkiyet hakları ile masumiyet karinesinin, eşitlik ve kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

6. Başvuru mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

7. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Raşit Ergun (B. No: 2019/29881, 13/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararı, 3713 sayılı Kanun'un ek 4. maddesine dayandırıldığından müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu, millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasını hedeflemesi nedeniyle de kamu yararına dayalı meşru bir amacının mevcut olduğu değerlendirilmiştir. Anılan kararda silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi şeklinde uygulanan tedbirin millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması için elverişli bir araç olduğu tespit edilmiştir.

9. Öte yandan söz konusu kararda üçüncü kişilere devir imkânı tanınmaksızın ya da herhangi bir tazminat yolu öngörülmeksizin doğrudan silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi biçiminde başvurucuya ağır külfet yükleyen bir aracın millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacına ulaşılması için en hafif müdahale teşkil eden araç olduğunun söylenemeyeceği bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gereklilik kriterini karşılamadığı değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

10. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

11. Sonuç olarak bedelini ödeyerek satın aldıkları, ruhsatı iptal edilen silahların -üçüncü kişilere devir imkânı veya herhangi bir giderim yolu tanınmaksızın-mülkiyetinin kamuya devredilmesinin başvuruculara ağır bir külfet yüklediği, millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması ve korunması için elverişli olan müdahalenin,daha hafif bir müdahale ile aynı amacaulaşılmasının mümkün olması nedeniyle gereklilik unsurunu sağlamadığı dolayısıyla ölçülü olmadığı anlaşılmıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

13. Başvurucular, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli tablonun (D) sütununda belirtilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Ekli tablonun (E) sütununda belirtilen harç miktarlarının ve (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretlerinin tabloda gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HABİBE ALPTEKİN VE HEKİME AĞIRMAN

B. No: 2023/3957 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/3957

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİBE ALPTEKİN VE HEKİME AĞIRMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/3957

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Habibe ALPTEKİN

2. Hekime AĞIRMAN

Vekili : Av. Ziver AKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırmasız el atılması ve kamulaştırmasız el atma tazminatı olarak hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucular, nihai hükmü 14/12/2022 tarihinde öğrendikten sonra 16/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817,

19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculara taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

5. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın müştereken ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

6. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat 2. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2020/562, K.2020/521) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİT MUTLU VE SIRAÇ AKSÖZ

B. No: 2023/6410 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/6410

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİT MUTLU VE SIRAÇ AKSÖZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/6410

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Halit MUTLU

2. Sıraç AKSÖZ

Vekili : Av. Ziver AKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması ve kamulaştırmasız el atma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedenleriyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucular, nihai kararları 1/4/2022 ve 11/3/2022 tarihlerinde öğrenmişler mahkemece hükmedilen alacaklarının 6/1/2023 ve 5/1/2023 tarihlerinde ödenmesinden sonra 18/1/2023 ve 13/1/2023 tarihlerinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

2. Konusunun aynı olması nedeniyle 2023/6472 numaralı bireysel başvuru dosyasının 2023/6410 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/6410 numaralı dosya üzerinden yapılmasına Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına

Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvurularda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

5. Bireysel başvuru formunda nihai kararın tebliğ veya öğrenme tarihleri 1/4/2022 ve 11/3/2022 tarihleri olarak ifade edilmesine rağmen başvurunun otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 18/1/2023 ve 13/1/2023 tarihlerinde yapıldığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27; Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34). Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

7. Başvurularda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Midyat 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (E.2019/751, K.2020/192) ile Gercüş Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/129, K.2021/915) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 2.960,80 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.960,80 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN BUDAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/11924 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/11924

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN BUDAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/11924)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucular : 1. İhsan BUDAK

Vekili : Av. Hüseyin DÖNMEZ

2. Davut YENİAY

3. Pelin ERYAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucuların avukatlık stajı listesine yazılmasına ilişkin talebinin mahkemelerce kabul edilmemesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, avukatlık stajı listesine yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculara talebi kabul edilmiştir. Baroların kararına ilgili başsavcılıklar tarafından itiraz edilmiştir. Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından itirazlar reddedilmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından TBB kararlarının tekrar görüşülmek üzere gönderilmesi üzerine TBB ilk kararlarında ısrar etmiştir.

3. Bakanlık, başvuruculara avukatlık stajı listesine yazılmasına ilişkin TBB kararlarının iptali talebiyle Ankara 2., 8. ve 23. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucular, davalı

TBB yanında iptal davalarında müdahil olarak yer almıştır.

4. Mahkemeler tarafından dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Kararlarda başvurucular hakkında kovuşturma olduğu, bu nedenle kovuşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

5. İstinaf başvuruları, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi tarafından reddedilmiştir.

6. Temyiz başvurusunda bulunan başvurucuların başvuruları, Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından reddedilmiştir.

7. Başvurular süresi içinde yapılmıştır.

8. 2023/12037 ve 2023/12933 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle 2023/11924 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

9. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular, avukatlık stajı listesine yazılma taleplerinin mahkemeler tarafından reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvurucuların iddialarının avukatlık stajı listesine yazılma talebinin reddedilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 84-96) kararında açıklanmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022). Başvurucunun staj listesine yazılma talebinin reddinin özel hayata saygı hakkına müdahale niteliğinde olduğu ve anılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. maddesini ihlal edeceği açıktır (Ömer Özcan [GK], B. No: 2019/24047, 23/3/2023).

14. Anayasa Mahkemesi Ömer Özcan kararında anılan müdahelenin meşru amacının olduğunu tespit ederek kanuni dayanağını demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük kriteriyle birlikte incelemiştir.

15. Bu kapsamda AnayasaMahkemesi 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında bazı suçlardan kovuşturma altında bulunulması hâlinde avukatlığa alınma isteği hakkındaki kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği ancak ilgili mevzuatta stajın ötelenmesine dair açık bir kanuni düzenlemenin bulunmadığını tespit etmiştir. Buradan hareketle stajın avukatlığa kabul talebinde bulunmanın ön şartı olarak düzenlendiği dikkate alındığında bu kuralın staja başvuruda işlerlik kazandırılacak şekilde geniş yorumlanmasının öngörülebilir olmadığı, hak ve özgürlükleri daraltan bir

yorum olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Özcan, §§ 61, 63).

16. Bununla birlikte anılan kararda kovuşturmanın mahkûmiyetle sonuçlanması hâlinde adayın staj listesinden ve avukatın baro levhasından kesin olarak silineceğinin mevzuatta açıkça düzenlendiğinin gözetilmesi gerekir. Bu açıklamalar bağlamında hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle başvurucunun baro staj listesine yazılmamasının hangi zorlayıcı toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (Ömer Özcan, §§ 64, 65). Somut başvuruda da anılan ilke ve tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2022/694, K.2022/1738), Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2021/2046, K.2022/385) ve Ankara 23. İdare Mahkemesine (E.2022/755, K.2022/1454) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucu İhsan Budak'a ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞÜKRÜ ORAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/12218 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/12218

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞÜKRÜ ORAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/12218

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Şükrü ORAL ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekili : Av. Emrah ÖZDEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/25225, 2023/33095, 2023/22216 numaralı bireysel başvuru dosyaları 2023/12218 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş olup inceleme 2023/12218 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket

Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğunu belirterek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) ve Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın ayrı ayrı ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvuruculara uğradıklarını iddia ettikleri maddi zarar ile ilgili bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

9. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybetmesi nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara net 30.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ekli listenin (E) sütununda ayrıntısı belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULHAKİM DEMİR

B. No: 2023/14011 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/14011

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULHAKİM DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/14011

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Abdulhakim DEMİR

Vekili : Av. Ahmet ARIKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma ve kamulaştırmasız el atma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatın Değer Kaybına Uğraması

Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruya konu olayda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat

olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.Başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile ilgili yeterli bilgi ve belge sunulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen bedelin değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2022/97) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Başvurucuya 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT KAKÜL

B. No: 2023/23222 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/23222

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT KAKÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/23222

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Murat KAKÜL

Vekili : Av. Kübra EKMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz

(B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

6. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/280) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULKERİM AKMAN VE NUREDDİN DEMİR

B. No: 2023/29610 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29610

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULKERİM AKMAN VE NUREDDİN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29610

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : 1. Abdulkerim AKMAN

2. Nureddin DEMİR

Vekili : Av. Kadri AKGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede

kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

4. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İdil 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2017/120) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminata ilişkin taleplerinin REDDİNE,

E.1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYDIN ÖZKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/32656 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/32656

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYDIN ÖZKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/32656)

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Aydın ÖZKAN ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili : Av. Engin ALBAYRAK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvurucu Fatma Sağır başvurunun devamı sırasında 11/10/2024 tarihinde vefat etmiş, mirasçıları Reyhan Çalıkoğlu, Ömer Sağır, Salih Sağır, Bülent Sağır, Engin Sağır, Aynur Sağır ve Gülümser Çakar başvuruya devam etmek istediğini bildirmişlerdir.

2. Aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/37547 numaralı bireysel başvuru dosyası 2023/32656 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş olup inceleme 2023/32656 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Mürvet Özkan Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan S.Ö. (B. No: 2013/7087, 18/9/2014) ve Mehmet Güven Ulusoy ([GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu doğrultuda başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

1- B. Diğer Başvurucular Yönünden

2- Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) ve Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atmatazminatının değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa

Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Mürvet Özkan yönünden yapılan başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Başvuru harcının başvuruculara Ekli listenin (E) sütununda gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEYFETTİN BAYAR

B. No: 2023/39725 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/39725

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEYFETTİN BAYAR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/39725

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Seyfettin BAYAR

Vekili : Av. İhsan ÖZKAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma, kamulaştırmasız el atma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Şikâyeti Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvurucuların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 24/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruya konu olaylarda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

6. 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği, 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı değerlendirildiğinden başvuru yollarının tüketilmediği kanaatine varılmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024, § 41). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen

mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

9. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Dargeçit Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2023/5) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL net vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET GÜZELDAL

B. No: 2023/48261 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/48261

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET GÜZELDAL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/48261

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Ahmet GÜZELDAL

Vekilleri : Av. İbrahim AKIN

Av. Aysel AKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ile yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine

Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

4. Başvurucu; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde

güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bafra 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2021/39) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 31.480,40 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SULTAN HUMEYDİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/50162 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/50162

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SULTAN HUMEYDİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/50162)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucular : Sultan HUMEYDİve diğerleri

[bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1.Başvuru; menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca görülen yabancının güvenli üçüncü ülkeye sınır dışı edilmesine karar verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, idari gözetim altında tutmanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialar ile sınır dışı etme işlemleri bağlamında dile getirilen bazı anayasal güvencelerin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca bir kısım başvuruda sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

3. Bir kısım başvuruya ait belgelerin birer örneği bilgi için Adalet Bakanlığınagönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucular hakkında farklı tarihlerde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır. Ayrıca başvurucuların bir kısmı idari gözetim altına alınarak geri gönderme merkezlerinde tutulmaya başlanmıştır.

6.Sınır dışı etme kararlarının tamamında 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 55. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca menşe ülkeye sınır dışı edilmelerinde sakınca olduğu tespitine yer verilen başvurucuların gidebilecekleri güvenli üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilmelerine veya gönüllü olmaları hâlinde menşe ülkelerine çıkışlarının sağlanmasına karar verildiği belirtilmiştir. Bazı sınır dışı etme kararlarının gerekçe bölümünde başvurucuların menşe ülkesine dönmek istememesi hâlinde gönderilecekleri güvenli üçüncü ülke veya ülkelere yer verilmiştir. Diğer kararlarda güvenli üçüncü ülke belirlemesi yapılmasa da bu kararların eklerinde bulunan veya sınır dışı etme sürecinde (sınır dışı etme kararına esas olacak şekilde kararın alınmasından önce veya sınır dışı etme kararının alınmasından sonra) göç idaresi görevlilerince düzenlenen Güvenli Üçüncü Ülke Değerlendirme Formu'nda başvurucuların gönderilecekleri güvenli üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılmıştır.

7. Başvurucular, haklarında alınan sınır dışı etme kararlarına karşı yetkili idare mahkemelerinde iptal davası açmıştır. İlgili idare mahkemeleri açılan davaların reddine kesin olarak karar vermiştir. Başvurucular bu kararları öğrenmelerinin ardından süresi içinde bireysel başvuru yapmıştır.

8. Bir kısım başvurucu, haklarında verilen idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimliklerine itiraz etmiştir. Başvurucu Zekiye El Nevay, sulh ceza hâkimliğinin itirazın reddine ilişkin kararını 19/5/2024 tarihinde öğrendikten sonra 13/8/2024 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Geriye kalan başvurucular ise sulh ceza hâkimliğinin ret kararını farklı tarihlerde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurucu İzzet Ablak'ın idari gözetimi 23/10/2024 tarihinde idarece sonlandırılmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

9. Anayasa Mahkemesinin 17/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

10. Konularının aynı olması nedeniyle ekli tabloda numaraları belirtilen başvuruların 2023/50162 numaralı bireysel başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Adli Yardım Talepleri Yönünden

11. Ekli tablonun (F) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvurucular, ödeme gücünden yoksun olduklarını belirterek taleplerinin kabul edilmesini istemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir.

13. Somut olayda adli yardım talep eden ve vatandaş olmayan başvuruculaların herhangi bir gelirinin veya mal varlığının tespit edilemediği, dolayısıyla geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun oldukları dosya kapsamından anlaşıldığından açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne ve talepleri kabul edilen başvuruların yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

14. Başvurucular, geri gönderilmeleri hâlinde ülkelerinde devam eden iç karışıklıklar ve yaygın insan hakları ihlalleri nedeniyle kötü muameleye maruz kalacaklarını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

15. İhlal iddiası kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi Muhanad Almuhemed (B. No: 2023/104230, 20/11/2024, § 21) kararında, sınır dışı etme kararında veya bu kararın ekindeki bir belgede ya da sınır dışı etme kararına karşı açılan dava dosyasında bulunan ve yabancıların (davacıların) erişimine kapalı olmayıp yetkili idari birimce düzenlenen bir belgede üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılarak yabancının bu ülkelerden birine gönderileceği açıkça ifade edilmişse yabancının başka bir ülkeye sınır dışı edilemeyeceğinin açık olduğu belirtilmiştir.

17. Bazı başvurucular hakkında alınan sınır dışı etme kararında güvenli üçüncü ülke veya ülkeler belirtilmiştir. Diğer kararlarda güvenli üçüncü ülke belirlemesi yapılmasa da bu kararların eklerinde bulunan veya sınır dışı etme sürecinde (sınır dışı etme kararına esas olacak şekilde kararın alınmasından önce veya sınır dışı etme kararının alınmasından sonra) göç idaresi görevlilerince düzenlenen belgelerde gönderilecekleri üçüncü ülke veya ülkeler tek tek sayılarak başvuruculaların bu ülkelerden birine sınır dışı edilmelerine ilişkin işlemlerin başlaması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bakımdan güvenli üçüncü ülke yönünden bir belirsizlik söz konusu değildir.

18. Başvurucular tespit edilen güvenli üçüncü ülke veya ülkeler dışındaki bir ülkeye veya bu ülkeler tarafından menşe ülkesine gönderilebileceğini düşündüren somut bir olay veya olgudan söz etmemiş, göç idaresinin aldığı kararlara uyulmadığından bahsetmemiş, bu ülkelerde ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacaklarını veya bu ülkede uzun süredir devam eden genel siyasi istikrarsızlık ya da ülkenin tamamına yayılmış iç karışıklık bulunduğunu iddia etmemiştir. Böyle bir durumun varlığına işaret eden bir bilgiye de ulaşılamamıştır. Ayrıca başvurucular başka bir ülkeye gönderilmelerine karar verilmesi ve bu ülke yönünden gerçek bir risk teşkil eden durumun varlığı hâlinde hiç şüphesiz iddialarını süresi içinde yapacakları yeni bir bireysel başvuruya konu edebilecektir (aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Muhanad Almuhemed, § 22).

19. Sonuç olarak başvurucular; belirlenen ülkeler dışında bir ülkeye veya dolaylı olarak menşe ülkesine sınır dışı edilebileceklerini düşündüren olguları ortaya koymamış ve belirlenen ülkelere sınır dışı edilmeleri hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacaklarına inanılması için esaslı gerekçeler sunmamıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianınaçıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. İdari Gözetim Altında Tutmanın Hukuka Aykırı Olması Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculaların İddiaları

21. Ekli tablonun 11., 15., 17., 39., 42., 43., 48., 60., 63., 64., 65., 66., 72., 82., 91., 97., 98. ve 106. sıralarında belirtilen başvurucular, haklarında verilen idari gözetim kararının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

a. Başvurucu İzzet Ablak yönünden

22. Anayasa Mahkemesi, hukuka aykırı olarak idari gözetim altında tutulma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın idari gözetim bireysel başvuru yapılmasından sonra sona ermiş de olsa başvurucunun ihlal iddiası hakkında tam yargı davası dava açması gerektiğine karar vermiş; bu doğrultuda belirtilen başvuruları başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Khaled Kadour, B. No: 2020/13340, 19/1/2022, §§ 21-24).

23. Hakkında verilen idari gözetim değerlendirme kararına yaptığı itiraz sulh ceza hâkimliğince reddedilse de başvurucu İzzet Ablak, bireysel başvuru yapmasının ardından idari gözetim altında tutulduğu geri gönderme merkezinden salıverilmiştir (bkz. § 8). Bu durumda tazminat davası açmadan doğrudan bireysel başvuruda bulunan başvurucunun geri gönderme merkezinde tutulması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiası bakımından yukarıda açıklanan ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Başvurucu Zekiye El Nevay yönünden

25. Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020, §§ 20, 23, 26-29) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağı belirtilmiştir. Anılan kararda ayrıca bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerden biri olduğu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceği, kullanıcıların UYAP üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir.

26. Mehmet Özcan (B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında ise tebligatın elektronik tebliğ yöntemi ile yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculaların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar olduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

27. Başvurucu Zekiye El Nevay vekilinin idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğu

iddiasıyla sulh ceza hâkimliğine itirazı 13/5/2024 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Karar başvurucu vekiline elektronik tebligat (e-tebligat) usulüyle tebliğ edilmiştir. E-tebligat başvurucu vekilinin hesabına ulaştığı tarihi izleyen beşinci günün sonu olan 19/5/2024 tarihinde okundu sayılmıştır. Buna rağmen başvuru, otuz günlük başvuru süresi geçtikten sonra 13/8/2024 tarihinde yapılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Diğer başvurucular yönünden

29. 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesinde sınır dışı etme amaçlı idari gözetim ve süresi ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. Buna göre idari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. İdari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Bu düzenlemeler, sınır dışı işlemlerinin yürütülmesi kapsamında ortaya çıkabilecek keyfîliklere engel olabilecek niteliktedir (bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 16, 127). Bu bakımdan sulh ceza hâkimliğine itiraz, idari gözetim kararının hukukiliğinin denetlenmesinde etkili bir başvuru yoludur. Buna rağmen ekli tablonun 15., 39., 42., 60., 72., 97., 98. sıralarında belirtilen başvurucular, haklarında verilen idari gözetim veya idari gözetimin değerlendirilmesi kararlarına karşı sulh ceza hâkimliğine itiraz ettiklerine ancak olumlu sonuç alamadıklarına ilişkin bilgi ve belgeleri sunmamıştır.

30. Ekli tablonun 11., 17., 43., 48., 63., 64., 65., 82. ve 91. sıralarında belirtilen başvurucular, idari gözetimleri sona erdikten sonra başvuru yapmıştır. Kişinin ihlal iddialarına konu idari gözetim merkezinden ayrılmış olması durumunda tutulma hâli de sona ereceğinden tutmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiğinden söz edilemez. Bu açıdan sulh ceza hâkiminin idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğuna karar vermesi hâlinde bu kararın kesinleşmesinden sonra hukuka aykırı idari gözetim kararı nedeniyle varsa doğan zararın tazmini için tazminat davası açılması mümkündür. Aynı değerlendirme idari gözetimin idarece sonlandırılması durumunda da geçerlidir. Bu nedenle idari gözetimi sona erdirilen başvurucuların hukuka aykırı olarak idari bir kararla özgürlüklerinden yoksun bırakılmaları nedeniyle uğradıklarını öne sürdükleri maddi ve manevi zararlarının karşılanması bakımından tazminat yolu tüketmeden yaptıkları başvuruların incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır (benzer yöndeki karar için bkz. I.M. ve Z.M. (2), B. No: 2014/16413, 20/12/2017, §§ 34-43).

31. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. İdari Gözetim Kararı Bulunmaksızın Fiilen Gözetim Altında Tutulma Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

32. Başvurucu Taher Shahror idari gözetim altına alınmadan önce usul ve kanuna aykırı olarak iki günden fazla nezarethanede tutulduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. B.T. ([GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017) kararında, herhangi bir idari gözetim kararı

olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakılanlar bakımından idari gözetim altına alınmış olmaktan doğan zararlariçindoğrudan idari yargı mercilerinde tam yargıdavasıaçılabileceği belirtilmiştir(anılan kararda bkz. § 74).

34. Yukarıdaki açıklamalar ışığında başvurucunun maddi ve manevi zararının karşılanması bakımından başarı şansı sunma, yeterli giderim sağlama kapasitesini haiz ve ulaşılabilir olduğu görülen tam yargı davası yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Diğer İhlal İddiaları

36. Ekli tablonun (M) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların eşitlik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

37. Ekli tablonun (K) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Peri Kırık (B. No: 2015/19795, 9/1/2019, §§ 29-53) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, ekli tablonun (L) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Z.M. ve I.M. (B. No: 2015/2037, 6/1/2016, §§ 53-64) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle, ekli tablonun (N) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Abeer Ahmed Nasser Al Radaeı (B. No: 2018/15219, 16/11/2021, §§ 28-33) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, ekli tablonun (O) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların seyahat hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Sebahat Tuncel (B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 44-54) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizliknedeniyle, ekli tablonun (P) sütununda isimleri yer alan ve ihlal iddiasında bulundukları belirtilen başvurucuların sınır dışı etme işlemlerindeki usul güvenceleri kapsamında yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah ([GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 73) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle, ekli tablonun 43. sırasında belirtilen başvurucunun çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Serkan Acar (B. No: 2013/1613, 2/10/2013, §§ 22-25) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle, ekli tablonun 45., 60. ve 99. sıralarında belirtilen başvurucuların mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Talebi olanlar yönünden, kamuya açık belgelerde başvurucuların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

D. 1. Sınır dışı etme kararından dolayı kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Zekiye El Nevay'ın kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkınınihlal edildiğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

E. Sınır dışı etme kararları hakkında verilen tedbir kararlarının SONLANDIRILMASINA,

F. 1. Adli yardım talepleri kabul edilen başvurucular yönünden 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA,

2. Diğer başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

G. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN ÇOBAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/50210 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/50210

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN ÇOBAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/50210

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Ayhan ÇOBAN ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili : Av. Yılmaz AYYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırmasız el atma tazminatının tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Komisyonca aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/64327, 2023/64450 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2023/50210 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/50210 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvuruculardan Ayhan Çoban, Adem Çoban, Güllü Ateş, Sultan Bezeyiş ve Gülferiz Çoban bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını

belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucular Ovus Kocaoğlu, Zaide Öztop ile Güner Erduran Yönünden

5. Anayasa Mahkemesi olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan S.Ö. (B. No: 2013/7087, 18/9/2014) ve Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu doğrultuda başvuru tarihinden önce vefat etmiş başvurucu adına vekâlet ilişkisi sona ermiş olan avukat tarafından yapılan bireysel başvurununbaşvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

1- Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedeli ve kamulaştırmasız el atma tazminatının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

2. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

7. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 2942 sayılı Kanun'da belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvurularda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle, başvuruculların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ahmet Kartalkuş (B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri

belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 12/3/2024 tarihinde yürürlüğe giren 7499 sayılı Kanun'la 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'a eklenen 5/A maddesi ve ayrıca anılan Kanun'un geçici 3. maddesinde yapılan değişiklik gereği 12/3/2024 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak ilk bakışta ulaşılabilir ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

III. GİDERİM

9. Başvurucular; ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

10. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara 30.000 TL manevi tazminatın ekli tablonun (E) sütununda gösterildiği şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir.

11. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucular Ayhan ÇOBAN, Adem ÇOBAN, Güllü ATEŞ, Sultan BEZEYİŞ ve Gülferiz ÇOBAN'ın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Başvurucular Ovus KOCAOĞLU, Zaide ÖZTOP ile Güner ERDURAN yönünden yapılan başvuruların başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. Diğer başvuruculaların;

1. Kamulaştırmasız el atma tazminatının değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere -bölge adliye mahkemesi için ilk derece mahkemesinden dava dosyasının temin edilerek- ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara 30.000 TL manevi tazminatın ekli listenin (E) sütununda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. Ayhan ÇOBAN, Adem ÇOBAN, Güllü ATEŞ, Sultan BEZEYİŞ ve Gülferiz ÇOBAN dışında kalan başvuruculara başvuru harcının ekli tablonun (E) sütununda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE; 30.000 TL vekâlet ücretinin ise MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M.Y.

B. No: 2023/92990 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/92990

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

M.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/92990)

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI VERİLDİ

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : M.Y.

Vekili : Av. İhsan ARTUÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklama koruma tedbirinin hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütü propagandası yapma suçlamasıyla 16/9/2023 tarihinde gözaltına alınmıştır.

3. Olay tarihinde 16 yaşında olan başvurucu, sorgusunun ardından 20/9/2023 tarihinde anılan suçlardan tutuklanmıştır. Tutuklama kararında, başvurucunun "İmralı Tecritini Gençlik Kıracak Yeşil Sol Gençlik Meclisi" pankartının asılması eylemine iştirak ettiğine, dijital materyallerinde örgütün eğitimlerinde kullanılan bazı notları bulundurduğuna ve G. isimli akrabasına bir örgüt üyesine ait olduğu değerlendirilen fotoğraf gönderdiğine dair tespitler isnat edilen suçların işlendiğine ilişkin kuvvetli belirti olarak kabul edilmiştir.

4. Başvurucu, tutuklama kararına yaptığı itirazın 28/9/2023 tarihinde reddedilmesinden

sonra 26/10/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. 20/11/2023 tarihinde başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlenmiştir.

6. Başvurucu 5/1/2024 tarihinde serbest bırakılmıştır.

7. Yapılan yargılama sonucunda başvurucunun 6/5/2024 tarihinde her iki suçtan beraatine karar verilmiştir. Beraat kararı istinaf edilmeden 14/5/2024 tarihinde kesinleşmiştir.

8. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; yasal koşulları oluşmadığı hâlde ölçüsüz şekilde tutuklandığını, suç tarihinde çocuk olmasının dikkate alınmadığını, tutuklama kararı ve bu karara yapılan itirazın reddi kararının gerekçesiz olduğunu beyan ederek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığının (Bakanlık) başvuruya ilişkin görüşünde; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını tekrarlamıştır.

11. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

12. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvuruculların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

14. Başvurucunun tutuklama dolayısıyla ifade özgürlüğünün ihlaledildiğine ilişkin iddiasının Murat Ağırel ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 30-32), Kıvanç Ersoy ve diğerleri (B. No: 2016/7095, 12/1/2021, § 58) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle; ceza infaz kurumunda tutulması nedeniyle okuluna devam edemediğine ve bu suretle eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Doğan Yüksekbağ ve diğerleri (B. No: 2014/1197, 13/9/2017, §§ 26-32) ve Seyran Çakmakcı (B. No: 2014/16310, 19/4/2018, §§ 17-24) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN GİZLİ TUTULMASINA,

B. 1. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MENDERES EKİNCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/105949 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/105949

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MENDERES EKİNCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/105949

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Menderes EKİNCİ ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili : Av. Atik YÜKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma tazminatı olarak hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2024/8848, 2024/9533, 2024/9572, 2024/31868, 2024/8956, 2024/8962, 2024/9589 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2023/105949 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/105949 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında

belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

7. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin(D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHYETTİN SÜNGER

B. No: 2023/107148 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/107148

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHYETTİN SÜNGER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/107148

Karar Tarihi: 17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucu : Muhyettin SÜNGER

Vekili : Av. Ziver AKSEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması, kamulaştırmasız el atma bedelinin tespiti davasında hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğraması ve yargılamanın uzun sürmesi nedenleriyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurucu nihai kararı 25/10/2023 tarihinde reddiyat makbuzu ile dosya masraf iadesine ilişkin ödeme yapılması suretiyle öğrenmiş mahkeme kararı ile hükmedilen alacağının tahsili amacıyla davalı idare aleyhine 7/12/2023 tarihinde icra takibi başlatmış, icra dosyasına herhangi bir ödeme yapılmadan önce 8/12/2023 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

3. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama

giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan ve bireysel başvuru tarihinde cezaevinde tutuklu bulunan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

5. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir. Somut başvuruda da kararın 25/10/2023 tarihinde öğrenilmesine rağmen süresinde bireysel başvuruda bulunulmadığı anlaşılmıştır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 27; Erendiz Önal, B. No: 2014/1133, 30/6/2014, §§ 24-34). Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 6216 sayılı Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucunun adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gercüş Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2022/393, K.2023/48) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÜN-ŞAHİN TURİZM İNŞAAT PETROL NAKLİYE TARIM GID. KON. TEM. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

B. No: 2024/3239 | Karar tarihi: 17.12.2024

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/3239

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜN-ŞAHİN TURİZM İNŞAAT PETROL NAKLİYE TARIM GID. KON. TEM. SAN. TİC. LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/3239

Karar Tarihi:17/12/2024

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Gün-Şahin Turizm İnşaat Petrol Nakliye Tarım Gıd. Kon. Tem. San. Tic. Ltd. Şti. ve diğerleri [bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekili : Av. Rudi SÜMER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması ve kamulaştırmasız el atma tazminatı olarak hükmedilen bedelin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2024/3241, 2024/4362, 2024/28063, 2024/29995 numaralı bireysel başvuru dosyalarının 2024/3239 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin 2024/3239 numaralı bireysel

başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânlarının olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

4. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğratılması Yönünden Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz (B. No: 2015/19289, 17/7/2018),Türkan Poyraz (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kamulaştırmasız El Atma Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

8. Kamulaştırmasız el atma şikâyeti nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara ekli tablonun (F) sütunundaki manevi tazminatın ekli tabloda gösterildiği şekilde ödenmesine karar verilmesi gerekir.

9. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırmasız el atma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara ekli listenin (F) sütununda belirtilen tutarda manevi tazminatın ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURGUT YOKUŞ (2)

B. No: 2018/24266 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2018/24266

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURGUT YOKUŞ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2018/24266)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Turgut YOKUŞ

Vekili : Av. İlkay BAHÇETEPE KARAKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin katıldığı toplantıdan dolayı il dışına naklen atanması nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte İstanbul'daki bir ilkokulda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Başvurucu aynı zamanda Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (EĞİTİM SEN) İstanbul 2 No.lu Şubenin başkanıdır.

3. Somut olay 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde maruz kalınan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi etrafında şekillenmiştir (arka plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11). Anılan olaylar kapsamında Cizre ve Silopi'deki öğretmenlere hizmet içi eğitime alındıklarının bildirilmesi üzerine Sendika 21/12/2015 tarihinde eylem kararı almıştır. Anılan eylem kararı şöyledir:

"Cizre ve Silopi'deki öğretmenlere ilçe milli eğitim müdürülükleri tarafından gönderilenSMS ile hizmet içi eğitimde görevlendirildikleri ve bu eğitimi gidecekleri illerde alabilecekleri

bildirilmiştir. Bunun ardından Cizre ve Silopi ilçelerinde sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir. Sokağa çıkma yasakları sırasında can güvenliği başta olmak üzere sağlık, beslenme, eğitim hakkı vb. Hak ihlalleri yaşanmakta; çatışmalardan kaynaklı sorunlar derinleşmektedir. Yaşanan bu olumsuzluklara dikkat çekmek çatışmalı ortamın son bulması, öğretmenlerin, öğrencilerin can güvenliğinin sağlanması, hayatın normalleştirilmesi talebiyle Cizre ve Silopi ilçelerinde durumu yerinde görmek ve orada kalan öğretmenlerle birlikte 'Hizmet İçi Eğitim" faaliyetinde bulunmak üzere he şubeden en az iki kişinin katılımıyla 22 Aralık 2015 tarihinde 'Silopi ve Cizre'de Hizmet İçi Eğitim Almaya Gidiyoruz' şiarıyla Mardin'de bir açıklama yapılması ve oradan Nusaybin, Cizre ve Silopi'ye gidilmesi kararını oybirliğiyle almıştır."

4. Başvurucu beraberindeki grupla birlikte yukarıda ifade edilen karar kapsamında Nusaybin, Cizre ve Silopi'ye gitmek istemiş ancak grubun geçişine kolluk görevlilerinin izin vermemesi üzerine basın açıklaması Nusaybin Bölge Trafik İstasyonu önünde yapılmıştır. Görüntü İnceleme ve Tespit Tutanağı'na göre Sendika Genel Başkanı K.K. tarafından basın açıklamasının yapıldığı toplantıda "Çatışma, ölüm değil yaşam ve barışı savunuyoruz, EĞİTİM SEN Mardin Şubesi" ifadelerinin yer aldığı bir pankart açılmıştır. Bunun haricinde tutanakta, ses kaydının duyulamayacak kadar düşük seviyede olması nedeniyle başkaca bir tespite yer verilmemiştir.

5. Başvurucu hakkında anılan eylemi nedeniyle disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; ifadesinde Sendikanın aldığı karar üzerine ilgili basın açıklamasına katıldığını, eylem tarihinde istirahat raporu olduğunu ancak durumunun seyahat etmesine engel olmadığını düşündüğünden ilaçlarını da yanına alarak eyleme katıldığını, bölgede kalan öğretmenlerle hizmet içi eğitimde bir araya gelmek, bölgedeki meslektaş ve sendika üyelerine destek vermek üzere bölgeye gittiklerini ve amaçlarının yasa dışı bir örgüte dolaylı destek sağlamak olmadığını belirtmiştir.

6. Soruşturma neticesinde başvurucunun idari yönden "İstanbul ilinde sendika şube başkanı olmasından dolayı soruşturma yapılan konulara benzer tarzda bir organizasyon içinde olma ihtimali kuvvetle muhtemel olmasından dolayı İstanbul ilinde kalmasında sakınca görüldüğüne" kanaat getirilmiştir. Buna göre başvurucu, 17/4/2015 tarihli ve 29329 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin (Yönetmelik) 50. maddesi olan "Haklarında yapılan adli veya idari soruşturma sonucunda o yerde kalmasında sakınca görülen öğretmenlerden görev yeri il içinde değiştirileceklerin atamaları görevli oldukları yere göre sırasıyla alt hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarına görev yeri il dışına değiştirileceklerin atamaları ise; zorunlu çalışma yükümlülükleri de dikkate alınarak alanlarında öğretmen ihtiyacı olan eğitim kurumlarından birine yapılır." hükmü uyarınca Nevşehir'in Derinkuyu ilçesine naklen atanmıştır.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen naklen atama işleminin iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi, başvurucunun bulunduğu yerde görevine devam etmesinin kamu yararı ve hizmet gerekleri açısından sakıncalı olduğu sonucuyla davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

8. Öte yandan aynı soruşturma sonucunda başvurucu, disiplin yönünden devlet memurluğundan çıkarılmışsa da yargılama neticesinde söz konusu işlemin iptaline kesin olarak karar verilmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 23/7/2018 tarihinde öğrendikten sonra 2/8/2018 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Sendikanın aldığı karar üzerine şube başkanı olarak katıldığı eylem nedeniyle il dışına naklen atandığını, olayların kamu çalışanlarını ilgilendirdiğini ve basın açıklamasının insani nedenlerle yapıldığını, mahkeme kararlarının ise gerekçesiz olduğunu belirterek örgütlenme özgürlüğünün, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, sendika hakkının, ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkıyla sınırlı olarak oluşturulmuştur. Buna göre mevcut başvuruda başvurucunun ilgili hakkına bir müdahalede bulunup bulunmadığı, bulunduğu düşünüldüğü takdirde müdahalenin meşru bir amacı olup olmadığı, şikâyete konu edilen disiplin cezası kararının meşru amaç ile orantılı ve kararların demokratik toplum düzeninin gereklerinden olup olmadığı, bu anlamda ilgili ve yeterli gerekçeler içerip içermediği hususu değerlendirilirken ilgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile yargı içtihatlarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, önceki kararlarında kamu görevlileri sendikalarının faaliyet alanlarına ilişkin oldukça geniş açıklamalarda bulunmuştur (Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, §§ 50,62; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, §§ 26, 36). Buna göre somut olaya konu sendika kararının (bkz. § 3) kamu görevlileri sendikalarının çekirdek faaliyet alanıyla ile ilgili olmadığı açık olmakla birlikte naklen atama şeklindeki müdahalenin başvurucunun görev yaptığı ilde sendika şube başkanı olması nedeniyle yapıldığı gözetildiğinde basın açıklamasına katılım nedeniyle yapılan müdahalenin bir bütün hâlinde sendika hakkı kapsamında incelenmesine karar verilmiştir (benzer bir müdahalenin sendika hakkından incelendiği karar için bkz.Abdulkadir Akgün, B. No: 2015/19791, 20/3/2019).

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı Yönetmelik'in 50. maddesi ile 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 76. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan müdahalenin kamu hizmetlerinin gereği gibi (sürekli ve düzenli) yürütülmesine yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

15. 657 sayılı Kanun'un 76. maddesinde devlet memurlarının kazanılmış hak aylık ve dereceleriyle başka yerlerdeki diğer kadrolara naklen atanabileceği öngörülmüştür. Dolayısıyla kamu görevlilerinin naklen atanması konusunda idareye oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Nitekim idarenin kamu hizmetlerinin etkin işlemesini sağlamak için hangi gerekliliklere ihtiyaç olduğunu tespit edebilmek yönünden en iyi konumda bulunduğu açıktır. İdare, bu takdir yetkisi doğrultusunda çıkardığı bir yönetmelik ile haklarında disiplin soruşturması yürütülen öğretmenlerin hizmetin gereği olarak yerlerinin değiştirilebileceğini

öngörmüştür (bkz. § 6). Bu bağlamda somut olayda çözülmesi gereken mesele, başvurucu hakkında disiplin soruşturması yürütülmesine sebep olan eylem sonucu oluşan durum dikkate alındığında başvurucunun idarenin bu konudaki geniş takdir yetkisine rağmen hizmet gereği olarak naklen atanmasının demokratik bir toplum düzeninde gerekli olup olmadığıdır.

16. Somut olayda katıldığı basın açıklaması nedeniyle hakkında yapılan disiplin soruşturması neticesinde başvurucunun görev yeri değiştirilmiştir. İdare, söz konusu işlemin gerekçesi olarak başvurucunun bulunduğu ilde sendika şube başkanlığı görevini yürütmesini ve bu görev nedeniyle benzer eylemler içinde yer almasının kuvvetle muhtemel olmasını göstermiştir. Yargılama sürecinde ise başvurucunun bulunduğu yerde görevine devam etmesinin kamu yararı ve hizmet gerekleri açısından sakıncalı olduğu belirtilerek davanın kesin olarak reddine karar verilmiştir.

17. Kamu görevlileri hakkında öngörülen disiplin cezalarının amacı, kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla devlet memurluğu statüsünden kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmeyen ya da bunlara aykırı davrananlar üzerinde caydırıcı bir etki yaratılarak aynı davranışlarda bulunmalarının önüne geçilmesidir. Yani disiplin cezalarında kamu görevlisinin statüsüne uygun olmayan davranışlarda bulunmaktan kaçınması sağlanmaya çalışılır. Anayasa Mahkemesi kamu görevlilerinin özel hayatlarındaki davranışlarının dahi memuriyetlerini etkilemesi hâlinde fiilleriyle orantılı bir disiplin cezasına maruz bırakılabileceklerini kabul etmiştir(Yasin Agin ve diğerleri [GK], B. No: 2017/32534, 21/1/2021, § 63).

18. Oysa haklarında disiplin soruşturması yürütülen öğretmenlerin hizmet gereği naklen atanması şeklindeki somut müdahale yönünden böyle bir gereklilik aranmamıştır.Başka bir deyişle hakkında disiplin soruşturması yürütülen kamu görevlisinin naklen atama işlemine tabi tutulabilmesi için yükümlülüklerine aykırı davrandığı tespit edilerek disiplin cezasıyla cezalandırılması gibi bir şart öngörülmemiştir. Başvuru konusu naklen atama işlemi için öngörülen ve idarenin takdir yetkisini sınırlandıran tek şart, işlemin hizmet gerekleri doğrultusunda yapılmasıdır. İdarenin bu konudaki geniş takdir yetkisinin sebebi ise esasen naklen atama işleminin kamu görevlileri üzerinde caydırıcı etki yaratacak bir yaptırım olarak değil kamu hizmetlerinin etkin şekilde işlemesini sağlamak amacıyla başvurulabilecek bir araç olarak öngörülmesidir (karşılaştırma için bkz. Mahi/Belçika, B. No: 57462/19, 3/9/2020, §§ 34, 36, 37). Yani kamu görevlisinin bu statüsü kapsamında kusurlu bir davranışı bulunmasa dahi kamu hizmetlerinin gereği gibi yürütülmesini sağlamak amacıyla yeri değiştirilebilir (Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 50).

19. Nitekim Anayasa veya kanunlarda kamu görevlilerine coğrafi teminat verilmemiştir. Bu nedenle kamu görevlilerinin şu veya bu nedenle başka bir yere atanmaları -söz konusu atama nedeniyle kimi zorluklar yaşasalar ve yaşamları üzerinde ciddi etkiler bırakılsa bile- otomatik olarak bir cezalandırma olarak görülemez veya otomatik olarak Anayasa'da koruma altına alınan haklarının ihlaline neden olmaz (Elif Güneysu, § 51).

20. Bununla birlikte disiplin soruşturması geçiren memurların hizmet gereği olarak naklen atanmaları konusunda idareye geniş bir takdir yetkisi verilmesi, bu yetkinin keyfî olarak kullanılabileceği anlamına da gelmemektedir. İdare, disiplin soruşturması geçiren kamu görevlisinin naklen atanması konusunda kamu görevlisinin bir kusuru olup olmadığından bağımsız olarak kamu hizmetinin etkin bir biçimde devam etmesi amacıyla bu araca başvurulduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle somut olarak ortaya koymalıdır. Aksi hâlde

başvurucunun disiplin soruşturması geçirmesine sebep olan eylemleriyle bağlantılı olarak anayasal haklarının ihlal edilmesine sebep olunabilir (Elif Güneysu, § 52).

21. İdarenin bu konudaki takdir yetkisini keyfî kullanması, somut olayın koşullarında naklen atama işleminin anayasal haklarını kullanan kamu görevlileri yönünden cezai yaptırımlarla aynı etkiyi doğurmasına ve ilgili anayasal haklarının ihlal edilmesine de sebep olabilir. Özellikle ülkemizdeki mevcut coğrafi çeşitlilikten veya kendilerinden kaynaklanan nedenlerle kamu görevlilerinin naklen başka yerlere atanmaları onlar üzerinde baskı kurulmasına ve bu kapsamda bir sonuç olarak da anayasal haklarının ihlal edilmesine yol açabilir (Elif Güneysu, § 53).

22. Yukarıda da detaylı olarak ifade edildiği üzere idarenin naklen atama hususunda geniş bir takdir yetkisi bulunmakla birlikte bu yetki ancak hizmet gerekleri ve kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması kapsamında kullanılabilecektir. Bir başka ifadeyle idarenin naklen atama yoluna başvurabilmesi, soruşturulan eylemin sonucu itibarıyla kamu görevlisinin mevcut görev yerinde yürütülen kamu hizmetinin olumsuz yönde etkilediğinin ve bu kimsenin görev yeri değiştirilmeksizin bahse konu olumsuzluğun giderilemeyeceğinin ilgili ve yeterli bir gerekçeyle somut olarak ortaya konulmasına bağlıdır.

23. Somut olayda başvurucu, sendikal kimliği nedeniyle görev yerinin değiştirildiğini ileri sürmüştür. İdare ise naklen atama işleminin gerekçesi olarak başvurucunun bulunduğu ilde sendika şube başkanlığı görevini yürütmesini ve bu görev nedeniyle benzer eylemler içinde yer almasının kuvvetle muhtemel olmasını göstermiştir. Buna göre idarenin naklen atama işlemiyle başvurucunun Sendikadaki yönetici konumunu sonlandırmaya çalıştığı ve böylelikle başvurucunun Sendika tarafından çekirdek faaliyet alanı dışında düzenlenebilecek olası eylemlere katılımını engellemeyi hedeflediği tartışmasızdır. Dolayısıyla başvuru konusu naklen atama işleminin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesinin sağlanması amacıyla örtüştüğünü kabul etmek mümkün değildir. Bununla birlikte yukarıda yapılan değerlendirmenin, sendikaların çekirdek faaliyet alanı dışında kalan faaliyetlerinin sendika hakkı çerçevesinde ele alınabileceği anlamına gelmediğini belirtmek gerekir. Ayrıca bu değerlendirmenin, somut olaya konu eylemden bağımsız olarak idarenin müdahale gerekçesiyle -başvurucunun sendika şube başkanı olması- sınırlı olarak yapıldığı bir kez daha vurgulanmalıdır (bkz. § 12).

24. Bunun yanında salt sendika yöneticisi olunması gerekçe gösterilerek kamu görevlisiningörev yerlerinin değiştirilmesi 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'nun 18. maddesinde yer alan idarenin "kamu görevlileri arasında sendika üyesi olma veya olmama nedeniyle bir ayrım yapamayacağına" ilişkin hüküm ve uluslararası sözleşmelerde yer alan güvencelere aykırılık teşkil edecektir. Aksinin kabulü durumunda sendika üyeleri veya yöneticilerinin çalıştıkları birimlerin idarelerce farklı nedenlerle değiştirilerek sendikal güvencelerden mahrum bırakılmaları söz konusu olacak ve bu şekilde uygulamalar sendika üyeleri aleyhine çatışan haklar dengesinin bozulmasına yol açacaktır (benzer değerlendirmeler için bkz. Abdulkadir Akgün, B. No: 2015/19791, 20/3/2019, § 54).

25. Yargılama sürecine bakıldığında ilk derece mahkemesince aynı soruşturma raporuna konu edilen devlet memurluğundan çıkarma cezasının yargı kararıyla iptal edilmesinin naklen atama işleminin de iptal edilmesini gerektirmeyeceğini belirtmenin haricinde müdahalenin gerekçesi olarak ifade edilen hususlar (bkz. § 6) tartışılmaksızın davanın reddine karar verildiği ve anılan kararın istinaf kanun yolunda kesinleştiği görülmüştür.

Dolayısıyla derece mahkemelerinin müdahalenin esasını incelemeksizin verdikleri kararın ilgili ve yeterli bir gerekçesi olduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır.

26. Nihayetinde başvurucuyu naklen il dışına atayan idarenin ve bu müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen derece mahkemelerinin Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin sendika hakkına yönelen bu gibi müdahalelerde uygulanmasını beklediği, yukarıda sıralanan ilkelere (bkz. §§ 17-21) uygun bir değerlendirme yapmadığı ve müdahalenin başvurucunun salt sendikal kimliği gözetilerek gerçekleştirildiği anlaşıldığından zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği, dolayısıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle somut olayda Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemece yapılması gereken iş yenidenyargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için manevi zararları karşılığında başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine, tazminata ilişkin diğer taleplerin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin sendika hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. İdare Mahkemesine (E.2017/1813, K.2018/358) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 294,70 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.294,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇAKMAK VE DİĞERLERİ

B. No: 2019/1505 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇAKMAK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1505)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mehmet ÇAKMAK ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruculara makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası dışındaki iddiaları Komisyon tarafından kabul edilemez bulunmuş, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Talepte bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile

yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvurucuların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Diğer başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ASMİN GRUP ULUSLARARASI TAŞIMA PET. İNŞ. TURZ. LTD. ŞTİ.

B. No: 2019/1579 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/1579

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASMİN GRUP ULUSLARARASI TAŞIMA PET. İNŞ. TURZ. LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/1579)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Murat AZAKLI

Başvurucu : Asmin Grup Uluslararası Taşıma Pet. İnş. Turz. Ltd. Şti.

Vekili : Av. Vedat GÜLEÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru 31/10/2016 tarihli ve677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye dayanılarak hizmet alım sözleşmesinin tek taraflı feshedilmesi üzerine açılan iptal davasında adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu Asmin Grup Ulus. Taş. İnş. Sos. Hiz. San. Ve Tic. Ltd. Şti (Şirket) ile Kayapınar Belediye Başkanlığı (Belediye) arasında 14/11/2016 tarihinde Zabıta Hizmet Alımı Sözleşmesi (Alım Sözleşmesi) imzalanmıştır.

3. Belediye 677 sayılı KHK'nın 8. maddesine dayalı olarak 24/3/2017 tarihinde Alım Sözleşmesi'ni tek taraflı feshetmiştir.

4. Şirket Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) açtığı davada, terörle irtibatı veya iltisakı olduğunun somut delillerle kanıtlanması gerektiğini, terörle irtibatı olduğu

gerekçesiyle iş akdine son verilen 27 kişinin işe iadesine karar verildiğini, hakkında terör suçu nedeniyle başlatılmış adli sürecin de bulunmadığını belirterek fesih işleminin iptalini talep etmiştir.

5. Mahkeme 8/2/2018 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Kayapınar Belediye Başkanı M. A. A.'ın silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığının E:2016/39387 sayılı soruşturma dosyası kapsamında Diyarbakır 1. Sulh Ceza Hakimliğinin 07/12/2016 tarihli kararı ile tutuklandığı, aynı zamanda İçişleri Bakanının 07/12/2016 tarihli oluru ile görevinden uzaklaştırıldığı, Diyarbakır Valiliğinin 07/12/2016 tarih ve E.27727 sayılı işlemi ile 5393 sayılı Kanun'un 45/2 ve 46. maddeleri uyarınca da Kayapınar Belediesine başkan vekili görevlendirilmesinin yapıldığı, davacı şirketin belediye zabıta hizmet alım ihalesini kazanmasıyla 14/11/2016 tarihinde zabıta hizmet alım sözleşmesinin imzalandığı, Z.İ.'nin davacı şirketin ortaklarından birisi olduğu, Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün 05/01/2017 tarih ve 1786-1 sayılı yazısında Z.İ.'nin terör amaçlı örgüte üye olmaktan Diyarbakır 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) E:1993/309, K:1995/232 sayılı kararı ile işlem gördüğünün bildirildiği, Mahkememizce anılan kararın temini için verilen 01/12/2017 tarihli ara karar üzerine Diyarbakır 1. Nolu DGM'nin arşivinin bulunduğu Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından gönderilen Diyarbakır 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) E:1993/309, K:1995/232 sayılı kararı ile Z.İ.'nin (ceza davasındaki soyadı A.) sabit görülen eylemlerine uyan (terör örgüt mensuplarına yardım ve yataklık) Türk Ceza Kanunu'un (TCK) 169. maddesi uyarınca iki yıl altı ay ağır hapis cezasına mahkum edildiği ve bu kararın 05/02/1996 tarihinde kesinleştiği görülmektedir.

Bu durumda, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 45. maddesi uyarınca Diyarbakır Valiliğinin 07/12/2016 tarih ve E.27727 sayılı işlemi ile Kayapınar Belediyesine başkan vekili görevlendirilmesinin yapıldığı, zabıta hizmet alım sözleşmesinin davacı şirketin ortaklarından birisi olan Z.İ.'nin Diyarbakır 1 Nolu Devlet Güvenlik Mahkemesinin (DGM) E:1993/309, K:1995/232 sayılı kararı ile terör örgüt mensuplarına yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle hapis cezasına mahkum edildiği, davacı ortaklarından Z.İ.'nin terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı olduğunun Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün 05/01/2017 tarih ve 1786-1 sayılı yazısı ile davalı idareye bildirildiği, yüklenici olarak belirtilen davacı şirketin ortaklarından birisinin terör örgütleri ile irtibatı veya iltisakı olduğunun bildirilmesinin 677 sayılı KHK'nın 10. maddesinin uygulanması için yeterli olduğu anlaşılmakla, usulüne uygun olarak yetkili makam tarafından zabıta hizmet alımı sözleşmesinin 677 sayılı KHK'nın 8. maddesi uyarınca tek taraflı olarak feshedilmesine yönelik 24/03/2017 tarihli dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

6. Başvurucu; ortağı hakkındaki kararın 30 yıl önce verildiğini ve memnu hakların iadesi sürecinin işletildiğini, sabıka kaydının olmadığını, olayda yüklenicinin kendisi olduğunu, ortağı Z.İ.nin Alım Sözleşmesi'nin tarafı olmadığını, ortaklardan birinin yıllar öncesinde aldığı mahkûmiyet kararının ortağı olduğu tüm şirketlere sirayet etmesinin kabul edilemeyeceğini, kendisinin ortaklardan bağımsız ayrı bir kişi olduğunu belirterek hükmün bozulmasını talep etmiştir.

7. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi 19/10/2018 tarihinde, Mahkemece verilen kararın usul ve hukuka uygun olduğu ve kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf isteminin reddine karar vermiştir.

8. Nihai karar 10/12/2018 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 9/1/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

10. 6/2/2018 tarihli ve 7083 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşmadan önceki 677 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname'nin "İptal edilecek ihaleler" kenar başlıklı 8. maddesinin Anayasa Mahkemesince iptal edilmeden önceki hâli şöyledir:

"(1) 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 45 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre belediye başkanı veya başkan vekili görevlendirilen belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile sermayesinin %50'sinden fazlası bu belediyelere ait ortaklıklarda, 5/1/2002 tarihli ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre imzalanan her türlü mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin sözleşmelerdeki yüklenicilerin, terör örgütlerine iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğunun Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından bildirilmesi ya da imzalanan bu sözleşmeler nedeniyle belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin belirlenmesi halinde bu sözleşmeler belediye başkanı veya belediye başkan vekili tarafından tek taraflı olarak resen feshedilir.

(2) Bu maddede belirtilen hallerde ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar gelir kaydedilir. İhaleyle ilgili olarak yüklenicilere herhangi bir şekilde ceza, tazminat ya da başka bir ad altında ödeme yapılmaz."

11. Anayasa Mahkemesince 7083 sayılı Kanun'un 8. maddesi Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, §§ 228-260).

III. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; Emniyet Müdürlüğünden gelen yazının kendisine tebliğ edilmediğini, terör örgütleriyle irtibatlı olduğu gerekçesiyle sözleşmenin feshedilmesinin hukuka aykırı olduğunu, terör örgütüyle irtibat ve iltisakının ortaya konulmadığını, 677 sayılı KHK'nın 8. maddesinin keyfî olarak kullanıldığını, ortağı ve yetkilisi hakkında suç duyurusu yapılmadığını, kararda belirtilen ortağın, eski ortaklarından biri olduğunu, hissesini devreden ortağın Şirket kurulmadan önceki suç kaydının gerekçe olarak belirtilmesinin cezaların şahsiliği ilkesini zedelediğini, delillerinin dikkate alınmadığını iddia etmiş ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Mahkemece Diyarbakır 1 No.lu Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) kararı ile Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün yazısının değerlendirilerek davanın reddine karar verildiği, yargı mercilerinin dava konusu maddi olay ve olgular ile iddiaları ve delilleri değerlendirdikleri, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardıkları sonucu ve kullandıkları takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdikleri sonuç olarak başvurucunun şikâyetlerinin kanun yolu şikâyeti kapsamında kalıp kalmadığı ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede bu hususların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını tekrar etmiştir. Başvurucu daha önceki ortağı hakkındaki iddialara dayalı olarak sözleşmenin

feshedilmesinin cezaların şahsiliği ilkesine de aykırı olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun temel şikâyeti, zabıta hizmet alımı sözleşmesinin feshi işleminin iptali davasının reddine dair kararın gerekçesiz olduğu ve iddialarının değerlendirilmediğidir. Bu nedenle başvurucunun tüm ihlal iddialarının gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

18. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. Anılan maddeyle güvence altına alınan hak arama özgürlüğü -kendisi bir temel hak niteliği taşımasının ötesinde- diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bağlamda Anayasa’nın bütün mahkemelerin her türlü kararlarının gerekçeli olarak yazılmasını ifade eden 141. maddesinin de hak arama hürriyetinin kapsamının belirlenmesinde gözetilmesi gerektiği açıktır (Vedat Benli, B. No: 2013/307, 16/5/2013, § 30).

19. Anılan kurallar uyarınca ilke olarak mahkeme kararlarının gerekçeli olması, adil yargılanma hakkının bir gereğidir. Derece mahkemeleri dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini makul bir şekilde gerekçelendirmek zorundadır. Bu gerekçelerin oluşturulmasında açık bir keyfîlik olmaması ve makul bir gerekçe gösterilmesi hâlinde adil yargılanma hakkının ihlalinden söz edilemez (İbrahim Ataş, B. No:2013/1235, 13/6/2013, § 23).

20. Makul gerekçe; davaya konu olay ve olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koyacak, olay ve olgular ile hüküm arasındaki bağlantıyı gösterecek nitelikte olmalıdır. Zira tarafların o dava yönünden hukuk düzenince hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini gösteren, ifadeleri özenle seçilmiş ve kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta olan bir gerekçe bölümünün ve buna uyumlu hüküm fıkralarının bulunması zorunludur (İbrahim Ataş, § 24).

21. Kararların gerekçeli olması, davanın taraflarının mahkeme kararının dayanağını öğrenerek mahkemelere ve genel olarak yargıya güven duymalarını sağladığı gibi tarafların kanun yoluna etkili başvuru yapmalarını mümkün hâle getiren en önemli faktörlerdendir.

Gerekçesi bilinmeyen bir karara karşı gidilecek kanun yolunun etkin kullanılması mümkün olmayacağı gibi bahsedilen kanun yolunda yapılacak incelemenin de etkin olması beklenemez (Vesim Parlak, B. No: 2012/1034, 20/3/2014, § 34).

22. Somut olayda Şirket ile Belediye arasında 4/11/2016 tarihinde Alım Sözleşmesi imzalanmıştır. Belediye 677 sayılı KHK'nın 8. maddesine dayalı olarak 24/3/2017 tarihinde Alım Sözleşmesi'ni tek taraflı feshetmiştir. Başvurucunun açtığı iptal davasında Mahkeme davanın reddine dair karar vermiştir. Mahkeme gerekçe olarak Şirketin ortaklarından biri olan Z.İ.nin Diyarbakır 1 No.lu DGM'nin E.1993/309, K.1995/232 sayılı kararıyla terör örgütü mensuplarına yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle hapis cezasına mahkûm edildiği, Z.İ.nin terör örgütüyle irtibatı ve iltisakı olduğunun Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün yazısı ile Belediyeye bildirildiği, yüklenici olarak belirtilen Şirketin ortaklarından birinin terör örgütleri ile irtibatı veya iltisakı olduğunun bildirilmesinin 677 sayılı KHK'nın 10. maddesinin uygulanması için yeterli olduğu, yetkili makam tarafından Alım Sözleşmesi'nin 677 sayılı KHK'nın 8. maddesi uyarınca usulüne uygun şekilde tek taraflı olarak feshedilmesine yönelik işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı hususlarına yer vermiştir.

23. Şirket ile Belediye arasındaki Alım Sözleşmesi'nin, Belediye tarafından feshine dair işlemin dayanağı olan 7083 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (kanunlaşmadan önceki 677 sayılı sayılı KHK'nın 8. maddesi) Anayasa'ya aykırılık yönünden incelendiği ve Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı görülerek maddenin tamamının iptaline karar verildiği gözönünde bulundurulmalıdır (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, §§ 228-260).

24. Anılan hükümde, özel hukuk hükümlerine tabi olan ve 4735 sayılı Kanun’a göre imzalanan her türlü mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin sözleşmeler nedeniyle belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin belirlenmesi hâlinde bu sözleşmelerin belediye başkanı veya belediye başkan vekili tarafından tek taraflı olarak resen feshedileceği hükme bağlanmıştır. Böylece kamu ihale sözleşmelerinin taraflarından biri olan idareye, 4735 sayılı Kanun’da düzenlenen şartlardan bağımsız olarak kamu ihale sözleşmesinin feshedilmesi imkânı verilmektedir (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 255).

25. Buna göre belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin belirlenmesi şartı, geniş bir çerçeve çizmektedir. Zira belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edilmesi düzenlemesinden, yüklenicinin sadece ihale sürecinde bulunduğu yasak fiil veya davranışlardan ya da sözleşme konusu işin yapılmamasından kaynaklanan veya sözleşmeye aykırı davranışları nedeniyle ortaya çıkan bir durumun kastedilmediği, sınırları ve koşulları belirsiz, 4735 sayılı Kanun’da öngörülen fesih sebeplerini de aşan geniş bir durumun öngörüldüğü anlaşılmıştır (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 256).

26. Somut olayda başvurucu Şirket ile Belediye arasında yapılan Alım Sözleşmesi'nin feshi üzerine açılan iptal davasında Mahkemenin iki temel gerekçeye dayandığı görülmektedir. İlki Şirketin ortağı olduğu iddia edilen Z.İ.nin Diyarbakır 1 No.lu DGM'nin E.1993/309, K.1995/232 sayılı kararı ile terör örgütü mensuplarına yardım ve yataklık yaptığı gerekçesiyle hapis cezasına mahkûm edildiği iddiasıdır. Başvurucunun bir limitet şirket, dolayısıyla ortaklarından bağımsız ayrı tüzel kişi olduğu dikkatten kaçmamalıdır. Z.İ. hakkında verilen mahkûmiyet kararının 1995 yılına ait olduğu ve infazının tamamlanarak sabıka kaydından silinme koşullarının oluştuğunun iddia edildiği bir durumda, ortaklarından ayrı tüzel kişiliği haiz Şirketin terör örgütü ile irtibatı veya iltisakına ilişkin bilgi veya belge

kararda gösterilmemiştir. Bu anlamda Belediyeyi sözleşmenin tek taraflı feshine götüren ve özellikle Şirketten kaynaklanan veya Şirketten kaynaklanmamakla birlikte Şirket ortaklarından kaynaklanan ve Şirkete sirayet edebilecek nitelikteki ciddi şüphe somut ve güncel delillerle ortaya konulamamıştır.

27. Mahkemenin diğer delili olan Şirketin ortağı Z.İ.nin terör örgütü ile irtibatı ve iltisakı olduğunun Diyarbakır İl Emniyet Müdürlüğünün yazısında da ortaya konulmadığı ve Mahkemece Belediyenin Alım Sözleşmesi'ni feshini haklı kılacak bir bilgi veya belge olup olmadığının tartışılmadığı görülmektedir. Emniyet Müdürlüğünün belirtilen yazısının Şirketle ilgili olmadığı ve Şirket ortaklarından Z.İ. hakkında istihbari bilgi mahiyetinde olduğu, ayrı bir tüzel kişiliği olan Şirketin terör örgütleriyle irtibat veya iltisakını da ortaya koyan bir belge veya bilgi olup olmadığının da kararda tartışılmadığı belirlenmiştir.

28. Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan bildirimin kişilerin otomatik olarak 4735 sayılı Kanun çerçevesinde imzalamış oldukları sözleşmelerin resen feshedilmesi sonucunu doğurmasının kişilerin mahkemeye erişimine müdahale teşkil edebileceği not edilmelidir.

29. 7083 sayılı Kanun'un (677 sayılı KHK) 8. maddesiyle getirilen düzenleme, terör örgütleriyle iltisaklı yahut irtibatlı olma bakımından Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan bildirimi esas almakta; bu yönde bir bildirim yapılması hâlinde kişilerin otomatik olarak 4735 sayılı Kanun çerçevesinde imzalamış oldukları sözleşmelerin resen feshedilmesi sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca hükmün bu konuda yapılacak yargısal denetimin de etkinliğini sınırlayabilecek şekilde düzenlendiği ve yargısal süreçte idari işlem denetlenirken yüklenicilerin terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olduğu konusunda ilgili kolluk biriminin bildiriminin bulunup bulunmadığıyla sınırlı bir denetim yetkisi verdiği anlaşılmıştır (AYM, E.2018/78, K.2022/114, 13/10/2022, § 243).

30. Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan bildirimin kural olarak ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu kapsamdaki değerlendirmeye esas alınan olay ve olguların istihbari nitelikte olması kuvvetle muhtemeldir. Bu nedenle kamu ihalelerini gerçekleştiren idarelerce tesis edilecek işlemlerle ilgili yargısal denetim daha da önemli hâle gelmektedir. Ceza soruşturmasına esas alınabilecek nitelikte bilgi ve belgelere dayanma zorunluluğu olmayan güvenlik kurumlarınca yapılacak değerlendirmenin otomatik sonuç doğurması ile idarelere ve idari işlemi denetleyecek mahkemelere gerçek ve tüzel kişilerin terör örgütleriyle itisaklı ya da irtibatlı olunup olunmadığı hususunda değerlendirme yapma yetkisinin verilmemesi, söz konusu bildirimlerin doğruluğunu denetleme ve gerçek duruma göre idari işlem tesis etme imkânını önemli ölçüde sınırlamaktadır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019).

31. Elbette ki Şirket ile Belediye arasındaki Alım Sözleşmesi'nin sözleşmedeki şartlara ve sürelere uyularak taraflarca tek taraflı feshedilmesinin mümkün olmadığı düşünülemez. Dolayısıyla Belediye tarafından da Alım Sözleşmesi hükümleri ve ilgili mevzuata dayalı olarak taraflar arasındaki sözleşmenin feshedilmesi kabul edilebilir bir durumdur. Ancak Alım Sözleşmesi'nin feshinin bizatihi Şirketin tüzel kişiliğinde bulunan bir sebebe veya Şirketin ortaklarının fiillerinin Şirkete de sirayet ettiğinin bir sebebe dayanması, ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâldehukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir.

32. Hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven

duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013). Bu noktadagerekçeli karar hakkı hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerinin tesisinde önemli bir araç konumundadır. Zira kişiler ancak gerekçeli karar vasıtasıyla somut olayın hukuk kuralları karşısında nasıl konumlandırıldığını öğrenebilmekte ve buna karşı etkili bir savunma geliştirme imkânı bulabilmektedir.

33. Derece mahkemelerince gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli değildir, aynı zamanda gerekçenin makul olması şartı aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

34. Öte yandan 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 20. maddesinde düzenlendiği üzere idari yargılamalarda resen araştırma ve inceleme yetkisinin bulunduğu hatırda tutulmalıdır. Anılan hükme göre Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar. Gerekli gördükleri belgelerin gönderilmesini ve her türlü bilginin verilmesini taraflardan veya ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. İdare mahkemelerince dava dosyasındaki bilgi ve belgelerin gerçeğe ulaşılmasında yeterli görülmemesi hâlinde her türlü incelemenin yapılması, resen araştırma ilkesi karsısında bir zorunluluktur. Bu bağlamda somut olayda Mahkemenin sahip olduğu resen araştırma ve inceleme yetkisini, olayı tüm boyutlarıyla açığa çıkarmak, ileri sürülen esasa etkili tüm hususları aydınlatmak için kullandığından söz edilemez.

35. Sözleşmenin feshini doğuran durum veya olayın/vakıanın doğrudan tüzel kişi olan Şirketin faaliyetlerinden kaynaklanması veya Şirket ortaklarının fiillerinin Şirkete de sirayet ettiği bir durumun söz konusu olması, tüm bunların da millî güvenliği tehdit eden yapı veya oluşum ile Şirket arasında güncel bağlantıyı ortaya koyabilecek nitelikte olması gerekmektedir. Yine bu noktada derece mahkemelerince söz konusu bağlantının nasıl kurulduğunun detaylı bir şekilde gerekçelendirilmesi keyfîliğin önüne geçilebilmesi adına önemlidir. Söz konusu kriterlerin -özellikle millî güvenlik ile ilgili hususlarda- esnek değerlendirilebileceği düşünülse dahi bu durumda da makul ve hakkaniyetli bir şekilde mevzunun ele alınması, kamu gücünü kullanan Belediye ile Alım Sözleşmesi'nin diğer tarafı olan Şirket arasında adil bir denge kurulması gerekmektedir.

36. Bu kapsamda derece mahkemelerinden beklenen, Şirket ile terör örgütleri arasındaki bağlantıyı gösteren somut ve güncel sebepleri gerekçeli kararda ayrıntılı bir şekilde ortaya koymak, kendisini davanın reddi sonucuna götüren sebepleri net bir şekilde karara yansıtmaktır. Başvuru konusu olayda Mahkemenin 2577 sayılı Kanun'un 20. maddesinde düzenlenen resen araştırma ve inceleme yetkisini olayı tüm boyutlarıyla aydınlatmak için kullandığı da söylenemez.

37. Dolayısıyla gerekçeli kararda, Belediyenin Alım Sözleşmesi'ni feshetmesine neden olan

olay ve olgulara dair yeterli inceleme ve araştırma yapılmadığı, yalnızca Şirket ortağı Z.İ. hakkındaki bilgiler ile 677 sayılı KHK hükümlerine atıf yapıldığı görülmüştür. Kaldı ki Anayasa Mahkemesince 7083 sayılı Kanun'un (677 sayılı KHK) 8. maddesi Anayasa'nın 13. ve 48. maddelerine aykırı bulunarak iptal edilmiştir.Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ve tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Diyarbakır 3. İdare Mahkemesine (E.2017/1700, K.2018/207) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ TİMURTAŞ

B. No: 2019/23175 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/23175

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ TİMURTAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/23175)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Ali TİMURTAŞ

Vekili : Av. Aslı BİLDİR TOPALAKCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, uyuşmazlık değerine göre kararın kesin olduğu gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/7/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

6. Başvurucu 31/10/2017 tarihinde Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme)

hizmet sözleşmesinden kaynaklanan alacak davası açmıştır.

7. Başvurucu; dava dilekçesinde kendisine ait kaskolu iş makinesini 10/8/2017 tarihinde güvenlikli, giriş çıkış kontrolü olan araç otoparkına çektiğini ve aynı gün iş makinesinin çalındığını ileri sürerek kasko sigorta poliçesinden kaynaklanan 3.500 TL (uzman bilirkişi tarafından hesaplandığında meblağın fazla çıkması hâlinde artırılmak üzere) zararının davalı sigorta şirketince ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir. Ayrıca şüphelendiği kişiler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu ve ilgili soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir.

8. Mahkeme, konuya ilişkin soruşturma dosyasını istemiş; tanıkları dinlemiş ve bilirkişi raporu almıştır. 27/2/2019 tarihli bilirkişi raporunda, değerlendirme yapılırken sigorta şirketleri tarafından olaya ilişkin olarak düzenlenen 14/11/2017 ve 8/9/2017 tarihli eksper raporlarının dikkate alındığı vurgulanmıştır. 14/11/2017 tarihli eksper raporunda hasar miktarının 56.076,62 TL olduğu düzenlenmiştir. Yapılan inceleme neticesinde olayın hırsızlık olarak kabul edilmesi hâlinde poliçe kapsamında kaldığı, dolandırıcılık olarak kabul edilmesi hâlinde ise poliçe kapsamında kalmadığından tazminat isteme imkânının da bulunmadığı belirtilmiştir. Soruşturma dosyasının dolandırıcılık suçları bürosunca yürütüldüğü dikkate alınarak konuya ilişkin yapılan incelemede hırsızlık değil dolandırıcılık suçunun gerçekleştiği, bu durumda olay poliçe kapsamında bulunmadığından tazminat ödenmesinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu 14/3/2019 tarihli dilekçeyle bilirkişi raporuna itiraz etmiş ve konuya ilişkin soruşturmanın devam ettiğini, bilirkişinin teknik incelemelere dair değerlendirme yapması gerekirken suçun sübutuna dair tespit yapmasının hatalı olduğunu, ayrıca zarar hesabının da raporda yer almadığını, farklı bir bilirkişiye dosyanın tevdi edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

10. Mahkeme 12/4/2019 tarihli kararla istinaf kanun yolu açık olmak üzere davanın reddine karar vermiştir. Karar gerekçesinde; başvurucunun soruşturma dosyasındaki beyanında iş makinesini üçüncü bir şahsa kiralamak amacıyla biriyle buluştuğunu, üçüncü şahsın iş makinesini kendisinden kiralamak amacıyla aldığını, geri getirmediğini ifade ettiği belirtilmiştir. Tanığın Mahkemede verdiği beyanda ise olay tarihinde başvurucu ile birlikte olduğunu, iş makinesini otoparka götürdüklerini, başvurucunun telefon ile konuştuğunu, üçüncü kişinin bir saat sonra geleceğini söylemesi üzerine iş makinesini orada bıraktıklarını ve başvurucuyla geri döndüklerini söylediği ifade edilmiştir. Ancak soruşturma dosyasında verdiği ifadesinde kendisinin iş makinesini otoparka götürdüğünü, başvurucuya teslim ettiğini ve geri döndüğünü ifade ettiği vurgulanmıştır. Soruşturma dosyasındaki beyanlardan ve tanıkların dinlenilmesinden dava konusu eylemin güveni kötüye kullanma olduğu, hırsızlık olmadığı, bu hâliyle teminat dışı olduğunun anlaşıldığı açıklanmıştır.

11. Başvurucunun istinaf istemi, Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesince 25/5/2019 tarihinde usulden kesin olarak reddedilmiştir. Karar gerekçesinde; dava değerinin 3.500 TL olduğu, 2019 yılı kesinlik sınırının ise 4.400 TL olduğu, bu durumda verilen mahkeme kararının miktar itibarıyla kesin olduğu vurgulanmıştır.

12. Başvurucu, nihai hükmü 1/6/2019 tarihinde öğrendikten sonra 1/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca 20/3/2020 tarihinde konuya ilişkin dolandırıcılık suçuyla ilgili daimî arama kararı verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

14. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun ''İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar'' başlıklı 341. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1) İlk derece mahkemelerinden verilen nihai kararlar ile ihtiyati tedbir, ihtiyati haciz taleplerinin reddi ve bu taleplerin kabulü hâlinde, itiraz üzerine verilecek kararlara karşı istinaf yoluna başvurulabilir.

(2) Miktar veya değeri üç bin Türk Lirasını geçmeyen malvarlığı davalarına ilişkin kararlar kesindir. Ancak manevi tazminat davalarında verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın istinaf yoluna başvurulabilir.

(3) Alacağın bir kısmının dava edilmiş olması durumunda üçbin Türk Liralık kesinlik sınırı alacağın tamamına göre belirlenir.

..."

15. 6100 sayılı Kanun’un "Parasal sınırların artırılması'' başlıklı ek madde 1'in ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 200 üncü, 201 inci, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırlar her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların; o yıl için 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerleme oranında artırılması suretiyle uygulanır. Bu şekilde belirlenen sınırların bin Türk lirasını aşmayan kısımları dikkate alınmaz.

(2) 200 üncü ve 201 inci maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hukuki işlemin yapıldığı, 341 inci, 362 nci ve 369 uncu maddelerdeki parasal sınırların uygulanmasında hükmün verildiği tarihteki miktar esas alınır. ..."

16. 6100 sayılı Kanun’un "Ön inceleme'' başlıklı 352. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Bölge adliye mahkemesi hukuk dairesince dosya üzerinde yapılacak ön inceleme sonunda aşağıdaki durumlardan birinin tespiti hâlinde öncelikle gerekli karar verilir:

a) İncelemenin başka bir dairece veya bölge adliye mahkemesince yapılmasının gerekli olması

b) Kararın kesin olması

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 18/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, kısmi dava ile alacağın bir kısmının dava edildiği durumda kesinlik sınırının dava edilen miktara göre değil alacağın tamamına göre belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Somut olayda da talep etmesine rağmen alacağın tamamının bilirkişi marifetiyle hesaplanmadığını, ek bilirkişi raporu alınmadığını, kesinlik sınırının dava dilekçesinde belirtilen meblağ ile bağlı tutulamayacağını ifade etmiş; Bölge Adliye Mahkemesinin kesinliğe ilişkin verdiği kararla adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal

edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesi şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü istinaf talebinin esasının Bölge Adliye Mahkemesince incelenmemesine yönelik olduğundan iddia, adil yargılanma hakkının güvenceleri arasında yer alan mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

23. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

24. Mahkeme kararlarının hukuka uygun olup olmadığına yönelik uyuşmazlığın çözümlenmek üzere bir yargı makamı önüne taşınması kanun yoluna başvurma olarak nitelendirilmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Adil yargılanma hakkı bir mahkeme kararına karşı üst yargı yollarına başvurabilmeyi güvence altına almamakla birlikte gerek suç isnadına bağlı yargılamalarda gerekse medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin yargılamalarda istinaf veya temyiz gibi kanun yollarına başvurma imkânı tanınmış ise bu kanun yolları yönünden de adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvencelerin sağlanması gerekir (Hasan İşten, B. No: 2015/1950, 22/2/2018, § 37).

25. Başvurucunun açtığı davada uyuşmazlık konusu miktar yönünden istinaf talebinin

reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına bir müdahale teşkil ettiği açıktır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

26. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

27. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

i. Genel İlkeler

28. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60). Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

29. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği kadar hukuki belirlilik taşıması gerekir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıklarının ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

30. 6100 sayılı Kanun'un 341. ve ek 1. maddesinde hangi miktar veya değerin altında olan kararların kesin olduğunun herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak belirlendiği görülmüştür. Ayrıca kesinlik sınırının güncellenmesi ile alacağın bir kısmının ya da tamamının dava edilmiş olması hâlinde kesinlik sınırının ne şekilde uygulanacağı yine anılan maddelerde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (AYM, E.2024/52, K.2024/140, 23/07/2024, § 59).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

31. Olay tarihinde de yürürlükte olan 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinin yeniden değerleme oranına göre 4.400 TL'nin altında kalan uyuşmazlıklara karşı istinaf kanun

yoluna başvurulamayacağı belirtilmiştir. Buna göre bu tutarı aşan uyuşmazlıklara karşı istinaf kanun yolunun açık olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca aynı Kanun maddesinin üçüncü fıkrasında alacağın bir kısmının dava edilmiş olması hâlinde ise kesinlik sınırının alacağın tamamına göre belirleneceği ifade edilmiştir.

32. Başvuru formuna ekli belgelerde ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) yapılan incelemede, başvurucunun 3.500 TL alacak talepli dava açtığı sabittir. Fakat başvurucu; dava dilekçesinde ve sonrasında bilirkişi raporuna itiraz dilekçesinde alacağının tamamının bilirkişilerce hesaplanması gerektiğini, bu duruma göre net zararının anlaşılacağını ifade etmiştir. Mahkemece alacağın tamamının ne kadar olduğuna ilişkin bir inceleme yaptırılmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bilirkişi raporunda (bkz § 8) bahsi geçen dosya kapsamında da yer alan 14/11/2017 tarihli eksper raporundan alacağın miktarının 56.076 TL olduğu anlaşılmıştır.

33. Somut olayda şikâyete konu alacağın miktarının 3.500 TL'nin üzerinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla davaya konu alacağın değerinin 6100 sayılı Kanun'un 341. maddesinde belirlenen yasal sınırın altında olmadığı açıktır. Bu durumda Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf başvurusunu incelemeksizin reddetmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Yukarıda açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

35. Başvurucu, mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini iddia etmişse de mahkemeye erişim hakkı yönünden ulaşılan sonuç dikkate alındığında diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

36. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

37. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 11. Hukuk Dairesine (E.2019/1130, K.2019/1078) gönderilmek üzere Antalya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2017/710, K.2019/214) GÖNDERİLMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÇAĞATAY TINMAZ

B. No: 2019/25763 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/25763

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÇAĞATAY TINMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/25763)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportörler : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Ahmet Çağatay TINMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında 26/2/2018 tutuklanmış ve 1/2/2019 tarihinde Menemen T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) naklen alınmıştır(Hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan verilen 7 yıl 6 ay hapis cezası kesinleşen başvurucu, 16/11/2020 tarihinde Afyon 2 No.luT Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.).

3. Başvurucunun koğuş kapasitesinin üzerinde kişi ile barındırıldığına ilişkin dilekçesi yönünden Ceza İnfaz Kurumu İdari Gözlem Kurulu "7/6/2017 tarihinde koğuş ve odaların kalabalık olması konusunda idarenin üzerine düşen görevi yerine getirdiği, temizlik konusunda hükümlü ve tutukluların da gayretli olması gerektiği, belirtilen konularda yapılacak herhangi işlemin olmadığı" belirterek karar verilmesine yer olmadığına dair karar vermiştir.

4. Başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin 7/3/2019 tarihli şikâyeti Karşıyaka İnfaz Hâkimliğince 18/3/2019 tarihinde reddedilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"... Ülkemizin yaşamış olduğu olağanüstü şartlar, cezaevi koşullarının mevcut durum nedeniyle zor olması, tutuklu hükümlü sayılarının çok fazla olması, ceza infaz kurumunun kapasitesini belirleme durumunun Ceza İnfaz Kurumunun görev alanına girmediği gibi hakimliğimizin incelemesinin hukuki nitelikte olduğu, ceza infaz kurumunun yerine geçerek idare yerine karar verilemeyeceğinden, İdare ve Gözlem Kurulu Kararının Yönetmelik gereğinin yerine getirildiği, kararda herhangi bir isabetsizlik bulunmadığı kanun yasa ve yönetmeliklere uygun olduğu, takdir hakkının kötüye kullanıldığına dair delil de bulunmadığı anlaşılmakla tutuklunun itirazının reddine... [karar verildi.]"

5. Başvurucunun karara itirazı Karşıyaka 1. Ağır Ceza Mahkemesince 1/7/2019 tarihinde reddedilmiş, karar başvurucuya 11/7/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu 16/7/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Ceza İnfaz Kurumu 9/6/2020 tarihinde başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin olarak yazılan yazıya 10/6/2020 tarihinde verdiği cevapta;

i. Başvurucunun 1/2/2019 tarihinden itibaren kurumda 14 kişilik kapasiteli bir odada kaldığını,

ii. Başvuru tarihi itibarıyla oda mevcudunun 27 kişi olduğunu,

iii. Başvurucunun tutulduğu A-8 numaralı oda iki katlı olup ortak yaşam alanı, yatakhane kısmı, havalandırma (bahçe) bölümlerinden oluştuğunu, odanın ortak yaşam alanı 28,32 m2, yatakhane 44,88 m2, havalandırma (bahçe) bölümü 34,68 m² olmak üzere toplam 107,88 m2; ortak yaşam alanı 93,4 m3, yatakhane 134,64 m3, havalandırma (bahçe) bölümü 242,76 m3 olmak üzere toplam 470 m3 hacminde olduğunu,

iv. Kurumun 2015 yılının Ağustos ayında hizmete açıldığını, binanın yeni olmasından dolayı koğuş ve odaların bakım/onarım ihtiyacı olmadığını, koğuşun fiziki yapısından ya da elektrik arızasından kaynaklanan durumlar yaşandığı zaman hükümlü ve tutukluların hem sözlü hem de yazılı olarak Kurum idaresine durumu bildirebildiklerini, teknik arızaların Kurum teknisyenleri vasıtasıyla süratle giderildiğini, Kurumda bir elektrik teknisyeni, tesisat ve inşaat işleri için görevlendirilen bir infaz ve koruma memuru bulunduğunu, her ay düzenli olarak bit, pire, kene, tahta kurusu, sıtma, haşere gibi vektörlerden bulaşan hastalıklarla mücadele kapsamında hükümlü ve tutukluların barındırıldığı koğuş ve odalar ile birimlere ait tüm odaların ilaçlandığını, başvurucunun barındırıldığı koğuştan herhangi bir şikâyet (koku, akma gibi) gelmediğini,

v. Koğuşlarda tuvalet ve banyo mevcut olup tuvalet kullanım süresinin bir kişi için 2 saat, banyo kullanım süresinin 1 saat 10 dakika olduğunu,

vi. Kurumda her koğuşun havalandırma (bahçe) kısmı ve ortak yaşam alanı olduğunu, havalandırma bahçelerinin 34,68 m2, ortak yaşam alanının 28,32 m2 olduğunu, koğuşların ortak yaşam bölümlerinde hükümlü ve tutukluların televizyon (varsa) seyredebildiğini, Kurum kantininden aldıkları satranç takımları ile bu bölümlerde vakit geçirebildiğini,

vii. Her koğuşun havalandırma (bahçe) kısmı bulunduğunu, havalandırma bahçelerinin 34,68 m2 olduğunu,

viii. Başvurucunun Kurumda barındırıldığı süre içinde en fazla 65 kişi ile kaldığını,

ix. Banyo ihtiyacı için koğuşlara kişi başına günlük 50 litre sıcak su, 150 litre içme ve kullanım suyu verildiğini, her gün saat 23.00'te otomasyon sisteminin kullanım limitini yenilediğini, başvurucunun bireysel başvuru tarihi olan 27/9/2018 tarihinde B Blok 1 numaralı koğuşta barındırıldığını, koğuş mevcudunun 15 kişi olduğunu, banyo kullanım süresinin bir kişi için ortalama 1 saat olduğunu,

x. Her hükümlü ve tutukluya nevresim takımı, battaniye ve yatak verildiğini, koğuşlarda ranzada yatamayan hükümlü ve tutukluların yer yatağından faydalandırıldığını,

xi. Kurum 14 kişilik 62 oda, 8 kişilik 8 oda, 1 kişilik 18 odada olmak üzere 950 kişilik olarak planlanmasına rağmen 15 Temmuz darbe girişiminden sonra İzmir ve çevre illerde tutuklanan şahısların nakilleri yapıldığından hükümlü ve tutuklu sayısının üzerine çıkıldığını, 14 kişilik odaların mevcudunun 22-25 kişiye ulaştığını, ranzada yer bulamayan hükümlü ve tutukluların yer yatağından faydalandırıldığını, yer yatağında yatan hükümlü ve tutukluların sevk edilen ya da tahliye olan hükümlü ve tutuklulardan boşalan ranzalarda yatmalarının sağlandığını,

xii. Her koğuşun bahçe kısmı bulunduğunu, koğuşta kalan hükümlü ve tutukluların bahçe kısmından faydalandığını, koğuş ve odaların bahçe kapısının kış aylarında saat 07.00'de açılıp saat 16.40'ta kapandığını, yaz aylarında ise 07.00'de açılıp 19.00'da kapandığını,

xiii. Saat 08.00'de ve 20.00'de olmak üzere ortak yaşam alanında günde iki kez sayım yapıldığını,

xiv. Koğuşlarda hükümlü ve tutukluların eşyalarını muhafaza edebilmesi için 14 eşya dolabı olduğunu, eşya dolabı kullanamayan hükümlü ve tutukluların Kurum kantininden plastik eşya komodini alabildiğini,

xv. Başvurucunun 1/2/2019 tarihli ilk kabul muayenesinde herhangi bir rahatsızlığının olmadığını, öncesinde apandisit ameliyatı olduğunu beyan ettiğini, Kurum Aile Hekimliğine muayene ve tedavi amacıyla 17 kez müracaat ettiğini, tedavisinin yapılarak kendisine ilaç yazıldığını, Menemen Devlet Hastanesinden görevlendirilen psikiyatri hekimine sekiz kez muayene olduğunu, kendisine Lustral 50 mg reçete edildiğini, Kurum Diş Polikliniğine iki kez muayene olduğunu, tedavisinin yapıldığını, bekleyen hastane sevki veya tedavisi bulunmadığını bildirmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu 6/7/2022 tarihinde başvurucunun hangi odada kaç kişi ile hangi tarihler arasında tutulduğuna ilişkin olarak yazılan yazıya 7/7/2022 tarihinde verdiği cevapta;

i. A-23 No.lu odada 1/2/2019-10/1/2020 tarihleri arasında en fazla 38 kişi,

ii. A-8No.lu odada 10/1/2020-30/9/2020 tarihleri arasında en fazla 53 kişi,

iii. A-28No.lu odada 30/9/2020-6/11/2020 tarihleri arasında en fazla 29 kişi barındırıldığını, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) raporlarında koğuşlara giriş tarihlerinin verildiğini ancak koğuştan çıkış tarihlerinin verilmemesi nedeniyle ilgililerin beraber kaldığı sürenin tespit edilemediğini bildirmiştir.

9. Ceza İnfaz Kurumu 6/7/2022 tarihinde başvurucunun hangi odada, kaç kişiyle, hangi tarihler arasında tutulduğuna ilişkin olarak yazılan yazıya 8/7/2022 tarihinde sayım tutanaklarının incelendiğini belirterek verdiği ikinci cevapta;

i. A-23No.lu odada 1/2/2019 giriş tarihinde 18 kişi, 10/1/2020 çıkış tarihinde 19 kişi

olduğunu,

ii. A-8No.lu odada 10/1/2020 giriş tarihinde 19 kişi, 30/9/2020 çıkış tarihinde 23 kişi olduğu,

iii. A-28No.lu odada 30/9/2020 giriş tarihinde 25 kişi, 6/11/2020 çıkış tarihinde 28 kişi olduğunu bildirmiştir.

10. Ceza İnfaz Kurumu her iki yazı cevabının yeterli bilgi içermemesi nedeniyle 25/7/2022 tarihinde yazılan yazıya 10/8/2022 tarihinde verdiği cevapta başvurucunun;

i. A-23 No.lu odada kaldığı 343 gün içinde en fazla 20 kişi ile (31 gün süresince),

ii. A-8 No.lu odada kaldığı 233 gün içinde en çok 26 kişi ile (20 gün süresince) (Başvurucunun 22 veya üstü sayıda kişiyle barındırıldığı gün sayısı toplam 140'dır, bunun 111 günü aralıksızdır.),

iii. A-28 No.lu odada kaldığı 42 gün içinde en fazla 19 kişi ile (12 gün süresince),

iv. Söz konusu üç odada tutulduğu toplam süre boyunca en az 16 kişiyle birlikte barındırıldığı (A-23 No.lu odada 1/1/2020 ile 10/1/2020 tarihleri arasında) bildirilmiştir.

11. Ceza İnfaz Kurumuna 8/9/2022 tarihinde yazı yazılarak cevabi yazılar arasındaki çelişkinin giderilmesi istenmiştir. Ceza İnfaz Kurumu gönderdiği 26/9/2022 tarihli cevabi yazıda “7/7/2022 tarihli yazının UYAP raporlarından hazırlandığı ancak raporda hükümlü tutuklu giriş/çıkış tarihlerinin mevcut olmaması sebebiyle sayıların yanlış çıktığı, 10/8/2022 tarihli yazının ise günlük sayım tutanakları incelenerek hazırlandığı, 10/8/2022 tarihli yazı ve eklerinin dikkate alınması gerektiği[ni] ” belirtmiştir.

12. Ceza İnfaz Kurumuna 30/9/2022 tarihinde yazı yazılarak bildirilen cevaplara esas sayım tutanaklarının gönderilmesi istenmiştir. Kurum 10/10/2022 tarihinde verdiği cevabi yazı ekinde sayım tutanaklarını göndermiştir.

13. Ceza İnfaz Kurumu 6/9/2023 tarihinde yazılan yazıya verdiği 7/9/2023 tarihli cevapta; koğuşlarda ortak alanda iki adet 120x100 cm, üst kat yatakhane kısmında dört adet 120x100 cm ebadında tek kanadı açılan pencere bulunduğunu, ışık girmesini engelleyen yapı bulunmadığını, her odada çift katlı 90x200 cm ebadında pencere ve ışığı engellemeyen sekiz ranzalı yatak olduğunu, kişi başına günlük 50 litre sıcak su, günlük kişi başı 150 litre içme ve kullanım suyu verildiğini, merkezî kalorifer sistemi olduğunu, koğuşlarda iki tuvalet, bir banyo olduğunu, tuvalet kullanım süresinin kişi başı 2 saat, banyo kullanım süresinin kişi başı 1 saat 10 dakika olduğunu, havalandırma bahçesinin kapısının saat 08.00'de açılıp saat 19.45'te kapandığını, yatakhane kısmının 6,8x5,1 metre, banyonun 3,6x2,8 metre, ortak kullanım alanının 4,8x3,8 metre, bahçenin 6,8x5,1 metre duvardan duvara ölçülerinin olduğu, yüksekliğin 3,3 metre olduğunu bildirmiştir.

14. Ceza İnfaz Kurumuna kullanım alanı hususunda oluşan çelişkinin giderilmesi için yazı yazılmıştır. Ceza İnfaz Kurumu 21/2/2024 tarihli cevabi yazıda tuvalet kısmının ortak alana dâhil edilmesi nedeniyle çelişki oluştuğunu, A-8, A-23 ve A-28 nolu odaların bahçe kısmının 6,8x5,1 metre ve 34,68 m² (yüksekliğin 7 metre); mutfak ve ortak yaşam alanının 4,8x3,8 ve 18,24 m² (yüksekliğin 3,3 metre), tuvalet kısmının 3,6x2,8 ve 10,08 m² (yüksekliğin 3,3 metre), üst katın 6,8x6,6 ölçülerinde ve 44,88 m² (yüksekliğin 3 metre) olduğunu belirtmiştir.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

16. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucu; 10 kişi için tasarlanan odada altı aydır 20 kişiyle tutulduğunu, sayının 17 kişinin altına hiç düşmediğini, altı aydır yerde yatırıldığını, ameliyatlı olduğu için yerde yatırılmasının insan haysiyeti ile bağdaşmadığını, bahçe ve tuvaletlerin yetersiz olduğunu, ameliyatından kaynaklanan bağırsak sorunlarına rağmen yerde yatırılması nedeniyle maddi ve manevi bütünlüğünün tehdit altında olduğunu, bu durum sebebiyle psikiyatrik ilaç kullanmak zorunda kaldığını, psikiyatri raporlarını önceki bireysel başvurusunda (2019/11837 numaralı) sunduğunu, İnfaz Hâkimliği tarafından ilgisiz gerekçe ile şikâyetinin reddedildiğini belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini belirtmiştir.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Uyuşmazlık Mahkemesinin E.2020/428, K.2020/653 sayılı dosyasında ceza infaz kurumu uygulamaları sebebiyle açılan tazminat davasının asliye hukuk mahkemesi tarafından görülebileceğine karar verildiği, başvurucunun açtığı bir tazminat davasının tespit edilemediği, ceza infaz kurumlarındaki tutulma koşullarının hukuka uygun olmaması nedeniyle doğan zararların manevi tazminat davasına konu edilmesinin mümkün olup olmadığı hususunun Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiğinin değerlendirildiği bildirilmiştir. Ayrıca tutulma koşullarına ilişkin Anayasa Mahkemesi içtihadına değinilmiştir.

19. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında kalabalık koğuşta tutulduğu hususunun görüş yazısında da belirtildiğini, söz konusu ihlallerin ortadan kaldırılması için etkili yolun infaz hâkimliği olduğunu ifade etmiştir.

20. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

22. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi, yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri, B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75).

23. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumlarında farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar ceza infaz kurumu idaresi ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi yönetimsel hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana, B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

24. Anayasa’nın 17. maddesi, tutuklu ve hükümlülerin tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle tutuklu ve hükümlüler özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve

esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (Turan Günana, § 39).

25. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda mahpusun yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi bir çok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 58; geri gönderme merkezindeki tutulma koşulları yönünden yapılan benzer değerlendirme için bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 93).

26. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişilik koğuşlarda kişi başına düşen yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Mahpus başına düşen yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümü ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur; asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur, bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

27. Mahpusların 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Mahpusların daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan sorununa ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

28. Somut başvuruda başvurucu, odada tutulan kişi sayısının fazlalığından şikâyet etmiştir. Ceza İnfaz Kurumunun başvurucuyla birlikte tutulan kişilerin sayısının bildirilmesi için yazılan yazılara verdiği cevaplardan, UYAP raporları temelinde verilen cevabın hükümlü/tutuklu giriş ve çıkış tarihlerini içermemesi sebebiyle gerçeğe uygun olmayabileceği gözetilerek günlük sayım tutanakları temelinde verilen cevap değerlendirmeye esas alınmıştır.

29. Başvurucu, şikâyetçi olduğu infaz kurumunda 655 gün barındırılmıştır. Başvurucunun tutulduğu her üç odanın fiziki boyutları ve yapıları aynıdır. Buna göre sıhhi tesisler ve havalandırma bahçesinde dışında kalan alanın büyüklüğü 63,12 m²dir. Bu durumda odada tutulan kişi sayısı 21 ve altında olduğu durumda kişisel alan büyüklüğü 3 m²nin üstünde olacaktır. İnfaz Kurumu tarafından sağlanan bilgilere göre başvurucuya tahsis edilen kişisel alanın 140 gün 3 m²nin altında olduğu (yani 22 ve üstü sayıda kişinin birlikte tutulduğu) tespit edilmiştir (bkz. § 10). Başvurucu, diğer zamanlarda 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alanda tutulmuştur. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları, sahip olduğu kişisel yaşam alanı da gözetilerek iki başlık altında incelenecektir:

A. Başvurucunun 3 m²den Daha Az Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

30. Başvurucuya 10/1/2020 ile 30/9/2020 tarihleri arasında A-8 No.lu odada 140 gün3 m²nin altında kişisel alan sağlanabilmiş, bu durum 111 gün boyunca aralıksız devam etmiştir. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

31. Anayasa’nın 17. maddesinin ihlaline yönelik ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken asgari kişisel alanın 3 m²nin altına inmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda 111 günü aralıksız toplamda 140 gün devam eden kişisel alan eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir.

32. Bu nedenle meydana gelen alan azalmaların -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak- Anayasa’nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² Arasında Kişisel Yaşam Alanına Sahip Olduğu Dönem Yönünden

34. Başvurucuya tutulduğu odalarda yaklaşık on yedi ay 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alan sağlandığı tespit edilmiştir (bkz. §§ 10, 14). Anayasa Mahkemesi mahpusların asgari kişisel alana sahip olduğu hâllerde kötü muamele yasağı kapsamında bir değerlendirme yaparken kişisel yaşam alanı büyüklüğünün asgari standardı karşılamasının her zaman tek başına yeterli olmadığını, tutulma koşullarının diğer yönlerinin yeterliliğinin/yetersizliğinin incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu durumda alan faktörü asgari standardı karşılasa da açık hava egzersizine, doğal ışığa veya havaya erişim, havalandırmanın mevcudiyeti, ısıtma düzenlemelerinin yeterliliği, tuvaleti özel olarak kullanma, temel sıhhi ve hijyen gerekliliklere uygunluk gibi diğer unsurların eksikliğiyle birleştiğinde 17. maddenin ihlal edildiğine karar verilebilecektir (bkz. § 27). Bu nedenle başvurucunun alan faktörü dışındaki tutma koşullarının kabul edilebilir olup olmadığı belirlenmelidir.

35. Başvurucu, gün ışığından ve temiz havadan yararlanabileceği ve bu alanı temel bireysel

egzersiz için kullanabileceği havalandırma bahçesine gün ışığında sınırsız erişime sahiptir ve bu durum kişisel alanın kısıtlı tahsisi ile ilgili olarak önemli ölçüde hafifletici bir faktör olarak dikkate alınmalıdır. Başvurucu, odası dışındaki sosyal ve kültürel faaliyetlere katılamadığını iddia etmemiştir.

36. Başvurucunun tutulma koşullarında -hijyen yönünden ve sıhhi yönden- tutulduğu odalarda iki tuvalet olduğu, her gün hem soğuk hem de sıcak suya erişebildiği tespit edilmiştir. Tuvaletlerin mahrem kullanılabilmesine ilişkin olarak başvurucunun bir şikâyeti yoktur. Odaların ve sıhhi tesislerin temizliği, mevcut tuvalet ve lavabo sayısı, mahpusların bunları kullanmak için harcadıkları zamanın -başvurucunun iddiasının aksine- yetersiz olduğu tespit edilmemiştir. Mahpusların tutulduğu odaların havalandırma bahçesine açılan bir kapısı ve her katta havalandırma ve ışık sağlayan birden fazla pencere olduğu da görülmüştür. Bu nedenlerle temizlik, havalandırma ve aydınlatma dâhil genel koşulların tutma koşullarının standartlarına göre yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

37. Başvurucu, altı aydan uzun bir süre yerde yatmak zorunda kaldığını iddia etmiştir. Başvurucunun her zaman kendi yatağı, nevresim takımı ve battaniyesinin olduğu anlaşılmıştır. Başvurucu, verilen yatakta vardiyalı olarak uyumak zorunda kaldığını iddia etmemiştir. Bu bakımdan başvurucunun kişisel bir uyku yerinin ve uyumak için yeterli imkânı olduğu görülmüştür. Başvurucu, ameliyatından (laparoskopik apendektomi) kaynaklanan bağırsak sıkıntılarına rağmen yerde yatırılması nedeniyle maddi ve manevi bütünlüğünün tehdit altında olduğunu, bu durum sebebiyle psikiyatrik ilaç kullanmak zorunda kaldığını ileri sürmüş ise de sağlık hizmetlerine erişim imkanı bulabildiği görüldüğünden bireysel başvuru formu ekinde ve formda belirttiği 2019/11837 numaralı bireysel başvuruda ceza infaz kurumunda tutulma koşullarından kaynaklanan bir rahatsızlığa yakalandığını veya yerde yatırılmasının tıbbi açıdan sakıncalı olduğunu gösterir bilgi/belge veya sağlık raporu sunmadığı anlaşılmıştır. Bu durumun başvurucunun üzerinde ağır bir bedensel veya ruhsal yüke neden olduğu söylenemeyecektir.

38. Sonuç olarak tutulma koşullarının fiziksel ve zihinsel etkileri ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri hesaba katılarak değerlendirildiğinde başvurucunun söz konusu 3 m^2 ile 4 m^2 arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı olarak nitelendirmek için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaşılmadığı sonucuna varılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 1.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvurucunun şikâyetçi olduğu ceza infaz kurumunda bulunmadığı anlaşıldığından ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. İhlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında kötü muamele yasağının ihlali nedeniyle 100.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Başvurucunun 3 m²den daha az kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucunun 3 m² ile 4 m² arasında kişisel yaşam alanına sahip olduğu dönem yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 100.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Karşıyaka İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1114, K.2019/1212 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİS GÜVEN

B. No: 2019/34572 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/34572

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİS GÜVEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/34572)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu : Halis GÜVEN

Vekili : Av. Kürşad Ali YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, ilçe müdürü olarak görev yapmaktayken 18/7/2016 tarihli işlem ile il müdürlüğüne uzman olarak atanmıştır.

3. Başvurucunun 19/7/2016 tarihli işlemle görevden uzaklaştırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

4. Başvurucu, kamu görevinden çıkarılma işleminin iptali ve yoksun kaldığı parasal hakların tahsili talebiyle Ankara 2. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Ankara 2. İdare Mahkemesi 30/11/2016 tarihli kararla davayı incelenmeksizin reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; kanun hükmünde kararname (KHK) ve eklerinin idari yargı yerlerinde idari davalara konu olamayacağını, KHK'da kamu görevinden çıkarma konusunda idareye herhangi bir

değerlendirme yapma ya da başka yönde işlem kurma olanağı tanınmadığını, bu bağlamda başvurucu hakkında davalı idarece kurulmuş idari davaya konu olabilecek bir işlemin varlığından söz edilemeyeceğini belirtmiştir. Diğer yandan idari işlemin iptali istemine ilişkin davanın incelenmeksizin ret ile sonuçlanmış olması sebebiyle işlem nedeniyle yoksun kalınan parasal hakların tahsili isteminin de incelenmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir.

5. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesince incelenmekteyken başvurucu 29/3/2017 tarihli ve 688 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (688 sayılı KHK) ile görevine iade edilmiştir. Başvurucu, istinaf mahkemesince karar verilmeden önce 5/5/2017 tarihli dilekçeyle ve karardan sonra 7/9/2017 tarihli dilekçeyle istinaf mercine başvurmuştur. Dilekçelerinde 688 sayılı KHK ile kamu görevine iade edildiğini, bu nedenle kamu görevinden çıkarılma işlemine açtığı davada karar verilmesine yer olmadığına; müdür olarak görev yapmaktayken uzman olarak atanması işleminin ise iptaline ve yoksun kaldığı parasal hakların iadesine karar verilmesini talep etmiştir.

6. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 7/7/2017 tarihinde Ankara 2. İdare Mahkemesinin incelenmeksizin ret kararını kaldırarak istinaf incelemesine tabi dava hakkında karar verilmesine yer olmadığına ve dosyanın Olağanüstü Hâl İşlemlerini İnceleme Komisyonuna (OHAL Komisyonu) gönderilmek üzere mahkemesine iadesine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; kamu görevinden çıkarılma işlemi söz konusu olduğundan 2/1/2017 tarihli ve 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname hükümleri uyarınca davayı inceleme yetkisinin OHAL Komisyonuna ait olduğunu belirtmiştir.

7. OHAL Komisyonu; başvurucunun 688 sayılı KHK ile kamu görevine iade edildiğini belirterek başvurunun konusuz kalması nedeniyle reddine karar vermiştir. Komisyon kararı başvurucuya 13/8/2018 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun bu karardan sonra söz konusu süreçle ilgili bireysel başvurusu bulunmamaktadır.

8. Başvurucu, müdürlükten alınarak uzman olarak atanmasına ilişkin 18/7/2016 tarihli işlemin iptali talebiyle 11/7/2018 tarihinde Ankara 23. İdare Mahkemesinde (Mahkeme)dava açmıştır.

9. Mahkeme 8/10/2018 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde 18/7/2016 tarihli atama işleminin başvurucuya tebliğ edildiği tarih belirtilmemişse de başvurucunun kamu görevinden çıkarılması işlemini inceleyen Ankara 2. İdari Dava Dairesinden atama işleminin iptalini de istediğinin dosya kapsamından anlaşıldığını, bu durumda başvurucunun atama işleminden istinaf aşamasında haberdar olduğunu, anılan Dairece 7/7/2017 tarihinde karar verildiği de gözönünde bulundurulduğunda başvurucunun en son bu tarihte dava konusu atama işlemini öğrendiğini belirtmiş; istinaf mahkemesince verilen 7/7/2017 tarihli karardan itibaren 60 günlük süre içinde dava açılması gerekirken yaklaşık bir yıl sonra 11/7/2018 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine olanak bulunmadığını ifade etmiştir.

10. Başvurucunun istinaf talebi, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi tarafından 21/06/2019 tarihinde reddedilmiştir.

11. Başvurucu nihai kararı 12/9/2019 tarihinde öğrendikten sonra 14/10/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; Mahkemenin dava açma süresini yanlış hesapladığını, Ankara 2. İdare Mahkemesinde atama, görevden uzaklaştırma ve kamu görevinden çıkarılma işlemlerine birlikte dava açtığını, en nihayetinde dosyanın OHAL Komisyonuna gönderildiğini, Komisyonun başvurunun konusuz kalmasından dolayı reddine karar vermesiyle tekrar dava açmak durumunda kaldığını belirtmiştir. Başvurucu süresinde dava açtığını, davasının süre aşımından reddedilmesinin adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), görüşünde Mahkemenin açılan davanın süresinde olup olmadığına dair gerekli bilgileri ve yürürlükteki mevzuatı bir bütün hâlinde değerlendirdiğini belirtmiştir. İdare mahkemesinin başvurucunun açtığı davalara dair olayları tarihlerine göre sıralayarak dava açma süresi ile ilgili olarak sonuca ne şekilde varıldığını makul bir şekilde ve ayrıntılı olarak gerekçelendirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca, başvurucunun dava konusu edilen işlemle ilgili hangi tarihte bilgi sahibi olduğu, bu durumun mevzuat açısından ne anlama geleceği ve bu sonuca ne şekilde varıldığının makul bir şekilde ve ayrıntılı olarak gerekçelendirildiğine yer vermiştir. Bu durumda gerekçelerin oluşturulmasında yargı makamlarınca açıkça keyfî bir şekilde davranıldığına işaret eden bir hususun bulunmadığını değerlendirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

15. Atama işleminin iptali istemiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

16. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

17. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

18. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç, B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedenleriyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

19. Bu bağlamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale ölçülülük bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No:

2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

20. Somut olayda başvurucu, ilçe müdürü olarak görev yapmaktayken il müdürlüğüne uzman olarak atanma işleminin iptali talebiyle dava açmıştır. Mahkeme, anılan işlemin başvurucuya ne zaman tebliğ edildiği belirtilmemişse de başvurucunun ilk açılan davanın istinaf aşamasında bu konuyu dilekçeyle ileri sürdüğünü, en geç istinaf kararıyla bu duruma vâkıf olduğunu belirterek altmış günlük dava açma süresinde dava açılmadığını belirterek süre aşımından davanın reddine karar vermiştir.

21. Başvurucu, her ne kadar dava dilekçesinde atama, görevden uzaklaştırma ve kamu görevinden çıkarılma işlemlerine birlikte dava açtığını ancak davanın konusuz kalmasından dolayı reddedildiğini; dolayısıyla sonradan açtığı davanın süreden reddedilmesinin haksız olduğunu ileri sürmüşse de Ankara 2. İdare Mahkemesinde açılan ilk davanın dilekçesine bakıldığında talep konusunu kamu görevinden çıkarılma işleminin oluşturduğu nitekim Mahkemenin de bu doğrultuda dava konusunu meslekten çıkarma işleminin iptali talebi şeklinde oluşturduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Ankara 2. İdare Mahkemesi ilk açılan davada kamu görevinden çıkarılma işlemine yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur. Başvurucu, gerek idare mahkemesinin OHAL Komisyonuna gönderme kararından sonra gerekse OHAL Komisyonunun ret kararından sonra bireysel başvuruda da bulunmayıp yeni bir dava açma yoluna gitmiştir. Ankara 23. İdare Mahkemesinde atama işleminin iptali istemiyle ikinci bir dava açılmışsa da anılan Mahkeme başvurucunun atama işlemini en geç ilk açılan davanın istinaf incelemesi kararıyla öğrendiğini kabul ederek davanın süresinde olmadığına karar vermiştir.

22. Mahkemenin dava açma süresinin başlangıcına esas alınan tarihin belirlenmesine ilişkin yorumunun başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız kılacak nitelikte katı bir yaklaşım içermediği anlaşıldığından mahkemeye erişim hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu sonucuna varılmıştır..

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Başvurucu Elbistan Sosyal Güvenlik Merkez Müdürü olarak görev yapmaktayken 18 temmuz 2016 tarih ve 1723 sayılı işlemle Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne uzman olarak atanmıştır. 19 Temmuz 2016 tarihinde de görevden uzaklaştırılmıştır. Bilahare 672 sayılı OHAL KHK'sı ile 1 Eylül 2016 tarihinde görevden çıkarılmıştır.

4. Başvurucu, 18/7/2016 tarih ve 1723 sayılı işlemle Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğüne Uzman olarak atanması işlemi, görevden uzaklaştırılması işlemi ve olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirler çerçevesinde kamu görevinden çıkarılması işleminin iptali istemiyle Ankara 2. İdare Mahkemesinde (idare mahkemesi) iptal davası açmıştır. İdare Mahkemesi davanın incelenmeksizin reddine karar vermiştir. İdare Mahkemesinin gerekçesi işlemin KHK ile gerçekleştirildiği bu durumda kesin ve yürütülmesi zorunlu bir idari işlem olmadığından davanın esasın inceleme imkanı bulunmadığı gerekçesine ilişkindir. Bu karar başvurucu tarafından istinaf edilmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi OHAL komisyonu kurulduğu gerekçesiyle karar verilmesine yer olmadığına karar verilerek dosya OHAL komisyonuna gönderilmiştir.

5. Başvurucu 29/3/2017 tarihli ve 30022 (mükerrer) sayılı resmi gazetede yayınlanan 688 sayılı KHK ile görevine iade edilmiştir.

6. OHAL komisyonu başvurunun konusuz kaldığı gerekçesiyle başvurunun reddine karar verildiğini belirtmiştir. Bu karar 13 Ağustos 2018 tarihinde SGK tarafından başvurucuya tebliğ edilmiştir.

7. Başvurucu OHAL komisyon kararının kendisine tebliği üzerine uzman olarak atanma işlemini iptali istemiyle yeniden dava açmıştır. Ankara 23. İdare mahkemesi 2018/638 E.2018/78 K. Sayılı kararı ile süre aşımı yönünden davanın reddine karar vermiştir. Mahkeme gerekçesinde 18/07/2016 tarih 1723 sayılı atama işleminin davacıya tebliğ edildiği tarih belirtilmemişse de; davacının, kamu görevinden çıkarılması işlemini inceleyen Ankara İdare Mahkemesinin bu atama işlemini görüştüğü dairece 7.7.2017 tarihinde karar verildiği göz önüne alındığında davacının bu işlemi en son öğrendiği tarih olarak kabul etmiş başvurucunun 60 günlük süreyi kaçırdığından bahisle davanın reddine karar verilmiştir. Bu karar derece mahkemelerinde kesinleştikten sonra bireysel başvuru yoluyla mahkememizin önüne gelmiştir.

8. Anayasa Mahkemesi mahkemeye erişim ve etkili başvuru hakkına yönelik genel ilkeleri şu şekilde belirtmiştir. "Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

9. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla

öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen şartlar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, şartların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

10. Mahkemenin önündeki uyuşmazlığın esasını incelememesi sadece adil yargılanma hakkını zedelemekle kalmaz, aynı zamanda davanın konusunu oluşturan medeni hakkın bağlantılı bulunduğu diğer (maddi) hak ve özgürlükler yönünden etkili başvuru hakkının ihlal edilmesine de yol açabilir. Yargısal başvuru yolları, çoğunlukla bir hak veya özgürlükle bağlantılı uyuşmazlıkların çözüme kavuşturulması amacıyla ihdas edilmiştir. Kişiler dava açmak suretiyle mahkemelerden hak ve özgürlükleriyle ilgili olarak yargısal koruma talep etmektedir. Bireylerin yargısal koruma taleplerine cevap vermek, bu bağlamda dava konusu uyuşmazlığın esasını inceleyerek iddia ve savunmaları değerlendirdikten sonra davayı karara bağlamak yargı mercilerinin anayasal yükümlülüğüdür (Emin Arda Büyük [GK], B. No: 2017/28079, 2/7/2020, § 52).”

11. Hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması bakımından dava açma hakkının belli bir süreyle sınırlandırılması tek başına mahkemeye erişim hakkını ihlal etmemekte ise de öngörülen sürenin makul olması, diğer bir ifadeyle haktan yararlanılmayı imkânsız kılacak veya aşırı derecede zorlaştıracak kadar kısa olmaması gerekir. Dava açma süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken dava ile elde edilecek hakkın niteliği, davanın konusu ve kişinin dava hakkının doğduğunu öğrenme imkânına sahip olup olmadığı gibi hususlar gözönünde bulundurulmalıdır. Öngörülen sürenin dava açmak için gerekli araştırma ve hazırlıkların yapılmasına, gerekiyorsa hukuki ve teknik yardım alınmasına yetecek ve hakkın önemiyle orantılı bir uzunlukta olmaması durumunda ölçüsüz olduğu söylenebilir (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 65).

12. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım, B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

13. Öte yandan mahkemeler, dava açma süresi öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı ve yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen dava açma süresini bertaraf etmesi hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda hukuki güvenlik ve istikrar ilkesi ile mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas denge gözetilmelidir (Yaşar Çoban, § 67).

14. Somut başvuru yukarıda belirtilen ilkeler çerçevesinde başvurucunun idari süreçlerin

yaşandığı dönemin şartları ile beraber değerlendirilmelidir.

15. Türkiye, 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır.

16. MGK, darbe teşebbüsünün savuşturulmasından hemen sonra 20/7/2016 tarihinde yaptığı toplantıda "demokrasinin, hukuk devleti ilkesinin, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla" Hükûmete olağanüstü hâl ilan edilmesi tavsiyesinde bulunmayı kararlaştırmıştır.

17. Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermiştir. Anılan karar 21/7/2016 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

18. Başvurucunun bireysel talebi darbeye teşebbüs dönemi sonrası ilan edilen OHAL dönemi ve devletçe alınan tedbirlerin çokça yaşandığı döneme denk gelmektedir. Bu nedenle mahkemelerin dönemin şartları da göz önüne alacak şekilde yorum yapmaları gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve diğerleri kararında olağanüstü hal döneminin ve alınan tedbirleri ve buna ilişkin yorumları ayrıntılı olarak özetlemiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devletince darbe teşebbüsü sonrası teşebbüs önlendikten sonra OHAL ilan ederek darbe teşebbüsünün arkasındaki yapı ve oluşumları tespit etmeye çalışmıştır. Tespitlerle beraber adli ve idari süreçleri sürdürmüştür. Bu süreçler yürütülürken birden fazla hukuki yol kullanılmıştır. Bir yönüyle KHK'lar kamu görevinden çıkarmalar yaşanırken bir yönüyle de hatalı görevden çıkarmalar KHK'lar ile göreve iadeler yapılmıştır. Devlet içerisindeki ayıklanma sürecinin aşamasına göre zamanla OHAL işlemleri inceleme komisyonu kurularak idari işlemlerin tamamı yargı denetimine açık hale gelmiştir. OHAL döneminde tedbirlerin bir kısmı yargı yolu açık olacak şekilde uygulanmıştır. Bir kısmı da yargı yolu kapalı olacak şekilde uygulanmıştır. Olağan dönem hukuk uygulamaları ile olağanüstü hukuk uygulaması belli bir dönem karma bir şekilde uygulanmıştır. Başvurucunun yaşadığı hukuki süreçlerde bu döneme denk gelmektedir. Kamu makamlarının başvurucunun idari süreçlere ilişkin süre yönünden yorumunu katı bir şekilde yapmamaları gerekmektedir. Katı ve şekilci bir yorum kişilerin hak arama özgürlüğüne sınırlamalar getirmektedir. Yasa koyucu OHAL dönemine ilişkin işlemlerin tamamını yargı denetimine açarak iradesini ortaya koymuştur. Yasa koyucunun temel beklentisi de idari işlemlerin tamamının yargı denetiminin açık hale gelmesidir. Başvurucunun işlemleri bu döneme denk gelmiştir.

Başvurucu aynı dönemde müdürlük görevi yapmaktayken uzman olarak atanmış olup 672 sayılı KHK ile kamu görevinden idari yargı yolu kapalı olacak şekilde çıkarılmış, daha sonra KHK ile görevi iade edilmiştir. Bu şekilde idari işlemlere maruz kalan başvurucu yönünden mahkemelerin süreyle ilgili işlemleri dar ve katı bir şekilde yorumlamaları mahkemeye erişim hakkını engelleyecektir. Bu sonuç başvurucunun mahkemeye erişim hakkını ihlal edildiği kanaatine vardığımdan sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

ADEM UZAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/577 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/577

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ADEM UZAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/577)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucular : Adem UZANve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (D) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular, davanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile Anayasa'da yer alan diğer bazı haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Ekli tabloda yer alan başvuruların 2020/577 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Adli yardım talebinde bulunan ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Başvurucular, yargılamaların makul süre içinde tamamlanmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa

Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

4. Başvuruculardan bir kısmı, makul sürede yargılanma hakkının yanı sıra Anayasa'da güvence altına alınan diğer hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruculaın iddiaları Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru inceleme yetkisine girdiği ölçüde ve sunulan belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'da düzenlenen diğer kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının -süreye ve başvuru yollarının tüketilmesine ilişkin ölçütler de dahil olmak üzere- kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaın adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianınbaşvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Adli yardım talebinde bulunup 6100 sayılı Kanun’un 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca adli yardım talebi kabul edilen başvuruculaın yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMALARINA,

D. Diğer başvurucular tarafından yapılan yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ ULVİ TURHAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/694 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/694

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ ULVİ TURHAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/694)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucular : Ali Ulvi TURHAN ve diğerleri

[bkz. ekli listenin (C)sütunu]

Vekilleri : bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu tarafından hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğü şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

3. Anayasa Mahkemesi, başvuruculların 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'la kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurmaları gerektiğinden birleştirilen başvuruların tamamını kabul edilemez bulmuştur.

4. Bunun üzerine başvurucular, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettikleri tazminatlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle muhtelif tarihlerde Tazminat Komisyonuna

başvurmuştur. Tazminat Komisyonu değişik tarihlerde verdiği kararlarda başvuruculara makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Tazminat Komisyonu başvuruculara 45,00-TL ile 17.000-TL arasında değişen farklı miktarlarda tazminat ödenmesine karar vermiştir.

5. Başvurucular, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucular itiraz dilekçesinde, komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu iddia etmiştir.

6. Bölge İdare Mahkemesi başvuruculara itirazının reddine hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinde ödenmesine karar verilen tazminat miktarının, davanın konusu, uyuşmazlığın niteliği ve şikâyete konu edilen yargılamanın süresi gözönünde bulundurulmak suretiyle, makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlendiği ve bu nedenle hakkaniyete ve Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uygun olduğunu belirtmiştir.

7.Başvurucular, nihai hükümleri öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle Bölüm tarafından 2020/694 numaralı bireysel başvuru dosyasıyla birleştirilmiş ve inceleme bu dosya üzerinden yürütülmüştür.

9. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II.DEĞERLENDİRME

11. Ekli listenin (D) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen başvuruculara başvuru giderlerini karşılayabilecek ölçüde mal varlığının bulunmadığı ve taleplerinin dayanaktan yoksun olmadığı anlaşılmış olup adli yardım taleplerinin kabulüne ve yargılama giderini ödemekten muaf tutulmalarına karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucular, Anayasa Mahkemesinde bireysel başvuru aşamasında geçen sürenin de makul süre hesaplamasına dâhil edilmesi gerektiğini ve tazminat komisyonunca lehe vekâlet ücretine hükmedilmediğini iddia etmiştir. Başvurucular, ayrıca komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Somut olayda temel mesele, başvuruculara taraf oldukları davaların makul sürede tamamlanmaması olduğundan başvuruya konu şikâyetlerin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

14. Makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvurularda inceleme söz konusu kanun yolu olan Tazminat Komisyonu kararları ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararlarına ilişkin olacaktır.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

17. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

18. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği tarih, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, §§ 50, 52). Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (Güher Ergun ve diğerleri, §§ 41, 45).

19. Somut olayda, anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile davaların niteliği ve uyuşmazlığın türü dikkate alındığında; Başvuruculların da taraf olduğu söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin yargılama sürelerinin makul olmadığı tartışmasızdır. Nitekim tazminat komisyonu da yargılama süresinin makul olmadığı tespitinde bulunmuştur. Başvuruya konu mesele, yargılama süresine göre belirlenen tazminat miktarının anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlara göre giderim sağlayıp sağlamadığı ile ilgilidir.

20. Buna göre Tazminat Komisyonu tarafından yargılama süresine ilişkin olarak belirlenen tazminat miktarlarının makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlenmediği, tazminat miktarının yetersiz olduğu, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (bkz. Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü, B. No: 2020/6129, 17/6/2020; Burhan Çiçek, B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

21. Somut uyuşmazlıkların niteliği, taraf sayısı, yargılamanın süresi gözönünde bulundurulduğunda makul sürede yargılanma hakkı ihlal edilen başvurucular için tazminat

komisyonunca öngörülen tazminat miktarının yeterli giderim sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolu olan Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatın yetersiz olması suretiyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

23. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı yönünden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

25.Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. İhlalin giderilmesi için kararın Tazminat Komisyonu kararlarının nihai denetimini yapan Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kararın gönderildiği Bölge İdare Mahkemesince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Adli yardım talebinde bulunan ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapmak üzere Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Ekli Tablonun H sütununda belirtilen dosyalar) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (D) sütununda ayrıntısı belirtilen başvuru harçlarının adli yardım talebinde bulunmayan başvuruculara ekli listede gösterildiği şekliyle ÖDENMESİNE; ekli listenin (F) sütununda belirtilen 30.000 TL vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSA KIVRAK

B. No: 2020/3669 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/3669

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSA KIVRAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/3669)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 28/7/2025 - 32969

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : İsa KIVRAK

Vekili : Av. Hacı Ali ÇELİK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işçilik alacaklarının ödenmesi talebiyle açılan davanın benzer nitelikteki başka bir davada verilen kararın aksi yönünde bir sonuca ulaşılarak kısmen reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, özel bir eğitim kurumunda 1/8/2007 tarihinden itibaren öğretmen olarak görev yapmakta iken 18/10/2016 tarihli ihtarname ile iş akdini feshettiğini bildirmiştir. Fesih bildiriminde ücretinin bir kısmının bankadan, bir kısmının elden ödendiğini, sigorta primlerinin eksik bildirildiğini ileri sürmüş; fesih işleminin 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu'nun 24. maddesinin (II) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca haklı nedene dayandığını belirtmiştir.

3. Başvurucu, eksik ödenen işçilik alacaklarının tahsili talebiyle İnegöl İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde alacak davası açmıştır. İşveren ise başvurucunun Millî Eğitim Bakanlığında öğretmen olarak işe başlayacağı için istifa ettiğini, bu kapsamda feshin haklı

nedene dayanmadığını, ayrıca tüm alacaklarının ödendiğini ileri sürmüştür.

4. Mahkeme, yargılama sürecinde farklı tarihlerde duruşmalar açarak tarafların iddia ve itirazları ile tanıkları dinlemiş; ilgili belgeleri dosyaya getirtmiş, alacak kalemlerine ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırmış, sonuçta 7/12/2018 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne hükmetmiş, gerekçeli kararda öncelikle fesih sebebinin haklı nedene dayanıp dayanmadığı hususunu irdelemiştir. Başvurucunun fesih sebebine ilişkin olarak ücret yönünden kayıt dışılığın sabit olduğunu tespit etmiştir. Öte yandan başvurucunun işten ayrılışının Sosyal Güvenlik Kurumuna istifa olarak bildirildiğini ifade eden Mahkeme, Millî Eğitim Bakanlığının dava dosyasına gönderdiği yazıya göre başvurucunun kamuya öğretmen olarak atanmak için 5/8/2016-8/8/2016 tarihleri arasında Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) üzerinden başvuru yaptığının, 27/9/2016 tarihinde mülakata girdiğinin, 4/10/2016-7/10/2016 tarihleri arasında atama tercihlerini yaptığının, 10/10/2016 tarihinde Iğdır Tuzluca 100. Yıl Anadolu Lisesine Türk dili ve edebiyatı öğretmeni olarak atamasının yapıldığının, 18/10/2016 tarihinde de mevcut işinden ayrılmak için ihtar çektiğinin tespit edildiğini belirtmiştir. Mevcut tespitler karşısında başvurucunun işveren nezdinde çalışmakta iken kamu kurumuna atanmak üzere hazırlık işlemleri yaptığını belirten Mahkeme, başvurucunun gerçek iradesinin başka kurumda çalışmak olduğu, bu sebeple kıdem tazminatına hak kazanmadığı sonucuna varmıştır. Bunun dışında fazla çalışma ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağında eksik ödeme yapıldığını tespit ederek 2.156,11 TL alacağa hükmetmiştir.

5. Başvurucu, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; alacak kalemlerinin eksik hesaplandığını, kıdem tazminatına ilişkin değerlendirmenin hatalı olduğunu, hem mevzuat hem de Yargıtay içtihadına göre alacak kalemlerinin eksik ödenmesinin haklı fesih nedeni olarak kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüş; aynı işyerinde olup kendisiyle aynı durumdaki başka bir işçi yönünden Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi tarafından aksi yönde karar verildiğini belirtmiştir.

6. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesi 3/12/2019 tarihli kararıyla istinaf talebini reddetmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 27/12/2019 tarihinde öğrendikten sonra 9/1/2020 tarihinde Bursa Bölge Adliye Mahkemesinin 3. Hukuk Dairesi ile 9. Hukuk Dairesi arasında uyuşmazlık olduğu iddiasıyla Bursa Bölge Adliye Mahkemesi Başkanlar Kuruluna başvurmuş; Başkanlar Kurulu dosyayı Yargıtay 9. Hukuk Dairesine göndermiştir.

8. Yargıtay incelemesi devam ederken başvurucu, nihai karara karşı 20/1/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 1/7/2020 tarihli kararı ile başvurucunun itirazlarının kabulüne karar vermiş ve uyuşmazlığın bu yönde giderilmesine hükmetmiştir. Yargıtay kararının gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Öte yandan fesih için haklı sebepleri bulunduğunu iddia eden bir işçinin, muhtemel fesih tarihinden sonraki işsizlik sürecini ve geçim koşullarını nazara alarak, fesihten önce başka bir işe başvurmuş olması ve bu başvurusunun kabul edilmesinden sonra, iş sözleşmesini feshetmesi, işverenden kaynaklanan haklı fesih olgusunu ortadan kaldırmayacağı gibi bu feshin kötüniyetli olduğu sonucunu da doğurmaz. Zira burada fesih iradesinin doğduğu anda değil de sonradan açıklanması, makul kabul edilebilir insanî kaygılardan kaynaklı olup, işvereni zarara uğratma kastı da bulunmadığından, hakkın kötüye kullanılması olarak

nitelendirilmesi yerinde olmayacaktır.

Hülasa; haklı fesih sonucunu doğuran nedenler işverenden sadır olup, davacı işçilerce bu hak fiilen yeni işe başlanılmasından evvel kullanıldığı gibi fesihten önce iş başvurusu yapılıp kabul edilmesinden sonra kullanılmasının da makul kabul edilebilir insani kaygılardan kaynaklı olduğunun anlaşılması karşısında, bu hakkın dürüstlük kuralına aykırı kullanıldığının kabul edilmesi hakkaniyet ve adalet ilkesi ile de bağdaşmayacağından, uyuşmazlığın Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi'nin kararı doğrultusunda giderilmesine karar verilmiştir."

10. Başvurucu, Yargıtay kararı üzerine 28/9/2020 tarihli dilekçe ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuş ancak bu talebi, ilgili mevzuata göre yargılamanın yenilenmesi şartları oluşmadığından reddedilerek istinaf ve temyiz incelemesinden geçmek suretiyle 10/6/2021 tarihinde kesinleşmiştir.

11. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; işveren tarafından ücret ödemesinin usulüne uygun yapılmamasının hem Yargıtay içtihadında hem de ilgili mevzuatta haklı fesih nedeni olarak kabul edildiğini, ücret ödemesinin eksik ve usulsüz yapıldığı hususunun yargı mercilerince de tespit edildiğini, buna rağmen fesih nedeninin farklı gerekçelere bağlanmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, nitekim aynı işyerinde çalışan başka bir öğretmen hakkında aynı sebeple ve aynı şartlar altında gerçekleşen feshin Bursa Bölge İdare Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi tarafından 9/3/2019 tarihli kararla haklı kabul edildiğini, mahkemeler arasındaki içtihat farklılığının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü, işe iade davasında yargı merciince uyuşmazlığın esasına ilişkin bir değerlendirme yapılmak suretiyle nihai bir çözüme kavuşturulmamasıdır. Bu sebeple iddialar mahiyeti itibarıyla gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

16. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

17. Başvuru konusu olayda yargılamayı yürüten mahkemelerce tanıkların dinlendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı, bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmüştür. Öte yandan başvurucunun mevcut kararın Yargıtayın yerleşik içtihadına aykırı olduğunu ileri sürdüğü, nitekim kendisiyle aynı işyerinde çalışan veaynı durumda bulunan bir diğer çalışan yönünden aksi yönde karar verildiğini belirterek bu kararı da yargılama sürecinde ibraz ettiği ancak ne ilk derece mahkemesince ne de Bölge Adliye Mahkemesince bu farklılığa ilişkin bir değerlendirme yapıldığı anlaşılmıştır.

18. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesinin başvurucunun lehine sonuç doğurma ihtimali olan iddiaları dikkate almaksızın karar verdiği anlaşılmaktadır. Nitekim başvurucunun iddialarının bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi amacıyla Başkanlar Kuruluna taşınması neticesinde Yargıtay tarafından da başvuruya konu yargılamada yapılan değerlendirmenin hakkaniyet ve adalet ilkeleri ile bağdaşmadığı sonucuna ulaşılmış, uyuşmazlığın bu yönüyle giderilmesi gerektiğine hükmedilmiştir (bkz. § 9). Bu itibarla başvurucunun ileri sürmüş olduğu esasa etkili iddia ve itirazlarının yargılama makamları tarafından karşılanmadığı görülmektedir.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Selahaddin MENTEŞ bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespitini, yargılamanın yenilenmesini ve 20.000 TL manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

21. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması yeterli giderim sağlayacağından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak

yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılması amacıyla İnegöl İş Mahkemesine (E.2016/301, K.2018/460) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2020/3669 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE, karar verilmiştir. Aşağıda belirteceğim gerekçelerle ihlal sonucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle farklı gerekçe ile ihlal sonucuna katılmaktayım.

2. Olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

3. Başvurucu; işveren tarafından ücret ödemesinin usulüne uygun yapılmamasının hem Yargıtay içtihadında hem de ilgili mevzuatta haklı fesih nedeni olarak kabul edildiğini, ücret ödemesinin eksik ve usulsüz yapıldığı hususunun yargı mercilerince de tespit edildiğini, buna rağmen fesih nedeninin farklı gerekçelere bağlanmasının hakkaniyete aykırı olduğunu, nitekim aynı işyerinde çalışan başka bir öğretmen hakkında aynı sebeple ve aynı şartlar altında gerçekleşen feshin Bursa Bölge İdare Mahkemesi 9. Hukuk Dairesi tarafından 9/3/2019 tarihli kararla haklı kabul edildiğini, Mahkemeler arasındaki içtihat farklılığının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

4. Başvuru, adil yargılanma hakkının güvencelerinden olan hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmelidir.

5. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil

yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

6. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

7. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai durumlarda aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu hususun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin yargılama mercilerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi yargılama makamlarının delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

8. Aşağıdaki hâllerde aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bir durumun bizatihi kendisinin usule dair bir güvenceye dönüştüğü kabul edilebilir:

i. Somut olayda uygulanan veya uygulanması gereken hukuk kurallarının kabul edilebilir herhangi bir yorumuna dayanılmaması

ii. Delil ile bu delilin ispat aracı olarak kullanıldığı vakıa arasında kurulan bağın kabul edilebilir bir muhakemeye dayanmaması veya mantık dışı bir çıkarıma dayanması

iii. Açıkça yanlış olan olguların hükme esas alınması

iv. Somut olayın açıkça belirli olan koşullarının gözetilmemesi

v. Belirli bir hususu ispat ettiğinde kuşku bulunmayan bir delilin açıkça keyfî olarak dikkate alınmaması

vi. Maddi olayın tespitinde aksi ispat edilemeyecek ve savunma yapmayı anlamsız kılacak varsayımlara dayanılması

9. Yargılamanın sonucuyla ilgili hususları usule ilişkin bir güvenceye dönüştüren durumlar yukarıda belirtilenlerle sınırlı değildir. Bunlara benzer hâllerde de Anayasa Mahkemesince bireysel başvuru kapsamında denetim yapılabilir. Bununla birlikte belirtilen eksikliklerin adil yargılanma hakkının ihlaline yol açabilmesi için bunların ayrıca yargılamanın hakkaniyetini zedelediğinin tespit edilmiş olması gerekir (Ayşe Fahriye Tosun [GK], B. No: 2021/17663, 23/2/2023, § 44; aynı yöndeki karar için ilave olarak bkz. İsmet Murtezaoğlu, B. No: 2018/17312, 18/10/2022, § 40; Cihangir Akyol [GK], B. No: 2021/33759, 23/2/2023, §

49).

10. Başvuru konusu olayda yargı mercilerince tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, tanıkların dinlendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı, bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmüştür. Öte yandan başvurucunun mevcut kararın Yargıtay'In yerleşik içtihadına aykırı olduğunu ileri sürdüğü, nitekim kendisiyle aynı iş yerinde çalışan ve birebir aynı durumda bulunan bir diğer çalışan yönünden aksi yönde karar verildiğini belirterek bu kararı da yargılama sürecinde ibraz ettiği ancak ne ilk derece mahkemesince ne de Bölge Adliye Mahkemesince bu farklılığa ilişkin bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

11. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, başvurucunun lehine sonuç doğurma ihtimali olan iddiaları dikkate almaksızın karar vermiştir. Nitekim başvurucunun anılan iddiaları bölge adliye mahkemeleri arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi amacıyla Başkanlar Kuruluna taşıması neticesinde Yargıtay da başvuruya konu yargılamada yapılan değerlendirmenin hakkaniyet ve adalet ilkeleri ile bağdaşmadığı sonucuna ulaşmış, uyuşmazlığın bu yönüyle giderilmesi gerektiğine hükmetmiştir (bkz. § 9). Bu kapsamda başvurucunun iddia ve itirazları dikkate alınmaksızın ilk derece mahkemesi ve istinaf merciince yapılan değerlendirmenin adil yargılanma hakkının usule ilişkin güvencelerini anlamsız hâle getirdiğini ifade etmek mümkün görünmektedir.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmalıdır.

Üye Selahaddin MENTEŞ

A. NESLİHAN KUYUCU

B. No: 2020/7159 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/7159

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A. NESLİHAN KUYUCU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/7159)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : A. Neslihan KUYUCU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; yönetim kurulu üyesinin kamu alacağından sorumlu tutulması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun 28/4/2008 tarihinde Ö. Yemek Üretim Servis Turizm Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.nin (Şirket) yönetim kurulu üyeliğinden ayrıldığına ilişkin karar 9/5/2008 tarihinde tescil edilerek 14/5/2008 tarihli Ticaret Sicili Gazetesi'nde yayımlanmıştır. Başvurucu 2/6/2008 tarihinde ise Şirketteki tüm hisselerini devretmiştir.

3. Bozüyük Vergi Dairesi 11/10/2012 tarihinde iflas halinde Şirketten tahsil edilemeyen 2004 ile 2008 yıllarına ait çeşitli vergi borçlarından doğan kamu alacağının kanuni temsilci sıfatıyla başvurucudan tahsili amacıyla düzenlendiği otuz dört adet ödeme emrini başvurucuya tebliğ etmiştir.

4. Başvurucu 16/11/2012 tarihinde ödeme emirlerinin iptali için dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, kamu alacağının öncelikle Şirketten tahsil edilmesi gerektiğini ve ödeme emirlerinin düzenlenmesi öncesinde herhangi bir bildirimde bulunulmadığından

yasal haklarını kullanamadığını belirtmiş; ayrıca Şirkete ait olan ödeme emirlerine konu borçtan dolayı sorumluluğu olmadığını, yönetim kurulu üyeliği ile ortaklıktan ayrıldığından kanuni temsilci olmadığı dönemde ortaya çıkan borçla ilgisi bulunmadığını ve bazı borçların zamanaşımına uğramış olabileceğini ileri sürmüştür.

5. Eskişehir 1. Vergi Mahkemesi 4/4/2013 tarihinde davanın kabulü ile ödeme emirlerinin iptaline karar vermiştir. Kararda; iflas halinde olan ve iflasın henüz kapanmadığı Şirketin kamu alacağının tahsiline imkân veren mal varlığı bulunduğundan Şirketten tahsil edilemeyen alacakların tahsili amacıyla kanuni temsilci sıfatıyla başvurucu adına ödeme emirleri düzenlenmesinde kanuna uygunluk olmadığını açıklamıştır.

6. Davalı idare karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Dördüncü Dairesi 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun'un 35. maddesi uyarınca bir şirket borcundan dolayı kanuni temsilcinin takip edilebilmesi için borcun tüzel kişinin varlığından alınamadığının ortaya konması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda Daire, Şirketin mal varlığının kamu alacağını karşılayacak nitelikte olmadığına dikkat çekerek yeni bir karar verilmek üzere hükmü bozmuştur.

7. Başvurucu, vergi borcundan sorumluluğu bulunmadığı kapsamındaki iddia ve itirazları mahkemelerce incelenmeksizin tek bir olguya dayanılarak karar verildiğini belirtip kararın düzeltilmesini talep etmiştir. Danıştay Dördüncü Dairesi karar düzeltme nedeni bulunmadığını açıklayarak talebi reddetmiştir.

8. Eskişehir 1. Vergi Mahkemesi 6/9/2018 tarihinde davanın yetkili olan Sakarya Vergi Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

9. Sakarya Vergi Mahkemesi 2/10/2018 tarihinde mal varlığı itibarıyla Şirketten tahsil imkânı bulunmayan kamu alacağının tahsili için düzenlenen ödeme emirlerinde hukuka aykırılık olmadığını belirterek davayı reddetmiştir.

10. Başvurucu, vergi borcundan sorumluluğu bulunmadığına yönelik iddialarının değerlendirilmediğini belirterek kararı temyiz etmiştir. Danıştay Üçüncü Dairesi, bozma kararındaki esaslar doğrultusunda karar verildiği gerekçesiyle hükmü onamıştır. Aynı Daire 27/12/2019 tarihinde başvurucunun benzer iddialara dayalı karar düzeltme talebini de reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 23/1/2020 tarihinde öğrendikten sonra 17/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucu; kanuni temsilci olmadığı döneme ait vergi borçlarından sorumlu tutulamayacağı, kanuni temsilci yetkisinin ötesinde sorumluluk yüklendiği, vergi borçlarının ortaya çıkmasında kusuru bulunmadığı ve ödeme emirlerine karşı itiraz imkânı sağlanmadığı bağlamında kamu alacağından sorumlu olmadığına ilişkin yargılama sürecinde ileri sürdüğü iddia ve itirazlarının mahkemelerce incelenmemesinden yakınmıştır. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

14. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka neden bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Somut olayda kamu alacağının başvurucudan tahsil edilmesi amacıyla ödeme emirleri düzenlenmiştir. Başvurucunun mal varlığında azalmaya yol açacak ödeme emirlerine konu paranın mülk teşkil ettiği açıktır. Şirketten tahsil edilemeyen vergi borçları için kanuni temsilci sıfatıyla başvurucu adına ödeme emri düzenlenmesi mülkiyet hakkına müdahale teşkil etmektedir. Söz konusu müdahale kamu alacağının tahsilinin sağlanması amacına yönelik olduğundan müdahalenin mülkiyetin kullanılmasının kontrolü veya düzenlenmesine ilişkin üçüncü kural kapsamında incelenmesi gerekir.

17. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun düşebilmesi için müdahalenin kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62). Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahale 6183 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle öngörülmüştür. Kamu alacağının tahsil edilmesi amacıyla Şirketin kanuni temsilcisi olan başvurucunun sorumluluğuna gidilmesinde kamu yararına dayalı meşru bir amaç vardır (Erol Kesgin [GK], B. No: 2015/11192, 30/5/2019, § 50).

18. Son olarak kamu makamları, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ve bu amacın gerçekleştirilmesi için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi olup olmadığını değerlendirmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşur. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahaleyle ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016, § 18; Mehmet Akdoğan ve diğerleri, B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmez. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsar. Bu değerlendirme uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk, B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

20. Mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konuyla ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazların yargılama makamlarınca özenli şekilde değerlendirilerek karşılanması gerekir (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/12563, 24/5/2018, §

52).

21. Somut olayda vergi borcunun ödenmesi amacıyla başvurucu adına ödeme emirleri düzenlenmesinin takip edilen meşru amacı gerçekleştirmeye elverişli olduğu açıktır.Verginin tahsil edilmesi amacıyla kullanılacak yöntemlerin belirlenmesinde kamu makamlarının sahip olduğu geniş takdir yetkisi de dikkate alındığında Şirketten tahsil imkânı kalmayan vergi borcunun kanuni temsilcisi sıfatıyla başvurucudan talep edilmesinin gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

22. Başvuruya konu olayda nihai olarak orantılılık incelemesi yapılmalıdır. Başvurucunun ödeme emirlerine konu vergi borcundan sorumlu tutulamayacağını belirterek açtığı iptal davasında ilgili mahkeme, Şirkete ait mal varlığının kamu alacağının tahsili için yeterli olduğu gerekçesiyle davayı kabul etmiştir. Buna karşılık Danıştay Dördüncü Dairesi, Şirkete ait değerlerin ödeme emirlerine konu alacağı karşılayacak nitelikte olmadığını kaydetmiştir. Yargılama süreci sonunda başvurucunun açtığı dava Danıştay Dördüncü Dairesinin bozma kararı doğrultusunda reddedilmiştir. Başvurucu, kamu alacağının öncelikle Şirketten tahsil edilmesi gerektiğine yönelik iddiası dışında ödeme emirlerine konu borçtan sorumlu olmadığı bağlamında yargılama sürecinde ileri sürdüğü diğer iddia ve itirazları yönünden bir inceleme yapılmamasından şikâyetçidir.

23. Anayasa Mahkemesi Erol Kesgin kararında, yönetim kurulu üyesi sıfatıyla şirketin kanuni temsilcisi bulunduğu dönemde şirkete ait sosyal sigorta prim borçları ile gecikme zamlarının ödenmemiş olması nedeniyle doğan kamu alacağından sorumlu tutulmasının başvurucuya aşırı ve orantısız bir külfet yüklemediği sonucuna ulaşmıştır (Erol Kesgin, §§ 51-66). Bu bağlamda somut olayda da Şirkete ait mal varlığı bulunsa dahi yönetim kurulu üyesi olması nedeniyle başvurucunun Şirkete ait vergi borçlarından sorumlu tutulması tek başına adil dengeyi bozmamaktadır. Bununla birlikte başvurucunun diğer iddiaları yönünden mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin sağlanıp sağlanmadığı değerlendirilmelidir.

24. Başvurucu, ödeme emirlerinin iptali için başlattığı yargılama sürecinde borcun öncelikle Şirketten tahsil edilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Başvurucu bunun yanında ayrıca kanuni temsilci olmadığı döneme dair vergi borcu çıkarıldığını, idarenin daha öncesinde bildirimde bulunmadığından ödeme emirlerine itiraz edemediğini ve kamu alacağını doğuran eylemde herhangi bir sorumluluğu olmadığını ileri sürmüştür.

25. Kanuni temsilciye tanınan yetki ve yüklenen ödevler gözetildiğinde ödenmeyen kamu borçlarından müteselsilen sorumlu tutulması kural olarak kanuni temsilciye aşırı ve olağanın dışında bir külfet yüklemeyecektir. Bununla birlikte kanuni temsilciye bu sıfatın tanıdığı kudret ve imkânların ötesinde bir sorumluluk yüklenmemelidir. Kanuni temsilcinin kanunda tanınan yetkiler çerçevesinde müdahale etme ve engelleme imkânına sahip olmadığı ve özellikle şirketin faaliyetleri üzerinde hâkimiyet kurmasına olanak bulunmadığı bir dönemde gerçekleşen birtakım fiil ve işlemlerden doğan kamu alacaklarının ödenmesinden sorumlu tutulması, -somut olayın koşulları çerçevesinde- kanuni temsilciye orantısız bir külfet yüklenmesi sonucunu doğurabilir (Ahmet Uğur Balkaner [GK], B. No: 2014/15237, 25/7/2017, §§ 58-59).

26. Başvurucunun yargılama sürecinde ileri sürdüğü iddia ve itirazlar ile Anayasa Mahkemesinin Ahmet Uğur Balkaner kararında açıkladığı ilkeler gözetildiğinde başvurucunun kanuni temsilci olmadığı dönemden sorumlu tutulduğuna, vergi borçlarının ortaya çıkmasında sorumluluğu bulunmadığına ve ödeme emirlerine itiraz edemediğine

ilişkin iddia ve itirazlarının davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddialar olduğu görülmektedir. Buna karşılık mahkemelerin kararları incelendiğinde, gerekçenin Şirketin mevcut mal varlığının vergi borçlarını karşılayabilecek nitelikte olup olmadığının değerlendirmesiyle sınırlı kaldığı, başvurucunun davanın sonucuna etkili, esasa ilişkin temel iddialarını karşılayacak bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır.

27. Sonuç olarak mahkeme kararlarının mülkiyet hakkının korunması bağlamında davanın sonucuna etkili olabilecek mahiyetteki iddia ve itirazlara cevap verecek nitelikte ilgili ve yeterli bir gerekçe içermediği tespit edilmiştir. Bu sebeple mülkiyet hakkının korunmasında usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirilmediği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla müdahalenin taşıdığı meşru amacın dayandığı kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil denge başvurucu aleyhine bozulmuş olup müdahale ölçülü değildir.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

30. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında anılan şikâyetle ilgili olarak uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

31. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik kriterleri yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

32. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile tazminat talebinde bulunmuştur.

33. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar vardır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60;

Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

34. Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Sakarya Vergi Mahkemesine (E.2018/431, K.2018/494) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

VEYSİ ŞEN VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2020/8468 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/8468

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

VEYSİ ŞEN VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/8468)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Veysi ŞEN

2. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Vekilleri : Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; öğretmen olan başvurucunun üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir gün göreve gitmemesi nedeniyle hakkında açılan idari soruşturma sonucu görev yerinin değiştirilmesinin örgütlenme özgürlüğünün, farklı mahkemeler arasında aynı konuya ilişkin içtihat farklılığı bulunmasının adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Şanlıurfa'nın Haliliye ilçesinde bir ilkokulda öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) üyesidir.

3. Somut olay 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde maruz kalınan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde ilan edilen sokağa çıkma yasakları (arka plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11) ile yine aynı yılın

ekim ayında meydana gelen Ankara Tren Garı saldırısı (arka plan bilgisi için bkz. Tayyip Akbudak, B. No: 2018/5558, 11/9/2019, §§ 8-13) etrafında şekillenmiştir.

4. Eğitim-Sen, bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonunun (KESK) aldığı kararlar doğrultusunda (bkz. Dilek Kaya, §14; Tayyip Akbudak, §16) bahse konu olayları protesto etmek amacıyla üyelerinin belirli tarihlerde göreve gitmeyerek yapılacak basın açıklamalarına katılmaları yönünde kararlar almıştır. Eğitim-Sen Merkez Yürütme Kurulunun KESK'in kararı doğrultusunda aldığı 25/12/2015 tarihli 12 sayılı kararı şu şekildedir:

"29 Aralık 2015 tarihinde Konfederasyonumuz KESK'in diğer emek ve meslek örgütleri ile birlikte almış olduğu 92 sayılı kararı gereğince Savaşa Hayır Barışı Savunacağız şiarıyla gerçekleştireceği üretimden gelen gücümüzü kullanarak 1 günlük hizmet üretmeme kararının iş kolumuzda hayata geçirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir." (Dilek Kaya, §§ 14, 15).

5. Başvurucu, KESK ve Eğitim-Sen'in yukarıda yer verilen kararları doğrultusunda 29/12/2015 tarihinde görevine gitmemiştir. Bunun üzerine başvurucu hakkında yapılan idari soruşturma sonucunda hazırlanan raporda başvurucuya disiplin yönünden 1/30 aylıktan kesme disiplin cezası verilmesi, idari yönden ise eğitim ve öğretim bütünlüğünü bozmayacak şekilde ders yılı sonunda görev yerinin değiştirilmesi teklif edilmiştir. Anılan teklif doğrultusunda tesis edilen 25/8/2017 tarihli işlem ile Erzurum İl Millî Eğitim Müdürlüğü emrine atanan başvurucu, bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

6. Şanlıurfa 1. İdare Mahkemesi 21/2/2019 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun sendikanın aldığı karar doğrultusunda göreve gelmemesi şeklindeki eyleminin başta Diyarbakır'ın Sur ilçesi olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde güvenlik güçleri tarafından bölücü terör örgütü mensuplarına yönelik olarak yapılan operasyonları ve sokağa çıkma yasaklarını protesto etmek amacıyla gerçekleştirildiğini, kamu görevlilerinin ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin iyileştirilmesi amacını taşımadığını, anılan eyleme katılımın belirli bölgelerde yoğunlaşması ve yakın aralıklarla işe gelmeme ya da hizmet üretmeme eylemlerinin artması nedeniyle bu bölgelerdeki eğitim ve öğretimin aksadığını, vatandaşların eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakıldığını belirtmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi, Bölge İdare Mahkemesince reddedilerek karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 1/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 21/2/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

1- Örgütlenme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; üyesi olduğu sendikanın aldığı karar doğrultusunda göreve gitmemesinden dolayı görev yerinin değiştirilmesinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, dernek ve sendika kurma ile ifade özgürlüğü ve ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Başvurucu, ayrıca aynı konuya ilişkin olarak farklı mahkemelerin farklı kararlar verdiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesi kararlarında, sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Başvurucu karşı beyanında eylem kararının başvurucu sendikanın tüzüğüne uygun olduğunu, dolayısıyla başvurucu sendikayı ilgilendirmediğinden söz edilemeyeceğini, eylem kararının başvurucunun doğrudan özlük ve mali haklarıyla ilgili olmasa da çatışma yaşanan ilçelerdeki eğitim öğretim hakkıyla ilgili olduğunu ileri sürmüştür.

11. Başvurucu; eşinin öğretmen olarak görev yaptığını, çocuklarının kreşe gittiğini, Şanlıurfa'dan 2017 yılının Ağustos ayında Erzurum'a atanması üzerine ailesine yakın olabilmek için talebi kapsamında Kızıltepe ilçesine atandığını, iki kere görev yerinin değiştirilmesinin onur kırıcı ve aşağılayıcı olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu, başka bir ile atanmasının ailesi ve kendi hayatı üzerinde ne şekilde etkiler meydana getirdiğine ilişkin hiçbir açıklamada bulunmamıştır. Bu sebeple özel hayat ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında bir değerlendirme yapılmayacaktır.

12. Anayasa Mahkemesi, Dilek Kaya kararında başvuru konusu eylem ile aynı sendika çağrısına dayanan göreve gitmeme eylemi nedeniyle yapılan bir müdahalenin sendika hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceğini değerlendirmiştir. Anılan kararda sendikanın eylem çağrısının çalışma hayatına ilişkin olmadığı ve çekirdek faaliyet alanında kalmadığı belirtilerek başvurunun sendika hakkından incelenemeyeceğine karar vermiştir. Dolayısıyla şu hâlde mevcut başvuru yönünden de söz konusu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla mevcut başvurunun bu kapsamdaki iddialarının örgütlenme özgürlüğü yönünden incelenmesine karar verilmiştir (Dilek Kaya, §§ 38-42).

13. Anayasa Mahkemesi, somut başvuru ile benzer nitelikteki Mustafa Akıcıoğlu (B. No: 2018/2513, 11/5/2022) kararında, başvuru konusu eylem ile aynı sendika çağrısına dayanan göreve gitmeme eylemi nedeniyle görev yerinin değiştirilmesini örgütlenme özgürlüğü yönünden incelemiştir. Kararda, kamu görevlisi başvurucunun göreve gelmeme eylemiyle kamu hizmetinin etkin işleyişi için gerekli olan öngörülebilirlik ihtiyacı ile çalışma ortamındaki güven ilişkisine zarar verdiği, başvuru formunda sunulan bilgi ve iddialardan başvuru konusu naklen atama işleminin hizmet gerekleri dışında cezai ve caydırıcı amaçlarla gerçekleştirildiği veya kamu görevlisinin hayatı üzerinde katlanması gerekenden daha ciddi etkiler yarattığı şeklinde bir değerlendirme yapılmasının mümkün olmadığı belirtilerek başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Mustafa Akıcıoğlu §§ 42-49). Somut başvuruda, söz konusu kararda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu, farklı mahkemeler arasında aynı konuya ilişkin içtihat farklılığı bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini de ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi sendika kararından kaynaklanan bir müdahaleyi incelediğiDilek Kaya kararında, somut olayda kısa sürede belli sayıda farklı karar verildiğini ve derece mahkemeleri arasında hukuk kurallarının yorumlanmasından kaynaklanan içtihat farklılığının ancak derinleşmiş ve

sürekli bir nitelik kazanmış olması hâlinde adil yargılanma hakkının ihlaline yol açılabileceğini belirterek başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşmıştır (Dilek Kaya §§ 65-70). Dolayısıyla anılan kararla benzer şartlara sahip mevcut başvuruda da söz konusu kararda yapılan değerlendirmeler ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle gerçek kişi başvurucunun örgütlenme özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

16. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucuların görev yerinin değiştirilmesi işlemlerine ilişkindir. Somut olayda başvurucu sendikaya herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte başvurucu, sendika tüzel kişiliğinin haklarını doğrudan etkileyen somut bir olgu ileri sürmemiştir. Dolayısıyla tüzel kişi, başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Buna göre başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden örgütlenme özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DİLEK EMRE VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/9694 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/9694

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DİLEK EMRE VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/9694)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucular : 1. Dilek EMRE

2. Ömer KARATEMİZ

3. Sadettin BUDAK

4. Serkan TULAY

Vekil : Av. Muhammet BULUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, istinaf kanun yolu açık olduğu hâlde kararın kesin olarak verilmesinden dolayı kanun yoluna başvuru imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular, 2019 yılı Ocak ayından sonra çeşitli tarihlerde yönetim kurulu kararı ile kayyım marifetiyle yönetilen ve kamu yararına çalışan dernek statüsünde olan İstanbul Esnaf Hastanesi Koruma ve Yardım Derneğine (Dernek) üye olmuştur.

3. Dernek Denetim Kurulu tarafından yapılan inceleme neticesinde 1/1/2019 tarihinden sonra üye kabul ve kayıt işlemlerinde birtakım usulsüzlüklerin yapıldığı yönünde rapor düzenlenmiş ve olağanüstü genel kurul toplantısı için çağrı yapılmış ise de bu talep yönetim

kurulu tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine dernek üyelerinden K.K. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 75. maddesi uyarınca üç üyeyi genel kurulu toplantıya çağırmakla görevlendirmesi için İstanbul 17. Sulh Hukuk Mahkemesine (Mahkeme) başvurmuştur. 17/10/2019 tarihli dava dilekçesinde Dernek Yönetim Kurulu tarafından yapılan usulsüz üye kayıt işlemlerinin kabul veya reddinin oylanması gündeminden ibaret olmak üzere ve üyeliği oylanacak yeni kaydedilen üyelerin katılımı olmaksızın gerçekleşecek olağanüstü genel kurul çağrısı yapmak üzere üç üyenin ivedilikle görevlendirilmesi talep edilmiştir.

4. Mahkeme 17/12/2019 tarihli karar ile dava dilekçesinde yer alan talepleri kabul etmiş ve genel kurulun olağanüstü toplantıya çağrılması için üç üye görevlendirmiştir. 4721 sayılı Kanun'un 82. maddesine atıf yapan Mahkeme hiçbir dernek üyesinin dernek ile kendisi, eşi, üst soyu ve alt soyu arasındaki bir hukuki işlem veya uyuşmazlık konusunda alınması gereken kararlarda oy kullanamayacağını belirterek talep doğrultusunda söz konusu toplantının usulsüz kaydedilen üyelerin katılımı olmaksızın yapılmasına hükmetmiştir.

5. Başvurucular, gerekçeli karara karşı istinaf talebinde bulunmuşlardır. İstinaf dilekçesinde mevcut kararın kendilerini doğrudan etkilediğini ifade eden başvurucular, Mahkemenin mevcut hüküm ile kanunen kendisine tanınan yetki sınırlarını aştığını ve bir noktada üye kayıtlarının usulsüz olduğu kanaatini uyandıran bir sonuca ulaştığını, öte yandan bu sonuca ulaşırken hiçbir inceleme de yapmadığını, davacının taleplerini olduğu gibi kabul etmekle yetindiğini belirtmişlerdir. 4721 sayılı Kanun'un 82. maddesinin hatalı yorumlandığını ileri süren başvurucular, anılan madde gereği sadece kendileri ile ilgili konularda oy kullanamayacaklarını, toplantıda görüşülen diğer meselelerde oy kullanmalarına bir engel bulunmadığını, toplantıya katılmalarına da sınırlama getirilemeyeceğini ifade etmişler ve üyeliklerinin usulüne uygun yapıldığını iddia ederek davanın reddini talep etmişlerdir.

6. Mahkeme 6/2/2020 tarihli kararı ile başvurucuların istinaf talebini değerlendirmiş ve 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 65. maddesi uyarınca hüküm verilinceye kadar müdahale talebinde bulunmayan başvurucuların istinaf talebinin kesin olmak üzere reddine hükmetmiştir.

7. Başvurucular, nihai hükmü 7/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 5/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucular; normal şartlarda müdahil olmalarını gerektirmeyecek bir yargılamanın hükmün kurulma şekli, gerekçesi ve sonucu itibarıyla aleyhe olacak şekilde ve doğrudan kendilerini etkiler hâle geldiğini, öte yandan gerekçeli kararı haricen öğrendiklerini ve her ne kadar yargılamanın tarafı olmasalar da mevcut durum nedeniyle istinaf talebinde bulunduklarını belirtmiştir. Başvurucular; yokluklarında verilen ve kesinleştirilen kararın hakkaniyete aykırı olduğunu, zira aleyhe sonuç doğuran yargılamaya katılamadıklarını, karşı tarafın sunduğu delillerden haberdar edilmediklerini, bunlara etkili şekilde itiraz etme imkânı bulamadıklarını, iddia ve delillerini ileri süremediklerini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir. Ayrıca istinaf talebinin reddine dair kararın da kesin nitelikli olarak verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirten başvurucular, mevzuata aykırı bir şekilde hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

9. Başvuruculların şikâyetleri mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması ve bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

11. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında bireysel başvuruda bulunulmadan önce ihlal iddiasının dayanağı olan işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmüş olan idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Temel hak ihlallerini öncelikle derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılar (Necati Gündüz ve Recep Gündüz, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, §§ 19, 20; Güher Ergun ve diğerleri, B. No: 2012/13, 2/7/2013, § 26).

12. Başvurucular, 6/2/2020 tarihli istinaf başvurusu değerlendirme kararına ilişkin olarak istinaf talebinin ilk derece mahkemesince yapılan değerlendirme neticesinde kesin olarak reddedilmesi nedeniyle hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

13. Anayasa Mahkemesi Umut Öztürk [GK] (B. No: 2017/37079, 29/9/2021) kararında, istinaf yolu açık olduğu hâlde ilk derece mahkemesinin kararı kesin olarak tefhim ederek kanun yoluna başvuru imkânını ortadan kaldırması nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasını incelemiştir. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "İstinaf yoluna başvurulabilen kararlar" kenar başlıklı 341. maddesi uyarınca ilk derece mahkemelerinin kesin olarak verdikleri kararlara karşı istinaf dilekçesi sunulması ve bu dilekçenin reddi hâlinde ret kararına karşı kanunlarda öngörülen süre içinde kanun yoluna müracaat edilmesinin mümkün olduğunun altı çizilmelidir. Böylelikle kanun yolu mercii, bir alt derece mahkemesinin kararının kesinliğine dair tespitinin usul kanunlarına uygun olup olmadığını inceleyecek ve alt derece mahkemesinin değerlendirmesini isabetli görmediği takdirde ret kararını kaldırarak kanun yolu başvurusunun esasını inceleyebilecektir. Anayasa Mahkemesi de anılan kararda, ilk derece veya istinaf mahkemesince kesin olduğu belirtilerek verilen kararlara karşı kanun yolunun açık olduğu iddia edilerek yapılan şikâyetlerin öncelikli olarak kanun yolu nezdinde (istinaf/temyiz) dile getirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu çerçevede kesin olarak verilen kararlara karşı kanun yoluna başvuru hakkının engellendiği iddiasıyla doğrudan Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Başvurucunun kararın kesin olmadığı iddiasının öncelikle istinaf/temyiz merciinde tartışılması gerekmektedir. İlk derece/istinaf mahkemesinin kesin kararlarına karşı -kararın kesin olduğu belirtilsin veya belirtilmesin- kanun yoluna başvurulması kural olarak bireysel başvuru süresini etkilemez. Bununla birlikte karara karşı üst kanun yollarına başvurmada tartışmalı durumların söz konusu olduğu hâllerde yani başvurucunun üst kanun yoluna başvurmasının kabul edilebilir nedenlerinin bulunması durumunda başvuru süresi kanun yolu merciinin kararının öğrenilmesinden itibaren başlayacaktır (Umut Öztürk, §§ 25-36).

14. Sonuç olarak başvuruculların Mahkemece kesin olarak verildiği belirtilen karara karşı istinaf kanun yolunun açık olduğu iddiasıyla söz konusu kanun yoluna başvurma imkânı olmasına rağmen bu yola başvurmadan ihlal iddialarını doğrudan bireysel başvuruda dile

getirdiği, dolayısıyla hukuk sisteminde mevcut ve etkili yargı yolunu tüketmeksizin bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmıştır.

15. Öte yandan başvurucular 17/12/2019 tarihli tespit davasına yönelik karara ilişkin olarak da aleyhe neticelenen yargılamaya katılımlarının engellendiğini ve kararın ilgili mevzuata aykırı olmak üzere verildiğini, bu kapsamda kendilerini ilgilendiren sonuçlar doğuran karara karşı istinaf kanun yoluna başvurabileceklerini şikâyetleriyle ihlal iddialarında bulundukları görülmekle birlikte, istinaf taleplerine ilişkin olarak yukarıdabelirtilen başvuru usulünü işletmeyen başvurucuların belirtilen ihlal iddiaları açısından da başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketerek bireysel başvuruda bulunduklarını söylemek mümkün değildir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Z.G.K.

B. No: 2020/17392 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17392

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Z.G.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17392)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Z.G.K

Vekili : Av. Emre DOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuruya konu olayların meydana geldiği süreçteki olağanüstü hâl (OHAL) koşullarına, OHAL ilanına ve uygulanan tedbirlere ilişkin genel bilgiler için bkz. C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, §§ 10-18; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 10-18.

3. Başvurucu, Vakıflar Bankası T.A.O (Banka) bünyesinde işçi olarak çalışmaktadır. Banka tarafından başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibat veya iltisak içinde olduğu ve güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle iş sözleşmesi feshedilmiştir.

4. Başvurucu, feshin geçersizliğinin tespiti ve işe iade talebiyle 26/9/2016 tarihinde İstanbul 11. İş Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme 19/3/2019 tarihinde başvurucu

hakkında silahlı terör örgütü üyeliğinden kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini belirtilerek işçi işveren arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği gerekçesiyle davanın reddine dair hüküm kurmuştur.

5. Başvurucu; söz konusu karara karşı sunduğu istinaf dilekçesinde, iş akdinin hakkında soruşturma başlamadan önce feshedildiğini belirterek Mahkeme kararının kaldırılması gerektiğini ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 32. Hukuk Dairesi 20/2/2020 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Kararda; davalının finans kuruluşu olarak stratejik öneminin olduğu, şüphe feshinin şartlarının oluştuğu, Mahkeme kararının yerinde olduğu, işveren ile başvurucu arasındaki güven ilişkisinin zedelendiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 22/3/2020 tarihinde nihai hükmü öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; kurumu tarafından herhangi bir soruşturma yapılmadan sözleşmesinin feshedildiğini, kurum içine yansıyan olumsuz bir eyleminin olmadığını, sözleşmesi feshedildikten sonra böyle bir gerekçe oluşturulduğunu, FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan yürütülen soruşturma sonucu kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmesine rağmen davanın reddedildiğini belirterek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin derece mahkemelerine ait olduğu ve inceleme yapılırken Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınmasının yararlığı olacağı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine yönelik işlem, özel hayata saygı hakkının otomatik olarak uygulanabilirliğini sağlamamakla birlikte mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatını ciddi şekilde etkilediği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı değerlendirildiğinden başvuru özel hayata saygı hakkı yönünden uygulanabilir bulunmuş ve bu kapsamda incelenmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), §§ 97-101; Ayla Demir İşat, §§ 106-110).

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir

11. Anayasa Mahkemesi, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 187-191). Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde alınan tedbiri konu edinen somut başvuruda Anayasa'nın 15. maddesi maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere ilişkin güvence rejimi dikkate alınacaktır (Mustafa Önal, B. No: 2018/9808, 9/2/2022, § 14).

12. Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme; müdahalenin Anayasa'daki

çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı, anılan maddenin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunup dokunmadığı, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği ve durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının tespitiyle sınırlı olacaktır (Ayla Demir İşat, § 146).

13. Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Ayrıca somut olaydaki tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe aykırı olduğu da saptanmamıştır (Ayla Demir İşat, §§ 147, 148). Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacak son inceleme, müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır.

14. Başvurucunun iş sözleşmesinin feshedilmesine ilişkin tedbirin ve bu kapsamda derece mahkemelerince sonuca bağlanan uyuşmazlığın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfî olmaması gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken elbette ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349).

15. Ancak işçi tarafından sadakat yükümlülüğünün ihlal edildiği, dolayısıyla işçi ve işveren arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesine dayanılarak alınacak tedbirler bakımından basit bir şüphenin yeterli olmayacağı, bu durumun somut olgularla desteklenmesi gerektiği açıktır. Gerek işveren gerekse yargı organları tarafından açıklanan nedenlerin işveren ile işçi arasındaki güven ilişkisinin zedelendiğini ortaya koyacak ve ikna edecek yeterlilikte olması gerekir (C.A. (3), § 125; Ayla Demir İşat, § 133).

16. Şüphe feshinin mahiyeti gereği ispatı beklenmese de Yargıtay kararlarında da belirtildiği üzere (benzer yöndeki Yargıtay kararları için bkz. C.A. (3), §§ 46-56; Ayla Demir İşat, §§ 52-62) şüphenin işçinin kişiliğinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Aksi hâlde hukuk devletinin bir gereği olan hukuki güvenlik ilkesine aykırı bir şekilde keyfî uygulamaların gündeme gelmesi söz konusu olabilecektir (Delil Metin, B. No: 2019/1419, 18/1/2023, § 32).

17. Öte yandan 667 sayılı KHK dayanak alınarak uygulanan somut tedbirin başvurucu üzerinde doğuracağı etki de gözönüne alındığında özellikle yargılama sürecinde devletten beklenen yükümlülüklerin OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gerektiği değerlendirilmektedir. Bu anlamda takdir yetkisinin öngörülen sınırlar dâhilinde kullanılması ve nedenlerinin ikna edici şekilde ortaya konulması OHAL koşullarında da yerine getirilmesi gereken yükümlülüklerdendir. Dolayısıyla terör örgütleriyle irtibatı ya da iltisakı olduğu konusunda çalışandan duyulan şüphenin ciddi, güçlü ve objektif olduğuna ilişkin ikna edici gerekçeler ortaya konulmaması halinde alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi bağlamında da söz konusu yükümlülüklere uygun olmadığı değerlendirilebilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ayla Demir İşat, § 161).

18. Özel hayata saygı hakkı, üçüncü kişiler tarafından da olsa hakkın öngördüğü güvencelere keyfî şekilde müdahale edilmesini yasaklamaktadır. Öngörülen yükümlülüklerin yerine getirilmesi, kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması, bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Öte

yandan darbe teşebbüsü ve terör örgütlerinin özellikleri gözönüne alındığında devletin ve kişilerin güvenliği ile kamu düzeninin korunması amacıyla yasal düzenlemeler yapılmasının ve sakıncalı görülen kişilerin mesleklerinden uzaklaştırılmasına yönelik işlemler tesis edilmesinin gerçek bir ihtiyaçtan kaynaklandığı açıktır. Ancak söz konusu tedbirlerin muhataplarının sakıncalı olduğu değerlendirilen kişilerden olması ve alınan tedbirlerin durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Ayla Demir İşat, § 159). Ayrıca belirtildiği üzere temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınması, kişilerin ölçüsüz veya keyfî müdahalelere karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerden yararlandırılması gerekir (Ayla Demir İşat, § 160).

19. Başvurucu hakkında sadece kovuşturmaya yer olmadığı kararına dayanılarak bir sonuca ulaşıldığı gözetildiğinde başvurucunun görevi, meslek safahatı ve sicili de dikkate alınarak işverenle güven ilişkisinin bozulduğunun somut nitelikte objektif olay ve vakıalara dayanmak suretiyle yeterli gerekçe ile ortaya konulmamıştır.

20. Bu itibarla öngörülen güvencelere uygun şekilde gerçekleştirilmeyen müdahalenin durumun gerektirdiği ölçüyü koruduğu söylenemeyecektir.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucu hakkında alınan ve Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata saygı hakkına etki eden tedbirin OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 200.000 TL maddi, 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan GK, B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) GK, B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 11. İş Mahkemesine (E.2017/458, K.2019/282) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihlerinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE SAFA TURKAN

B. No: 2020/18367 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/18367

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE SAFA TURKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/18367)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet Yavuz YAŞAR

Başvurucu : Emre Safa TURKAN

Vekili : Av. Mustafa YILDIRIM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali talebiyle açılan davada davanın reddine ilişkin olarak verilen kararın hatalı olması nedeniyle çeşitli Anayasal haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu uyarınca çarşı ve mahalle bekçisi olmak amacıyla yazılı sınava katılmış ve başarılı olmuştur. Hakkında yapılan arşiv araştırması ve güvenlik soruşturması sonucunun da olumlu olması neticesinde, sağlık şartlarını sağlayıp sağlamadığının anlaşılması maksadıyla tam teşekküllü bir hastaneye sevk edilerek sağlık kurulu raporu alması sağlanmıştır.

3. Başvurucu, bu kapsamda sağlık şartlarına uygunluğu yönünden tarama için Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesine sevk edilmiş; anılan Hastanenin 26.12.2018 tarih ve 14589 No.lu sağlık kurulu raporuyla H52.2-Astigmatizma(Bilateral Miyop Astigmat) tanısı ile "çarşı ve mahalle bekçisi olmasının uygun olmadığı" belirtilmiştir. Bunun üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü (İdare) kararı uyarınca 4/8/2003 tarihli ve 25189 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan mülga Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliğinin (Yönetmelik) EK-3-7-A

maddesinde belirtilen koşul sağlanmadığından adaylık dosyasının işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, bunun üzerine kendi imkânları ile özel bir merkeze başvurarak gözlerinden lazer operasyon geçirmiştir. Başvurucu, bu operasyon sonrası Sinop Atatürk Devlet Hastanesine müracaat ederek gözlerindeki görme oranlarını gösteren 16/1/2019 tarihli sağlık kurulu raporunu temin etmiştir.

5. Başvurucu, "Çarşı ve mahalle bekçisi olamaz." kararı verilmesine ilişkin 3/1/2019 tarihli Emniyet Genel Müdürlüğü Sağlık Daire Başkanlığı işleminin iptali istemiyle Samsun 1.İdare Mahkemesinde (Mahkeme) dava açmış ve Sinop Atatürk Devlet Hastanesinden aldığı 16/1/2019 tarihli raporu Mahkemeye sunarak lazer operasyonu sayesinde gözlerinin mevzuatta aranan şartları artık sağladığını iddia etmiştir. Mahkeme 14/11/2019 tarihli kararıyla dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun, hakem hastane sıfatıyla Gazi Üniversitesi Hastanesine rapor için sevki üzerine anılan Hastanenin 13/5/2019 tarihli raporuyla Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliği'nin Ek 3-7-a bölümündeki şartları taşıdığının ve çarşı ve mahalle bekçisi olmasında sakınca olmadığının bildirildiği vurgulanmıştır. Mahkeme; bu kabulden yola çıkarak başvurucunun, çarşı ve mahalle bekçisi adayı olmasında sakınca bulunmadığını belirterek tesis edilen dava konusu işlemin hukuka ve mevzuat hükümlerine aykırı olduğuna hükmetmiştir.

6. İdare, anılan karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; başvurucunun işlemden sonra lazer ameliyatı olduğunu ve işlem tarihinde bu göreve uygun olmadığını ileri sürmüştür.

7. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 1. Hukuk Dairesi(İstinaf) 19/3/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. İstinaf karar gerekçesinde, anılan Yönetmelik'te gözlerin görme gücü ile ilgili düzeltmelere cevaz verildiğini ancak bu düzeltmenin davalı idarece başvurucunun sevk edildiği hastanede sağlık durumunun tespiti amacıyla muayenesi ve sonucunda düzenlenecek sağlık raporu öncesi yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır. İstinaf bu yorumdan hareketle başvurucunun görme gücünün düzeltilmesi öncesi hâlinin Yönetmelik'in Ek-3-7-A. maddesine uygun olmadığından tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 27/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 1/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında yayımlanan ve bireysel başvuru yolunda da uygulanan 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay, B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32).

10. Somut olayda başvurucunun nihai kararı öğrendiği 27/4/2020 tarihinden itibaren başvuru yapabilecekleri sürenin tamamı pandemi nedeniyle dava açma sürelerinin durduğu 13/3/2020-15/6/2020 arasına denk gelmektedir. Yukarıda belirtilen Kanun hükmü uyarınca bu süreler, durma süresinin sona erdiği 15/6/2020 tarihini takip eden günden itibaren tekrar işlemeye başlamıştır. Dolayısıyla bireysel başvuru süresinin 16/6/2020 tarihinde işlemeye başladığı somut olayda, yukarıda anılan mevzuatta sürelerin durmasına ve uzamasına ilişkin belirlenen ilkelere uygun olarak 1/7/2020 tarihinde yapılan bireysel

başvurunun süresinde olduğu anlaşılmıştır.

11. Komisyon, aralarında konu yönünden irtibat bulunan 2020/18935 numaralı başvurunun 2020/18367 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Çalışma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu, ilişiğinin geçerli bir sebep gösterilmeksizin haksız bir şekilde sonlandırıldığını, buna dair açılan davanın ise yeterli inceleme ve araştırma yapılmadan reddedildiğini belirterek çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

14. Bireyin dilediği alanda çalışma özgürlüğü ve çalışma hakkı Anayasa'nın 48. ve 49. maddelerinde güvence altına alınmış olmakla birlikte Sözleşme'de düzenlenen haklardan değildir (Serkan Acar, B. No: 2013/1613, 2/10/2013, § 24).

15. Buna göre başvuru dilekçesinde ifade edildiği şekliyle ihlal edildiği ileri sürülen çalışma hakkı, Anayasa ve Sözleşme ile Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerin ortak koruma alanına girmediğinden bu iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

16. Başvurucu, lazer tedavi yöntemi ile tedavi olduğunu ve görme gücünün Gazi Üniversitesi Hastanesinin 13.05.2019 tarihli durum bildirir sağlık kurulu raporunda da belirtildiği gibi çarşı ve mahalle bekçisi adayı olmasına engel olmadığını ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca, ilgili Yönetmelikte gözlerin görme gücü ile ilgili düzeltmelere cevaz verildiğini ve bu düzeltmenin davalı idarece sevk edildiği hastanede sağlık durumunun tespiti amacıyla muayenesi ve sonucunda düzenlenecek sağlık raporu öncesi yapılması gerektiği yönünde açık bir kısıtlayıcı hükmün bulunmadığını iddia etmiştir. Başvurucu son olarak kendisi ile aynı durumda olan başka kişilerle ilgili açılan davaların lehe sonuçlandığını, Mahkemeler arasındaki içtihat farklılığının adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini belirtmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

17. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir

(konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

18. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

19. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde, aslında yargılamanın sonucuna ilişkin olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 83).

20. Somut olayda, çarşı ve mahalle bekçisi olmak amacıyla sevk edildiğiGülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesince görme bozukluğu tanısı ile çarşı ve mahalle bekçisi olmayacağı belirlenen başvurucu, daha sonra yaptırdığı lazer operasyonu ile gözlerinin Yönetmelik'te aranan seviyeye geldiği iddiasıyla dava açmıştır. Mahkeme, Gazi Üniversitesi Hastanesinden hakem hastane sıfatıyla aldırdığı raporla başvurucunun durumunun Emniyet Teşkilatı Sağlık Şartları Yönetmeliği'nin Ek 3-7-a bölümündeki şartları taşıdığı gerekçesiyle başvurucuyu haklı bulmuştur. Yapılan istinaf talebi üzerine Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun görme gücünün düzeltilmesi öncesi hâlinin Yönetmeliğin Ek-3-7-A. maddesine uygun olmadığından tesis edilen dava konusu işleminde hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir.

21. Belirli bir kadroya atanma şartlarının neler olduğunu değerlendirmek ve bu şartların sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan mahkemelerin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi derece mahkemesinin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

22. Olayda İstinafın, başvurucunun lazer tedavisi öncesi görme gücünün Yönetmeliğin ilgili maddesine uygun olmadığından bahisle çarşı ve mahalle bekçisi olamayacağı yönünde tesis edilen dava konusu işleminde hukuka aykırılık bulunmadığına yönelik değerlendirmesi hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır.

23. Başvuru konusu olayda mahkemelerce tarafların iddia ve itirazlarının incelendiği, bilgi ve belgelerin toplandığı, bilirkişi incelemesi de yaptırılmak suretiyle bir sonuca varıldığı görülmektedir. Başvurucu her ne kadar kendisiyle aynı durumda bulunan başka bir kişiye

yönelik farklı değerlendirme yapıldığını, içtihat farklılığı nedeniyle haksızlığa uğradığını ileri sürmüşse de mahkemelerin somut olayın niteliğine bağlı olarak farklı değerlendirmeler yapabileceği tabiidir. Olayda, başvurucunun belirttiği kararların da farklı mahkemelerden gelerek Ankara Bölge İdare Mahkemesinin incelemesine konu olduğu ve başvurucuya dair verilen karardan sonra Bölge İdare Mahkemesi tarafından ele alındığı görülmekte olup mahkemelerin somut olayın niteliğine, bu bağlamda her bir davacının kendi özel durumuna ve şartlarına bağlı olarak farklı değerlendirmeler yapabileceği gözetildiğinde başvuru konusu olay kapsamında derinleşmiş bir içtihat farklılığının başvurucu tarafından ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi de Miraş Mümessillik İnş. Taah. Reklam. Paz. Yay. San. Tic. A.Ş. (B. No: 2012/1056, 16/4/2013) kararında benzer konularda aynı derecedeki yargı mercileri arasındaki içtihat farklılıklarının tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemeyeceğini, derece mahkemeleri ile itiraz ya da temyiz mercilerinin, uyuşmazlıklara ilişkin olarak, tarafların talepleri ve delilleri arasındaki yorum farklılıklarının da tek başına adil yargılanma hakkının ihlali niteliğinde olmadığını belirtmiştir.

24. Bu itibarla başvuru konusu olayda başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Çalışma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞABAN CİNOĞLU (2)

B. No: 2020/20797 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/20797

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞABAN CİNOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/20797)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Şaban CİNOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mektubun sakıncalı bulunarak alıkonulması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan Osmaniye 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucunun çocuklarına göndermek istediği mektup, İnfaz Kurumunun 22/4/2020 tarihli sakıncalı mektup değerlendirme kararıyla alıkonulmuştur. Kararda; mektupta resfebe şekillerin bulunduğu, bu şekillerin ise şifreli haberleşme ve mesajlaşma olabileceği belirtilmiştir.

4. Başvurucu, anılan karara karşı 27/4/2020 tarihli dilekçesiyle Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 3/6/2020 tarihli kararı ile İnfaz Kurumu kararının usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı 8/6/2020 tarihli dilekçesiyle Osmaniye 1.

Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 11/6/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 15/6/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 29/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu, mektubunun alıkonulmasının haberleşme hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı görüşünde; infaz kurumlarının işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu ve idarenin müdahale imkânının bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Mahpusların mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (bkz. Ahmet Temiz B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).

12. Somut olayda, göndermek istediği mektubun alıkonulması nedeniyle başvurucunun haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır (ayrıntılı açıklama için bkz. Ahmet Temiz, §§ 46, 55; Muhittin Pirinççioğlu (3), §§ 45, 47).

13. Bakılmakta olan başvuruda, başvurucunun göndermek istediği mektup alıkonulmuştur. Bununla beraber disiplin kurulunun ve derece mahkemelerinin kararlarında, mektupta bulunan şekillere yönelik somut bir değerlendirme yapılmadığı, söz konusu şekillerin şifreli haberleşme olabileceği tespitiyle yetinildiği ve mektubun sakıncalı görülen kısımlarının çizilerek gönderilmesinin mümkün olup olmadığı yönünde bir değerlendirmenin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığı kanaatine varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle, haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve

Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Osmaniye İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1371, K.2020/1738) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/22393 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22393

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET ÖZDEMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22393)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatma Gülbin ÖZTÜRK

Başvurucular : 1.Ahmet ÖZDEMİR

2. Bahri ALKAN

3. Birol ÇOBAN

4. Elçin GENİŞ

5. Ertan GEBEDEK

6. Necmettin KAYMAK

7. Orhan YILDIZ

8. Selda KOÇER

9. Şükran KARAKUŞ

10. Turgut TARAKCI

11. Yaşar UZUN

12. Zafer GÜLGÜN

13. Zübeyir GÖK

Başvurucular Vekili : Av. Osman ÖZDOĞAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, toplu iş sözleşmesine (TİS) dayalı olarak açılan işçilik alacağı davasının kabulüne karar verilmesi üzerine başlatılan ilamlı icra takibinde alacak miktarının brüt değil net ücret üzerinden hesaplanması gerektiği belirtilerek yapılan icra şikâyetinde, ilamlı icraya konu edilen mahkeme kararlarının bozulmasına karar verildiği gözetilmeksizin davanın kabulüne karar verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, başvurucular aleyhine harç ve vekâlet ücretine hükmedilmesini nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesini nedeniyle ise makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular Zonguldak İl Özel İdaresi bünyesinde daimî işçi statüsünde çalışmaktadır. Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası üyesi olan başvurucular 2009 yılının Aralık ayında inşaat iş koluna geçmeleri sebebiyle Yol İş Sendikasına üye olmuşlardır. Başvuruculaların üyesi oldukları Yol İş Sendikası ile işverenlerinin de üyesi olduğu Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası arasında imzalanan TİS bulunmaktadır.

3. Başvurucular; işverenlerinden tabi oldukları TİS gereği intibaklarının yapılması, ücret farkı, yıpranma payı, ikramiye, fazla çalışma gibi alacaklarının ödenmesi talebinde bulunmuşlardır. İşverence başvuruculaların bu taleplerinin reddedilmesi üzerine başvurucular iş mahkemesinde TİS'e dayalı olarak işçilik alacağı davası açmışlardır. Yapılan yargılama sonucunda Zonguldak 1 ve 2 numaralı İş Mahkemelerinin (Zonguldak İş Mahkemeleri) kararlarıyla başvuruculaların davalarının ayrı ayrı kabulüne karar verilmiştir.

4. Başvurucular Zonguldak İş Mahkemelerinin kararlarının kesinleşmesini beklemeden davalı aleyhine ilamlı icra takibi başlatmışlardır. Borçlu konumundaki il özel idaresi ise hakkında başlatılan takiplere yönelik olarak Zonguldak İcra Mahkemesine (Mahkeme) her bir takip yönünden ayrı ayrı icra şikâyetinde bulunmuştur. Dava dilekçelerinde; ilamlı takiplere konu edilen Zonguldak İş Mahkemelerinin kararlarında hükmedilen alacak miktarının brüt ücret üzerinden hesaplandığını, miktarın net ücret üzerinden hesaplanması gerektiğini belirterek takiplerin ve icra emrinin iptalini talep etmişlerdir.

5. 13/6/2016 tarihinde Mahkemece davaların reddine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararlarında; ilamların infaz edilecek kısmının hüküm bölümü olduğunu, hüküm içeriğinin değiştirilemeyeceğini, icra emrindeki işçilik alacak kalemlerinin ilâmdaki miktarlar ile aynı olduğunu belirtmiştir.

6. Karar, borçlu tarafından temyiz edilmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, ilamda açıkça net alacağa hükmedildiğinin belirtilmediği hâllerde alacağın brüt olarak kabulü gerektiğini, 31/12/1960 tarihli 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun ilgili maddeleri uyarınca ücretten kesilmesi gereken vergi ve sigorta primlerinin işveren tarafından ilgili kamu idaresine ödenmesinin yasal zorunluluk olduğunu, ilam konusu bedelden bu kesintilerin yapılmasının ardından oluşan net miktar üzerinden ilamlı takip yapılabileceğini belirterek kararları bozmuştur.

7. Bozmadan sonra yapılan yargılamalar sırasında Zonguldak İş Mahkemelerince verilen ve icra emrine konu edilen ilamlar davaların reddine karar verilmesi gerektiği belirtilerek bozulmuş ve iş mahkemeleri tarafından bozmaya uyularak davaların reddine karar verilmiştir.

8. Başvurucular, başlattıkları ilamlı icraların İş Mahkemelerince verilen kararların bozulması sebebiyle konusuz kaldığını belirterekZonguldak İcra Mahkemesinden davaların reddine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkeme, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi tarafından verilen bozma kararları doğrultusunda temyiz kanun yolu açık bırakılarak davaların kabulüne karar verilmiştir. Mahkeme kararlarında, her bir icra emri yönünden alacak kalemleri yeniden hesaplanarak hüküm altına alınmış ve başvurucular 29,20 TL'si karar ve ilam harcı, 600 TL'si ise vekâlet ücreti olmak üzere toplam 629,20 TL yargılama gideri ödemeye mahkûm edilmiştir. Başvurucular karara karşı temyiz kanun yoluna müracaatta bulunmuş ise de 1/1/2020 tarihi itibarıyla uyuşmazlık konusu miktarın temyiz sınırının altında kaldığı gerekçesiyle 5/3/2020 tarihli kararlarla temyiz isteminin reddine karar verilmiştir.

9. Nihai kararı başvurucular 20/4/2020 tarihinde öğrenmiştir. COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması, sürelerin duracağı son tarihin ise daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmesi kapsamında başvurucular 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş olup başvurular süresindedir.

10. Komisyonca, 2020/22395, 2020/22397, 2020/22398, 2020/22399, 2020/22400, 2020/22403, 2020/22404, 2020/22408, 2020/22409, 2020/22411, 2020/22412, 2020/22420 numaralı bireysel başvuru dosyaları aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2020/22393 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve 2020/ 22395, 2020/22397, 2020/22398, 2020/22399, 2020/22400, 2020/22403, 2020/22404, 2020/22408, 2020/22409, 2020/22411, 2020/22412 ve 2020/22420 numaralı başvuru dosyaları kapatılmış, incelemenin 2020/22393 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine ve kabul edilebilirlik ile esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucular ilama dayalı olarak başlattıkları icra takibindeki alacak kaleminin net ücret üzerinden hesaplanması yükümlülüğünün alacaklı sıfatı ile kendilerinde olmadığını ileri sürmektedir. Edaya ilişkin ilamın icra edilebilecek kısmının hüküm fıkrası olduğunu, icra dairelerinin ilamın hüküm kısmını aynen icra ile görevli olduğunu, nitekim Yargıtay kararlarında da bu hususunun altının çizildiğini ifade etmektedirler. Başvurucular; ilamlı icraya konu kararların temyiz incelemesi neticesinde bozulduğunu ve davaların reddine karar verildiğini, İcra Mahkemesi nezdinde yürütülen yargılamalarda da bu hususu bildirdiklerini belirterek ortada takibe konu edilecek bir ilam kalmamasına rağmen Mahkemece bu durumun gözetilmediğini ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/10/1997 tarihli ve E.1997/12-517, K.1997/776 sayılı kararına aykırılık teşkil edecek şekilde karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmeyerek davaların kabulüne karar verildiğini ileri sürerek adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur

Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

13. Somut olayda başvurucuların şikâyetlerinin özü ilamlı icraya konu ettikleri mahkeme kararlarının temyiz incelemesi neticesinde bozulması ve bozma kararı doğrultusunda Zonguldak İş Mahkemeleri tarafından davaların reddine karar verilmesine ilişkin vakıa gözetilmeden bireysel başvuruya konu yargılamalarda davanın kabulüne karar verilmesine ilişkindir.

14. 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun "İcranın iadesi" kenar başlıklı40. maddesinin (2) numaralı fıkrası ilamlı icra takibinde takibe konu kararın bozulmasına ilişkindir. Bozma kararının ardından icra işlemlerinin duracağının düzenlendiği maddede hakkında icra işlemi yapılan kişilerin hiç veya o kadar borcu olmadığının kesin bir ilamla tasdik edilmesi durumunda ise ayrıca hükme gerek kalmaksızın icranın tamamen veya kısmen eski hâline iade olunacağı ifade edilmiştir.

15. Başvuruculaın başlattıkları ilamlı icra takiplerine konu mahkeme kararlarının bozma sonucunda ortadan kalktığı ve bozma doğrultusunda davaların reddine karar verildiği gözetildiğinde ilgili takipler yönünden 2004 sayılı Kanun'un 40. maddesi kapsamında icra işlemlerinin durduğu açıktır. Bu kapsamda bireysel başvuruya konu kararlarda İcra Mahkemesi tarafından şikâyet tarihindeki koşullar gözetilerek davanın kabulüne karar verilmesinin keyfî olduğu söylenemez.

16. Bu açıklamalara ek olarak bozma kararının ardından icra işlemlerinin durduğu, davanın kesin şekilde reddedildiği hâllerde ise icranın tamamen veya kısmen iade olunacağı olgusu dikkate alındığında bireysel başvuruya konu kararın icra şikâyetine konu takiplere karar tarihi itibarıyla bir tesiri olmayacağı da açıktır. Dolayısıyla başvuru konusu davalarda adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri süren başvuruculaın yargılama sonucuna yönelik şikâyetleri yönünden güncel ve kişisel bir haklarının doğrudan etkilendiğini ortaya koyamadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucular, karar verilmesine yer olmadığı kararı verilmesi gerekirken davanın kabulüne karar verilmesi neticesinde aleyhlerine hükmedilen yargılama masrafları ve vekâlet ücretinin adil yargılanma ve hukuki dinlenilme haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

19. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Yukarıda belirtilen şikâyetler mahkemeye erişim hakkı kapsamında ele alınmıştır.

20. Başvuruculaın ileri sürdüğü ihlal iddialarının niteliği nazara alınarak başvurunun anayasal ve kişisel önemden yoksun olma kriteri yönünden incelenmesi gerekir.

21. 6216 sayılı Kanun'un 48. maddesinin (2) numaralı fıkrasında anayasal açıdan önem taşımayan ve başvurucunun önemli bir zarara uğramadığı başvuruların esastan incelenmeksizin reddedilebileceği hüküm altına alınmıştır.

22. Anılan hükümle anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların esastan

incelenmemesine imkân tanıyan ek bir kabul edilebilirlik kriteri getirilmiştir. Dolayısıyla diğer tüm kabul edilebilirlik kriterlerini taşısa hatta esas hakkında incelemeye geçildiğinde ihlal kararı verilebilecek nitelikte olsa bile Kanun'da belirtilen nitelikteki bir başvuru kabul edilemez bulunabilecektir (K.V. [GK], B. No: 2014/2293, 1/12/2016, § 55).

23. Kanun'da anayasal ve kişisel önemden yoksun başvuruların kabul edilemez bulunabilmesi için iki koşul öngörülmüştür. Anayasal önem olarak adlandırılabilecek olan birinci koşul başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından önem taşımaması, kişisel önem olarak adlandırılabilecek olan ikinci koşul ise başvurucunun önemli bir zarara uğramamasıdır (K.V., § 57).

24. Anayasa hükümlerinin yorumlanması açısından önem taşıma unsurunun başta Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru yoluyla daha önce yorumlamadığı meseleleri kapsadığında kuşku bulunmamaktadır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bir meseleyle ilgili olarak daha önce Anayasa'nın ilgili hükümlerini yorumlamış olsa bile değişen durumları dikkate alarak yeniden yorumlama ihtiyacı duyabilir. Bu durumda da o meseleye ilişkin başvurunun anayasal öneminin bulunduğunu kabul etmek gerekir (K.V., § 63). Anayasa'nın uygulanması açısından önem taşıma unsurunda ise Anayasa hükümlerinin uygulanması açısından başvurunun önem taşıdığının söylenebilmesi için kamu makamları ve derece mahkemelerinin belli bir meseleye ilişkin uygulamalarının Anayasa Mahkemesi yorumlarından farklı olması ve bu farklılığın da önemli olması gerekir (K.V., § 64).

25. Kişisel önemin bulunması koşulu ise -başvurucunun içinde bulunduğu koşullar da dâhil olmak üzere- her olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve objektif verilerden hareket edilerek Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilir (K.V., §§ 66, 67).

26. Somut olayda başvurucular, ödemelerine karar verilen toplam 629,20 TL yargılama giderinin mali durumlarına ciddi anlamda zarar verdiği ve kendileri için ne denli önemli olduğu hususunda bireysel başvuru formunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Başvurunun genel bir soruna işaret etmediği yahut Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi açısından bir önem taşıdığının ortaya konulamadığı, tutarın da nispeten düşük olduğu gözetilerek başvurunun başvurucular açısından kişisel öneminin bulunmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

27. Bu itibarla başvurunun Anayasa'nın yorumlanması ve uygulanması açısından önem taşımadığı gibi başvurucuların da önemli bir zarara uğramadığı sonucuna varılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucular, bireysel başvuruya konu yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle maddi ve manevi zarara uğradıklarından şikâyet etmektedir.

30. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi

ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

31. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ÇELİK

B. No: 2020/22692 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/22692

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ÇELİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/22692)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Çağlar ÖNCEL

Başvurucu : Mehmet ÇELİK

Vekili : Av. Kudret YALÇIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari işlemin iptali istemiyle açılan davada kesin mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasına dayanılarak gerekçeli kararda suçluluğu îma eden bazı ifadeler kullanılması nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Karaman İ. A. Anadolu Lisesinde müdür yardımcısı ve öğretmen olarak görev yapan başvurucu hakkında 17 yaşındaki kız öğrenciye cinsel tacizde bulunduğu iddiası ile adli ve idari soruşturma başlatılmıştır.

3. Adli soruşturma sonucunda düzenlenen iddianamede başvurucunun mağdura birden fazla kez sözle cinsel tacizde bulunduğu belirtilerek cezalandırılması talep edilmiştir. Karaman 5. Asliye Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) 22/6/2016 tarihinde başvurucunun üzerine atılı suçtan mahkûmiyetine ve 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verilmiştir. Gerekçede mağdur tarafından sunulan ses kaydında başvurucunun iddia edilen taciz içerikli sözleri söylediğinin belirlendiği, nitekim başvurucunun da tevil yollu ikrarda

bulunduğu gerekçesiyle başvurucunun atılı suçu işlediği sonucuna ulaşılmıştır. Anılan karar itirazın reddi üzerine 20/9/2016 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Karaman İl Millî Eğitim Müdürlüğünce yapılan idari soruşturma sonucunda hazırlanan raporda başvurucunun cinsel tacizde bulunduğu iddiasının toplanan bilgi, belge, alınan ifadeler ve dinlenen ses kaydı ile sübuta erdiği belirtilmiştir. Raporda anılan fiilin 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin (E) bendinde yer alan memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket olarak nitelendirilmesi nedeniyle başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılması teklif edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulunun (Disiplin Kurulu) 21/6/2016 tarihli kararı ile isnat edilen fiilin doğruluk kazanması nedeniyle başvurucunun devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmiştir.

5. Başvurucu 15/7/2016 tarihinde Konya 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) iptal davası açmıştır. Başvurucu dava dilekçesinde ceza yargılaması sonucunda HAGB kararı verilmesi nedeniyle mahkûmiyet kararının hiçbir hüküm ve sonuç doğurmadığını, taciz iddiasının soruşturma zaman aşımına uğramasına rağmen bunun dikkate alınmadığını belirtmiş ve ölçüsüz bir işlem tesis edildiğinden kararın iptalini talep etmiştir. Mahkeme 16/12/2016 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Gerekçede başvurucu hakkındaki adli ve idari soruşturma süreçlerine yer verilerek dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir. Gerekçenin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Dava dosyasının ve Karaman 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 2016/352 Esas ve 2016/722 Karar sayılı kararının birlikte incelenmesinden; Karaman İli, İrfan Ataseven Anadolu Lisesinde müdür yardımcısı olarak görev yapmakta olan davacı hakkında, 11/B sınıfı öğrencisine sözlü taciz uyguladığından bahisle disiplin soruşturması başlatıldığı, soruşturma neticesinde tanzim edilen 07.04.2016 tarih ve /09-10 sayılı disiplin soruşturması raporuyla, davacının 11/B sınıfı öğrencisine sözlü taciz uyguladığının sübuta erdiğinden bahisle, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E-g maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası ile tecziyesinin teklif edildiği, Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu'nun 21/06/2016 gün ve 97202150/(2016-70-02)903.08.02/7280212 sayılı kararı ile davacının eyleminin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E-g maddesi uyarınca "Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak" eylemi kapsamında değerlendirildiği, davacıya isnat edilen eyleminin sabit olduğu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E-g maddesi uyarınca devlet memurluğundan çıkarma cezası verildiği, bu cezanın iptali istemiyle bakılmakta olan davanın açıldığı, davacının "Çocuğa Karşı Cinsel Taciz" suçlamasıyla yargılandığı davada, Karaman 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nin 22.06.2016 tarih ve E:2016/352, K:2016/722 sayılı kararıyla üzerine atılı suçu işlediğinin sübuta erdiğinden bahisle hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği görülmektedir.

Olayda; Karaman 5.Asliye Ceza Mahkemesinin 22.06.2016 tarih ve E:2016/352 K:2016/722 sayılı kararı, soruşturma dosyasındaki bilgi, belge ve tanık ifade tutanakları birlikte incelendiğinde; davacının, üzerine atılı suçu işlediği subuta erdiği sonuç ve kanaatine ulaşılmıştır.

Bu durumda, davacının subuta eren eyleminin 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125/E-g maddesi kapsamında değerlendirilmesi sonucunda 'devlet memurluğundan çıkarma' cezası ile tecziyesine ilişkin dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık bulunmamaktadır."

6. Başvurucu anılan karara karşı temyiz talebinde bulunmuştur. Danıştay Onikinci Dairesi (Danıştay), 28/1/2020 tarihinde temyize konu kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle kararı onamıştır.

7. Başvurucu nihai kararı 17/6/2020 tarihinde öğrendikten sonra 6/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, HAGB kararının mahkûmiyet hükmü olmadığını, dolayısıyla hiçbir hüküm ve sonuç doğurmaması gerektiğini, buna rağmen anılan karar nedeniyle devlet memurluğundan çıkarıldığını beyan etmiştir. Başvurucu, daha önce hiçbir disiplin cezası bulunmaması nedeniyle 657 sayılı Kanun gereğince bir alt kademedeki cezanın verilmesi gerektiğini, ölçüsüz şekilde uygulanan cezanın sonucu olarak manevi zarara uğradığını belirtmiştir. Ayrıca taciz iddialarının soruşturma zaman aşımına uğradığını vurgulayan başvurucu, özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkeme kararında başvurucunun ceza hukuku anlamında suçlu olduğunu ifade veya îma eden bir anlatıma yer verilmediği, ayrıca somut olaya dair tüm maddi olay ve olguların değerlendirilerek takdir yetkisinin sebeplerinin gerekçelendirildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla Mahkemece yürütülen muhakemede salt HAGB kararına dayanılmadığı, disiplin soruşturması içeriği ve tanık anlatımlarına göre disiplin mevzuatı açısından eylemin sübuta erdiği sonucuna varıldığı açıklanarak başvurunun kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının incelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Görüşte son olarak, masumiyet karinesi ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir ederBaşvurucunun iddiasının özü HAGB kararının, Mahkeme ve Danıştay tarafından değerlendirilmesine yöneliktir. Her ne kadar başvurucu, bireysel başvuru formunda doğrudan masumiyet karinesi ibaresini kullanmamışsa da şikâyet konusu olarak dile getirdiği olguların masumiyet karinesiyle ilgili olduğu görüldüğünden başvurunun masumiyet karinesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol, B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır. Güvencenin ilk yönü; kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis

edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, B. No: 2015/6075, 11/6/2018, §§ 39-40).

14. HAGB, erteleme ve kısa süreli hapis cezasına seçenek yaptırımlar gibi hükmün ve cezanın bireyselleştirilmesi kurumlarından biridir. Hâkim, sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurmakla beraber hükmü açıklamamakta ve sanığı belirli bir süre denetim altında tutmaktadır. Sanık, denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği ve mahkemece öngörülen denetimli serbestlik tedbirine uygun davrandığı takdirde açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükmü ortadan kaldırılmaktadır (Enez Ersöz, B. No: 2018/19673, 31/3/2022, § 35). Hüküm, açıklanması hâlinde kanun yolu denetimine tabi olacağından mahkemenin sanığın suçlu olduğuna dair söz konusu kanaatinin kanun yolu mercilerinde bozulması ve buna bağlı olarak kişinin isnat edilen suçtan beraat etmesinin de mümkün olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle denetim sürecinde kişinin suçluluğunun sabit olmadığı, dolayısıyla suçlu sayılamayacağı, masum olduğu açıktır (Enez Ersöz, § 36).

15. Diğer taraftan idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve HAGB'ye dair karardan söz edilmesi masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden bahsedebilmek için yeterli değildir. Bu kapsamdaki değerlendirmede kararın gerekçesinin bütün hâlinde dikkate alınması ve nihai kararın münhasıran HAGB'ye karar verilen fiillere dayanıp dayanmadığının incelenmesi gerekir (Hüseyin Şahin [GK], B. No: 2013/1728, 12/11/2014, § 40).

16. Somut olayda başvurucu hakkındaki ceza yargılamasının devamı sırasındadevlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmiştir. Mahkeme kararında ise ceza yargılamasında mahkûmiyetine karar verilmesi nedeniyle başvurucuya isnat edilen eylemin sübuta erdiği, anılan eylemin memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareket olduğu belirtilerek davanın reddedildiği anlaşılmıştır. Anılan karar Danıştay tarafından onanmıştır.

17. HAGB kararı neticesinde başvurucunun masumiyeti devam ettiğinden anılan ceza davasından sonraki süreçte idari ve yargısal makamların başvurucunun masumiyetine halel veren bir yaklaşım sergileyip sergilemediklerinin incelenmesi gerekir. Bu bağlamda yukarıda yer verilen ilkeler uyarınca masumiyet karinesinin ihlal edilip edilmediği incelenirken yargılamayı yapan makamın ilgili kişiye suç isnat edip etmediği, ceza yargılaması kararını sorgulayıp sorgulamadığı ve münhasıran, ceza yargılaması sonucunda verilen HAGB kararına dayanıp dayanmadığı değerlendirilmelidir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mustafa Demirkol, B.No: 2019/24253, 8/2/2024, §19).

18. Mahkeme kararının gerekçesinde, Ceza Mahkemesi kararına atıfla, başvurucunun "...üzerine atılı suçu işlediğinin sübuta erdiğinden bahisle hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verildiği..." belirtilmiş ve disiplin cezasına konu olan fiilin irdelenmesi yerine HAGB kararına atıf yapılması suretiyle ret sonucuna ulaşılmıştır. Kararın gerekçesinde; bir yandan kesin bir mahkûmiyet hükmü ile sonuçlanmayan ceza yargılamasında verilen karara dayanıldığı, bir yandan da kullanılan ifadelerde başvurucunun üzerine atılı suçu işlediği izleniminin oluşmasına sebebiyet verildiği görülmüştür. Bu durumda verilen HAGB kararı anlamsız hâle gelmiş ve başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmüştür. Diğer taraftan

başvuruya konu adli yargılamada yapılan değerlendirmenin 5271 sayılı Kanun'a göre HAGB ile kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmayacağına yönelik düzenlemeyle bağdaştığı da söylenemez (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kader Uzun Madenkuyu, B. No: 2019/19294, 19/1/2023, § 38).

19. Sonuç olarak Mahkeme kararının gerekçesinde kullanılan ifadeler ve Ceza Mahkemesinin açıklanması ertelenen hükmüne dayanılması nedeniyle başvurucunun ceza yargılamasına konu eylemi işlediği ve suçlu olduğu inancının yansıtıldığı anlaşıldığından Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği anlaşılmıştır.

20. Başvurucu; devlet memurluğundan çıkarılmasına karar verilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verildiğinden başvurucunun diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

22. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

24. İşbu ihlal kararının başvurucu tarafından açılan davanın esasıyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu devlet memurluğundan çıkarma işlemiyle ilgili olarak disiplin hukuku çerçevesinde yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek mahkemelerin takdirindedir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

D. Tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması amacıyla yeniden yargılama yapılması için Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2016/811, K.2016/1433) GÖNDERİLMESİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Danıştay Onikinci Dairesi (E.2017/2584, K.2020/678) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET EMİN KAYA VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/24133 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/24133

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET EMİN KAYA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/24133)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Osman ÖZDEMİREL

Başvurucular : Mehmet Emin KAYA ve diğerleri

bkz. ekli tablonun (C) sütunu

Vekili : Bkz. ekli tablonun (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu tarafından hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, yargılamanın uzun sürdüğü şikâyetiyle Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

3. Anayasa Mahkemesi, başvuruculların 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanunla kurulan İnsan Hakları Tazminat Komisyonuna (Tazminat Komisyonu) başvurmaları gerektiğinden birleştirilen başvuruların tamamını kabul edilemez bulmuştur.

4. Bunun üzerine başvurucular, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin hak ettikleri tazminatlarının yasal faiziyle ödenmesi istemiyle muhtelif tarihlerde Tazminat Komisyonuna

başvurmuştur. Tazminat Komisyonu değişik tarihlerde verdiği kararlarda başvuruculaların makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar vermiştir. Tazminat Komisyonu başvuruculara ayrı ayrı farklı miktarlarda tazminat ödenmesine karar vermiştir.

5. Başvurucular, karara karşı Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Bölge İdare Mahkemesi) itirazda bulunmuştur. Başvurucular itiraz dilekçesinde, komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu iddia etmiştir.

6. Bölge İdare Mahkemesi başvuruculaların itirazının reddine hükmetmiştir. Bölge İdare Mahkemesi karar gerekçesinde ödenmesine karar verilen tazminat miktarının, davanın konusu, uyuşmazlığın niteliği ve şikâyete konu edilen yargılamanın süresi gözönünde bulundurulmak suretiyle, makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlendiği ve bu nedenle hakkaniyete ve Anayasa Mahkemesi ile Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına uygun olduğunu belirtmiştir.

7. Başvurucular, nihai hükümleri öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucular, komisyonca takdir edilen tazminat tutarının Anayasa Mahkemesine yapılan emsal başvurular yönünden hükmedilen tazminat miktarıyla kıyaslandığında çok düşük olduğunu belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Somut olayda temel mesele, başvuruculaların taraf oldukları davaların makul sürede tamamlanmaması olduğundan başvuruya konu şikâyetlerin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

11. Makul sürede yargılanma hakkı ihlali iddiasıyla 31/7/2018 tarihine kadar Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular yönünden bir kanun yolu oluşturulmuş olup eldeki başvurularda inceleme söz konusu kanun yolu olan Tazminat Komisyonu kararları ve bu karara karşı itirazı inceleyen Bölge İdare Mahkemesi kararlarına ilişkin olacaktır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeninin de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç, B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

14. Öte yandan şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının

sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddiaların bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmesi, koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durumun yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanması gerekir (İlhan Gökhan, B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

15. Anayasa Mahkemesi içtihadında ceza yargılamasının süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak bir kişiye suç işlediği iddiasının yetkili makamlar tarafından bildirildiği veya isnattan ilk olarak etkilendiği arama ve gözaltı gibi birtakım tedbirlerin uygulandığı tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak ise suç isnadına ilişkin nihai kararın verildiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır. Ayrıca ceza yargılamasının süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurucunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (B.E., B. No: 2012/625, 9/1/2014, §§ 29, 34).

16. Somut olayda, anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar ile davanın niteliği ve uyuşmazlığın türü dikkate alındığında; başvuruculaların da taraf olduğu söz konusu uyuşmazlıklara ilişkin yargılama sürelerinin makul olmadığı tartışmasızdır. Nitekim tazminat komisyonu da yargılama süresinin makul olmadığı tespitinde bulunmuştur. Başvuruya konu mesele, yargılama süresine göre belirlenen tazminat miktarının anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlara göre giderim sağlayıp sağlamadığı ile ilgilidir.

17. Somut olayda, Tazminat Komisyonu tarafından yargılama süresine ilişkin olarak belirlenen tazminat miktarlarının makul sürenin aşımıyla orantılı olarak belirlenmediği, tazminat miktarının yetersiz olduğu, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihadına uygun olmadığı sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirme için bkz. Haluk Ercan ve Mürsel Ünlü, B. No: 2020/6129, 17/6/2020; Burhan Çiçek, B. No: 2019/18325, 21/7/2020).

18. Uyuşmazlığın niteliği, taraf sayısı, yargılamanın süresi gözönünde bulundurulduğunda makul sürede yargılanma hakkı ihlal edilen başvurucular için tazminat komisyonunca öngörülen tazminat miktarının yeterli giderim sağlamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu ihlalin giderilmesi için ihdas edilen başvuru yolu olan Tazminat Komisyonunca hükmedilen tazminatın yetersiz olması suretiyle makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

20. Başvurucunun makul sürede yargılanma hakkı yönünden varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre diğer ihlal iddialarının ayrıca incelenmesine gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucular, ihlalin tespiti ve tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen makul sürede yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. İhlalin giderilmesi için kararın Tazminat Komisyonu kararlarının nihai denetimini yapan Bölge İdare Mahkemesine gönderilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda kararın gönderildiği Bölge İdare Mahkemesince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

A. Makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin makul sürede yargılanma hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesine (Ekli Tablonun H sütununda belirtilen dosyalar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda ayrıntısı belirtilen adli yardım talebinde bulunan başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE, Ekli listenin (F) sütununda belirtilen 30.000 TL vekâlet ücretinin aynı avukatla temsil edilen tüm başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin bilgi için Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Tazminat Komisyonu Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ABDULLAH EKİNCİ

B. No: 2020/31610 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31610

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ABDULLAH EKİNCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31610)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Abdullah EKİNCİ

Vekili : Av. Bilal SARAÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; açılan tapu iptali ve tescil davası sırasında taşınmaz üzerinde tasarrufta bulunulamaması nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Tapu ve Kadastro Müdürlüğü, başvurucu ve diğer davalılar aleyhine Kayseri 4. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) 23/8/2006 tarihinde tapu iptali ve tescil davası açmıştır. İdare, bu davada sahtecilik hukuksal nedenine dayanmıştır.

3. Mahkeme 8/10/2015 tarihinde davayı temyiz yasa yolu açık olarak reddetmiştir. Mahkeme, ret gerekçesinde 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 1023. maddesine göre tapu kütüğündeki sicile iyi niyetle dayanarak mülkiyet veya başka bir ayni hak kazanan üçüncü kişinin bu kazanımının korunacağını ve davalıların yolsuz tescili bilen veya bilmesi gereken üçüncü kişi olduğunun ispatlanamadığını ifade etmiştir.

4. Davacı ve müdahil davacılar, mahkeme kararını 2016 yılı içinde temyiz etmiştir.

5. Başvurucu, temyiz talepleri sonuçlanmadan önce 6/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Bireysel başvuru tarihinden sonra Yargıtay 1. Hukuk Dairesi 3/3/2021 tarihinde kararı onamış ve yapılan karar düzeltme talebini9/6/2021 tarihinde reddetmiştir.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğinden şikâyet etmiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; yargılamanın on dört yıldır devam ettiğini, yaklaşık beş yıl daha sürebileceğini, tapu siciline güvenerek satın aldığı taşınmaz üzerinde yargılama süresince bir tasarrufta bulunamadığını, bu süreçte mülkiyet hakkının sınırlandığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 47. maddesinin (3),48. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları uyarınca bireysel başvuruda, kamu gücünün neden olduğu iddia edilen ihlale dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı, bireysel başvuru kapsamındaki hakların ne şekilde ihlal edildiği ve buna ilişkin gerekçeler ve deliller açıklanmalıdır (Veli Özdemir, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20). Başvuruculaların ihlal iddialarını hukuki ve maddi yönden temellendirme zorunluluğu vardır (Cemal Günsel [GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021).

14. Somut olayda başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle taşınmazda tasarrufta bulunamadığını ileri sürmüştür. Taşınmazın taraflar arasında davaya konu olması tasarruf yetkisinin kısıtlandığının kabulü için tek başına yeterli gerekçe olmayıp başvurucunun taşınmazın davalı olmasından ve bu davanın uzun sürmesinden dolayı mülkiyet hakkının sağladığı hangi hak ve yetkileri kullanamadığını ortaya koyması gerekir ancak başvurucu,

taşınmaz üzerine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz gibi geçici hukuki koruma tedbirlerinden birinin konulması nedeniyle taşınmazdaki bazı yetkileri kullanamadığını iddia etmemiştir. Bunun yanında taşınmazın niteliği hakkında bir beyanda bulunmamış, taşınmazın tarla, arsa, konut veya işyeri olarak kullanılıp kullanılmadığını açıklamamış, hangi nedenle taşınmazdaki tasarruf yetkisinin kısıtlandığını ortaya koymamıştır. Dolayısıyla Cemal Günsel kararında yer verilen ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum yoktur. Başvurucunun bireysel başvuru kapsamındaki haklarının ne şekilde ihlal edildiğini ve buna ilişkin gerekçeleri ve delillerini açıklamadığı anlaşıldığından iddiaların temellendirilmemiş şikâyet mahiyetinde olduğu değerlendirilmiştir.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALPER TEKİŞALP

B. No: 2020/31809 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/31809

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALPER TEKİŞALP BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/31809)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu KALUKÇU

Başvurucu : Alper TEKİŞALP

Vekili : Av. Kadir Soner KILINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; işveren ile arasındaki güven ilişkisinin bozulduğu gerekçesiyle iş sözleşmesi feshedilen başvurucunun açtığı işe iade davasının reddi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, bir telekomünikasyon şirketi (Şirket) bünyesinde 2014-2017 yılları arasında son olarak İstanbul-Asya Bölge KOBİ Satış Müdürü görevi ile çalışmış; 2015-2016 yılları arasında da mevcut görevine ek olarak vekâleten Ege Bölge KOBİ Satış Müdürü olarak görev yapmıştır.

3. İşveren Şirket 6/9/2017 tarihli bildirim ile başvurucunun iş akdini feshetmiştir. Bildirimde geçen ifadeler şu şekildedir:

"Şirketimizde halen İstanbul Asya Bölge Kobi satış Müdürü olarak çalışmaktasınız. Ege Bölge Kobi Satış Müdürlüğünü vekalaten yürüttüğünü dönemde müşteri hizmetleri kanalı ile tarafınıza Türk Telekom'u yaptığı fraud işlemleri nedeni ile 1 milyon civarında dolandırdığı

yönünde bir ihbar maili gelmesine rağmen Ege Bölgede 2 adet bayilik verilmesine öncülük ettiğiniz ve devam eden süreçte de farklı bölgelerde bayilikler vermek üzere girişimde bulunduğunuz [Z.A.]'nın ortak olmak sureti ile verdiğiniz bayiliklerde de fraud işlemleri yaptığı ve bu nedenle ortaklıklarına son verildiği tesbit edilmiştir.

Şirketimizde çalışmaya başlamadan önceki tarihlerde uzun bir süre farklı şirketlerde birlikte çalışmanıza ve [Z.A.]'nın fraud işlemler yapmak süreti ile piyasayı dolandırdığına yönelik gelen ihbar mailine rağmen [Z.A.]'ya bayilikler verilmesine öncülük ederek şirketimizin telekom piyasasındaki ve bayiler nezdinde imajını zedelemeniz, iş ortağımız olan bayilerin yapılan fraud işlemler nedeni ile şu ana kadar yapılan tesbitler neticesinde yaklaşık 850.000.- TL. civarında zararlarının oluşmasına neden olmanız nedenleri ile İş akdiniz Disiplin Kurulu'nun 24/08/2017 tarihli kararı doğrultusunda 4857 sayılı iş kanununun 25-II. Maddesi uyanınca ahlak ve iyiniyet kurallarına uymayan eylemlerinizden dolayı 06/09/2017 tarihi itibarı ile tazminatsız olarak feshedilmiştir."

4. Başvurucu, İstanbul 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işe iade davası açmıştır. Dava dilekçesinde öncelikle bölge müdürlerinin görevinden bahseden başvurucu, bayilik sisteminin nasıl işlediğini izah etmiş; akabinde somut olay özelinde açıklamalar yaparak iş akdinin haksız olarak feshedildiğini ileri sürmüştür. Z.A. isimli kişiyi daha önce yine bölge müdürü olarak çalıştığı firmada satış personeli olarak çalışması nedeniyle tanıdığını ifade eden başvurucu, başka bir firma ile ortak olarak kendisine gerekli prosedür takip edilmek suretiyle bayilik verildiğini belirtmiştir. Kısa süre sonra İzmir için bayilik arayışına girildiğini ifade eden başvurucu, esasen bu bölgede farklı bir firma ile anlaşma sağlandığını ancak firma şartları sağlayamadığı için yine iki kişi ortaklı olarak Z.A.ya bayilik verildiğini belirtmiştir. Bütün prosedürler gerçekleştirilerek ve usulüne uygun şekilde bayiliklerin verildiğini ifade eden başvurucu, Z.A. hakkında doğrudan kendisine gelmeyen-sadece ilgi tutulduğu- ve soyut nitelikli ifadeler içeren bir ihbar maili nedeniyle sorumlu tutulduğunu, maili yoğun iş temposu nedeniyle fark edemediğini ve kendisine de ayrıca bu konuda bilgilendirme yapılmadığını belirtmiştir. Kaldı ki bayilikler verildikten sonra kendisinin anılan bölgede göreve devam etmediğini, dolayısıyla meydana gelen zarardan sorumlu tutulamayacağını, devam eden işlemlerle ilgili denetim sorumluluğunun zararın meydana geldiği dönemde görev yapan bölge müdürüne ait olduğunu belirten başvurucu; işe iadesini talep etmiştir.

5. Mahkeme; gerekli bilgi ve belgeleri toplamış, davacı ve davalı tanıklarını dinlemiş, tarafların iddia ve itirazlarını da incelemek suretiyle 18/12/2018 tarihli karar ile davanın kabulüne hükmetmiştir. Gerekçeli kararda Şirket yapılanması ile organizasyon şemasını inceleyen Mahkeme; başvurucunun da ileri sürdüğü gibi bölge müdürünün görevinin, sorumluluğu altındaki bölgelerde bayi açığını tespit ederek bayilikler oluşturmak olduğunu ancak bu sürece bölge müdürü öncülük etse dahi tek başına bayilik oluşturma yetkisi bulunmadığını tespit etmiş, buna göre bölge müdürünün akabinde bölgeler müdürü ile satış direktörü ve gerekli olduğu hâllerde icra kurulu başkan yardımcısının da onayı gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca bayilik verilecek kişinin Şirketin yetkili organlarınca da araştırıldığına değinen Mahkeme; şayet ekip organizasyonu, ofis kurulumu, teminat mektubu gibi konularda istenilen özellikler bulunmuyorsa bayilik verilmediğini ifade etmiştir. Somut olay özelinde Şirketi zarara uğratan işlemde başvurucunun bizatihi kusurunun bulunup bulunmadığının önemli olduğuna dikkat çeken Mahkeme, başvurucunun tek başına bayi işlemi yapamayacağını belirterek feshin geçersizliğine hükmetmiştir.

6. İşveren Şirket, gerekçeli karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuş; istinaf

dilekçesinde, başvurucunun Z.A.ya bayilik verilmesine aracılık yaparak Şirketi 850.000 TL zarara uğrattığını ileri sürmüştür. Şirket, başvurucu ile Z.A.nın önceki işyerlerinde uzun süre birlikte mesai yaptıklarını, yakın iş ilişkilerinden kaynaklı olarak başvurucunun Z.A.ya %49 ortaklı ve sermayesiz şekilde 2016 yılı Haziran ayında bayilik verilmesine aracılık ettiğini belirtmiştir. 25/8/2016 tarihinde başvurucunun maiyetinde çalışan kişilere -başvurucu da ilgi tutulmak suretiyle- Z.A. ile ilgili ihbar maili geldiğini ifade eden Şirket; başvurucunun, çalışanı tarafından bu konu ile ilgili hem mail aracılığıyla hem de yüz yüze bilgilendirildiğini, buna rağmen gerekli tedbirleri almadığı gibi 2016 yılı Eylül ayında İzmir'de de Z.A.ya yine başvurucunun aracılığı ile %50 ortaklı ve sermayesiz şekilde bayilik verildiğini, hatta başvurucunun vekâleten yürüttüğü görev sona erdikten sonra da 2016 yılı Ekim ayında Z.A.ya bir bayilik daha verilmesi için tavsiyede bulunduğunu ancak bu talebin reddedildiğini belirtmiştir. Söz konusu ihbar mailinde Z.A. isimli kişinin önceki çalıştığı telekomünikasyon firmasını 1 milyon TL civarında dolandırdığı, Manisa'daki bayilikte de usulsüzlükler yapıldığı yönünde bilgiler bulunduğuna dikkat çeken Şirket 9/6/2017 tarihinde üst yönetime on adet ihbar maili geldiğini, bu maillerde Z.A.nın önceki firmada sahtecilikten atılan herkesi şimdiki bayiliklere doldurduğu, bunlara Şirketin yöneticilerinin referans olduğu yönünde iddiaların yer aldığını belirtmiş ve bunun üzerine soruşturma başlatıldığını ifade etmiştir. Soruşturma kapsamında Z.A.nın İzmir bayiliğindeki ortağı tarafından hukuksuz eylemleri nedeniyle savcılığa ihbar edildiği bilgisine ulaşıldığını ve gerçekleştirilen denetim neticesinde kendilerini 850.000 TL zarara soktuğunun anlaşıldığını belirten Şirket; başvurucunun, Z.A.ya yaklaşık üç ayda iki bayilik verilmesine aracılık ettiğini, bayilik onay sürecini tek başına yürütememesinin önemli olmadığını, başvurucunun kusurlu davranışı ile sadakat borcuna aykırı davrandığını ileri sürmüştür.

7. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi neticesinde Daire, Mahkeme kararını kaldırmış ve davanın reddine hükmetmiştir. Kararın gerekçesinde, başvurucunun Z.A. ile ön görüşmeleri kendisinin gerçekleştirdiğini ve bu şahsı üst yönetime önerdiğini, başvurucunun önerisi doğrultusunda Z.A.ya bayilik verildiğini, yakın tanışıklıkları nedeniyle başvurucunun bu şahsın hâlini bilebilecek konumda olduğunu, kaldı ki Z.A.nın illegal işlemler yaptığı konusunda ihbar maili gelmesine rağmen İzmir bayiliği için yine bu şahısa aracılık etmeye devam ettiğini, başvurucunun eylemlerinin Şirket ile arasındaki güven ilişkisini zedelediğini, bölge müdürlüğünü yaptığı Şirketin menfaatlerini koruyacak şekilde hareket etmesi gerekirken tanışık olduğu dava dışı şahsın yararına hareket etmesinin olumsuzluğa yol açtığını, bu sebeplerle başvurucunun iş akdinin geçerli nedenlerle feshedildiği sonucuna varıldığını belirtmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 4/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 20/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesince iddia ve itirazlarının incelenmediğini, nihai kararda buna dair açıklamalar yapılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Anayasa Mahkemesinin Nurten Esen (B. No: 2013/7970, 10/6/2015) başvurusunda belirtildiği üzere; bir mahkeme kararının gerekçesi; o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koymalı ve hüküme temel alınan delillere dayalı olarak maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal ve hukuksal bağlantıyı göstermelidir. Tarafların, hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri ve hukuka uygunluk denetimini yapabilmeleri için ortada, usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta gösteren bir gerekçe bölümünün bulunması zorunludur (Nurten Esen, § 57).

12. Başvuruya konu olayda, Bölge Adliye Mahkemesinin ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar verdiği, bu kararı verirken tarafların iddia ve itirazlarına gerekçeli kararda yer vermek suretiyle somut olayı incelediği, feshe gerekçe gösterilen olgu ile başvurucu arasında maddi bağlantıyı kurmak suretiyle kararın hukuksal zeminini oluşturduğu anlaşılmıştır.

13. Bu itibarla Bölge Adliye Mahkemesinin istinaf aşamasında verdiği kararda delillerle bağlantı kurularak davanın maddi ve hukuksal temellerine ilişkin ilgili ve yeterli gerekçenin gösterildiği ve başvurucunun iddialarının da karşılandığı gözetildiğinde gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlalin olmadığının açık olduğu anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

18. Başvurucu; istinaf incelemesinde sadece işveren Şirketin iddialarına yer verildiğini, kendi iddia ve itirazlarının incelenmediğini, bu kapsamda somut olayın da hatalı değerlendirildiğini iddia etmiştir. Z.A. ile iş ilişkisi dışında hiçbir temasının olmadığı hususunun tanık beyanları ile ortaya konulduğunu ifade eden başvurucu, bu şahıs ile ilgili

hileli işlemlerin varlığından haberdar olmadığını, bahsi geçen mailin doğrudan kendisine gelmediğini, öte yandan maile rağmen Şirketin zararının engellenmesi için hiçbir çalışma yapılmadığını, kaldı ki kendisinin tek başına bayilik verme imkânının da bulunmadığını belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

20. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

21. Somut olayda, başvurucuya ilişkin güncel ve kişisel bilgilerin dosyaya getirildiği, mevcut tespitler üzerinden bir değerlendirme yapıldığı görülmektedir. Bölge Adliye Mahkemesi, davanın reddine dair kararında başvuruya konu olayı tarafların iddia ve itirazları ile ilk derece mahkemesi kararına da yer vermek suretiyle incelemiş; başvurucunun eylemleri ve ihmali davranışları neticesinde güven ilişkisinin sarsıldığı, işveren Şirketten iş ilişkisini sürdürmesinin artık beklenemeyeceği kanaatine varmıştır. Bu kapsamda işveren yönünden fesih için yeterli şüphenin oluştuğu yönündeki Bölge Adliye Mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik oluşturan bir hususun bulunmadığı, başvurucunun ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu değerlendirilmiştir.

22. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN DELİVELİ

B. No: 2020/32351 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/32351

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN DELİVELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/32351)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Hasan DELİVELİ

Vekili : Av. Emre AKARYILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı görüşlerin ve telefon görüşmelerinin dinlenmesi ve kaydedilmesi ile başvurucuya gelen veya başvurucu tarafından gönderilen mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne kaydedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, itiraz sürecinde alınan Cumhuriyet savcılığı mütalaasının tebliğ edilmemesi/bildirilmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde başvurucu, Türkoğlu 2 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu vekili 19/8/2020 tarihli iki ayrı dilekçeyle Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunarak hükümlülerin yaptığı haftalık telefon görüşmesi ile aylık yapılan kapalı görüşlerin dinlenilmesi ve kayıt altına alınması uygulaması ile hükümlüye gelen mektup, faks ve telgrafların Kurum bünyesinde bulunan Mektup Okuma Komisyonu tarafından okunması ve sonrasında Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemine (UYAP) taranarak sisteme kaydedilmesi uygulamasının kaldırılmasını talep etmiştir. İnfaz Hâkimliği, taleplerin Kurum tarafından

değerlendirilmesi ve bu talepler hakkında karar alınması için müzekkere yazmıştır. Kurum 24/8/2020 tarihinde başvurucunun taleplerinin reddine karar vermiştir.

3. Kurum kararının gerekçesinde; kapalı görüşün ve telefon görüşmelerinin kaydedilmesiyle mektupların UYAP'a taranması uygulamalarının mevzuattan kaynaklandığı ve bu hususta Kurumun takdir yetkisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği 1/9/2020 tarihli kararıyla kanuni düzenlemeler ışığında yapılan işlemlerde herhangi bir usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir. Bunun üzerine başvurucu, itiraz yoluna başvurmuştur. Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) anılan kararın usul ve kanuna uygun olduğunu belirterek 14/9/2020 tarihinde itirazı kesin olarak reddetmiştir.

5. Başvurucu vekili, nihai kararı 5/10/2020 tarihinde tebellüğ ettikten sonra 6/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kapalı Görüşlerin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Haberleşme Hürriyeti ile Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; kapalı görüşlerdeki konuşmalarının kanuni dayanağı bulunmaksızın sistematik bir şekilde kaydedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Eşref Köse (B. No: 2017/38098, 3/6/2020) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin şartlarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Telefon Görüşmelerinin Dinlenmesi ve Kaydedilmesi Nedeniyle Haberleşme Hürriyeti ile Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; Kurum tarafından tüm telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde dinlendiğini ve kaydedildiğini ancak görüşmelerin hangi suçlar yönünden, hangi koşullarda, ne kadar süreyle dinlenip kaydedileceğine dair düzenleme bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca kayıtların tutulması ve imha edilmesine yönelik işlemlerin nasıl yapılacağına yönelik belirsizlik söz konusu olduğunu ifade ederek bu uygulama nedeniyle haberleşme hürriyeti

ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüsamettin Uğur (2) (B. No: 2020/14791, 15/11/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kararda mahpusun tüm telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde kaydedilmesinin yanında kaydedilen bu telefon görüşmelerinin ne kadar süreyle sistemde saklı tutulacağı, bunların üçüncü kişilerin erişimine ve kullanımına hangi şartlarda açılacağı, infaz kurumu tarafından hangi mercilerle paylaşılabileceği ile kişisel verilerin ve mahremiyetin nasıl korunacağı hususlarında açık bir düzenlemenin mevcut olmadığı belirlenmiştir. Böylelikle telefon görüşmelerinin sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin koşullarının kanunla düzenlenmediği gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Mektupların UYAP'a Kaydedilmesi Nedeniyle Haberleşme Hürriyeti ile Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; kendisine gelen ve kendisinin gönderdiği mektupların kaydedilmesine ilişkin Kurum uygulaması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvurular ile benzer nitelikte olan Ümit Karaduman (B. No: 2020/20874, 2/2/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mahpusun mahrem bilgileri ile kişisel verilerinin kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen ve keyfîliğe karşı güvenceler içeren kuralların mevcut olmadığı gerekçesiyle özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

D. İtiraz İncelemesi Sırasında Alınan Savcılık Görüşünün Bildirilmemesi Nedeniyle Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu, savcılık görüşünün kendisine tebliğ edilmemesi/bildirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ihlal iddiaları konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi ve AİHM içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

19. Anayasa Mahkemesi, Devran Duran ([GK], B. No: 2014/10405, 25/5/2017, §§ 104-122) kararında; tutukluluğa itiraz incelemeleri sırasında alınan savcılık görüşünün şüpheli veya sanıklara bildirilmemesinin anayasal önem taşımadığını, içeriğinde başvurucunun cevap vermesini gerektirmeyen ve daha önce ileri sürülmemiş yeni bir olgudan bahsedilmeyen durumlarda savcılık görüşünün başvurucuya bildirilmemesinin önemli bir zarara da neden olmadığını ifade etmiştir. Somut olayda da Ağır Ceza Mahkemesince yapılan itiraz incelemesinde Cumhuriyet savcısının yazılı görüşünün alındığı anlaşılmıştır. Başvurucu tarafından savcılık görüşünün kendisine bildirilmediği ileri sürülmüşse de başvuru formu ve eklerinde bu görüş yazısında başvurucunun cevap vermesini gerekli kılan ve daha önce haberdar olmadığı yeni bir olgunun bulunduğu dile getirilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları bakımından anılan Devran Duran kararında belirtilen ilkelerden ve sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum mevcut değildir. Bu doğrultuda anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvurucu 12/3/2021 tarihinde tahliye edildiğinden tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

22. Öte yandan eski hâle iade kuralı gereğince ihlalin niteliği de dikkate alınarak başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Kahramanmaraş İnfaz Hâkimliğine (E. 2020/2329, K.2020/2420), Kahramanmaraş 1. Ağır Ceza Mahkemesine (2020/1312 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ MUHCU VE DİĞERLERİ

B. No: 2020/36607 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/36607

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ MUHCU VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/36607)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucular : 1. Ali MUHCU

2. Hanife KURU

3. Hasan MUHCU

4. Hava KURU

5. Meryem MUHÇU

6. Mustafa MUHCU

7. Hüseyin MUHCU

Vekili : Av. Feyzi YAVUZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; imar uygulaması sırasında bedele dönüştürülen pay karşılığının düşük belirlenmesi, bedelin ödenmemesi ve enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculardan murisi M.M. İstanbul'un Kartal ilçesi Soğanlık Mahallesi'ndeki taşınmazda hisseli maliktir. Başvurucunun taşınmazda 955 m² hissesi vardır.

3. Kartal Belediye Başkanlığı (İdare) tarafından yapılan imar uygulaması ile muris hissesinden 217,40 m² düzenleme ortaklık payı olarak kesilmiştir. Kalan 737,60 m²nin bir bölümü iki ayrı parsele verilmiş, geriye kalan 126,97 m² ise 380,91 TL olarak bedele çevrilmiştir.

4. Başvurucular, bedele çevrilen 126,97 m²lik kısım için takdir edilen 380,91 TL'nin çok düşük olduğunu ve bu bedelin ödenmediğini ileri sürerek 29/4/2013 tarihinde İdare aleyhine İstanbul Anadolu 20. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucular bu davada, bedele çevrilen hissenin dava tarihi itibarıyla rayiç değerinin tespit edilmesini ve aradaki farkın faiziyle birlikte İdareden tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

5. Asliye Hukuk Mahkemesince yapılan keşif sonrası düzenlenen bilirkişi raporunda dava tarihi itibarıyla bedele çevrilen hissenin birim değerinin 1.250 TL/m² olduğu ve bedele çevrilen 126,97 m² yer için takdir edilen bedelin 158.331,59 TL artırılması gerektiği belirlenmiştir.

6. Asliye Hukuk Mahkemesi 14/4/2016 tarihinde davanın kabulüne, bedele çevrilen 126,97 m² yer için takdir edilen bedelin 158.331,59 TL artırılmasına ve 158.331,59 TL'nin 29/4/2013 tarihinden itibaren işletilecek yasal faiziyle İdareden tahsiline ve eşit olarak başvuruculara verilmesine karar vermiştir.

7. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından verilen karar, Yargıtay 5. Hukuk Dairesince (Yargıtay Dairesi) dava sırasında yürürlüğe giren 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Yatırımların Proje Bazında Desteklenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un hükümlerine göre bilirkişi raporu alınması gerektiği gerekçesiyle bozulmuştur.

8. Bozmaya uyan Asliye Hukuk Mahkemesi, bilirkişiden ek rapor almıştır. 24/4/2019 tarihli ek bilirkişi raporunda, 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesi ile 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na eklenen geçiçi 12. maddenin birinci fıkrasında yer alan ''24/02/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından doğan idarelerin taraf olduğu her türlü alacak ve bedel artırım davalarında taşınmazın değeri; uygulamanın tapuda tescil edildiği tarih değerlendirme tarihi olarak esas alınmak ve o tarihteki nitelikleri gözetilmek suretiyle tespit edilir. Tespit edilen bu bedel, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi tablosu esas alınmak suretiyle dava tarihi itibariyle güncellenir ve ortaya çıkan gerçek bedel hak sahibine ödenir.'' ve aynı maddenin ikinci fıkrasında yer alan ''Bu Kanunun geçici 6 ncı maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve onbirinci fıkra hükümleri, bu madde kapsamındaki davalar ve icra takipleri için de uygulanır. Devam eden dava ve icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.” hükümlerinin bulunduğu ve hesaplamanın anılan kanuna uygun yapıldığı ifade edilmiştir. Buna göre imar uygulamasının tapuya tescil tarihi olan 1/6/1999 tarihinde m² fiyatının 45 TL ve 126,97 m²lik kısmın bedelinin 5.713,65 TL olduğu, Türkiye İstatistik Kurumu yurt içi üretici fiyat endeksi (Yİ-ÜFE) esas alındığında dava tarihi olan 29/4/2013'te güncellenmiş tutarın ise 57.405,04 TL olacağı belirtilmiştir.

9. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/6/2019 tarihinde davanın kabulüne, 57.405,04 TL'nin dava tarihi olan 29/4/2013 tarihinden itibaren işletilecek yasal faizi ile birlikte İdareden tahsiline karar vermiştir.

10. Taraflarca yapılan temyiz başvurularını inceleyen Yargıtay Dairesi 23/1/2020 tarihinde aleyhe vekâlet ücretini kaldırmak suretiyle kararı düzelterek onamıştır. Yapılan karar düzeltme talebini 2942 sayılı Kanun'un 14. maddesinin üçüncü fıkrası gereği miktar yönünden karar düzeltme kanun yolunun kapalı olduğu gerekçesiyle reddetmiştir.

11. Başvurucular, nihai hükmü 20/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/11/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvuru, süresi içinde yapılmıştır.

12. Komisyonlar Başraportörlüğü 2/1/2021 tarihinde başvurucu Fatma Türkmen tarafından yapılan başvurunun kişi yönünden ayrılmasına ve ayrılan dosyanın 2021/1431 başvuru numarasına kaydedilmesine karar vermiştir.

13. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 19/10/2023 tarihinde başvurunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden ise kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanmasının Bölüm kararını gerektirmesi nedeniyle Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucular, geriye dönük düzenlemelerin hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmadığını ve ilk karardaki değerleme yönteminin değiştirilmesi nedeniyle fahiş oranda zarara uğratıldığını, bedelin ödenmediğini ve enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığını iddia etmiştir. Bu gerekçelerle adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, hüküm altına alınan bedelin bireysel başvuru tarihinden sonra ödenmesi nedeniyle başvurucuların mağdur sıfatının değerlendirilmesi gerektiği ve munzam zarardan kaynaklanan tazminat davası açmaları mümkün olduğundan başvuru yollarının tüketilip tüketilmediğinin dikkate alınması, ayrıca Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

16. Başvurucular; Bakanlık görüşüne karşı sundukları beyanda, haciz hakkı sınırlı olduğu için tahsil yapamadıklarını, İdarenin ödeme için faizlerden vazgeçme şartı araması nedeniyle alacağı indirimli olarak 31/3/2022 tarihinde tahsil edebildiklerini ancak bu bedelin gerçek zararı karşılamaktan uzak olduğunu beyan etmiştir. İdare ile yaptıkları protokolün icra dosyasıyla sınırlı olduğunu ve bireysel başvurunun takibe yansımayan kısımla ilgili olduğunu belirtmiştir.

17. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

A. Bedelin Düşük Belirlenmesi Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucular, değerleme yönteminin değiştirilmesi nedeniyle bedelin düşük belirlendiğinden yakınmıştır.

19. Somut olayda başvurucuların murisine ait olduğu anlaşılan taşınmaz hissesinin mülk teşkil ettiği hususunda kuşku yoktur. Ayrıca İdarenin bu hissenin uyuşmazlık konusu olan 126,97 m²lik kısmını bedele dönüştürmesinin mülke müdahale niteliğinde olduğu da anlaşılmıştır. Söz konusu müdahalenin devletin negatif yükümlülükleri kapsamında, mülkiyetten barışçıl yararlanma hakkına saygıya ilişkin genel kural çerçevesinde incelenmesi uygun bulunmuştur.

20. Uyuşmazlığa konu müdahalenin 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. maddesine dayanılarak yapıldığı, dolayısıyla şeklî anlamda bir kanun hükmünün olduğu anlaşılmıştır. Bu kanun hükmünün müdahaleye ilişkin yeterince erişilebilir ve öngörülebilir olduğu açıktır. Yapılan imar düzenlemesinin kentlerde düzenli yerleşimin sağlanmasına yönelik meşru bir amacının olduğu değerlendirilmiştir. Üzerinde durulması gerekli mesele, yapılan müdahale ile başvuruculara yüklenen külfetin uygun bir tazminat ödenmesi suretiyle giderilip giderilmediğidir. Dolayısıyla kanuni dayanağı ve meşru amacının olduğu değerlendirilen müdahalenin ölçülü olup olmadığı tespit edilerek sonuca varılacaktır.

21. Somut olayda kamu makamlarının ödenecek bedelin belirlenmesine ilişkin yöntem hakkında geniş bir takdir haklarının bulunduğunu vurgulamak gerekir. Üzerinde durulması gerekli mesele, bu yöntemin ortaya çıkardığı sonucun başvurucular için ağır bir külfete yol açıp açmadığıdır.

22. İmar uygulaması nedeniyle başvuruculara murisine ait 126,97 m² hisse 380,91 TL olarak bedele çevrilmiştir. Başvuruculara bedelin düşük olduğu ve ödenmediği gerekçesiyle açtığı davada hissenin birim değeri dava tarihi olan 29/4/2013'e göre 1.250 TL/m² ve artırılması gerekli bedel 158.331,59 TL olarak tespit edilmiştir. Dava bu bedel üzerinden kabul edilmiş ancak Yargıtay Dairesi dava sırasında yürürlüğe giren 6745 sayılı Kanun'un hükümlerine göre bilirkişiden yeniden rapor alınması gerektiğini ifade etmiş ve kararı bozmuştur. Bozma sonrasında 6745 sayılı Kanun'un hükümlerine uygun şekilde bedel artırım davalarında taşınmazın değeri uygulamanın tapuya tescil edildiği 1/6/1999 tarihine ve o tarihteki niteliklerine göre hesap edilmiş, m² fiyatının 45 TL ve 126,97 m²lik kısmın bedelinin 5.713,65 TL olduğu belirlenmiş, ayrıca tespit edilen bu bedel Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Yİ-ÜFE tablosu esas alınmak suretiyle dava tarihine göre güncellenmiş ve 57.405,04 TL olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu bedel Asliye Hukuk Mahkemesi ve Yargıtay tarafından da uygun bulunmuştur.

23. İlk hesaplanan bedel ile sonradan hesap edilen bedel arasında ortaya çıkan fark, tek başına bu bedelin etkili bir giderim sağlama kapasitesi olmadığını ortaya koymaya yeterli değildir. Bir başka deyişle kamu makamlarınca getirilen hesaplama yöntemi her durumda aleyhe sonuç ortaya çıkarmamaktadır. Kaldı ki kamu makamları, tazminat miktarının belirli ve objektif kurallar çerçevesinde hesaplanmasını sağlayacak bir düzenleme yapmış ve tespit edilen bu bedele de dava tarihine kadar Yİ-ÜFE farkının eklenmesi suretiyle enflasyonun etkilerini azaltacak tedbirler almıştır. Dolayısıyla başvuruculara murisine ait olan 126,97 m²lik kısım için davanın açıldığı 29/4/2013 tarihine göre 57.405,04 TL olarak bedel belirlenmesi ve yasal faizi ile başvuruculara ödenmesine karar verilmesi suretiyle belirlenen yöntemin başvuruculara mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye dair elverişli bir giderim sağlama kapasitesi olduğu değerlendirilmiştir. Başvuruculara tahsil edilen bedelin hangi nedenle ölçüsüz olduğu hususunda açıklama yapmadıkları ve herhangi bir sebep bildirmedikleri dikkate alındığında müdahalenin başvuruculara şahsi olarak aşırı külfet yüklemediği ve müdahalenin meşru amacının dayandığı kamu yararı ile başvuruculara mülkiyet hakkının korunması arasındaki adil dengenin bozulmadığı kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Bedelin Ödenmemesi ve Enflasyon Karşısında Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucular, bedelin ödenmediğini ve enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığını

iddia etmiştir.

26. Genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak nitelendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31). Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılmasıyla söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Mehmet Güven Ulusoy, § 32).

27. Somut olayda bireysel başvuru tarihinden sonra başvurucular vekili ile İdare arasında yapılan protokole istinaden alacağın başvurucular vekiline 31/3/2022 tarihinde ödenmiş olduğu ancak başvurucular ve vekilleri tarafından bu ödeme hakkında Bakanlık görüşüne kadar bir bilgi sunulmadığı anlaşılmıştır. Bakanlık tarafından ödeme yapıldığının belirtilerek ödeme dekontunun sunulmasından sonra başvurucular vekilince sunulan cevapta ödemenin yapıldığı ancak bunun zararı karşılamadığı ifade edilmiştir. Borcun süreç içinde kısmen veya tamamen ödenmiş olması başvuruculara mağdur statüsünün değerlendirilmesi bakımından oldukça önem taşır. Ödeme olgusunun değerlendirilmesi sonucunda bazı şikâyetler yönünden başvuruculara mağdur statüsünün sona erdiği sonucuna ulaşılabilecek ve başvurunun düşmesine karar verilebilecektir, ayrıca alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı şikâyetine ilişkin olarak değer kaybının hesaplanabilmesi için ödeme tarihinin tespiti gereklidir. Başvurucular, bireysel başvuru formunda başvuruyla ilgili koşullarda herhangi değişiklik meydana geldiğinde bunu Anayasa Mahkemesine bildireceğini beyan etmelerine rağmen Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı şekilde yukarıda belirtilen olguya ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi vermedikleri, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikteki yeni ve önemli gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru kanaat oluşturulmasını engelledikleri anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurunun mahiyeti gözetildiğinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ve İçtüzük’ün 83. maddesi uyarınca başvurucular aleyhine disiplin para cezasına hükmedilmesine gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Bedelin düşük belirlenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Bedelin ödenmemesi ve enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER ÇOŞKUN

B. No: 2020/39238 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39238

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER ÇOŞKUN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39238)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Ömer ÇOŞKUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kapalı görüşün dinlenmesi ve kaydedilmesi ile mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP)kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvuru tarihinde Keskin T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan hükümlü olarak bulunan başvurucu, ailesi ve avukatı ile yaptığı kapalı görüşün dinlenmesi ve kayıt altına alınması ile mektupların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'ne (UYAP) kaydedilmesi uygulamasının kaldırılmasını Kırıkkale İnfaz Hâkimliğinden (İnfaz Hâkimliği) talep etmiştir.

3. İnfaz Kurumunun İnfaz Hâkimliğine gönderdiği 1/10/2020 tarihli yazıda; kapalı görüşün mevzuat gereği kaydedildiği ancak gerekli görülmesi hâlinde dinlendiği, avukat ile yapılan görüşmelerin kaydedilmediği, pandemi nedeniyle avukat görüşlerinin kapalı görüş olarak yaptırıldığı, mektupların UYAP'a kaydedilmesi uygulamasının ise yine mevzuattan kaynaklandığı belirtilmiştir.

4. İnfaz Hâkimliği 13/10/2020 tarihli kararı ile İnfaz Kurumunun değerlendirmesinde usule

ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir. Başvurucunun Kırıkkale 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazı anılan kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 19/11/2020 tarihinde reddedilmiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 1/12/2020 tarihinde öğrendikten sonra 3/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir

8. Başvurucu; mektuplarının kaydedilmesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin, kapalı görüşlerinin dinlenerek kaydedilmesi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık), kaydedilen mektupların kimseyle paylaşılmadığı ve üzerinden bir yıl geçmesi hâlinde silindiği ve mevzuat çerçevesinde işlem yapıldığı görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa Mahkemesi Kemal Karanfil (B. No: 2017/24776, 24/5/2018) kararında başvurucunun dış dünyayla iletişimini sağlayan yazışmaların bazı istisnalar haricinde kurum idaresi tarafından denetlenerek UYAP'a kaydedilmesinin, kişiye ait bilgileri içeren mektupların açılıp okunarak sistemde tutulmasının başvurucunun özel hayatına ve haberleşmesine müdahale oluşturduğunu kabul etmiştir (Kemal Karanfil, § 53). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi daha önce kapalı görüşün dinlenmesi ve kayda alınması nedeniyle haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiayı Eşref Köse (B. No: 2017/38098, 3/6/2020) başvurusunda incelemiştir. Anılan kararda kapalı görüşlerin teknik cihazla dinlenerek kaydedilmesinin haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturduğu (Eşref Köse, §§ 58, 59) ve mevzuat hükümlerinde kapalı görüş sırasında konuşulanların dinlenebileceği mesafede bir görevlinin bulundurulabileceği belirtilmişse de görüşmenin bir teknik araç vasıtasıyla dinlenebileceği veya sistematik bir şekilde kaydedilebileceğine ilişkin bir düzenleme yapılmadığı açıklanmıştır (Eşref Köse, § 71).

12. Anayasa Mahkemesi Ümit Karaduman kararında, hükümlü ve tutukluların yazışmalarının sistematik olarak kaydedilmesine ilişkin mevzuatın tutulma süresi, bu yazışmalara üçüncü kişilerin erişimi ile içeriğindeki verilerin kullanılması, imhası ve verilerin gizliliğinin sağlanması hususlarına dair açık ve detaylı kuralları içermesi gerektiğini kabul etmiş, anılan hususları içermeyen mevzuatın kanunilik koşulunu sağlamadığı sonucuna ulaşmıştır (Ümit Karaduman, B. No: 2020/20874, 2/2/2022, § 69).

13. Yukarıda belirlenen müdahaleler, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa’nın 20. ve 22. maddelerini ihlal edecektir. Bu sebeple

sınırlamanın Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halil Berk, B. No: 2017/8758, 21/3/2018, § 49; Süveyda Yarkın, B. No: 2017/39967, 11/12/2019, § 32; Şennur Acar, B. No: 2017/9370, 27/2/2020, § 34; R.G. [GK], B. No: 2017/31619, 23/7/2020, § 82). Bu bağlamda somut başvurularda öncelikle müdahalelerin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenmelidir. Bu incelemenin -ilgili mevzuatta süreç içinde değişiklikler yapılmış ise de- başvuruya konu olay tarihleri itibarıyla geçerli olan mevzuat hükümleriyle sınırlı olarak yapılması uygun görülmüştür.

14. Somut olayda ise her ne kadar 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 68. maddesine ek düzenlemeler(17/6/2021 tarihli ve 7328 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) getirilmiş ise de başvuru tarihi itibarıyla hükümlü/tutukluların mektuplarının kayıt, muhafaza ve kullanımını içeren tedbirlerin kapsamını, uygulanmasını, idarenin takdir yetkisinin sınırlarını düzenleyen, bununla birlikte muhataplarının yetki aşımı ile keyfîliğe karşı yeteri kadar güvenceye sahip olmalarını sağlayacak niteliğe ve açıklığa sahip kuralların mevcut olmadığı görülmüştür.

15. Bunun yanında -haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına müdahalenin gerçekleştiği tarih itibarıyla- kapalı görüşlerde yapılan konuşmaların sistematik bir şekilde teknik araçla dinlenmesi ve kaydedilmesinin koşullarını kanunilik ilkesini karşılayacak şekilde belirleyen bir hükmün mevzuatta yer almadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Ümit Karaduman ve Eşref Köse, kararlarında ulaşılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir husus bulunmadığından -aynı gerekçelerle- başvurucunun haberleşme hürriyeti ile özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına yönelen müdahalelerin kanuni dayanağının bulunmadığı kanaatine varılmıştır. Başvuruya konu müdahalelerin kanunilik koşulunu sağlamadığı anlaşıldığından söz konusu müdahaleler açısından diğer güvence ölçütlerine riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

18. 7328 sayılı Kanun ile getirilen düzenlemelerin kapsamı dikkate alındığında başvurucunun mektuplarının kaydedilmesi şeklindeki müdahalelere ilişkin yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

19. Bununla birlikte kapalı görüşlerin kayıt alına alınmasına ilişkin hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. ve 22. maddelerinde güvence altına alınan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı ile haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale İnfaz Hâkimliğine (E.2020/1872, K.2020/1933) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Y.Ö.

B. No: 2020/39791 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/39791

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Y.Ö. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/39791)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Y.Ö.

Vekili : Av. Betül Büşra ÖNAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucuya avukatı tarafından gönderilen belgelerin verilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde Yalvaç T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) hükümözlü olarak bulunmaktadır. Avukatının gönderdiği ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) başvurusu kapsamında kullanacağını belirttiği 403 sayfadan oluşan evrak, İnfaz Kurumu tarafından sakıncalı bulunarak başvurucuya teslim edilmemiştir.

3. Söz konusu belgelerde Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan adli işlem gören kişilerin kişisel bilgileri, aldıkları ceza miktarları, kaldıkları ceza infaz kurumları, başka şahıslara ait yargı kararları gibi bilgiler bulunmaktadır. Belgelerin teslim edilmemesi nedeniyle başvurucu 15/9/2020 tarihinde Yalvaç İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur. İnfaz Hâkimliği tarafından 8/10/2020 tarihli kararla başvurunun reddine karar verilmiştir. Kararda belgelerin, örgütsel haberleşme ve örgüt bağını korumaya yönelik olabileceği belirtilmiştir.

4. Başvurucu 19/10/2020 tarihinde Yalvaç Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itiraz etmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi 20/11/2020 tarihinde İnfaz Hâkimliği kararının yerinde olduğunu belirterek itirazı reddetmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 24/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 18/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; avukatı tarafından kendisine gönderilen belgelerin AİHM'e yaptığı başvuruda hükûmet tarafından verilen savunmaya ilişkin olduğunu ve belgelerin tarafına verilmemesi nedeniyle avukat-müvekkil ilişkisine ve savunma hakkına müdahale edildiğini belirterek adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ceza infaz kurumu uygulamalarına karşı yargı yolunun açık olduğu ve yargı kararlarına karşı idarenin müdahale imkânının bulunmadığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, avukattan gelen ve avukata gönderilen mektuba yönelik müdahale bağlamındaki iddiaları -savunma hakkına ilişkin şikâyetler dahil- avukat ile haberleşme hakkının engellenmesine ilişkin olduğunu değerlendirerek bir bütün hâlinde haberleşme hürriyeti kapsamında incelenmesine karar vermiştir (İrfan Kaplan, B. No: 2017/34518, §§ 51-67; Mehmet Fatih Göksan (2),B. No: 2017/38886, 8/9/2020, §§ 36-65). Somut başvuruda da bu sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı görülmüştür.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Tutuklu ve hükümlülerin mektuplarının denetlenmesi ve alıkonulması suretiyle haberleşme hürriyetine yapılan müdahalelerin kanuniliği, meşru amacı, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ve ölçülülüğünün denetiminde gözetilmesi gereken genel ilkeler ile ilgili mevzuat Anayasa Mahkemesince birçok kararda ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Ahmet Temiz, B. No: 2013/1822, 20/5/2015, §§ 37-68; Muhittin Pirinççioğlu (3), B. No: 2017/34566, 10/3/2020, §§ 44-57; Cihat Ayik ve Hacı Ali Baştürk, B. No: 2017/31506, 10/3/2020, §§ 44-57).(Avukatla yazışma yönünden bkz. Kemal Yiğit B. No: 2013/1700, 20/1/2016;Murat Türk, B. No: 2017/37794, 10/3/2020,İrfan Kaplan;Mehmet Fatih Göksan (2)).

13. Anayasa Mahkemesi, hükümlü ve tutukluların savunması için avukatına gönderdiği mektup, faks ve telgrafların denetime tabi olmadığının -istisnaları bulunmakla birlikte- 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'da açıkça düzenlendiğini bu bağlamda savunma hakkıyla bağlantılı olarak avukat-müvekkil ilişkisinin gizliliği ilkesi kapsamında ayrıcalıklı bir denetleme yönteminin kabul edildiğini vurgulamıştır(Kemal Yiğit; §§51-56;Murat Türk §40). Ayrıca mevzuatta mahpusun avukatına gönderdiği mektup ve faks ve telgrafın incelenmesi şartlarının düzenlendiği, avukattan gelen belgelerin denetlenmesiyle ilgili açık bir düzenlemenin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Bununla birlikte mahpusların avukatlarıyla yazışmalarının anılan hak ve ilkeyi koruyacak güvenceler kapsamında gerek avukata gönderilen gerekse avukattan gelen mektubun aynı denetleme yöntemine tabi olması gerektiği kabul edilmiştir (İrfan Kaplan, §§ 61- 64; Mehmet Fatih Göksan (2), § 57).

14. Anılan kararlarda ifade edildiği üzere, 5275 sayılı Kanun'da belirtilen suçlardan hükümlü ya da tutuklu olanların avukatına gönderdiği veya avukatından gelen mektup, faks ve telgrafın savunmaya ilişkin olup olmadığı değerlendirilmeden infaz kurumunca fiziki olarak denetlenmesi, iletişimin kötüye kullanıldığı düşünülüyorsa ve bu yönde makul gerekçelerin varlığı hâlinde söz konusu belgelerin incelenmek üzere infaz hâkimliğine yollanması gerekmektedir. İnfaz hâkimliği avukatla yazışmanın savunmaya yönelik olup olmadığı yönünde inceleme yaparak karar vermelidir. Bununla birlikte savunmaya ilişkin olmadığının tespiti hâlinde ise mevzuatın diğer hükümleri kapsamında gösterilecek makul gerekçeyle iletinin sakıncalı olup olmadığına dair karar verilebilecektir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, belirtilen yönteme aykırı bir denetlemenin kanuni dayanağının mevcut olmaması nedeniyle haberleşme hürriyetinin ihlaline yol açacağını kabul etmiştir (Kemal Yiğit; §§ 53,57; İrfan Kaplan, §§ 65-67). Ancak anılan ayrıcalıklı denetleme yönteminin uygulanabilmesi için adi posta ile gönderen kişinin mahpusun avukatı olduğunun sabit olması, en azından basit bir araştırmayla da olsa belirlenebilir olması gerekir (Mehmet Fatih Göksan (2), §§ 58-60).

15. Somut olayda; başvurucuya gönderilen mektubun gönderici kısmında "Av. Betül Büşra Önal" yazdığı gözönüne alındığında, mektubun başvurucunun avukatı tarafından gönderilmiş olabileceğinin İnfaz Kurumu tarafından basit bir araştırmayla belirlenebilecek nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. İnfaz Kurumu görevlileri tarafından kargonun açılarak içeriğindeki belgelerin mektup okuma komisyonu tarafından sakıncalı olarak değerlendirildiği ve disiplin kurulu başkanlığınca belgelerin başvurucuya teslim edilmemesine karar verildiği görülmektedir. Başvurucunun savunma hazırlaması amacıyla mektubun avukatından geldiği yönündeki açık itirazına rağmen İnfaz Hâkimliği ve itiraz merciin de mektubun savunmaya ilişkin olup olmadığı yönünde bir inceleme yapmadığı vurgulanmalıdır. Bu durumda başvurucuya avukatı tarafından gönderildiği tespit edilebilecek nitelikte olan iletinin yukarıda belirtilen yönteme aykırı şekilde denetlendiği, dolayısıyla haberleşme hürriyetine yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olmadığı anlaşılmıştır.

16. Müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı tespit edildiğinden haberleşme hürriyetine yönelik bir müdahalenin varlığı hâlinde bulunması gereken ve Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen meşru amaçlardan biri kapsamında olma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama gibi kriterlere riayet edilip edilmediğinin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir. (Benzer kararlar için bkz. Süleyman Araç (2), B.No: 2016/9882, 12/6/2019; Murat Türk (7), B.No: 2017/37794,10/3/202; İsmail Aytaç; B.No: 2018/18305, 18/1/2022; Cihan Kurmaz, B.No: 2020/7564,12/1/2023).

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Haberleşme hürriyetinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 22. maddesinde güvence altına alınan haberleşme hürriyetinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin haberleşme hürriyetinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Yalvaç İnfaz Hâkimliğine (E.2020/458, K.2020/465) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HASAN TURHAN

B. No: 2020/40361 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40361

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HASAN TURHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40361)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Hasan TURHAN

Vekili : Av. Abdulselam KAVŞUT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmaması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddia iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, terör olayları nedeniyle 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Kanun uyarınca zararının karşılanması amacı ile 2006 yılında Valiliğe başvurmuştur. Başvurucu, Zarar Tespit Komisyonun tarafından başvurusunun sonuçlandırılmadığı ve dosyanın derdest olduğundan bahisle makul sürede yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürerek 16/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olarak başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildikten sonra makul sürede yargılanma haklarının ihlal edildiği iddiası hakkında kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve

Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş, B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SİNAN AĞDAŞ

B. No: 2021/842 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/842

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SİNAN AĞDAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/842)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Duygu BAKAY

Başvurucu : Sinan AĞDAŞ

Vekili : Av. Muhammed ÖNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ıslah talebinin zamanaşımı gerekçe gösterilerek reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, iş akdinin haksız şekilde feshedildiği iddiası ile 22/5/2013 tarihinde Van 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde işçilik alacaklarının tahsiline ilişkin dava açmıştır.

3. Mahkeme, davacı ve davalı tanıklarını dinlemiş; tarafların ibraz ettikleri belgeleri incelemiş ve dosyayı bilirkişi incelemesine göndermiştir. Başvurucu, işverenin sahte imzalı belgeyi mahkemeye ibraz ettiği gerekçesiyle suç duyurusunda bulunmuş; Van Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) soruşturma başlatmıştır. Başsavcılık 7/6/2016 tarihinde, sekiz yıllık dava zamanaşımı süresinin dolduğu gerekçesiyle kavuşturmaya yer olmadığı kararı vermiştir.

4. Başvurucu, yargılama devam ederken ayrıca 22/9/2014 tarihli dilekçeyle hizmet tespit davası açmıştır. Bu dava alacak davası ile birleştirilerek görülmeye başlanmış; 7/7/2015

tarihli duruşmada hizmet tespiti davasının tefriki ile bu davanın alacak davası için bekletici mesele yapılmasına karar verilmiştir. Van 2. İş Mahkemesinde görülen tespit davası 11/1/2016 tarihli kararla reddedilmiştir.

5. Öte yandan işçilik alacaklarının tespitine ilişkin ilk bilirkişi raporu 4/6/2014 tarihinde Mahkemeye ibraz edilmiş, tarafların itirazı üzerine 2/5/2016 tarihli ek rapor hazırlanmıştır. Mahkeme, her iki tarafın da bilirkişi raporuna itirazlarının olduğunu gözeterek dosyayı yeniden hesap uzmanı hukukçu bilirkişiye tevdi etmiştir. Bilirkişi tarafından 14/11/2017 tarihinde ibraz edilen bilirkişi raporunun akabinde başvurucu 13/3/2018 tarihli dilekçesiyle ıslah talebinde bulunmuştur.

6. Mahkeme 14/5/2018 tarihli kararla davanın kısmen kabulüne hükmetmiştir. Gerekçeli kararda, ihbar ve kıdem tazminatı yönünden fesih tarihi (29/2/2012) itibarıyla on yıllık zamanaşımı süresi dolmadığı gerekçesiyle ıslah talebini kabul eden Mahkeme, fazla mesai ücreti, ulusal bayram ve genel tatil alacağı ile yıllık izin ücreti alacağına ilişkin olarak yine fesih tarihi itibarıyla beş yıllık zamanaşımı süresi dolduğu gerekçesiyle başvurucunun fazlaya ilişkin taleplerini reddetmiştir.

7. Davanın tarafları karara itiraz etmiştir. Başvurucu; istinaf dilekçesinde, yargılamanın davalıdan ve Mahkemeden kaynaklanan sebepler nedeniyle uzadığını, bilirkişi raporunun akabinde davayı ıslah ettiği hâlde zamanaşımı süresi geçirildikten sonra talepte bulunduğu gerekçesiyle davanın kısmen reddedilmesinin hukuka aykırı olduğunu ileri sürmüştür.

8. İstinaf talebini inceleyen Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi 5/11/2020 tarihli kararıyla Mahkemenin vakıa ve hukuki değerlendirmesinde usul ve esas yönünden kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf taleplerinin esastan reddine hükmetmiştir.

9. Nihai karar 27/11/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 24/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunulmuştur.

10. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; işverenin kasıtlı hareketlerle dava açma sürecini uzattığını, dava açması hâlinde baskı ile imzalatılan boş senetleri icraya koymakla tehdit ettiğini, yargılama sürecinde de oylayıcı pek çok talepte bulunduğunu, alakasız kişileri tanık olarak gösterdiğini, delil olarak sahte belge ibraz ettiğini belirtmiştir. Öte yandan davaya bakan hâkimlerin sürekli değişmesi nedeniyle dosyada birleştirme ve tefrik işlemleri yapıldığını ifade eden başvurucu; alınan ilk bilirkişi raporlarının hatalı olduğunu, buna rağmen raporların ibrazı için işleyen sürenin de aleyhe işletildiğini, sonuç olarak üzerine düşen bütün yükümlülükleri yerine getirdiği hâlde ıslah talebinin zamanaşımı nedeniyle kısmen reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Başvuru formu ve eklerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi Çetin Akboğa ([GK], B. No: 2019/430, 23/3/2023) kararında, başvurucu tarafından açılan davada ıslah edilen alacağın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle reddine karar verilmesi suretiyle mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının olduğu tespitini yapmış (aynı kararda bkz. § 53), dava açılmasının veya ıslah talebinin on yıllık süre şartına bağlanmasının meşru bir amacı olduğunu da belirtmiştir (aynı kararda bkz. § 54). Ölçülülük yönünden yaptığı değerlendirmede ise zamanaşımı süresinin bu şekilde uygulanmasının başvurucuyu tazminatın tamamını talep edebilme imkânından mahrum bıraktığına dikkat çekmiştir. Davaya konu zararın tespit edilmesinin teknik değerlendirmeler içerdiğine, dolayısıyla belli bir uzmanlık gerektirdiğine işaret eden Anayasa Mahkemesi, bu nedenle başvurucunun zararının boyutunun belirlenebilmesi için bilirkişi raporu hazırlanmasına karar verildiğine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla davanın niteliği ve meselenin karmaşıklığı gözönüne alındığında bilirkişiler tarafından yapılan değerlendirmeler ile açığa çıkarılan zararın tamamını yargılamanın başlangıcında bilmesinin başvurucudan beklenemeyeceğini belirtmiştir. Sonuç olarak mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğu kanaatine varmıştır (aynı kararda bkz. §§ 38-69).

16. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. 2/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun dava tarihi itibarıyla yürürlükte olan 125. maddesi ile karar tarihinde yürürlükte bulunan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. maddesinde düzenlenen "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir.'' hükmüne göre verilen zamanaşımından ret kararının kanuni dayanağının bulunduğu değerlendirilmiştir. Öte yandan başvuru konusu olayda başvurucunun alacak kalemlerinin tam olarak ne miktarda olduğunu bilirkişi raporu alınmadan bilebilmesi ihtimalinin olmadığı ortadadır. Kaldı ki ilk bilirkişi raporuna rağmen tarafların itirazı üzerine ek rapor ve yeni bir rapor daha aldırılmış ve en son alınan rapor hükme esas kabul edilmiştir. Başvuru konusu davaya özgü şartlar dikkate alındığında, zamanaşımı süresinin bu şekilde uygulanması başvurucuyu alacaklarının tamamını talep edebilme imkânından mahrum bırakmaktadır. Nitekim başvurucunun tam olarak ne miktarda alacak talep edebileceği ancak 14/12/2017 tarihli rapor ile tespit edilebilmiştir. Başvurucunun açtığı davanın tarihi ise 22/5/2013'tür. Dolayısıyla alacak miktarının tespitine dair raporun dava tarihinden itibaren yaklaşık 4,5 yıl sonra, fesih tarihinden itibaren ise yaklaşık 6 yıl sonra düzenlendiği görülmüştür.

17. Somut başvuruda başvurucunun dava tarihi itibarıyla davaya konu tazminat miktarını tespit edebilmesinin mümkün olmadığı, tazminat tutarının ancak bilirkişi raporuyla belirlenebildiği, bu raporun ise zamanaşımı süresinin geçmesine yol açacak şekilde olay tarihinden yaklaşık altı yıl sonra alınabildiği gözetilmelidir. Üstelik başvurucunun açtığı hizmet tespiti davasının, başvuruya konu alacak davası ile birleştirilmesi, sonrasında ise tefriki ve alacak davası için bekletici mesele yapılmasının da alacak miktarının belirlenebilir olması sürecini uzattığı dikkaten kaçmamalıdır. Öte yandan başvurucunun bu sürecin uzamasına yönelik bir kusuru da ortaya konulamamıştır.

18. Netice itibarıyla Mahkeme ve Bölge Adliye Mahkemesi, zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden zararın öğrenilmesi kavramını dar yorumlayarak başvurucunun, zararının miktarını dava açtığı tarihte bilebilmesinin mümkün olmadığı hususunu dikkate almaması, bilirkişi raporuyla belirlenen tazminat tutarının tamamını talep edebilme imkânını ortadan kaldırmıştır. Dolayısıyla somut olayın şartları altında davaya konu alacağın niteliği ve

yargılama sırasında belirlenen miktar da dikkate alındığında mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale başvurucuya aşırı bir külfet yüklemiştir.

19. Sonuç olarak başvurucunun açtığı davada ıslah ile artırdığı tazminat talebinin zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin yorumun başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfet ile hedeflenen meşru amaç karşılaştırıldığında külfetin orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucu ayrıca yargılama sürecinde adli yardım talebinin haksız şekilde reddi ile kabulü arasında geçen sürede maddi durumu elverişli olmadığı hâlde yargılama harç ve masraflarına ilişkin çeşitli ödemeler yapmaya zorlandığını belirterek bu yönüyle de mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Islah talebinin reddi yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde anılan ihlal iddiaları yönünden inceleme yapılmasına gerek bulunmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; yargılamanın uzun sürdüğünü, bu nedenle alacaklarını tahsil edemediğini, icra sürecinin devam ettiğini belirterek makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca ek beyan dilekçesi ile yargılama süreci boyunca sigortalı bir işe giremediği için mülkiyet hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür.Başvuru formu ve eklerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

23. Başvurucunun iddiaları makul sürede yargılanma hakkı çerçevesinde incelenmiştir.

24. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran

nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Van 2. İş Mahkemesine (E.2015/99, K.2018/537) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ödenmesine,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

C.T.

B. No: 2021/2265 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2265

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

C.T. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2265)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : C.T.

Vekili : Av. Aslı USLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör olayları nedeniyle uğranılan zararın tazmin edilmesi istemiyle yapılan başvurunun reddedilmesi üzerine açılan davada, esasa etkili iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Bingöl'ün Genç ilçesi, Yeniyazı köyünde ikamet etmekteyken terör olayları, güvenlik güçleri ile PKK terör örgütü mensupları arasındaki çatışmalar ve ayrıca devlet güçlerinin terörle mücadele kapsamında aldığı tedbirler nedeniyle uğradığı zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında karşılanması talebiyle Bingöl Valiliği Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) 11/6/2010 tarihinde başvurmuştur.

3. Komisyon 27/7/2016 tarihinde yapılan başvuruyu reddetmiştir.

4. Başvurucu 17/1/2017 tarihinde işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde bölgede yaşanılan olaylar nedeniyle köyü boşaltmak zorunda kaldığını, uğradığı zararların idare tarafından karşılanması gerektiğini, yapılan başvurunun reddedilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

5. Erzurum 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 23/5/2017 tarihli ara kararı ile Yeniyazı köyünde davacıya ait taşınmazları gösterir tapu kayıtları ile mirasçılık belgesinin gönderilmesini istemiştir. Başvurucu 7/6/2018 tarihli cevap yazısında dedesinden kendisine miras kaldığını ancak henüz mirasçılık belgesini temin edemediğini, tapuları alamadığından sunamadığını belirtmiştir.

6. Mahkeme 12/10/2018 tarihinde dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Kararda, davacının uğradığını iddia ettiği zararların tespiti amacıyla yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi kapsamında tutulan bina tespit tutanağında; tapu kayıtlarında davacı adına kayıtlı gayrimenkule rastlanmadığı bilgisine yer verildikten sonra dedesi adına kayıtlı gayrimenkul bulunduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. Bu husus değerlendirilmeden dedesinden davacıya miras kalıp kalmadığı, davacının dedesi adına kayıtlı gayrimenkullerden miras hissesi oranında davacıya gayrimenkul intikalinin olup olmadığı hususu araştırılmadan, eksik bilgi ve belgeye dayalı olarak tesis edilen dava konusu işlemde hukuka uyarlık bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Bingöl Valiliği 27/12/2018 tarihinde karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucuya 7/4/2016 tarihinde usulüne uygun olarak keşif tebligatı yapıldığı, başvurucunun mal varlığının olduğuna ilişkin kanıtlayıcı bir belge ibraz edemediğini, mal varlığının bulunduğunu ispatlanamadığı durumlarda Komisyonca başvurunun kabul edilemeyeceğini ifade etmiştir.

8. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 2/10/2020 tarihinde Mahkeme kararını kaldırarak davanın kesin olarak reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda; davacının 5233 sayılı Kanun kapsamanda tazminat talebiyle 22.07.2007 tarihinde davalı idare başvurduğu,Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zarar Tespit Komisyon Başkanlığı'nın 11.06.2010 tarih ve 2010/2-4121 sayılı kararı ile talebi reddine karar verildiği, bu işlemin iptali istemiyle açılan dava da; Elazığ2. İdare Mahkemesinin 12.05.2011 tarih ve E.201/915, K.2011/367 sayılı kararı ile davacının köyünün terör olayları nedeniyletamamen boşaltılan köylerden olmadığından davanın reddine karar verildiği, bu kararı temyiz edilmesi üzerine, Danıştay 15. Dairesinin 07.05.2014 gün ve E:2011016399, K:2014/3465 sayılı kararı ile köyün terör olayları nedeniyle tamamen boşaltılan köylerden olduğundan, köyde bulunan mal varlığına ulaşamamaktan dolayı uğranıldığı ileri sürülen zararların araştırılması gerektiği gerekçesiyle mahkeme kararının bozulduğu, Elazığ 2. İdare Mahkemesinin 04.12.2014 tarih ve E:2014/1227, K:2014/1201 sayılı kararı ile bozma kararına uyarık dava konusuişlemin iptalini karar verildiği, bu karar üzerine davalı idarenin yargı kararı gereğince, davacının zararını tespit etmeye yönelik olarak komisyon tarafından yapılacak keşfe yönelik olarak davacı vekiline 07.04.2016 tarihinde tebligatın yapılmasına rağmen 08.06.2016 tarihinde yapılan keşfe iştirak etmediği, söz konusu keşif neticesinde tutulan tutanakta köy muhtarı, köy bilirkişileri ve tapu kayıtları bilgilerine göre herhangi bir taşınmaza rastlanmadığı, ancak dedesi adına taşınmaz bulunduğu tespitlerine yer verildiği, bunun üzerinedavacının talebinin reddine ilişkin 12/01/2016/60 sayılı 1 No'lu Zarar Tespit Komisyon tesis edildiği, mahkemenin 23.05.2017 tarih ve E:2017/226 sayılı arar kararı

Bingöl ili, Genç ilçesi, Yeniyazı Köyü'nde davacıya ait taşınmazları gösterir tapu kayıtlarının ve davalı idare tarafından davacının dedesi Sait Tunçbilek adına kayıtlı taşınmaz malların bulunduğu tespit edilmiş olup, davacının dedesine ait taşınmaz mallardan davacıya miras kalıp kalmadığı sorularak, şayet kendisine kalan bir miras payı var ise buna ilişkin mirasçılık belgesinin gönderilmesini, istediği ve 07.06.2018 tarihinde ara kararına verilen cevap yazısında, dedesinden kendisine miras kaldığını, ancak henüz mirasçılık belgesini alamadığından, tapuları alamadığından sunamadığını belirtiği görülmektedir.

Bu durumda; dosyadaki bilgi ve belgelerden işlemin tesis edildiği tarih itibariyle adına kayıtlı bir taşınmazın bulunmaması ve şayet adına kayıtlı taşınmaz bulunmamasına rağmen zilyet olduğu mal/malların tespitine yönelik yapılan keşfe iştirak etmemesi, keşfe katılanların da bu yönde bir beyanın bulunmasıve aksinin davacı tarafından ortaya konulamasından dolayı tesis olanan dava konusu işlemde mevzuata ve hukuka aykırılık, mahkeme kararında hukuka uyarlık bulunmamaktadır.

Öte yandan, davacının tapu kayıtlarının adına düzenlenmesinden sonra söz konusu taşınmazlara yönelik yeni bir başvuruda bulunma hakkının olacağı da kuşkusuzdur."

9. Nihai karar başvurucuya 7/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon tarafından, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiş; gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Bölge İdare Mahkemesinin ret gerekçesinin hukuka uygun olmadığını, davalı idarenin ileri sürdüğü hususlara itibar ederek kendisinin zayıf konuma düşürüldüğünü, zilyetliği konusunda yeterli inceleme ve araştırma yapmaksızın davasının reddedildiğini, mevzuat gereği kendisine tazminat ödenmesi gerektiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının, silahların eşitliği ilkesinin, eşitlik ilkesinin, etkili başvuru hakkının ve yaşam hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuruya ilişkin olarak İçişleri Bakanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgelerin, başvurucunun şikâyetine ilişkin olarak yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği,yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvuru, gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu, B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt

vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır.Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

16. Öte yandan istinaf/temyiz merciinin yargılamayı yapan mahkemenin kararını uygun bulması hâlinde bunu ya aynı gerekçeyi kullanarak ya da bir atıfla kararına yansıtması yeterlidir. Burada önemli olan husus istinaf/temyiz merciinin bir şekilde istinafta/temyizde dile getirilmiş ana unsurları incelediğini, derece mahkemesinin kararını inceleyerek onadığını ya da bozduğunu göstermesidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Yasemin Ekşi, § 57). Ancak istinaf/temyiz incelemesi sırasında ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddiaların istinaf/temyiz merciilerince cevapsız bırakılması gerekçeli karar hakkının ihlaline neden olabilir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Caner Kandırmaz, B. No: 2013/3672, 30/12/2014, § 31).

17. Anayasa Mahkemesinin gerekçeli karar hakkı bağlamındaki görevi uyuşmazlığın esası yönünden önem taşıyan meselelere ilişkin olarak mahkemelerin ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koyup koymadıklarını incelemekten ibarettir. Anayasa Mahkemesinin derece mahkemesinin açıkça keyfî olmadığı veya bariz bir takdir hatası içermediği sürece gerekçelerini denetleme gibi bir görevi olmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları gidermek de Anayasa Mahkemesinin görevi değildir (Halit Kabadağ, B. No: 2019/3589, 23/11/2021, § 30).

18. Başvurucu, terör olayları nedeniyle ikamet ettiği köyü boşaltması nedenine bağlı olarak 5233 sayılı Kanun kapsamında başvuruda bulunmuştur. Komisyon tarafından başvurunun reddedilmesi üzerine dava açmıştır. Mahkeme, işlemin iptaline karar vermiş ve kararında ikamet edilen köyde yapılan keşifte başvurucunun dedesine ait taşınmaz bulunması nedenine bağlı olarak idare tarafından dedesinden başvurucuya miras kanun yolu ile herhangi bir taşınmaz geçip geçmediğinin araştırılması gerektiği belirtmiştir. Buna karşın Bölge İdare Mahkemesi; 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun reddedildiği tarih itibarıyla köyde başvurucu adına kayıtlı taşınmazın bulunmadığını, başvurucunun köyde gerçekleştirilen keşfe katılmadığını ve zilyetlik durumu varsa bunu kanıtlamadığını, keşfe katılanların da bu durumun aksini gösteren bir beyanda bulunmadıklarını belirterek dava konusu işlemin hukuka uygun olduğunu ifade etmiştir.

19. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve

uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varılmasında kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

20. Başvurucu; ısrarla taşınmazda zilyetliğinin bulunduğunu ve buna rağmen söz konusu husus araştırılmadan karar verildiğinden yakınmaktadır. Bölge İdare Mahkemesi ise başvurucunun keşfe katılmamasına ve yapılan keşifte zilyetliği konusunda bir beyan bulunmamasına dayanarak başvurucunun zilyet olmadığı sonucuna varmıştır. Olaya ilişkin 8/6/2016 tarihli Bina Tespit Tutanağı ile Keşif ve Mahalli Tespit Tutanağı incelendiğinde tutanakların matbu bir şekilde düzenlendiği, herhangi bir kişinin ifadesinin tutanaklarda yer almadığı görülmektedir. Ayrıca keşfe dair tutulan tutanakların hiçbirinde herhangi bir kişi ya da durum hakkında beyan kayıt altına alınmamıştır. Öte yandan bir kişinin yapılankeşfe katılmaması zilyet olmadığı sonucunu doğurmamaktadır. Gerekirse bu durumun ilgili kişi ya da kurumlardan araştırılarak somutlaştırılması önem arz etmektedir.

21. Bölge İdare Mahkemesi kararında, taşınmazların başvurucuya dedesinden miras kaldığı ancak başvurucunun mirasçılık belgesini alamadığını bildirdiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca başvurucunun tapu kaydını adına düzenlettikten sonra yeni bir başvuru yapabileceği de belirtilmiştir. Başvurucunun Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden temin edilen nüfus kayıt örneğine göre başvurucunun babasının hâlen sağ olduğu görülmektedir. Başvurucunun baba tarafından dedesinin vefat etmesi neticesinde kendisine miras kaldığını ancak mirasçılık belgesini daha alamadığını ileri sürdüğü dikkate alındığında başvurucunun babası sağ iken kendisinin mirasçılık durumunun nasıl olduğu, bu durumun başvurucunun zilyet olduğuna yönelik iddiasına olan etkisinin de aydınlatılması uyuşmazlığın çözümü açısından önemlidir.

22. Sonuç olarak başvurucunun zilyetliği hususunun Bölge İdare Mahkemesince yeterince aydınlatılmadığı görülmektedir. Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun mirasçılık durumunu da gözönünde tutarak zilyetlik durumunu değerlendirmediğinden Komisyon kararına ilişkin başvurucunun iddiaları yeterli bir şekilde açıklığa kavuşturulmamıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde, başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

23. Diğer yandan bu ihlal kararının davanın sonucuyla ilgili herhangi bir değerlendirme içermediği vurgulanmalıdır. Zira gerekçeli karar hakkı, taraflara yargılama sırasında ileri sürdükleri iddialarının kurallara uygun biçimde incelenip incelenmediğini bilmelerine imkân sağlayan bir hak olup yargılama sonucuna yönelik bir teminat sağlamaz. Bu itibarla Anayasa Mahkemesinin yukarıda belirttiği ihlal gerekçelerini gözeterek ve söz konusu iddiayla ilgili olarak yeniden bir değerlendirme yaparak gereken kararı vermek yine yargılama mercilerinin takdirindedir.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespit, yeniden yargılama yapılması ile 50.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden

yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine (E.2019/24, K.2020/891) iletilmek üzere Erzurum 1. İdare Mahkemesine (E.2017/226, K.2018/1641) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun reddedilmesinin hukuka uygun olup olmadığını değerlendirmek hukuk kurallarını öncelikle yorumlama yetkisini haiz olan mahkemelerin takdirindedir. Anayasa Mahkemesinin görevi mahkemelerin yorumlarının açıkça keyfî veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemekten ibarettir.

2. Bölge İdare Mahkemesi kararında, başvurucuya köyde gerçekleştirilecek olan keşfin tebligatı yapılmasına rağmen herhangi bir mazeret bildirmeksizin keşfe katılmadığını belirtmiştir. Yapılan keşifte köy muhtarı, köy bilirkişileri ve tapu kayıtları bilgilerine göre herhangi bir taşınmaza rastlanmadığı ancak başvurucunun dedesine ait taşınmaz bulunduğu bilgisine yer verilmiştir. Mahkeme tarafından yapılan ara karar bilgisine de yer verilerek gelen cevabi yazıda başvurucunun kendisine miras kaldığını bildirmesine karşın mirasçılık

belgesini almadığını söylediği aktarılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi buradan hareketle başvurucu adına kayıtlı taşınmaz bulunmadığını, gerçekleştirilen keşfe mazeretsiz olarak katılmadığını, ayrıca keşifte bulunanların başvurucunun zilyetliğini ispatlayacak beyanda bulunmadığına dayanarak 5233 sayılı Kanun kapsamında yapılan başvurunun reddedilmesinde hukuka aykırılık görmemiştir.

3. Öte yandan Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun adına mirasçılık belgesi düzenledikten sonra köyde yer alan taşınmaz tapu kayıtlarında değişiklik gerçekleşmesi, tapu kaydının başvurucunun adına düzenlenmesi durumunu göz önünde bulundurarak söz konusu taşınmazlara yönelik yeni bir başvuruda bulunma hakkının ve dolayısıyla bu başvuru sonucuna göre yeni bir dava açma hakkının bulunduğunun da altını çizmiştir.

4. Başvurucu Komisyon tarafından yapılan keşfe mazereti olmaksızın katılmamıştır. Bunun yanı sıra zilyet olduğunu ispatlar nitelikteki bilgi ya da belgeyi de mahkemelere sunmamıştır. Başvurucunun adına taşınmaz bulunmadığı gibi dedesinden kendisine taşınmaz miras kaldığını söylese de buna ilişkin mirasçılık belgesini ara karara rağmen bildirmemiştir. Öte yandan UYAP üzerinden elde edilen nüfus kayıt örneğine göre başvurucunun babası sağdır. Bu nedenle kendisinin mirasçı olması gibi bir durum bulunmamaktadır. Ayrıca bu durum da başvurucunun zilyetliği konusunda şüphe uyandırmaktadır. Başvurucunun ara karar ile istenilen mirasçılık belgesini sunmaması, keşfe katılmaması, adına kayıtlı taşınmaz bulunmaması, asıl mirasçı olan babasının sağ olması ve zilyet olduğuna dair herhangi bir beyanın da yer almaması karşısında Bölge İdare Mahkemesinin yapmış olduğu değerlendirmede hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır.

5. Bu itibarla başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargılama mercilerince delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik oluşturan bir durumun bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır.

6. Yukarıda sıralanan gerekçeyle başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye Yılmaz AKÇİL

MESUT YILDIZ VE ADNAN SUHA ÇOLAK

B. No: 2021/2723 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/2723

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT YILDIZ VE ADNAN SUHA ÇOLAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/2723)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucular : 1. Mesut YILDIZ

2. Adnan Suha ÇOLAK

Vekili : Av. Ebru TARAKÇI ÇİMEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yaşlılık aylıklarının artış oranlarının azaltılması nedeniyle mülkiyet hakkının; yapılan kanuni düzenleme ile devam eden yargılama sürecine sonuca etkili olacak biçimde müdahale edilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu Mesut Yıldız ve başvurucu Adnan Suha Çolak'ın murisi D.Ç.; Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığında çalıştıkları süre zarfında 17/7/1964 tarihli ve 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu’nun geçici 20. maddesi uyarınca kurulan T. Vakıflar Bankası T.A.O. Memur ve Hizmetlileri Emekli Sağlık Yardım Sandığı Vakfına (Vakıf) ödedikleri primler karşılığında emekliliğe hak kazanmıştır.

3. Vakıf, kanunla kurulan sosyal güvenlik kurumları dışında kalan ancak onlara denk kabul edilen bir tüzel kişilik olup söz konusu sandık mensupları bakımından zorunlu sosyal güvenlik kurumu niteliğindedir. Vakıf senedinin 4. maddesinde Vakfın amacı; üyelerin emeklilik, malullük, ölüm, hastalık, analık, iş kazaları, meslek hastalıklarında hâllerinde, eş,

çocukları ile üyenin geçindirmekle yükümlü olduğu ana ve babasının hastalıklarında Sosyal Sigortalar Kanunları ile temin edilen yardımlardan az olmamak üzere hak sahiplerine yardımda bulunmak olarak açıklanmıştır.

4. Vakfın gelirleri, sandık üyelerinin aylıklarından yapılan prim kesintilerinden ve diğer gelirlerden oluşmaktadır. Banka da aynı esaslar çerçevesinde hesaplanan tutarı işveren hissesi olarak her ay Vakfa aktarmaktadır. Vakıf, üyelerine yapacağı yardımın miktarını ve dolayısıyla emekli aylıklarına ilişkin artışları vakıf senedinde yazılı hükümler çerçevesinde tek taraflı olarak belirlemekte olup bunun 506 sayılı Kanun'la belirlenmiş alt sınırın altına düşmemesi gerekmektedir.

5. Sandık üyeleri, yapılan artışların 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine uygun bir şekilde yapılmadığı gerekçesiyle Vakıf aleyhine iş mahkemeleri önünde alacak davaları açmıştır. Bu davalar sonucunda 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinin nasıl anlaşılıp uygulanacağı konusunda bir yargısal içtihat yerleşmiştir.

6. Yargıtay HGK'nın bu çerçeveyi çizen 24/3/2010 tarihli ve E.2010/10-155, K.2010/170 sayılı kararına göre 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değinilen alt sınırın belirlenmesinde, davalı Vakfın bağladığı aylıklara yapılan artış oranlarının Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK, bu Kuruma devredilen SSK) sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranlarıyla karşılaştırılması usulü dikkate alınmalıdır. Böylece bulunan artış oranının 506 sayılı Kanun uyarınca yaşlılık aylığı alanlara yapılan artış oranından daha az olması durumunda da vakıf senedindeki düzenlemelere göre aylıklarında artış olacak kişilerin, ayrıca 506 sayılı Kanun'un aylık artışlarına dair hükümlerinden yararlanmaları gerekmektedir.

7. Söz konusu Vakıf tarafından kendilerine aylık bağlanan başvurucular, muhtelif tarih aralıklarında emekli aylıklarına artış yapılmaması nedeniyle Ankara iş mahkemelerinde alacak davaları açmışlardır. Açtıkları davalarda başvurucular, emekli aylıklarında artış yapılmayan dönemler yönünden farkın hesaplanarak kendilerine ödenmesini talep etmiştir.

8. Yargılama süreci devam ederken 13/2/2011 tarihli ve 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesiyle 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen beşinci fıkra ile aynı maddenin sandık emeklilerine yapılacak yardımların düzenlendiği birinci fıkrasının (b) bendinin uygulanmasında yardımların sağlanması ve bağlanması yönünden alt sınırın belirlenmesinde muadil miktar karşılaştırmasının esas alınacağı, bunun mevcut davalara da uygulanacağı düzenlenmiştir. 6111 sayılı Kanun 25/2/2011 tarihli ve 27857 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

9. 6111 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesinin ardından davaları görmekte olan yargılama makamları, anılan Kanun hükmü gözetilerek SSK emeklisine ödenen yaşlılık aylığı ile Vakıf emeklisine ödenen yaşlılık aylığı tutarları karşılaştırıldığında herhangi bir alacağın olmadığı gerekçesiyle ret kararları vermiştir. Davaların reddine ilişkin kararlar, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiş ve yargılama süreçleri sona ermiştir.

10. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

11. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. 2021/12359 numaralı başvurunun 2021/2723 numaralı başvuru ile birleştirilmesine

karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının Başvuruya Konu Dava Tarihleri Sonrası Yaşlılık Aylıkları Yönünden İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucular, yüksek miktarda prim ödemelerine rağmen daha düşük miktarda prim ödeyenlerle aynı miktarda yaşlılık aylığı almak zorunda bırakıldıklarını belirterek mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuru konusuyla ilgili ilkeler, daha önce Anayasa Mahkemesi tarafından Zekiye Şanlı (B. No: 2012/931, 26/6/2014) ve Yasemin Mutlu (B. No: 2013/1426, 25/3/2014) başvurularına ilişkin kararlarında ortaya koyulmuştur. Buna göre başvurucuların emekli aylıklarına yapılması gerektiğini iddia ettikleri artış oranı yönünden kanunda öngörülen alt sınırın belirlenmesinde SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılma ölçütü yerine muadil miktar karşılaştırması esasının getirildiği yönündeki şikâyet mülkiyet hakkı bağlamında incelenmiştir. Buna göre 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesinde değinilen alt sınırın belirlenmesini muadil miktar karşılaştırmasının esas alınması şeklinde değiştiren kanuni düzenleme neticesinde başvurucu, büsbütün emekli aylığından veya aylık miktarının belirli bir asgari standartın altına düşmemesine ilişkin güvenceden mahrum bırakılmamaktadır. Bu çerçevede alt sınırın belirlenmesinde SGK sigortalılarına bağlanan yaşlılık aylıklarına yapılan artış oranları ile karşılaştırılma ölçütü yerine muadil miktar karşılaştırması esasının getirildiği, bu durumun da başvurucunun meşru beklentisine konu olan eksik ödemelere ilişkin alacağın kendisine ödenmemesi ile sınırlı bir sonuç doğurduğu açıktır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesindeki düzenlemelere işaret ederek zorlayıcı nitelikte kamu yararı amacına dayanan söz konusu düzenlemenin başvurucuyu ağır ve tahammül edilemez bir yük altına sokmadığı, müdahalenin amacı ile başvurucuya yüklenen külfetin orantılı olduğu, bu bakımdan mülkiyet hakkının ihlal edilmediği sonucuna varmıştır (Zekiye Şanlı, §§ 49-63; Yasemin Mutlu, §§ 49-62).

15. Somut olayda da bu ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmamaktadır. Buna göre başvuruya konu dava tarihi sonrası yaşlılık aylıkları yönünden 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesiyle getirilen kanuni düzenleme çerçevesinde davanın reddine karar verilmesinin mülkiyet hakkının ihlaline yol açmadığı açıktır.

16. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının Başvuruya Konu Dava Tarihleri Öncesi Yaşlılık Aylıkları Yönünden İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucular, 6111 sayılı Kanun'un 53. maddesi ile 506 sayılı Kanun'un geçici 20. maddesine eklenen fıkranın devam eden davalara da uygulanmasına ilişkin ibaresiyle açtıkları alacak davasının dayanağı olan ve kendilerini haklı kılan Yargıtay içtihatlarının ortadan kaldırıldığını, dolayısıyla devam eden yargı süreçlerine kanun çıkarılarak müdahale edildiğini belirtmiş; adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesi çerçevesinde incelenmiştir.

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

20. Anayasa Mahkemesi Zekiye Şanlı ile Yasemin Mutlu başvurularında, silahların eşitliği ilkesi güvencesini değerlendirirken kanun çıkarılması suretiyle bu güvenceye yapılan müdahalenin yargılamanın taraflarından birinin konumunda diğer tarafa nazaran orantısız ve açık bir dengesizlik veya dezavantaj oluşturup oluşturulmadığının tespit edilmesi gerektiğini vurgulamış, başvuruya konu olay temelinde böyle bir dengesizlik veya dezavantaj oluşup oluşmadığını irdelemiştir (Zekiye Şanlı, §§ 64-86; Yasemin Mutlu, §§ 63-86).

21. Bu çerçevede yapılan değerlendirme sonucunda başvuruya konu olaya ilişkin Yargıtay HGK'nın içtihadının varlığı karşısında (bkz. § 6) -her ne kadar zorlayıcı bir kamu yararına dayansa da- kanun değişikliğinin dava açılırken kişi lehine sonuçlanacağı anlaşılan durumu değiştirmeye yönelik olduğu, davanın kişi lehine sonuçlanmasını imkânsız hâle getirdiği tespit edilmiştir. Bu tespit ışığında silahların eşitliği güvencesine yönelik müdahalenin öngörülebilir olmadığından meşru kabul edilemeyeceği, dolayısıyla dezavantajlı hâle getirilen başvurucuya katlanılması zor külfetler yüklendiği belirtilerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine kanaat getirilmiştir (Zekiye Şanlı,§§ 87, 88; Yasemin Mutlu, §§ 85, 86).

22. Somut başvuruda da Zekiye Şanlı ile Yasemin Mutlu kararlarında açıklanan ilke ve sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durumun olmadığı anlaşıldığından başvurucuların adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

23. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı çerçevesinde yeniden yapılacak yargılamanın konusunu yalnızca başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları oluşturmaktadır. Dolayısıyla adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılabilmesi için ihlal görülen başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları yönünden maddi tazminatın belirlenerek ödenmesine karar verilmesi gerekmektedir. Bunun için derece mahkemelerince yapılacak iş, her dava yönünden ayrı ayrı başvuruculların dava tarihleri öncesi hangi dönemler yönünden tazminat talebinde bulunduklarının tespit edilerek, yapılacak çelişmeli yargılamayla ilgili kanun hükmünün yürürlüğünden önceki duruma göre tazminat koşullarının oluşup oluşmadığının belirlenmesi ve buna göre maddi tazminata hükmedilmesinden ibarettir.

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli

giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuruya konu dava tarihleri sonrası yaşlılık aylıkları yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuruya konu dava tarihleri öncesi yaşlılık aylıkları yönünden KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Silahların eşitliği ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin Ankara 10. İş Mahkemesi (E.2011/237, K.2012/1202) ve Ankara 2. İş Mahkemesine (E.2011/187, K.2012/853) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harcın başvuruculara AYRI AYRI, 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERHAT DÜZGÜN

B. No: 2021/3892 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/3892

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERHAT DÜZGÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/3892)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Serhat DÜZGÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Kürtün Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) 25/2/2003 tarihinden beri hizmet akdine dayalı olarak çalışmaktadır. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine 17/8/2018 tarihinde dava açmıştır.

3. Torul Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) , İş Mahkemesi sıfatı ile baktığı davayı 6/3/2019 tarihinde reddetmiştir. Kararda, Vakfın Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonundan ayrı bir özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu, bu nedenle Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kamu kurumu vasfında olmadığı, Vakıf çalışanlarının da fon personeli olarak telakki edilemeyeceği cihetle 6772 sayılı Kanun kapsamındaki kamu kurumlarından olmadığı belirtilmiştir.

4. Başvurucu, karara karşı 14/9/2020 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 12/11/2020 tarihinde temyiz başvurusunu reddederek Mahkeme kararını onamıştır.

5. Nihai karar başvuruya 21/12/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 4/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Komisyon tarafından makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiası hakkında başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verildikten sonra başvurunun incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; Vakfın kamu kurumu olduğunu ve bu nedenle ilave tediye alacağına hak kazandığını, benzer nitelikteki davaların önceden Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından kabul edilmesine rağmen kendi davasının reddedildiğini, aynı konuda farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda belirttiği hususları yinelemiştir.

9. Başvuru, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, farklı tarihlerde verdiği kararlarda aynı maddi vakıadan kaynaklanan davalarda farklı kararlar verilmesini hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararlarına göre mahkemelerce uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve anlamlandırılabilir. Somut olayın tek bir uyuşmazlığa konu edildiği durumlarda maddi vakıalara ilişkin olarak mahkemeler arasında görüş ayrılığı oluşması mümkün değildir. Buna mukabil aynı olay çerçevesinde birden fazla uyuşmazlığın farklı mahkemelerde davaya konu edildiği hâllerde mahkemelerin olay kapsamındaki bir sorunu farklı değerlendirmesi ve yorumlaması mümkündür. Maddi vakıanın farklı yorumlanmasına bağlı olarak söz konusu davalarda farklı sonuçlara ulaşılması ve birbiriyle çelişen kararlar verilmesi mümkün olabilir. Bu durumda da aynı maddi vakıanın farklı değerlendirilmesine bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edileceği kabul edilmiştir (Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017, §§ 45, 46; Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81; Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 53; Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44).

11. Öte yandan mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesi kuralın öngörülebilir olma niteliğini yitirdiğinin söylenebilmesi için yeterli olmayıp içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olması gerekir. Ayrıca spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararların bulunduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığı da kabul edilemez. Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevi bulunmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevi de mevcut

değildir (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42).

12. İlgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında yetki ve görev bakımından farklı durumda bulunan mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin tamamının ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlaması mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 54; Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53). Yüksek mahkemelerin fonksiyonlarından biri de yargı kararları arasında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir kanunun yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 56).

13. Başvurucu, Vakıfta hizmet sözleşmesine bağlı olarak çalışmaktadır. Başvurucu; anılan Vakfın niteliği, kuruluş amacı ve yönetim şekli itibarıyla kendilerinin kamu işçisi olduğunu ileri sürerek kamu personeline belirli şartlar altında yapılan ilave tediyeden yararlanmak amacıyla dava açmıştır. Başvurucu ile aynı konumda çalışan işçiler tarafından aynı nedene dayalı olarak açılan davaların bir kısmının işçiler lehine sonuçlanırken bazı davaların da işçiler aleyhine sonuçlandığı görülmüştür. Yargıtayın kapatılan 7. Hukuk Dairesi ile 9. Hukuk Dairesi niteliği itibarıyla 6772 sayılı Kanun kapsamında saydıkları vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar vermişlerdir. Buna karşılık 2011 yılında kurulan Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsünde olduğunu, dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediyeden yararlanmayacağını istikrarlı olarak hüküm altına almıştır.

14. Anayasa Mahkemesi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığını değerlendirdiği Yasemin Bodur (B. No: 2017/29896, 25/12/2018) kararında, içtihat farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelendiği sonucuna ulaşmıştır (Yasemin Bodur, § 52). Bu kararın ardından Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 1/10/2020 tarihi itibarıyla kapatılmış ve görevleri büyük oranda Yargıtay 9. Hukuk Dairesine devredilmiştir. Bu tarihten sonra Yargıtay 9. Hukuk Dairesi verdiği kararlarda, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 09/06/2017 tarihli kararı uyarınca Vakfın özel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu ve ayrı işyeri olan bağımsız işveren olduğunu belirtmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, Muhammet Sait Eren ve diğerleri (B. No: 2021/6464, 15/11/2023) kararında, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda derinleşmiş ve süregelen içtihat farklılığının çözüm mekanizması olarak içtihadın birleştirilmesi yolunun işletilmesi gösterilmesine karşın daha sonra Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kapatılması ile içtihat farklılığının giderildiği, Vakfın kamu kurumu olmaması nedeniyle çalışanların ilave tediye alacağına hak kazanamayacağına yönelik yapılan yorumun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiğinin söylenemeyeceği, diğer taraftan Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kapatılmasının ardından içtihat farklılığının sürdüğünün ortaya konulmadığı hususları hep birlikte değerlendirildiğinde yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmediği sonucuna varmıştır (Muhammet Sait Eren ve diğerleri, § 36). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

EBRU ÇAVUŞ

B. No: 2021/5990 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/5990

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBRU ÇAVUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/5990)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ebru ÇAVUŞ

Vekili : Av. Ramazan GÖNEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ilave tediye alacağının tahsili amacıyla açılan davanın Yargıtay daireleri arasında süregelen görüş ayrılığından dolayı reddedilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, vekil ile temsil edilmeyen tarafa vekâlet ücreti hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Adapazarı Kaymakamlığı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfında (Vakıf) 15/11/2008 tarihi ile 1/6/2016 tarihi arasında hizmet akdine dayalı olarak çalışmıştır. Başvurucu, kamu personeli olduğunu ileri sürerek 4/7/1956 tarihli ve 6772 sayılı Devlet ve Ona Bağlı Müesseselerde Çalışan İşçilere İlave Tediye Yapılması Hakkında Kanun uyarınca her bir yıllık çalışma süresi içinde ödenmesi gereken iki aylık tutarındaki ilave tediye alacağının ödenmesi amacıyla Vakıf aleyhine 8/5/2017 tarihinde dava açmıştır.

3. Sakarya 2. İş Mahkemesi (Mahkeme) 14/9/2020 tarihinde davayı kısmen kabul ederek başvurucuya ilave tediye alacağının ödenmesine karar vermiştir. Kararda; Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarının kamuya bağlı ve kamu yetkilerini kullanan,

sermayesi devlet tarafından karşılanan bir kuruluş olduğunun kabulü gerektiği, özel hukuk hükümlerine tabi olmasınınilave tediye ödenmesine engel olmadığı belirtilmiştir. 6772 sayılı Kanun'un 1/A.3maddesi uyarınca sermayesinin yarısından fazlası devlete ait olan şirket ve kurumlar ve bunlara bağlı kuruluşların kanun kapsamında olduğu ve bütçeden ayrılan ödenek nedeni ile sermayesi devlete ait kurum olduğu ifade edilmiştir.

4. Vakıf 22/9/2020 tarihinde karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 28. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 25/11/2020 tarihinde Mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararda, YargıtayİçtihadıBirleştirme Büyük Genel Kurulunun 9/6/2017 tarihli içtihadı birleştirme kararında vurgulandığı üzere her bir vakfın özel hukuk tüzel kişiliğine haiz, ayrı ve bağımsız işveren olduğu belirlendiğinden ve kamu tüzel kişiliği de bulunmadığından ilave tediye isteminin reddedilmesi gerektiği belirtilmiştir. Öte yandan davalı Vakıf kendisini vekil ile temsil ettirmediği hâlde Bölge Adliye Mahkemesi Vakıf lehine 4.080 TL vekâlet ücretine hükmetmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 16/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 28/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurucu 18/1/2021 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesine tavzih talebinde bulunmuş ve dilekçesinde, davalı tarafın avukatı olmamasına rağmen, lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi maddi hata kapsamına girdiği ve hükümde çelişki doğurduğunu belirtmiştir.

8. Bölge Adliye Mahkemesi 2/2/2021 tarihinde tavzih talebini kabul etmiştir. Kararda, davalı lehine sehven vekâlet ücretine hükmedilmiş olduğu anlaşılmakla bu hususun düzeltildiği ifade edilmiştir.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; Vakfın kamu kurumu olduğunu ve bu nedenleilave tediye alacağına hak kazandığını, benzer nitelikteki davaların önceden Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından kabul edilmesine rağmen kendi davasının reddedildiğini, aynı konuda Bölge Adliye Mahkemeleri tarafından farklı karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, farklı tarihlerde verdiği kararlarda aynı maddi vakıadan kaynaklanan davalarda farklı kararlar verilmesini hakkaniyete uygun yargılama hakkı kapsamında incelemiştir. Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararlarına göre mahkemelerce uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve

anlamlandırılabilir. Somut olayın tek bir uyuşmazlığa konu edildiği durumlarda maddi vakıalara ilişkin olarak mahkemeler arasında görüş ayrılığı oluşması mümkün değildir. Buna mukabil aynı olay çerçevesinde birden fazla uyuşmazlığın farklı mahkemelerde davaya konu edildiği hâllerde mahkemelerin olay kapsamındaki bir sorunu farklı değerlendirmesi ve yorumlaması mümkündür. Maddi vakıanın farklı yorumlanmasına bağlı olarak söz konusu davalarda farklı sonuçlara ulaşılması ve birbiriyle çelişen kararlar verilmesi mümkün olabilir. Bu durumda da aynı maddi vakıanın farklı değerlendirilmesine bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edileceği kabul edilmiştir (Özlem Terzioğlu, B. No: 2014/19341, 21/11/2017, §§ 45, 46; Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81; Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 53; Hakan Altıncan [GK], B. No: 2016/13021, 17/5/2018, § 44).

13. Öte yandan mahkemelerin münferit bazı olaylarda farklı kararlar vermesi kuralın öngörülebilir olma niteliğini yitirdiğinin söylenebilmesi için yeterli olmayıp içtihat farklılığının derinleşmiş ve müzmin hâle gelmiş olması gerekir. Ayrıca spesifik bazı olaylarda verilmiş farklı kararların bulunduğundan hareketle içtihat farklılığının derinleştiği ve süregelen bir boyut kazandığı da kabul edilemez. Anayasa Mahkemesinin bir konuyla ilgili olarak verilmiş tüm mahkeme kararlarını yeknesak hâle getirme gibi bir işlevi bulunmadığı gibi mahkeme kararlarındaki hukuka aykırılıkları giderme ödevi de mevcut değildir (Selahattin Bayri, B. No: 2018/32374, 15/9/2021, § 42).

14. İlgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında yetki ve görev bakımından farklı durumda bulunan mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin tamamının ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlaması mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 54; Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53). Yüksek mahkemelerin fonksiyonlarından biri de yargı kararları arasında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir kanunun yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 56).

15. Başvurucu, Vakıfta hizmet sözleşmesine bağlı olarak çalışmıştır. Başvurucu; anılan Vakfın niteliği, kuruluş amacı ve yönetim şekli itibarıyla kendilerinin kamu işçisi olduğunu ileri sürerek kamu personeline belirli şartlar altında yapılan ilave tediye alacağından yararlanmak amacıyla dava açmıştır. Başvurucu ile aynı konumda çalışan işçiler tarafından aynı nedene dayalı olarak açılan davaların bir kısmının işçiler lehine sonuçlanırken bazı davaların ise işçiler aleyhine sonuçlandığı görülmüştür. Yargıtayın kapatılan 7. Hukuk Dairesi ile 9. Hukuk Dairesi niteliği itibarıyla 6772 sayılı Kanun kapsamında saydıkları vakıf çalışanlarının kamu işçisi olduğunu ve şartları uygunsa idare tarafından ödenmesine karar verilen ilave tediye alacağından yararlanacaklarına dair kararlar vermişlerdir. Buna karşılık 2011 yılında kurulan Yargıtay 22. Hukuk Dairesi, anılan vakıfların özel hukuk tüzel kişisi statüsünde olduğunu, dolayısıyla kamu personeli sıfatı bulunmayan çalışanlarının ilave tediye alacağından yararlanmayacağını istikrarlı olarak belirtmiştir. Yargıtay daireleri arasındaki derin ve süregelen içtihat farkının faaliyete giren istinaf mahkemesi niteliğindeki Bölge Adliye Mahkemesi daireleri arasında da sürdürüldüğü saptanmıştır.

16. Anayasa Mahkemesi, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda süregelen içtihat farklılığını değerlendirdiği Yasemin Bodur (B. No: 2017/29896, 25/12/2018) kararında, içtihat

farklılığının derinleşmiş ve sürekli bir nitelik kazanmış olduğu, bu durumun davaların somut özelliğinden kaynaklanmadığı ve bu durumun ortadan kaldırılmasını sağlayacak içtihadı birleştirme kararı gibi elverişli bir mekanizma işletilmemesi nedenleriyle varılan sonucun öngörülemez olduğu ve yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşmıştır (Yasemin Bodur, § 52). Bu kararın ardından Yargıtay 22. Hukuk Dairesi 1/10/2020 tarihi itibarıyla kapatılmış ve görevleri büyük oranda Yargıtay 9. Hukuk Dairesine devredilmiştir. Bu tarihten sonra Yargıtay 9. Hukuk Dairesi verdiği kararlarda, Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 09/06/2017 tarihli kararı uyarınca Vakfınözel hukuk tüzel kişiliğine sahip olduğu ve ayrı işyeri olan bağımsız işveren olduklarını söylemiştir.

17. Anayasa Mahkemesi, Muhammet Sait Eren ve diğerleri (B. No: 2021/6464, 15/11/2023) kararında, sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı çalışanlarının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmayacağı hususunda derinleşmiş ve süregelen içtihat farklılığının çözüm mekanizması olarak içtihadın birleştirilmesi yolunun işletilmesi gösterilmesine karşın daha sonra Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kapatılması ile içtihat farklılığının giderildiği, Vakfın kamu kurumu olmaması nedeniyle çalışanların ilave tediye alacağına hak kazanamayacağına yönelik yapılan yorumun bariz takdir hatası veya keyfîlik içerdiğinin söylenemeyeceği, diğer taraftan Yargıtay 22. Hukuk Dairesinin kapatılmasının ardından içtihat farklılığının sürdüğünün ortaya konulmadığı hususları hep birlikte değerlendirildiğinde yargılamanın hakkaniyetinin zedelenmediği sonucuna varmıştır (Muhammet Sait Eren ve diğerleri, § 36). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, Vakfın kendisini vekil ile temsil ettirmemesine rağmen istinaf aşamasında verilen karar ile lehine vekâlet ücretine hükmedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

20. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" kenar başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmıştır. Anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön şartın birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön şartlar başvurucunun kamu gücünün eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı güncel bir hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunması, iddia edilen ihlalden kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun mağdur olduğunu iddia etmesidir (Fetih Ahmet Özer, B. No: 2013/6179, 20/3/2014, § 24).

21. Anayasa Mahkemesi açısından idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvurucular lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi, verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi hâlinde ilgili tarafın artık mağdur olduğu ileri sürülemeyecektir (Sadık Koçak ve diğerleri, B. No: 2013/841, 23/1/2014, § 83).

22. Bölge Adliye Mahkemesi tarafından Vakfın istinaf başvurusu kabul edilerek Mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın kesin olarak reddine karar verilirken -Vakıf kendisini vekil ile temsil ettirmemesine rağmen- Vakıf lehine vekâlet ücretine hükmedilmiştir (bkz. § 5). Bununla birlikte başvurucu bireysel başvuruda bulunmadan önce 18/1/2021 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesine tavzih talebinde bulunarak Vakfın vekil ile temsil edilmediğini, bu sebeple kararda yer alan Vakıf lehine vekâlet ücreti kısmının düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de 2/2/2021 tarihinde tavzih talebini kabul etmiş ve Vakıf lehine sehven vekâlet ücretinin hükmediliğini belirterek bu durumu düzeltmiştir (bkz. § 8). Bu durumda, başvurucu Vakfa vekâlet ücreti ödemeyeceği içinbaşvurucunun mahkemeye erişim hakkı kapsamında mağdur statüsünün bulunmadığı anlaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EFRAHİM ACABOĞA

B. No: 2021/7171 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7171

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EFRAHİM ACABOĞA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7171)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Efrahim ACABOĞA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziyaret gününün sağlık personeli olan eşiyle görüşmeyi sağlayacak şekilde hafta sonu olarak belirlenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahpus başvurucu, eşinin çalışma durumu nedeniyle hafta içi olarak belirlenen ziyaret gününün hafta sonuna alınması için Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) başvuruda bulunmuştur. Başvurucunun talebi hafta sonu görüş talebinin fazla olması, personel yetersizliği, kurumun fiziki yapısı ve kalabalık ortamlar oluşabileceğinden koronavirüs (COVID-19) tedbirleri kapsamında risk oluşturabileceği gerekçesiyle reddedilmiştir.

3. Başvurucu; eşinin Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde sağlık personeli olarak filyasyon ekibinde çalıştığını, bu nedenle izin alamadığını, Düzce ile Çorlu arasındaki mesafenin uzak olması nedeniyle eşinin ziyarete geldiğinde konaklaması gerektiğini, iki küçük çocukları olduğunu, çocuklarını da görememesi nedeniyle aile hayatının zarar gördüğünü belirterek Düzce İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) başvuruda bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği, başvurunun reddine karar vermiş; kararda COVID-19 tedbirleri kapsamında hafta sonları sokağa çıkma yasağı

uygulandığını, bu nedenle hafta sonu görüşün hükümlü ve ziyaretçisi yönünden aleyhe durum oluşturduğunu, İnfaz Kurumu kararının yerinde olduğunu ifade etmiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliği kararına karşı itirazda bulunmuştur. Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesi İnfaz Hâkimliği kararının usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai kararı 9/1/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/1/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu; eşinin sağlık personeli olarak çalışması nedeniyle hafta içi ziyarete gelmesinin mümkün olmadığını, pandemi sürecinde eşinin ve küçük yaştaki çocuklarının dokuz ayda sadece bir defa ziyaretine gelebildiğini, eşi ve çocuklarını görememesi nedeniyle aile bütünlüğünün zarar gördüğünü belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ailesine yakın ceza infaz kurumuna nakil talebinin de reddedildiğini, eşinin pandemi döneminde ifa ettiği görevi nedeniyle hafta içi gelemediğini, eşi sağlık çalışanı olup da gelemeyen kendisiyle aynı durumda güvenliği zafiyete uğratacak kalabalık bir grubun olmasının mümkün olmadığını, sokağa çıkma yasağının bahane edildiğini, en azından yasak olmadığı günler ziyaret hakkının verilebileceğini, özel durumuna uygun aile bütünlüğünü sağlayacak çözümler üretilmediğini vurgulamıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, hükümlü ve tutukluların sağlıklarının korunması amacıyla salgın hastalık döneminde mevzuat çerçevesinde tedbir alındığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Hükümlü ve tutukluların haftalık telefon görüşme gün ve saatlerinin öğrenim gören çocuklarıyla görüşme sağlayacak şekilde tespit edilmesi gerektiğine ilişkin genel ilkeler Anayasa Mahkemesinin Yeliz Erten (B. No: 2020/99, 11/3/2021, §§ 34-38) kararında açıklanmıştır. Bu bağlamda Anayasa'nın 20. ve 41. maddeleri ebeveynin çocuklarıyla bütünleşmesinin sağlanması amacıyla tedbirler alınmasını isteme hakkını ve kamusal makamların bu tür tedbirleri alma yükümlülüğünü içermektedir. Mahkemeler, idari makamlar ve yasama organı tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve aile ilişkilerinin sürdürülmesini sağlayacak şekilde hareket edilmesi devletin pozitif yükümlülüklerinin gereğidir. Hükümlü ve tutukluların bazı haklarının sınırlandırılması, tutulmanın kaçınılmaz sonucu olsa da ceza infaz kurumu idaresi hükümlü ve tutukluların ailesiyle temasını sağlayacak tedbirler almak zorundadır. Bu tedbirler alınırken çocuğun yüksek yararı gözetilerek kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi ile aile hayatına saygı hakkı arasında adil bir denge sağlanmalı ve bu konuda ikna edici gerekçeler ortaya konmalıdır. Telefonla görüşme hakkı konusunda tespit edilen bu

ilkeler, açık ve kapalı görüşlerin çocuk ve ebeveynin aile bağlarını sürdürecek şekilde temas etmesini sağlaması bakımından da geçerlidir. Ayrıca Anayasa Mahkemesi COVID-19 salgını nedeniyle ziyaret hakkının kısıtlanmasının kanuni dayanağının olmadığına karar vermiştir. (Yunus Bulut, B. No: 2020/38826, 20/7/2023).

12. Başvurucunun ziyaret hakkının hafta içi kullandırılması nedeniyle eşi ve çocuklarıyla görüşemediği konusunda bir tereddüt yoktur.

13. Başvurucunun talebi İnfaz Kurumu tarafından personel yetersizliği, kurumun fiziki durumu ve salgın hastalık gibi nedenlerle reddedilmiş ise de hafta sonu görev yapan personelin sayısı ve görevlerine dair somut bilgilere kararda yer verilmemiş; yaşanacağı belirtilen sorunlar hakkında genel ifadeler dışında ikna edici ve objektif bir gerekçe ya da sağlık riskine ilişkin somut bir olay ortaya konulamamıştır. Başvurucunun eşinin sağlık çalışanı olduğu ve salgın dönemine özel koşullarda çalışmak zorunda kaldığı, bu nedenle hafta içi çocuklarıyla birlikte ziyarete gelemediği ancak ilgili kararlarda bu durum gözetilerek başvurucunun özel koşullarına ilişkin aile bütünlüğünü sağlamaya yönelik bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür. Başvurucunun talebinin neden karşılanamadığı hususunda ilgili kararlarda somut ve yeterli bir gerekçe sunulmadığı anlaşıldığından aile hayatına saygı hakkı bakımından devletten beklenen pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmediği sonucuna ulaşılmıştır (benzer değerlendirmeler için birçok karar arasından bkz. Sedat Polat, B. No: 2019/7348, 6/10/2022; Enes Akelma ve diğerleri, B. No: 2020/37466; 8/2/2024).

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 50.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvurucunun, başvuru tarihinden sonra tahliye olduğu anlaşıldığından yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

17. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 30.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖMER SOYUTEMİZ

B. No: 2021/8194 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/8194

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖMER SOYUTEMİZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/8194)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Ömer SOYUTEMİZ

Vekili : Av. Sarper ALPTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin idareye verdiği dilekçede kullandığı ifadelerden dolayı disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1983 doğumlu olup başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Çeşme'deki Ildır Jandarma Karakol Komutanlığında uzman jandarma (asayiş tim komutan vekili) olarak görev yapmaktadır.

3. Somut olayda Çeşme İlçe Jandarma Komutanlığı, aldığı istihbarat bilgisi üzerine Ildır'da düzensiz göçmelere karşı bir operasyon gerçekleştirmiştir. Anılan ihbarda düzensiz göçmenlerle ilgili olarak Ildır Jandarma Karakol personelinin suç örgütleri ile bağlantılı olduğu ve rüşvet aldığı iddialarının da dile getirilmesi nedeniyle söz konusu operasyon, Ildır'da görevli jandarma personeline haber verilmeksizin İlçe Jandarma Komutanlığı uhdesinde tamamlanmıştır.

4. Operasyon sonrasında İlçe Jandarma Komutanı, Ildır Jandarma Karakoluna gelerek

görevli personelin cep telefonlarını toplamış ve birtakım incelemelerde bulunmuştur. Başvurucu, sabah mesaiye geldiğinde amiri olduğu personele yapılan uygulamadan haberdar olmuş; Ildır Asayiş Tim Komutanlığına vekâlet etmesi nedeniyle yaşanan olayların soruşturulması için Komutanlık makamına bir dilekçeyle başvurmuştur. Başvurucunun yapılan uygulamayı hukuksuz bulduğu ve sorumlular hakkında gerekli işlemlerin yapılmasını istediği dilekçenin ilgili kısmı şöyledir:

"... Amiri durumunda olduğum personelin hiçbir hukuki dayanak ve somut delil ya da gecikmesinde sakınca bulunan hal olmaksızın cep telefonlarının toplanarak incelenmesi neye göre yapılmıştır?... İsnat edilen suçlamanın mahiyetine bakıldığında organize suç örgütüne üye olmak, insan ticareti yapmak vb. gibi birçok onura ve şerefe yakışmaz suçlamalar olduğu açıktır. Hal böyleyken ne idüğü belirsiz bir insan tacirinin iftiraları sebebiyle hukuka aykırı jandarma etiğine ters, insan haysiyet ve şerefini aşağılayıcı bu suçlama ve uygulamaların açıklanmasını istiyorum.

Uydurma beyanlarla sözde adaletin anında tecelli ettirildiği durum karşısında yıllardır personel kanunlarında yer alan özlük işlemlerinin (örneğin; nöbet hizmetleri yönergesi madde-5) yerine getirilmiyor olması personele olan sevgi ve saygıdan mı ileri gelmektedir?... Yapılan bu aşağılayıcı uygulama ve haksızlığın Türk tarihine ve Türk askerine yakışmadığını düşünüyorum. Bu durumda karakolumuzda yapılan adli soruşturmaya katılmak istemiyorum. Neticede ne idüğü belirsiz bir insan tacirinin beyanı ve ilçe jandarma komutanın suçlamaları nedeniyle şüpheli durumundayım. ...olayın suç duyurusu yapılmak suretiyle cumhuriyet savcılığına bildirilmesini istiyorum ... gerekli tespit için bütün ilçe jandarma komutanlığı çalışanlarının cep telefon kayıtlarının incelenmesini, şahsi ve özellikle yakın akraba mal varlıklarının araştırılmasını istiyorum."

5. Bahse konu dilekçede kullandığı ifadeler nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatılmıştır. Başvurucu; ifade ve savunmasında suçlamaların karakol nezdinde yapılması nedeniyle iddiaların kendisine de yöneldiğini kabul ettiğini, telefonların toplanması şeklindeki uygulamanın hukuka aykırı olduğunu belirterek iddiaların açıklığa kavuşturulması amacıyla söz konusu dilekçeyi yazdığını belirtmiştir.

6. Soruşturma neticesinde dilekçede yer alan "Bu durumda karakolumuzda yapılan yapılan adli soruşturmaya katılmak istemiyorum, neticede ne idüğü belirsiz bir insan tacirinin beyanı ve İlçe Jandarma Komutanının suçlamaları nedeniyle şüpheli durumdayım." ve "Uydurma beyanlarla sözde adaletin anında tecelli ettirildiği durum karşısında yıllardır personel kanunlarından yer alan özlük işlemlerinin yerine getirilmiyor olması personele olan sevgi ve saygıdan mı ileri gelmektedir. Yapılan bu aşağılayıcı uygulama ve haksızlığın Türk tarihine ve Türk askerine yakışmadığını düşünüyorum." ifadeler nedeniyle başvurucunun 31/1/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendi olan "görev içinde veya dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" uyarınca altı ay kısa süreli durdurma disiplin cezası ile cezalandırılmasına ve cezanın aynı Kanun'un 7. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca aylıktan kesme cezası şeklinde uygulanmasına karar verilmiştir.

7. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali talebiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi; başvurucunun kendisine ve mahiyetindeki personele haksızlık yapıldığı inancıyla ve bu inancın verdiği psikolojiyle idarece cezalandırmaya konu edilen ifadeleri kullandığı, ifadelerin doğrudan amir ve üstlerinin gerek şahıslarına gerekse

eylem ve işlemlerine yönelik bir eleştiri niteliğinde olmadığı, dolayısıyla söz konusu ifadelerin görev içinde ya da dışında amir ya da üstlerinin eylem ya da işlemlerini eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak olarak nitelendirilemeyeceği gerekçesiyle dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

8. İdare, söz konusu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, başvurucunun İlçe Jandarma Komutanı'nın operasyon sonrası yaptığı uygulama ile genel olarak kurumda yapılan birtakım uygulamaları eleştirici ve olumsuz intiba yaratacak nitelik taşıyan ifadelerinin bir disiplin mesleği olan jandarmada çalışan bir personele yakışmayacak tarzda olduğu gerekçesiyle ilk derece mahkemesi kararını kaldırarak davanın reddine kesin olarak karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 3/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 5/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; hukuki olmadığını düşündüğü durumun aydınlatılması için Komutanlığa verdiği dilekçe nedeniyle müdahalede bulunulmasının ifade özgürlüğünü, Bölge İdare Mahkemesinin ilgili ve yeterli gerekçe olmaksızın derece mahkemesinin verdiği işlemin iptaline ilişkin kararı kaldırmasının ise adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Yukarıda anılan müdahale Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Temel hak ve hürriyetler, ...yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ...demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ... aykırı olamaz.”

14. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Buna göre somut olayda öncelikle müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığı incelenecektir.

15. Hak ya da özgürlüklere bir müdahale söz konusu olduğunda Anayasa'nın 13. maddesinin emredici hükmü gereğince öncelikle tespiti gereken husus, müdahaleye yetki veren bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığıdır (kanunilik şartına çeşitli bağlamlarda dikkat çeken kararlar için bkz. Tuğba Arslan [GK], B. No: 2014/256, 25/6/2014, § 82; Halk Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2014/19270, 11/7/2019, § 35; Sevim Akat Eşki, B. No: 2013/2187, 19/12/2013, § 36; Hayriye Özdemir, B. No: 2013/3434, 25/6/2015, §§ 56-61).

16. Anayasa Mahkemesi, somut olaya konu müdahalenin dayanağı olan 7068 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (b) bendinin (5) numaralı alt bendi olan "görev dışında amir ya da üstlerinin eylem veya işlemlerini olumsuz yönde eleştirici nitelikte söz söylemek ya da yazı yazmak" ifadesinin iptal edilmesi istemini incelediği itiraz başvurusunda kuralın iptaline karar vermiş; anılan kararda, kuralın görev içinde amir ya da üstlerin eylem veya işlemlerine yönelik olarak getirilen olumsuz eleştirinin otoriteyi zedeleyen, kurumun hiyerarşik düzenine veya işleyişine zarar veren bir unsur taşıyıp taşımadığına yahut genel olarak hizmet anlayışı içinde makul karşılanabilir nitelikte olup olmadığına bakılmaksızın her türlü eleştirinin cezalandırılabilmesine imkân tanıdığını belirterek kuralla ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır (AYM, E.2023/24, K.2023/91, 4/5/2023, § §10-17).

17. Öte yandan somut olaya konu eylemin yapıldığı ve disiplin cezasının uygulandığı tarihlerde soruşturmanın dayanağı olan kuralın yürürlükte olduğu görülmektedir. Anayasa Mahkemesi, incelediği birçok başvuruda olay tarihlerinde yürürlükte olmakla birlikte daha sonra Anayasa Mahkemesi kararı ile iptal edilen kurallara göre yapılan ve temel hak ve özgürlükleri etkileyen müdahalelerin Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında kanunilik şartını taşımadığına karar vermiş; ilgili iptal gerekçelerini bireysel başvuru kararlarına esas almıştır. Bu itibarla başvuru konusu olay yönünden de anılan değerlendirme yönteminden ayrılmayı gerektirecek herhangi bir durum bulunmadığından müdahalenin kanunilik şartını karşılamadığı kanaatine ulaşılmıştır (özel hayata saygı hakkı yönünden bkz. Abdulkadir Tuncay, B. No: 2019/35343, 30/3/2022, §§ 49, 50; ifade özgürlüğü yönünden bkz. İsmail Karaca, B. No: 2017/26460, 21/4/2021, §§ 60-67; eğitim hakkı yönünden bkz. Kemal Alican Yeğen ve diğerleri, B. No: 2018/10488, 29/3/2023, §§16, 17; sendika hakkı yönünden bkz. Nigar Hürel ve diğerleri, B. No: 2017/16800, 22/11/2022, §§ 17-25).

18. Bununla birlikte somut olayın koşulları dikkate alındığında başvuruda sadece kanunilik ölçütünün değerlendirilmesi ile yetinilmesi, ifade özgürlüğünün kapsamına ilişkin uygulamada yaşanan anayasal sorunların çözümü için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu nedenle müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının da belirlenmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir. Somut olayda ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin kamu hizmetlerinin verildiği alanlarda çalışma düzeninin ve disiplinin sağlanması yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, söz konusu amaçların Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacı kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Geriye, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi kalmaktadır.

19. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için ise zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Mahkemeler, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Mahkemeler söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57). Bununla birlikte kamu gücünü kullanan organlar, değerlendirmelerinde ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu gözönünde bulundurmak zorundadır

(Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

20. Somut olayda başvurucu, idareye verdiği şikâyet dilekçesinde kullandığı bazı ifadeler nedeniyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. § 6). İlk derece mahkemesi dilekçenin karakol personeline haksızlık yapıldığı inancıyla hazırlandığını, ifadelerin doğrudan amir ve üstlerin şahıslarını ya da işlemlerine yönelik bir eleştiri olmadığını belirterek dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. Anılan karar, ifadelerin eleştirici nitelikte olduğu ve jandarma personeline yakışmadığı gerekçesiyle istinaf kanun yolunda kadırılarak dava kesin olarak reddedilmiştir (bkz. §§ 7,8).

21. Anayasa'nın 26. maddesinin asıl işlevi herkesin ifade özgürlüğünü korumaktır. Jandarma personelinin de dâhil olduğu kamu görevlileri toplumun diğer bütün bireyleri gibi ifade özgürlüğünden yararlanır. Bununla beraber Anayasa'nın 12. maddesinin "Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." biçimindeki ikinci fıkrası, kişilerin temel hak ve hürriyetleri kullanırken sahip oldukları ödev ve sorumluluklara gönderme yapar (Engin Kabadaş, B. No: 2014/18587, 6/7/2017, § 36; Hulusi Özkan, B. No: 2015/18638, 15/11/2018, § 35).

22. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır; kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantajı ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır. Bu sebeplerle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kamu görevlisinin bu yönü görmezden gelinemez. Nitekim Anayasa Mahkemesi de çok sayıda kararında kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıkların ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişiler için söz konusu olmayan sınırlamalara tabi olmayı gerektirdiğini vurgulamıştır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Cem Özaydın, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36; Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42).

23. Bu anlamda başvurucunun kamu görevinin niteliği ve bağlı bulunduğu kurumun kamu düzeni ve iç güvenlikle doğrudan ilgili özel konumu, jandarma teşkilatının iç düzeni ve hiyerarşik yapısını düzenleyen özel kurallarının varlığı da dikkate alınmalıdır. Buna göre Anayasa Mahkemesi; belirli kategorilere mensup kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahale ile onların ifadeyi kullanma biçimlerinin kurumsal disiplinle uyumlu, sırrı ifşa etmeyen nitelikte ve dengeli olmasının sağlanması için mesleki hiyerarşi kurallarına uyma yükümlülükleri arasında bir denge sağlanıp sağlanmadığını olayların bütünlüğü içinde gözetecektir (Engin Kabadaş, § 37; Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47; Hulusi Özkan, § 36; Samet Çelikçapa, B. No: 2018/14878, 26/5/2022, § 38; Fatih Kılıç, B. No: 2019/6668, 1/3/2023, § 17). Dolayısıyla yapılacak değerlendirmede somut olayın kendi şartları içinde başvurucunun hangi saik ile beyanda bulunduğu, beyanın hukuki ve fiilî esası, beyan tarzı, beyanın muhtemel yorumları, kamu kurumuna etkileri ve başvurucunun maruz kaldığı yaptırım gözönünde bulundurulmalıdır (Adem Talas, § 47).

24. Kamu hizmetlerinin yürütülmesindeki esas unsur, hizmetin gereği gibi (düzenli ve sürekli) olarak sunulması olup bu bağlamda kurum içi disiplinin hayati bir önemi olduğu tartışmasızdır. Konu güvenlik veya savunma hizmetleri gibi tam kamusal hizmetlerin sunumu olduğunda ise disipline ilişkin hükümlerin -özellikle hiyerarşiyi zedeleyecek açıklamalar bağlamında- daha katı uygulandığı bilinmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Hulusi Özkan, § 41; Fatih Kılıç, § 17). Bu kapsamda hiyerarşi ve disiplin içindeki personelin bağlı olduğu makamlara sunduğu dilekçelerde belli usullere uygunluk şartının

aranmasının ve bunların dayandırıldığı disiplin yaptırımlarının bulunmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği söylenemez. Ancak dilekçedeki üslubun kurum içi disipline zarar verip vermediği değerlendirilirken de hassas davranılması ve personelin dilekçe hakkının orantısız bir biçimde kısıtlanmasına imkân verilmemesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte askerî personel için bkz. Barış Koç, B. No: 2016/11722, 15/9/2020, § 53; Fatih Kılıç, § 20; polis personel için bkz. Samet Çelikçapa, § 39).

25. Somut olayda başvurucu, gelen bir ihbar üzerine amiri olduğu personelin suç örgütleriyle ilişkilendirilmesinden ve telefonlarının toplanarak incelemesinden asayiş tim sorumlusu olarak rahatsızlık duymuştur. Başvurucunun bu rahatsızlığı ise bilhassa iddiaların güvenilir bir kaynaktan gelmemesine rağmen suçlamaya dönüşmesinden ve arama uygulamasının hukuki bir çerçevede (yasal dayanak, izin vb.) yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Bunun yanında başvurucu, nöbete ilişkin olarak süregelen talepleri hakkında idarece uzunca bir süredir çözüm üretilmezken kaynağı şüpheli bir ihbar üzerine ivedi olarak harekete geçilmesinden şikâyet etmiştir. Nihayetinde bir amirinin görev içindeki uygulamasının hukuka uygunluğunu sorgulamış, üst amirlerinden kendisi de dâhil olmak üzere hakkında suçlamada bulunulan kişilere ilişkin gerekli yasal işlemlerin başlatılmasını talep etmiştir.

26. İdare ise başvuruya konu dilekçede yer alan ifadelerin kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesini olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymak yerine otomatik olarak bir disiplin cezası uygulamıştır. Açıktır ki adli ve idari soruşturma mercilerine yapılan ihbar ve şikâyetleri nedeniyle kategorik cezalandırmalar hak arama özgürlüğü üzerinde daraltıcı bir etki oluşturur (bazı farklılıklarla birlikte kamu makamlarına verilen şikâyet dilekçeleri için bkz. Çelebi Kutlu, B. No: 2017/38612, 21/4/2021, § 50; Samet Çelikçapa, § 40). Üstelik başvurucu, somut olaya konu ifadelerini dilekçeyle sınırlı tutarak yalnızca Komutanlık makamına yönelttiği gibi ne idare ne de bölge idare mahkemesi başvurucunun görüşlerini görev yaptığı kurumda veya kurum dışında yaymaya ve bilinir kılmaya çalıştığını da kabul etmiştir (benzer değerlendirmeler için bkz. Samet Çelikçapa, § 42).

27. Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında başvurucuyu cezalandıran idarenin ve müdahalenin hukuka uygunluğunu denetleyen Bölge İdare Mahkemesinin gerekçeleri dikkatli şekilde ele alınmıştır. Buna göre anılan merciler, kullanılan ifadeleri görev içinde amirin ya da üstün eleştirilmesi niteliğinde olduğunu ve jandarma da görevli bir kamu görevlisine yakışmadığını belirtmek dışında başvurucunun ifade özgürlüğü karşısında mesleki hiyerarşi kurallarına uyma yükümlülüğünün yerine getirilmesindeki üstün yararı gösteremediği, Anayasa Mahkemesinin kamu görevlisinin ifade özgürlüğüne yapılan böyle bir müdahalede yapılmasını beklediği, yukarıda sıralanan değerlendirmelerden hiçbirini yapmadığı sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 23).

28. Anayasa Mahkemesi; çok sayıdaki kararında, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir. İfade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından bkz. Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120). Buna göre değerlendirmelerinde Anayasa Mahkemesinin kabul ettiği standartları uygulamayan idarenin ve bölge idare mahkemesinin başvurucunun bir disiplin cezası ile cezalandırılmasının zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ilgili ve yeterli bir

gerekçe ile ortaya koyduğunu da kabul etmek mümkün olmamıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle müdahalenin kanunilik şartını taşımadığı ve zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmemesi nedeniyle demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı anlaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

30. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması taleplerinde bulunmuştur.

31. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla İzmir Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesine iletilmek üzere (E.2020/1562, K.2020/1748) İzmir 2. İdare Mahkemesine (E.2019/939, K.2020/627) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AHMET FAZIL IŞIK

B. No: 2021/9149 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/9149

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AHMET FAZIL IŞIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/9149)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucu : Ahmet Fazıl IŞIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; eşe gönderilmek istenen mektupların teslim edilmemesi nedeniyle haberleşme hürriyetinin, talebinin değerlendirilmemesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan Sincan 1 No.lu Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) tutuklu olarak bulunmaktadır.

3. Başvurucu, başka bir ceza infaz kurumunda bulunan eşine 1/4/2020 ve 4/7/2020 tarihleri arasında gönderdiği on iki mektubun muhatabına teslim edilmemesi nedeniyle Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) şikâyette bulunmuştur. İnfaz Hâkimliği 31/12/2020 tarihli kararı ile 20/7/2020 ve 20/12/2020 tarihleri arasında başvurucunun gönderdiği tüm mektupların muhatabına teslim edildiği gerekçesiyle şikâyetin reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı mektupların teslim edilmediğine ilişkin olarak şikâyette bulunduğu tarihlerden farklı tarihler değerlendirilerek karar verildiği iddiasıyla Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (Ağır Ceza Mahkemesi) itirazda

bulunmuştur. Ağır Ceza Mahkemesi, anılan kararın usule ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 18/1/2021 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 25/1/2021 tarihinde tebliğ aldıktan sonra 23/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

8. Başvurucu 1/4/2020 ve 4/7/2020 tarihleri arasında eşine gönderdiği mektupların teslim edilmediğini, ilgili idarelere yazdığı dilekçelere cevap verilmediğini, mektupların teslim edilip edilmediğinin sistem üzerinden yapılacak araştırma ile belirlenebileceğini ancak araştırma yapılmadan şikâyet dilekçesindeki talebinin karşılanmadığını belirterek haberleşme hürriyetinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, salgın hastalık nedeniyle alınan tedbirler kapsamında olağan aksamaların meydana gelebileceği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanları tekrarlamıştır.

10. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesinin Nurten Esen (B. No: 2013/7970, 10/6/2015) başvurusunda belirtildiği üzere bir mahkeme kararının gerekçesi; o davaya konu maddi olguların mahkemece nasıl nitelendirildiğini, kurulan hükmün hangi nedenlere ve hukuksal düzenlemelere dayandırıldığını ortaya koymalı ve maddi olgular ile hüküm arasındaki mantıksal bağlantıyı göstermelidir. Tarafların hangi nedenle haklı veya haksız görüldüklerini anlayıp değerlendirebilmeleri ve hukuka uygunluk denetimini yapabilmeleri için ortada usulüne uygun şekilde oluşturulmuş, hükmün hangi nedenle o içerik ve kapsamda verildiğini kuşkuya yer vermeyecek açıklıkta gösteren bir gerekçe bölümünün bulunması zorunludur (Nurten Esen, § 57). Terör olaylarından kaynaklanan manevi tazminat istemi ile 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında yapılan bir başvuruda Anayasa Mahkemesi, manevi tazminat talebi derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesine rağmen verilen kararda iddiaların tam olarak karşılanmaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Abbas Emre, B. No: 2014/5005, 6/1/2016, §§ 67-85).

13. Somut olayda başvurucunun 1/4/2020 ve 4/7/2020 tarihleri arasında eşine gönderdiği mektupların teslim edilmediğine dair şikâyetinin farklı tarihler dikkate alınarak reddedildiği, diğer bir ifadeyle İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından değerlendirilmediği anlaşılmıştır. Başvurucunun ileri sürdüğü iddianın kararlarda değerlendirilmemesi ve karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucu, ihlalin tespiti ve 360.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

16. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

17. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/3009, K.2020/3234) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA KILIÇ

B. No: 2021/12336 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/12336

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA KILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/12336)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Volkan ÇAKMAK

Başvurucu : Mustafa KILIÇ

Vekili : Av. Cevat İSHAKOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda intihar girişimi sonucu meydana gelen ölüm nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu İ.K. tasarlayarak öldürme, devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, tehlikeli maddeleri izinsiz olarak bulundurma veya el değiştirme suçlarından İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesinin 9/1/2019 tarihli kararı ile 154 yıl ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile cezalandırılmıştır. İ.K., Kocaeli 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümözlü olarak tutulmakta iken 3/7/2019 tarihinde saat 09.30 sıralarında bulunduğu koğuşta -resmi tutanaklara göre- kendisini yakmak suretiyle intihar girişiminde bulunmuştur. Olaya ilişkin olarak aynı gün tutulan tutanaktan, Kurum personelinin koğuştan duman geldiğini fark etmesi üzerine olaya müdahale ettiği, İ.K.yı ranzanın altından çıkararak havalandırma bahçesine götürdüğü, bu sırada İ.K.nın boğazı ve kollarında kesik olduğunu fark ettiği, İ.K.yı hızlı bir şekilde Mahkûm Kabul Birimine götürerek Acil Servis ambulansı ile Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesine naklettiği anlaşılmıştır. İ.K. kaldırıldığı hastanede saat 12.30 itibarıyla hayatını kaybetmiştir.

3. İntihar girişiminin hemen akabinde Kurum personeli nöbetçi Cumhuriyet savcısını bilgilendirmiş ve talimatları almıştır. Olayın akabinde birkaç saat içinde Kurumda görevli olan, olaya müdahale eden personelin ve İ.K. ile aynı odada kalan iki mahpusun kolluk tarafından ifadesi alınmıştır. Sekiz personel birbiriyle örtüşen ifadelerinde olayı haber alır almaz müdahale ettiğini, İ.K.yı olduğu yerden çıkardığını, bahçeye alıp ambulansla hastaneye sevk ettiğini, yangını söndürdüğünü, İ.K.nın üzerinde kıyafet bulunmayıp ciddi şekilde yandığını, vücudunda kan lekesi/kanaması olduğunu ancak nedenini bilmediğini, olay anında aynı odada kalan diğer iki mahpusun sosyal faaliyette olması nedeniyle İ.K.nın odada yalnız olduğunu ifade etmiştir. İ.K. ile aynı odada kalan mahpuslar birbiriyle örtüşen ifadelerinde olay günü saat 09.00 sıralarında sosyal faaliyet için odadan çıktıklarını, İ.K.nın kendisini iyi hissetmediği için sosyal faaliyete katılmayacağını söylediğini, odada yanıcı sıvı veya madde olmayıp çakmak ve sigara bulunduğunu, İ.K.nın sessiz ve içe kapanık biri olduğunu ancak psikiyatri ilacı kullanmadığını ve intihar girişimine şahit olmadıklarını belirtmiştir.

4. 3/7/2019 günü saat 16.00 da düzenlendiği anlaşılan olay yeri inceleme raporunda koğuşun detaylı tasvirine yer verilmiş, odanın çeşitli yerlerinde su ile karışık kan lekesine benzer izler olduğu belirtilmiş, izlerin İ.K. çıkarılırken meydana gelebileceği değerlendirilmiştir. Raporda devamla, delil niteliğindeki bulguların muhafaza edildiği, odada ilaç, not, kesici delici alete rastlanmadığı, yerde sigara paketi, çakmak ve izmaritler olduğu ifade edilmiştir. Olay günü kolluk görevlileri, yangın artığı numunesi ve biyolojik svap örneği alarak bunları muhafaza etmiş; olay yerinin fotoğraflarını ve görüntü kayıtlarını almıştır. Kurum içindeki kameraların ve olay yerine gelen kolluk görevlilerinin kask kameralarının görüntüleri incelenerek 9/7/2019 tarihinde tutanağa bağlanmıştır. Söz konusu tutanaklarda; olaya müdahale edilme ve İ.K.nın sağlık kurumuna sevk edilme süreci aktarılarak İ.K.nın odda tek başına olduğunun, şüpheli bir duruma rastlanmadığının tespit edildiği açıklanmıştır. Soruşturma sürecinde İ.K.nın son üç ay içinde yaptığı görüşmeler ve telefon iletişim bilgileri Kurum idaresinden temin edilmiştir. Söz konusu evraka göre İ.K.nın telefon iletişimleri ve Kurumdaki görüşmeleri akrabaları ve avukatıyladır.

5. Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı'na göre İ.K.nın vücudunda mevcut yanık ve yara izleri dışında darp, cebir, kesici delici alet yarası, boğmaya ya da asıya dair iz tespit edilmediği, kesin ölüm nedeninin belirlenmesi için kimyasal analizlerin, laboratuvar incelemelerinin yapılması gerektiği3/7/2019 tarihinde kayıt altına alınmıştır. Kimyasal ve histopatolojik incelemeler yapılmasının ardından Adli Tıp Kurumu Kocaeli Şube Müdürlüğü tarafından düzenlenen 3/12/2019 tarihli raporda İ.K.nın ölümünün 3. ve 4. derece yanıklar sonucu gerçekleştiği yönünde kanaat bildirilmiştir. Jandarma Genel Komutanlığı İstanbul Jandarma Kriminal Laboratuvar Amirliği tarafından düzenlenen 26/7/2019 tarihli uzmanlık raporunda olay yerinden alınan numunelerde yangın başlatıcı ve/veya hızlandırıcı maddeye rastlanmadığı, yine aynı birim tarafından düzenlenen 2/8/2019 tarihli raporda da olay yerinden alınan kan örneğinde erkek genotip özelliğe sahip DNA örneğine rastlandığı belirtilmiştir.

6. Kurum Disiplin Amirliği tarafından yapılan ön inceleme sonucu intihar vakasında Kurum personelinin ihmali ya da kusuru olmadığı değerlendirilerek 31/7/2019 tarihli kararla disiplin soruşturması açılmasına gerek görülmemiştir.

7. Soruşturma sürecinde İ.K.nın Kurumda ve telefonla görüştüğü yeğeni G.K. ve kardeşi H.K.nın ifadesi alınmıştır. G.K. ve H.K. ifadelerinde İ.K. ile gerek Kurumda gerekse telefonla yaptıkları görüşmelerde bir sıkıntısı olduğuna işaret eden konuşma yapmadıklarını, olumsuz

bir durum bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucunun ifadesinin alınmasına ilişkin olarak 22/7/2019 tarihinde talimat yazıldığı görülse de 25/7/2019 tarihinde talimatın geri çekildiği anlaşılmıştır.

8. Başsavcılık 30/9/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; karar gerekçesinde, İ.K.nın olay günü odada tek başına olduğunu, otopsi raporuna göre kendisine zarar verdiğini ve yanarak öldüğünü, İ.K.yı intihara azmettiren veya intihar kararını güçlendiren birinin tespit edilemediğini, İ.K.nın hayatını kaybetmesinde suç veya suç unsuruna rastlanamadığını belirtmiştir. Kovuşturmaya yer olmadığı kararına yönelik itiraz Kocaeli 1. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 15/1/2021 tarihinde reddedilmiştir.

9. Başvurucu 10/2/2021 tarihinde nihai hükmü öğrenmesinin ardından 24/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemelerinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu, oğlunun ölümünün şüpheli olduğunu, odadaki kan izlerinin bu şüpheyi artırdığını, oğlunun yaraları dikkate alındığında olayın cinayet olabileceğini, oğlunun intihar edecek biri olmadığını, soruşturmanın etkili yürütülmediğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut süreç, ilgili mevzuat ve insan hakları yargısı içtihadı detaylı olarak aktarılarak adli makamların ulaştığı sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı, değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Başvurucu, başvuru formunda öz itibarıyla şüpheli ölüm olayına ilişkin olarak soruşturmanın etkisizliği üzerinde durmuş; yaşamı koruma yükümlülüğü (intiharın önlenmesi, oğlunun üçüncü kişilere karşı korunması) konusunda herhangi bir husus ileri sürmemiştir. Ayrıca başvurucunun oğlunun kamu görevlilerinin güç kullanımı sonucu öldüğüne işaret eden bir iddiası, açıklaması olmadığı gibi somut süreçte buna delalet eden bir emare de bulunmamaktadır. Bu bağlamda başvuru sadece yaşam hakkının usul boyutu kapsamında değerlendirilecektir.

14. Devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu pozitif yükümlülüğün usule ilişkin boyutu çerçevesinde yürütülen soruşturmanın etkili kabul edilebilmesi için derhâl başlatılması, sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek bütün delillerin tespit edilmesi, olayı çevreleyen tüm koşulların aydınlatılması, soruşturmanın nesnel ve tarafsız analizlere dayanması, kamu denetimine tabi bir biçimde, ölen kişinin yakınlarının gerekli olduğu ölçüde katılımının sağlanarak özenle yürütülmesi ve suç tespit edildiği takdirde eylemle orantılı bir ceza ile sonuçlandırılması gerekir. Bu, bir sonuç yükümlülüğü değil uygun araçların kullanılması yükümlülüğüdür. Diğer taraftan burada yer verilen değerlendirmeler hiçbir şekilde Anayasa'nın 17. maddesinin başvuruculara üçüncü tarafları adli bir suç nedeniyle yargılatma, cezalandırma hakkı veya tüm yargılamaları mahkûmiyetle ya da belirli bir ceza kararıyla sonuçlandırma ödevi yüklediği anlamına gelmemektedir (T.A. [GK], B. No: 2017/32974, 29/9/2021).

15. Somut sürece bakıldığında Başsavcılık ölüm olayını müteakip hemen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında vakit kaybetmeden olay yeri incelemesi yapılmış,

deliller toplanmış, olay yerinin fotoğrafları çekilmiş, kamera kayıtları incelenmiş, tanık ifadeleri alınmış, kimyasal analizlerle laboratuvar incelemeleri yapılarak otopsi raporu düzenlenmiştir.

16. Süreçte başvurucunun ifadesinin alındığı yönünde bir bilgi/belge bulunmamakta ve bu durum soruşturma kapsamında bir eksiklik izlenimi yaratmakta ise de başvurucunun soruşturmaya katılımı konusunda bir engelle karşılaşmadığı görüldüğünden ve soruşturma süreci bir bütün olarak ele alındığında bu eksikliğin olayın oluş koşullarının aydınlatılması bağlamında tek başına soruşturmada boşluk yaratacak, usul yükümlülüğünün ihlaline neden olacak bir husus olarak değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Özetle Başsavcılığın ölümün meydana geliş koşullarının tespiti için gereken edimleri mümkün olduğu ölçüde yerine getirdiği gözlemlenmiştir. Süreçte olayı çevreleyen koşulların aydınlatılması için gerekli olan bir bulgunun, delilin toplanmadığı/araştırılmadığı yorumunu getirmek eldeki veriler ve olay silsilesi itibarıyla mümkün değildir. Yaklaşık bir buçuk yıl süren soruşturmada başvurucunun soruşturma evrakına ulaşamadığına, sürecin şeffaf yürütülmediğine ilişkin bir iddiası da yoktur.

17. Bu bağlamda soruşturmanın olayı çevreleyen koşulları olabildiğince aydınlattığı, soruşturmanın geneli üzerinde bir şüphe uyandıracak, etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği izlenimi verecek bir eksikliğin bulunmadığı değerlendirilmiştir.

18. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA ,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2021/12336 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun yaşam hakkı bağlamında yaşamı koruma yükümlülüğünü ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıkladığım sebeplerle başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilerek somut olay incelenip etkili soruşturma yükümlülüğü yerine getirilmesi amacıyla ihlal kararı verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Başvuruya konu olay, Ceza İnfaz Kurumunda hüküm özlü olarak bulunan başvurucunun intihar girişimi sonucu meydana gelen ölüm olayına ilişkindir. İntihar girişimi sonrası idarece idari soruşturma yapılmıştır. Aynı zamanda Cumhuriyet Savcılığınca da adli inceleme yapılmıştır. Cumhuriyet savcılığı yaptığı bu inceleme kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Cumhuriyet savcılığınca müşteki beyanının alınmadığı müştekinin olaya ilişkin şikayetlerinin tespit edilmediği anlaşılmaktadır. Yine 2/8/2019 tarihli raporda olay yerinden alınan kan örneğinde erkek genotip özelliğe sahip DNA örneğine rastlandığı bu kan örneğinin kime ait olduğu konusunda bir araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır.

5. Anayasa Mahkemesi'nin yaşam hakkı kapsamında devletin sahip olduğu pozitif yükümlülükler açısından benimsediği temel yaklaşıma göre devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak bu konuda ortaya konulmuş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup sorumluların ortaya çıkarılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyeti kapsamaktadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52).

6. Anayasa'nın 17. maddesi, devletin temel amaç ve görevlerini düzenleyen Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete birtakım negatif ve pozitif yükümlülükler yükler (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, B. No: 2012/752, 17/9/2013, § 50).

7. Anılan pozitif yükümlülükler kapsamında devlet, yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi (yaşamı koruma yükümlülüğü) altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 51). Sözü edilen koruma ödevini yerine getirilebilmesi için devletin başka hususlar yanında bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda, görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir.

8. Yukarıda belirtilen ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde Cumhuriyet savcılığınca müştekinin beyanının alınmadığı tespit edilmiştir. Müştekinin olaya ilişkin varsa duyumları intihar girişiminde bulunan kişinin ceza evinde yaşadığı süreçlerle ilgili varsa iddialarının dosyaya yansıtılmadığı anlaşılmaktadır. Yine olay yeri incelemesinde erkek genotip özelliğe DNA örneğine rastlandığı belirlenmesine rağmen bu kan örneğinin intihar girişiminde bulunan şahsa mı ait olduğu yoksa başka bir şahsa mı ait olduğu raporla belirlenmemiştir. Cumhuriyet savcılığınca olayın seyrini değiştirecek ve maddi hakikati ortaya çıkaracak olguların tam araştırılmadığı tespit edildiğinden yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varılması gerekmektedir.

9. Yukarıda belirttiğim gerekçelerle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği gerekçesiyle Sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

HAYRİYE ŞEN

B. No: 2021/16954 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/16954

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYRİYE ŞEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/16954)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Saliha AKSOY

Başvurucu : Hayriye ŞEN

Vekili : Av. Başak BAŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca başvurucu lehine verilen koruma kararının uzatılması istemine yönelik esaslı iddiaların itiraz mercii tarafından karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.Başvurucu, nihai kararı 26/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 20/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlikincelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvuru formunda, derece mahkemesinin verdiği karar nedeniyle gerekçeli karar hakkının ve eşya teslimine ilişkin taleplerin mahkeme kararında karşılanmaması nedeniyle etkili başvuru hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüş ise de Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun tüm iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

3. 2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Salih Söylemezoğlu (B. No: 2013/3758, 6/1/2016) ve Erdal Türkmen (B. No: 2016/2100, 4/4/2019) kararlarında incelemiş ve uygulanacak ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararlarda, Anayasa'da güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı gereği itiraz merciince başvurucuların beyan ve delillerinin etkili bir şekilde incelenmesi ve karşılanması gerektiği belirtilerek söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi nedeniyle başvurucuların gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine hükmedilmiştir. Somut başvuruda, anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucu, ihlalin tespiti, yeniden yargılanma, 30.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 15. Aile Mahkemesine (E.2021/19 D.İş, K.2021/25) iletilmesi için Ankara 14. Aile Mahkemesine (E.2020/303 D. İş, K.2023/321) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARGEMO MOBİLYA DEKORASYON SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.

B. No: 2021/20295 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/20295

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARGEMO MOBİLYA DEKORASYON SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/20295)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tuğba YILDIZ

Başvurucu Argemo Mobilya Dekorasyon Sanayi ve

Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Ümit GÖRGÜLÜ SEVİL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargı kararının icra edilmemesi nedeniyle kararın icrası hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Batman-Bismil yolu üzerinde bulunan Murat Uçar Bölge Trafik Denetleme İstasyonu'na yapılan bombalı terör saldırısı nedeniyle Şirkete ait aracın zarar gördüğünden bahisle başvurucu Şirket, araçtaki değer kaybının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun kapsamında tazmini istemiyle Diyarbakır Valiliği Zarar Tespit Komisyonuna (Komisyon) başvuruda bulunmuştur. Komisyon 15/11/2017 tarihli kararla araçta meydana gelen değer kaybının tazminine yönelik talebin 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığından reddine karar vermiştir.

3. Başvurucu Şirket, Komisyon kararının iptali istemiyle Diyarbakır 3. İdare Mahkemesinde

(Mahkeme) dava açmıştır. Mahkeme tarafından 11/1/2019 tarihli kararla davanın reddine karar verilmiştir. Başvurucu Şirketin istinaf talebi Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesince 30/12/2020 tarihli kararla kabul edilmiş ve Komisyon kararı iptal edilmiştir. Karar gerekçesinde; sigortadan alınan yazıda Şirkete ait aracın bombalı saldırıda hasar gördüğü, tamir için yetkili serviste beklediği, sigortalı olan aracın olay tarihi itibarıyla değer kaybının olduğunun belirtildiği bu durumdataşıtta değişimi gerçekleştirilen parçalar dışında kalıcı ve değer kaybına konu zararın oluştuğu taşıtın onarılması dışında taşıt hasarının kayıtlara geçmesinin piyasa değerinin düşmesine sebep olacağı, bu zararın da gerçek zarar olacağı ve bu zararın da anılan Kanun kapsamında olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurucu, anılan karar üzerine tekrar Komisyona başvuruda bulunmuş. Komisyon tarafından başvurucunun talebi 26/2/2021 tarihinde reddedilmiştir. Karar gerekçesinde; terör teminatlı kaskosu olmasına rağmen kendi kastı sonucunda sigorta şirketine başvurmadan oluşan zarar için yapılan talebin 5233 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı vurgulanmıştır. Karar 10/3/2021 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiştir.

5. Başvurucu Şirket7/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu Şirket, istinaf mahkemesince verilen karar üzerine Komisyon tarafından bilirkişi incelemesi yapılarak oluşan değer kaybının ödenmesi gerekirken tekrar taleplerinin reddedilmesinin adil yargılanma ve mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu Şirketin 29/03/2021 tarihinde Komisyona itirazen başvurduğu belirtilmiştir. Bireysel başvuruda bulunduktan sonra, Komisyonun başvurucu şirketin itirazını kabul ederek 26/02/2021 tarihli kararını iptal ettiği ve başvurucu şirketin aracında oluşan değer kaybından doğan zararın tespiti için bilirkişi görevlendirildiği ifade edilmiştir. Komisyon 28/4/2021 tarihinde sigorta eksperi tarafından tanzim edilen ekspertiz raporunda ortaya konulan 42.540 TL değer kaybı bedelinin başvurucu şirkete ödemesine karar verdiği, bu hususta başvurucu Şirketi sulhname imzalamaya davet ettiği vurgulanmıştır. 5/7/2021 tarihinde başvurucu Şirket ile Komisyon arasında sulhnamenin imzalandığı, sulhnamede başvurucu Şirketin söz konusu olay ile ilgili olarak uğradığı zararın tamamının karşılandığının belirtildiği ifade edilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında başvuru formunda belirtilen bilgilerde ve başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik olduğunda bunun Mahkemeye bildirilmesinin gerektiği belirtilmiştir. Diğer yandan 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 51. maddesi ile İçtüzük'ün 83. maddesinde başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvurunun reddedileceği ve yargılama giderlerinin dışında ilgilinin 2.000 Türk lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verileceği öngörülmüştür.

10. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı görülmektedir. Bu

bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

11. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

12. Somut olayda başvurucu Şirket, istinaf mahkemesince verilen iptal kararının Komisyon tarafından uygulanmadığını ileri sürerek bireysel başvuruda bulunmuştur. Ancak başvurucunun itirazı üzerine Komisyonun 28/4/2021 tarihli yeni bir karar aldığı 42.540 TL olan zararın başvurucuya ödenmesine karar verildiği, başvurucu ve Komisyon arasında 5/7/2021 tarihli sulhname imzalandığı Bakanlık tarafından dosya kapsamında sunulan belgelerden anlaşılmıştır. Başvurucu Şirkete anılan ödemenin yapılması için 5/8/2021 tarihli ödeme emri düzenlenmiş olduğu görülmektedir. Başvurucu Şirket, bireysel başvuruda bulunmadan önce itirazen Komisyona başvurduğunu bireysel başvuru formunda belirtmediği gibi, gelişmelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir. Ayrıca Bakanlık görüşü tebliğ edilmesine rağmen konuyla ilgili karşı beyanda da bulunulmamıştır.

13. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte Komisyonun itirazı kabul etmesi ve başvurucu lehine yeni karar alması başvurucunun özellikle mağdur statüsünün değerlendirilmesi bağlamında kabul edilebilirlik incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu Şirket, İçtüzük'ün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı bir şekilde yukarıda belirtilen Komisyon kararına ve sulhnameye ilişkin herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

14. Bu itibarla başvurucu Şirketin, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan unsurlar hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine ve 6216 sayılı Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucu aleyhine takdiren 2.000 TL disiplin para cezasına hükmedilmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

B. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri

Hakkında Kanun'un 51. maddesi uyarınca başvurucu Şirketin 2.000 TL disiplin para cezası ile CEZALANDIRILMASINA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu Şirket üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEYZİ YAMANKILIÇ

B. No: 2021/22120 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/22120

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEYZİ YAMANKILIÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/22120)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucu : Feyzi YAMANKILIÇ

Vekili : Av. İmran GÖKDERE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; hastaneye sevk edilen hastanın olduğu ambulansın kolluk görevlilerince uzunca bir süre durdurulup ambulanstaki hasta ve yakınına kötü muamelede bulunulması nedeniyle kötü muamele yasağının, geciken tedavi neticesinde hastanın vefat etmesi ve bu olaya ilişkin etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle de yaşam hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun oğlu T.Y. 19/12/2016 tarihinde Lice ilçesinde S.B. tarafından ateşli silahla vurularak ağır şekilde yaralanmıştır. T.Y. Lice Devlet Hastanesindeki ilk müdahaleden sonra aynı gün Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine sevk edilmiştir. Kolluk görevlileri kara yolu güzergâhında başvurucu, T.Y. ve sağlık memurlarını taşıyan ambulansı yol kontrolü nedeniyle durdurmuştur. Başvurucunun kimliği yanında olmadığından yaralı T.Y.nin terörist olmasından şüphelenen kolluk görevlileri ambulansı kontrol etmiş, başvurucu ve T.Y.nin üzerini aramıştır. Ambulans burada yaklaşık otuz dakika bekledikten sonra yoluna devam etmiştir. T.Y., hastanede ameliyata alınmış ancak yapılan tüm müdahalelere rağmen aynı gün vefat etmiştir.

3. Başvurucunun 29/12/2016 tarihli dilekçesiyle kolluk görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma suçundan şikâyetçi olması nedeniyle Lice Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) ceza soruşturması başlatılmıştır. Anılan dilekçesinde başvurucu; Lice'den Diyarbakır'a gittikleri sırada kolluk görevlilerince ambulansın durdurulup herkesin ambulanstan indirildiğini, kimliği yanında olmadığından terörist oldukları şüphesiyle geçmelerine izin verilmediğini, doktorun raporları gösterip açıklama yapmasına rağmen kolluk görevlilerinin kendilerine inanmadıklarını, sinkaflı küfrettiklerini, yere yatırıp üzerini aradıklarını, yaralı vaziyetteki oğlunu kontrol ettikten sonra üstünü kapatmadıklarını, kanaması olan oğlunun soğuk havada çıplak şekilde beklettiklerini, yarım saatten fazla beklemeleri nedeniyle oğlunun kan kaybı nedeniyle vefat ettiğini belirterek ilgili kolluk görevlilerinden şikâyetçi olmuştur.

4. Başsavcılık, yürüttüğü soruşturma kapsamında öncelikle başvurucunun müşteki sıfatıyla ifadesini almış; daha sonra ambulansta bulunan paramedik personel A.A. acil tıp teknisyeni B.B., şoför M.S.H. ve başvurucunun damadı M.Ş.nin tanıklıklarına başvurmuştur. Başsavcılık 25/1/2017 ve 27/1/2017 tarihinde Diyarbakır İl Sağlık Müdürlüğüne yazdığı müzekkerelerle ambulansa ait kamera görüntüsü ve çip kaydı ile telsiz kayıtlarını istemiştir. Ayrıca 25/1/2017 tarihinde Lice Komando Alay Komutanlığına ve 13/2/2017 tarihinde Diyarbakır Özel Harekât Polis Şube Müdürlüğüne yazdığı müzekkerelerle olay günü görev alan kolluk görevlilerinin açık kimlik ve adres bilgilerinin gönderilmesini talep etmiştir. Yazılan bu müzekkerelere cevap verilmemiştir.

5. Başvurucunun soruşturma dosyasının bir örneğinin kendisine verilmesini talep ettiği 27/11/2020 tarihli dilekçesine kadar soruşturma dosyasında herhangi bir işlem yapılmamıştır. Bu talebin ardından Başsavcılık 1/2/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiş; karar gerekçesinde olay tarihinde terör olaylarının yoğun yaşandığı Lice ilçesinde sıkça güvenlik güçleriyle teröristler arasında çatışmalar yaşandığını, bu çatışmalarda yaralı teröristlerin çatışma bölgesinden çeşitli şekillerde tahliyelerine yönelik olayların gerçekleştiğini, bu sebeple özel harekât mensuplarının bu durumla ilgili olarak hassasiyetle hareket ettiklerini, müştekinin yanında kimliği olmaması nedeniyle güvenlik kuvvetlerinin müştekinin kimlik bilgilerinin tespitine yönelik çalışma yapmak için ambulansı bekletmiş olabileceğini, özel harekât polislerinin müştekiye kötü muamelede bulundukları ve hakaret ettikleri iddiaları yönünden müştekinin soyut iddiası dışında başka bir delil olmadığını, müştekinin oğlunun ölümü ile şikâyet konusu olay arasında illiyet bağı bulunmadığını belirtmiştir.

6. Başsavcılığın kararına karşı yapılan itiraz, Diyarbakır 3. Sulh Ceza Hakimliğince 26/3/2021 tarihinde reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 31/3/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; ateşli silah saldırısı sonucu yaralanan oğlu T.Y.yi Diyarbakır'a götürdükleri sırada bulundukları ambulansın kolluk görevlilerince yaklaşık otuz dakika kadar durdurulduğunu, T.Y.nin üstü arandıktan sonra çıplak hâlde soğuğa maruz bırakıldığını, kendisine küfredilip hakaret edildiğini, arama yapılmak üzere yere yatırılarak kötü

muamelede bulunulduğunu, uzun süre bekletilmeleri nedeniyle oğlunun ameliyata geç alındığını, kolluk görevlilerinin kendisine kötü muamelede bulunmasına rağmen Başsavcılıkça bu hususun araştırılmaksızın yetersiz gerekçeyle takipsizlik kararı verildiğini, Kürtçe konuşması nedeniyle kendisine ayrımcılık içeren söylemlerde bulunup kötü davranan kolluk görevlileri hakkında etkili bir soruşturma yapılmaması nedeniyle işkence ve kötü muamele yasağının etnik kökene dayalı ayrımcılık temelinde ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca yürütülen ceza soruşturmasında oğlunun ölümüyle kolluk görevlilerinin ambulansı bekletmesi arasında illiyet bağı olup olmadığı yönünde herhangi bir araştırma yapılmadığını, Başsavcılığın cevap verilmeyen müzekkereler açısından tekit yazısı dahi yazmadığını, herhangi bir araştırma yapılmadan yaklaşık beş yıl sonra takipsizlik kararı verildiğini, makul hız ve özende yürütülmeyen ceza soruşturması nedeniyle yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olay sürecini ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktararak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvuru, yaşam hakkı, kötü muamele yasağı ve eşitlik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

11. Yaşam hakkı ile ilgili bir soruşturmanın etkili olup olmadığı yönünden inceleme yapılabilmesi için soruşturmanın makul bir süreyi aşmaması şartıyla ilgili kamu makamları tarafından nasıl sonlandırılacağının beklenmesi bireysel başvuru ile getirilen koruma mekanizmasının ikincil niteliğine uygun olacaktır (Hüseyin Caruş, B. No: 2013/7812, 6/10/2015, § 46; Rahil Dink ve diğerleri, B. No: 2012/848, 17/7/2014, § 76). Bununla birlikte şüpheli bir ölüm olayı hakkında soruşturma başlatılmamışsa, soruşturma başlatılmakla birlikte soruşturmada ilerleme yoksa ya da soruşturma etkisiz bir hâl almışsa ölenin yakınları, gerekli özeni göstererek soruşturma başlatılmadığının veya etkili bir soruşturma yürütülmediğinin farkına vardıkları veya varmaları gerektiği andan itibaren otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunmalıdır. Zira soruşturmanın etkililiğini sağlayacak bir başvuru yolu yoktur. Doğal olarak başvuruculların etkili bir soruşturma yürütülmediğinin ne zaman farkına varmaları gerektiği her davanın şartlarına bağlı olarak değerlendirilecektir. Ayrıca soruşturmada ilerleme sağlanacağına dair umut verici gelişmeler ve gerçekçi varsayımlar olduğu, soruşturmanın ilerlemesini sağlayıcı tedbirler alındığı sürece başvuruculardan başvuru yollarını tüketmeden bireysel başvuruda bulunmaları beklenmemelidir (Adle Azizoğlu ve Sadat Azizoğlu, B. No: 2014/15732, 24/1/2018, §§ 87, 88). Bu değerlendirmeler şüphesiz kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialar hakkında yürütülen ceza soruşturmaları için de geçerlidir (Umut Can Bozgun, B. No: 2018/755, 29/6/2022, §§ 40-45).

12. Somut olayda müştekinin şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada müşteki ve tanık beyanları alındıktan sonra delillerin tespiti adına ilgili mercilere müzekkereler yazılmıştır. 2017 yılı Ocak ve Şubat aylarında yazılan bu müzekkerelerin soruşturmada yapılan son işlemler olduğu -ki bu müzekkerelere cevap verilmemiştir- görülmüştür. Başsavcılıkça bu tarihten sonra olayın aydınlatılmasına ve faillerin tespitine yönelik somut bir girişimde bulunulmadan (tekit yazısı yazmak, tanık dinlemek, şüpheli ifadesi almak, olay yeri incelemesi yapmak vb.) yaklaşık 4 yıl hareketsiz kalındıktan sonra 1/2/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilmiştir.

13. Başvuruya konu olaya bu yönüyle bakıldığında çok uzun süredir bir gelişme yaşanmayan soruşturmanın sorumluların tespit edilebilmesi bakımından bireysel başvurudan çok önce etkisiz hâle geldiği, başvurucu ile yetkili makamlar arasında soruşturmanın etkililiği adına

temas kurulmadığı -başvurucunun 27/11/2020 tarihli dilekçesi ile soruşturma dosyasının bir örneğini istemesi hariç-, böylelikle bireysel başvuru yapılmadan uzun zaman önce soruşturmada etkililik adına ilerleme sağlanacağına dair hiçbir emare, umut verici gelişme veya olasılık olmadığı anlaşılmıştır. Başvurucu da soruşturmanın 2017 yılında yazılan müzekkerelerden sonraki aşamada sürüncemede bırakıldığını ifade etmiş ancak bu zaman zarfında aksi yönde haklı bir beklentiye girerek bireysel başvuruda bulunmak için neden uzunca bir süre beklediğine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır.

14. Başvurucunun bireysel başvuruda bulunmasından çok önce soruşturmanın etkisizliğini fark ettiği ancak bireysel başvuruda bulunmak yerine soruşturmada bir gelişme kaydedilmesini veya bir karar verilmesini beklediği, soruşturmanın ise herhangi bir ilerleme olmaksızın karar verilmesine yer olmadığı kararı verilerek sonlandırıldığı görülmüştür. Bu itibarla başvurucunun ilerleme kaydetmeyen ceza soruşturması hakkında bireysel başvuruda bulunmak için soruşturmanın sonuçlanmasını beklemesi gerekmediği dikkate alındığında 29/4/2021 tarihinde yapılan başvurunun süresi içinde yapıldığının kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NAZMİ TEMELCAN

B. No: 2021/24558 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/24558

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NAZMİ TEMELCAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/24558)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Nazmi TEMELCAN

Vekili : Av. Ramazan AÇIKGÖZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 28/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç (B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru

hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, yeniden yargılanma vemaddi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, dava dosyasını ilk derece mahkemesinden temin ederek yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat talebinin eddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/1924, K.2020/843) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SALİH ÇAĞLIN

B. No: 2021/26105 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26105

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SALİH ÇAĞLIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26105)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Salih ÇAĞLIN

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai kararı 19/4/2021 tarihinde öğrenmiş ve aynı gün bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut bir tarih belirlenemeyeceğini vurgulamıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde

belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiğine, aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için -dava dosyasının ilk derece mahkemesinden temin edilerek- yeniden yargılama yapılmak üzere Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdare Mahkemesine (E.2020/2059, K.2020/4199) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

WALEED KHALID ISMAEL AL HALBOOSI

B. No: 2021/30079 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/30079

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

WALEED KHALID ISMAEL AL HALBOOSI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/30079)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : Waleed Khalıd Ismael AL HALBOOSI

Vekili : Av. Ahmet UYGUR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme kararının iptaline ilişkin davanın süresi içinde açılmadığı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle de kötü muamele yasağı ve yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Bölüm, 13/7/2021 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, 1986 doğumlu bir erkek olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucu, Düzce'de ailesiyle birlikte ikamet etmekte iken Düzce Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun da aralarında olduğu bazı kişilerle ilgili olarak DAEŞ terör örgütü kapsamında soruşturma başlatmıştır.

6. Başsavcılık, başvurucu ve beraberindekileri tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk etmiştir. Düzce 1. Sulh Ceza Hâkimliği 21/1/2021 tarihinde tutuklama talebinin reddine, başvurucunun salıverilmesine karar vermiştir. Adli işlemler sonrasında başvurucu Düzce İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir.

7. Düzce Valiliği 22/1/2021 tarihli kararıyla 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (g) bentleri (kamu düzeni veya güvenliği açısından tehdit oluşturma, ikamet izni bulunup da süresinin sona ermesinden itibaren kabul edilebilir gerekçesi olmadan ikamet izni süresini on günden fazla ihlal edenler) uyarınca başvurucunun sınır dışı edilmesine ve idari gözetim altına alınmasına karar vermiş; karar gerekçesinde DAEŞ terör örgütü kapsamında hakkında adli işlem yapılan başvurucunun kamu güvenliği için risk oluşturduğu, ayrıca 21/10/2019 tarihinde ikamet izninin süresinin dolduğu hususlarına yer vermiştir. Kararda başvurucu hakkında gerekli değerlendirmelerin yapıldığı, başvurucunun 6458 sayılı Kanun'un 4. ve 55. maddeleri kapsamında olmadığının tespit edildiği belirtilmiştir.

8. Sınır dışı etme ve idari gözetim kararları başvurucuya 22/1/2021 günü saat 16.00'da Türkçe ve Arapça olarak tebliğ edilmiştir. Başvurucu, her iki tebliğ belgesini adını yazarak imzalamıştır. Tebliğ edilen belgelerde sınır dışı etme kararının gerekçesine ilişkin kanun maddeleri belirtilmiş; sınır dışı etme kararına karşı idari yargı yoluna başvuru imkânı ve süresi (yedi gün), avukat yardımından yararlanma, idari gözetim ve süresi, idari gözetim kararına karşı itiraz yolu, geri gönderme merkezindeki konaklama, hak ve yükümlülükler açıklanmıştır.

9. Başvurucu, vekili aracılığıyla anılan kararın iptali talebiyle Bolu 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu; dava dilekçesinde Irak'ın El Anbar şehrinde yaşamaktayken 2014 yılı sonlarında ülkesindeki iç karışıklıktan kaçarak ailesiyle birlikte yasal olmayan yollardan Türkiye'ye geldiğini, kendisinin ve ailesinin 24/9/2020 ila 30/8/2021 tarihlerinde geçerli ikamet izni olduğunu, DAEŞ ile ilgili suçlamaların bir dayağının olmadığını, ülkesine gönderildiği takdirde kötü muamele göreceğini, okula giden iki çocuğundan ve eşinden ayrılacak olması nedeniyle aile bütünlüğünün bozulacağını iddia etmiştir. Başvurucunun vekili dava dilekçesinde başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararından 3/2/2021 tarihinde başvurucuyu ziyaret ettiği Çanakkale Geri Gönderme Merkezinde haricen haberdar olduğunu ve aynı gün dava açtığını iddia etmiştir.

10. İdare Mahkemesinin 4/6/2021 tarihli kararıyla davanın süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar verilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Bakılan davada, dava konusu işlemin davacıya tebliğine ilişkin tebliğ belgesinde 'Şahsınız veya yasal temsilciniz ya da avukatınız tarafından, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren 7 (yedi) gün içerisinde idare mahkemesine başvurulabilir' ibaresine yer verilmekle karara karşı başvuru yolu ve süresinin kendi dilinde (Arapça) ve Türkçe çevirisiyle birlikte belirtildiği, davacı tarafından dava konusu işlemin tarafına usule uygun

tebliğ edilmediği belirtilse de tebliğ formunda davacının imzasının bulunduğu, dava konusu işlemin tebliğ belgesinin davacı tarafından imza edilmekle içeriğinin bilindiğinin kabulü gerektiği ve davacının işlemden ve işleme karşı başvuru yolu ve süresinden tebliğle birlikte haberdar olduğu anlaşılmakla, davacının sınır dışı edilmesine ilişkin işleme karşı en geç kararın tebliğ edildiği 22.01.2021 tarihini izleyen günden itibaren 6458 sayılı Kanun 53. maddesi uyarınca 7 gün içinde dava açılması gerekirken (en geç 29.01.2021 tarihinde dava açılması gerekirken) bu süre geçirilerek 03.02.2021 tarihinde açılan iş bu davada süre aşımı bulunduğundan, uyuşmazlığın esasının incelenmesine hukuken olanak bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

Açıklanan nedenlerle, davanın süre aşımı yönünden reddine ... karar verildi."

11. Anılan karar başvurucuya 29/6/2021 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 12/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurucu, tutulmakta olduğu Çanakkale Geri Gönderme Merkezinden Çanakkale 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 10/2/2021 tarihli kararı sonrası salıverilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. İlgili hukuk için bkz. Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, §§ 30-41.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

14. Anayasa Mahkemesinin 18/12/2024 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

15. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay (B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Agheli Kohne Shari (B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. İhlal İddiaları Yönünden

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; Irak'ın El Anbar bölgesinde yaşadığını ve Sünni olduğunu, annesinin terör saldırıları sırasında öldüğünü, ülkesindeki iç karışıklık nedeniyle ailesiyle birlikte ülkesinden kaçtığını, ülkesine geri gönderildiği takdirde babasını da kaçıran Haşdi Şabi güçleri nedeniyle hayatının risk altında olacağını ve aile bütünlüğünün bozulacağını, Irak'ta sürekli ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmiştir. Ayrıca ikamet izni ile Türkiye'de bulunduğunu belirterek dayanağı olmayan bir suçlamayla hakkında sınır dışı etme kararı alındığını söylemiştir. Başvurucu; İdare Mahkemesinin sınır dışı etme kararının tebliğine ilişkin iddialarını gözetmeden davayı şeklî bir incelemeyle süre aşımından reddettiğini, yargıya erişim konusunda eksiklik ve aksaklık bulunan geri gönderme merkezinde tutulurken geç dava açması nedeniyle davasının reddedilmesinin haksızlık olduğunu, itirazlarının incelenmediğini, ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşamının son bulacağına ilişkin iddialarının esası hakkında bir inceleme yapılmadığını belirterek yaşam, etkili başvuru ve

adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

17. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder.

18. Başvurucunun, sınır dışı edilmesi hâlinde yaşamının tehlikeye gireceğine yönelik iddiası yaşam hakkı; sınır dışı etme kararının uygulanması hâlindeaile bütünlüğünün bozulacağına yönelik iddiası ise aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmelidir.Başvurucunun, ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşamının son bulacağına ilişkin iddialarının esası hakkında bir inceleme yapılmadığına ve geri gönderme merkezinde yaşadığı adalete erişim sorununa rağmen süresinde dava açmadığı gerekçesiyle açtığıdavasının reddedilmesinin hukuka aykırı olduğuna ilişkin iddiasının yaşam hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmesi gerekir. Ayrıca sınır dışı etme tarihinde başvurucunun ikamet izni bulunduğu gözetildiğinde davanın süre aşımı nedeniyle usulden reddedildiğine ve dayanağı olmayan bir suçlamayla sınır dışı etme kararı alındığına yönelik iddia yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmelidir. Dolayısıyla başvurucunun iddiaları, “Yaşam Hakkı ve Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia” ve “Yaşam ve Aile Hayatına Saygı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia” olmak üzere iki ayrı başlık altında incelenecektir.

a. Yaşam Hakkı ve Yerleşme Hürriyetiyle Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Anayasa’nın 40. maddesinde, Anayasa'da güvence altına alınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin yetkili makama başvurma hakkı güvence altına alınmaktadır. Buna göre etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 59, 60).

20. Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için sıkı ispat kriterleriyle donatılmış, savunulabilir nitelikte bir iddianın varlığı aranırken anılan yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin makul şekilde açıklanması inceleme için yeterli görülebilir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, § 63).

21. Yukarıda yer verilen değerlendirmelerin yaşam hakkı bağlamında dile getirilen iddialar için de geçerli olduğu açıktır. Öte yandan yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkı söz konusu olduğunda sınır dışı edilmenin muhatabı olan yabancının yetkili bir merci -hâlihazırdaki mevzuata göre mahkeme- önünde verilen karara karşı gerekçeler sunabilmesi ve durumunun yeniden incelenmesini isteyebilmesi için ilk aşamada sınır dışı etme kararının kendisine hukuka uygun şekilde tebliğ edilmesi gerekir.Bunlarla birlikte usul güvencelerinin etkili bir şekilde koruma sağlaması için şeklî bir incelemenin ötesinde yabancının öne sürdüğü iddiaların esası hakkında bir değerlendirme yapılması da şarttır. Ayrıca yabancı, argümanlarını hazırlayıp sunabilmesi için yargılamanın imkân ve kolaylıklarından faydalanabilmelidir. Bu doğrultuda özellikle ülkenin dilini ve hukukunu bilmeyen bir yabancıya davadaki usul kuralları aşırı bir külfet yükleyecek ölçüde katı yorumlanmadan

davanın ilerlemesi sağlanmalıdır (Wısam Sulaıman Dawood Eaqadah [GK], B. No: 2021/2831, 15/2/2023, § 76).

22. Somut olayda başvurucu, ülkesinin hangi bölgesinden geldiğini de belirterek özellikle mezhebi nedeniyle ülkesinde hayatının tehlikede olacağını iddia etmiştir. Başvurucunun dile getirdiği iddialar, adli ve idari makamlar tarafından değerlendirme yapılmasını gerektirecek ciddiyete sahiptir. Bu tespitten sonra yapılması gereken iş, davayı usulden reddeden İdare Mahkemesinin haklı bir dayanağının olup olmadığının ortaya konulmasıdır.

23. Başvurucu, idari gözetim kararı doğrultusunda 22/1/2021 tarihinden itibaren geri gönderme merkezinde tutulmaya başlanmıştır. Sınır dışı etme kararı başvurucuya kendi dilinde (Arapça) tebliğ edilmiştir ve tebliğ belgesinde başvurucunun imzası bulunmaktadır.Başvurucu, imzanın kendisine ait olmadığına ya da verilen kararı anlayamadığına ilişkin bir itiraz ileri sürmemiştir. Ayrıca tebliğ belgesinde sınır dışı etme kararına karşı yedi gün için idare mahkemesinde iptal davası açılabileceği ve istediği takdirde Düzce Barosu tarafından avukat görevlendirilebileceği açıkça belirtilmiştir.

24. Geri gönderilecekleri ülkede kötü muameleye maruz kalacaklarını ileri süren yabancıların -özellikle de idari gözetim altında tutulanların ya da bir başka ifadeyle devletin gözetimi altında bulunanların- farklı dildeki açıklamaları/tebligatı anlama, ülkenin yasal mevzuatı hakkında bilgi sahibi olma ve resmî makamlara başvuruda bulunma konusunda oldukça dezavantajlı bir pozisyonda bulundukları tartışmasızdır (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, § 65). Bununla birlikte somut olay bağlamında başvurucu, iptal davasını neden yasal süresinde açamadığını açıklarken somut bir nedenden bahsetmemiş; geri gönderme merkezindeki eksiklik ve aksaklığa atıf yapmakla yetinmiştir. Başvurucu, belirttiği sorunların içeriğini anlatmamış, kamu makamlarının engellemesinden mi yoksa geri gönderme merkezinin işleyişindeki bir eksiklikten mi dava açmakta geciktiğini izah etmemiştir. Diğer taraftan başvurucunun avukatı, iptal davasındaki dilekçesinde başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararından haricen haberdar olduğunu iddia ederken bu sorunun neden veya kimden kaynakladığını açıklamamıştır. Bunlar dışında başvurucu, yasal sürede dava açamamasının önündeki başka bir engelden de söz etmemiştir.

25. Bu bilgiler ışığında hakkında alınan sınır dışı etme kararına karşı yedi gün içinde dava açması gerektiğini bilen başvurucunun geç dava açmasında kendi kusuruna dayanmayan bir neden gözükmediği ve İdare Mahkemesinin davayı süre aşımı nedeniyle usulden reddetmesinin ihlale neden olmadığı sonucuna varılmıştır. Varılan bu sonuç nedeniyle tamamen davanın esasıyla ilgili olan, dayanağı olmayan bir suçlama nedeniyle sınır dışı etme kararı alındığına yönelik şikâyetin yerleşme hürriyetiyle bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında ayrıca incelenmesi mümkün görülmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun yaşam hakkı ve yerleşme hürriyetiyle bağlantı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edilmediği açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Yaşam ve Aile Hayatına Saygı Haklarının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucu, bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeli; bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu

makamlara sunmalı; bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermelidir (İsmail Buğra İşlek, B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

28. Somut olayda başvurucunun açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedildiği ve İdare Mahkemesinin dava açma süresinin başlangıcına esas alınacak tarihle ilgili yorumunun yaşam hakkı ve yerleşme hürriyetiyle bağlantı olarak etkili başvuru hakkının ihlaline neden olmadığı dikkate alındığında başvurucunun hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulüne uygun olarak tüketmediği sonucuna varılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkı ve yerleşme hürriyetiyle bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yaşam ve aile hayatına saygı haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Sınır dışı etme işlemine ilişkin verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

N.S.

B. No: 2021/32172 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/32172

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

N.S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/32172)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

RESEN GİZLİLİK KARARI

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Sinan ARMAĞAN

Başvurucu : N.S.

Vekili : Av. Selahattin PAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine riayet edilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, geri gönderme merkezinde hukuka aykırı ve kötü koşullarda tutma nedeniyle de kötü muamele yasağı ile kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, 1984 doğumlu bir kadındır ve İran İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır. Başvurucunun 5/11/2020 tarihinde İstanbul Havalimanı'ndan İtalya'ya giden uçağa binmek üzere yetkililere ibraz ettiği Almanya Federal Cumhuriyeti pasaportunun kendisine ait olmadığı, fotoğraftaki benzerlikten faydalanarak seyahat etmek istediği anlaşılmıştır. Başvurucu; olayla ilgili olarak 6/11/2020 tarihinde kolluğa bir tercüman aracılığıyla şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde, ülkesinde bir avukat ve hak savunucusu olan N.S.nin ceza infaz kurumuna konulmasını protesto ettiği için 3 ay hapse atıldığını, işkence gördüğünü,

buradan çıktıktan sonra 5 yıl ev hapsi verildiğini, bu olay nedeniyle yargılandığı davada 24 yıl hapis cezası verilince yasal olmayan yollardan sekiz ay önce Türkiye'ye geldiğini belirtmiş; ayrıca uçuş için kullanacağı pasaport ve seyahat belgesini nasıl edindiğini anlatmıştır. Başvurucu, ifadesi sırasında avukat talep etmemiştir.

3. Adli işlemlerin tamamlanmasının ardından başvurucu, İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne gönderilmiştir. 6/11/2020 tarihinde İstanbul Valiliği başvurucu hakkında -yasa dışı giriş, başkasına ait belge ile illegal çıkışa teşebbüs, başkasına ait belge kullanma- gerekçesiyle 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (h) bentleri (kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar/Türkiye'ye yasal giriş veya Türkiye'den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler) uyarınca sınır dışı etme ve idari gözetim kararları almıştır.

4. Başvurucu, sınır dışı etme kararının iptali amacıyla İstanbul 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Başvurucu, dava dilekçesinde sunduğu "İran Adalet Bakanlığı, Dosya Giriş Makbuzu" isimli tercüme belgede hakkında İslami ve toplumsal kutsallara ihanet ve Mesih Ali Nejat şebekesi ile iş birliği yapmak suretiyle ülke güvenliğine karşı faaliyette bulunma, rejime karşı propaganda yapma, halka ve kamuya açık yerde hicap (baş ve beden örtüsü) çıkararak yozlaşma ve ahlaki suça teşvik etme, halkı İran İslam Cumhuriyeti kurucusuna karşı kışkırtma, bunu inkâr etme ve ihanet etme suçlamalarıyla dava açıldığının görüldüğünü, davada 24 yıl hapse mahkûm edildiğini beyan etmiştir. Üç ay hapiste tutulduktan sonra ibraz ettiği bir tapuyla izne çıkarıldığını, bu sırada kendi imkânlarıyla Türkiye'ye geldiğini, amacının Türkiye üzerinden ağabeyinin yaşadığı İspanya'ya gitmek olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucu; başörtüsü takma zorunluluğunu, İran'ın baskıcı ve antidemokratik uygulamalarını protesto etmek amacıyla çeşitli gösterilere katıldığını, bu nedenle hakkında davanın sürdüğünü, suçlamaların cezasının idam olduğunu iddia etmiştir. Başvurucu; tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinde uluslararası koruma başvurusunda bulunduğunu, bu nedenle kendisine kimlik belgesi verildiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu, dava dilekçesinde ayrıca İran makamlarının 18/6/2019 tarihinde evinde yaptıkları arama ve elkoyma işlemine ilişkin tutanağın bir tercümesini sunmuştur. Başvurucunun sunduğu "Dosya Giriş Makbuzu" isimli tercüme belgede ilgili dava dilekçesi/iddianamenin 21/7/2019 tarihinde teslim alındığı ve mahkemeye sevk edildiği belirtilmiştir.

6. Başvurucu, bireysel başvuru ekinde tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinde tercüman aracılığıyla bir göç uzmanıyla 15/11/2020-16/11/2020 tarihlerinde yaptığı görüşmenin tutanağını (uluslararası koruma başvurusu kapsamında olduğu değerlendirilen) sunmuştur. Başvurucu; kendisine sorulan sorulara verdiği cevapların bir kısmında kadın hakları, siyasi mahkûmlar, başörtüsü, ekonomi yönetimi gibi konularda İran'da gerçekleştirilen protestolara katıldığını, 12 yılı kesinleşmiş 24 yıl hapis cezası ile yargılandığını, protestolara katıldığı bir gün evine istihbarat birimlerinin gelerek arama yaptıklarını, sonrasında biri on gün, diğeri yaklaşık üç ay süreyle iki ceza infaz kurumuna konulduğunu, ilk tutulduğu yerin ışık almayan iki metrekare bir hücre olduğunu, ikinci ceza infaz kurumunda ojeli tırnaklarını çekmekle ve kafasına bastırılarak ailesiyle tehdit edildiğini, bazı suçlara karıştığını itiraf ettiği birtakım belgeleri zorla imzalamak zorunda kaldığını iddia etmiştir. Başvurucu; çıkarıldığı mahkemede hakkındaki suçlamalara itiraz ettiğini, bunun üzerine suçlamaların araştırılması için beş yıl süre verilerek salıverildiğini,

altı ay geçmeden ilgili makamların salıverilmesine karşı çıkarak itiraz ettiğini, yeniden ceza infaz kurumuna gireceği endişesiyle 2020 yılı Mayıs ayında yasal olmayan yollardan Türkiye'ye geldiğini, daha önce sığınma başvurusunda bulunan -isimlerini bildirdiği- iki arkadaşı hakkında sınır dışı etme süreci başlatıldığı için uluslararası koruma başvurusunda bulunmayı düşünmediğini iddia etmiştir. Başvurucuya 17/11/2021 tarihinde uluslararası koruma başvurusu kimlik belgesi verilmiştir.

7. İdare Mahkemesi 18/6/2021 tarihinde davayı kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Öte yandan davacı tarafından, ülkesine sınırdışı edilmesi halinde idam cezası alabileceği ileri sürülerek 6458 sayılı yasanın 4 ve 55. Maddeleri kapsamında sınırdışı edilemeyeceği ileri sürülmüşse de; davalı idare tarafından davacının 55.madde kapsamına girmediğinin değerlendirildiği, davacı hakkında vatandaşı olduğu ülkede bir suç nedeni ile soruşturma yapılmasının yabancının 6458 sayılı Kanunun 55. maddesi kapsamında sınırdışı edilmeyeceği anlamına gelmeyeceği, davacının idam edileceği yönündeki iddialarına ilişkin olarak hakkında kesinleşmiş bir mahkeme kararının dosyaya sunulmadığı, davacı tarafından ülkemiz nezdinde Uluslararası Koruma Başvurusunda bulunulmadığı, bu hususta dosya kapsamında somut ve inandırıcı bir delil sunulmadığı anlaşıldığından, davacının söz konusu iddiasına itibar edilmemiştir.

..."

8. Verilen karar 7/8/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu 6/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Bölüm, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 73. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar vermiştir.

9. Başvurucu, tutulmakta olduğu geri gönderme merkezinden idari kararla 15/12/2020 tarihinde salıverilmiştir.

10. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım talebinin değerlendirilmesinde esas alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari, B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

A. Yaşam Hakkı ile Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; İran'da katıldığı protestolar nedeniyle bir ceza infaz kurumunda üç ay tutulduğunu, bu eylemler nedeniyle 24 yıl hapis cezası verildiğini, yargılamanın sürdüğünü, uluslararası koruma başvurusunda bulunduğu, sonrasında mülteci statüsü verildiği dikkate alınmadan ve iddialarına ilişkin sunduğu belgeler araştırılmadan İdare Mahkemesince hatalı bir değerlendirme yapılarak açtığı iptal davasının reddedildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, tutulduğu ceza infaz kurumundan sunduğu bir tapu karşılığında üç ay süreyle izinli salıverildiğini, yurt dışına kaçtığı anlaşılırsa durumunun daha da ağırlaşacağını ve ciddi isnatlarla karşı karşıya kalacağını belirtmiştir. Ayrıca uluslararası kuruluşların İran'daki

insan haklarına ilişkin raporlarından bahsederek ülkesine geri gönderildiği takdirde yaşamını yitirebileceğini veya kötü muameleye uğrayacağını iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

13. Başvurunun yaşam hakkı ve kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer bir inceleme için bkz. Hooman Hosseinpour [GK], B. No: 2021/47168, 29/9/2022, §§ 51-55).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Sınır dışı etme işlemi sonucunda yabancının gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceğini iddia etmesi hâlinde idari ve yargısal makamlar tarafından söz konusu ülkede gerçek bir ihlal riskinin bulunup bulunmadığı ayrıntılı şekilde araştırılmalıdır. Bu yükümlülüğün ortaya çıkabilmesi için öncelikli olarak başvurucu, iddia ettiği kötü muamele riskinin ne olduğunu makul şekilde açıklamalı; (varsa) bu iddiayı destekleyen bilgi ve belgeleri sunmalı; bu iddialar da belirli bir ciddilik seviyesinde olmalıdır (A.A. ve A.A. [GK], B. No: 2015/3941, 1/3/2017, §§ 62, 63). Anayasa Mahkemesinin öncelikli rolü idari ve yargısal makamlar tarafından anılan yasak kapsamındaki usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığını denetlemekten ibarettir. Usul güvencelerinin sağlandığı durumlarda ise geri gönderilen ülkede gerçek bir kötü muamele riskinin olup olmadığı ayrıca değerlendirilir (A.A. ve A.A., § 71).

16. Kendisine ait olmayan bir pasaportla yurt dışına çıkmaya çalıştığının fark edilmesi üzerine başvurucu hakkında sınır dışı etme kararı alınmıştır. Başvurucu, protesto eylemlerine katıldığı gerekçesiyle kötü muameleye maruz kalıp hakkında ceza davası açıldığını iddia etmiştir. Başvurucunun beyanlarından sınır dışı etme kararından önce en az altı aydan beri Türkiye'de bulunduğu anlaşılmıştır.

17. Başvurucu, İran'daki ceza soruşturmasıyla ilgili bazı belgeler sunmuştur. Başvurucu, 24 yıl hapse mahkûm edildiği iddiasına ilişkin olarak sadece ceza soruşturması kapsamında iki belge sunmuşsa da İdare Mahkemesi, sunulan belgelerin doğruluğunu reddetmemiş; başvurucu hakkında kesinleşmiş bir idam kararı olmamasını önemli görmüştür. Diğer taraftan İdare Mahkemesi başvurucunun uluslararası koruma başvurusu yapmadığını belirterek bir sonuca varmışsa da dosyadaki belgelerden başvurucunun tutulduğu geri gönderme merkezinde bir başvurusunun olduğu görülmüştür. Her ne kadar başvurucu, sınır dışı etme kararı alınmadan önce Türkiye'de bulunduğu en az altı aylık sürede uluslararası koruma başvurusu yapmamışsa da bunun nedenine ilişkin olarak göç uzmanına bir açıklama yapmıştır. Görüşme sonunda başvurucunun uluslararası koruma başvurusu, hızlandırılmış değerlendirme kapsamından çıkarılıp kendisine başvuru kimlik belgesi verildiği dikkate alındığında göç uzmanının da gecikmesine rağmen başvurucunun iddialarını ciddi ve araştırmaya değer bulduğu anlaşılmıştır. Bu arada uluslararası koruma başvurusunun ne şekilde sonuçlandığı dosyaya yansımamıştır.

18. Yasal olmayan yollardan ülkesini terk ederek Türkiye'ye gelen başvurucu, protesto eylemlerine katıldığı için ülkesindeki kamu makamları tarafından kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin iddialarını polis ifadesi dâhil istikrarlı şekilde dile getirmiştir. İdari veya yargısal makamlar başvurucunun iddialarına ilişkin sunduğu belgelerin aksini kabul etmemiş hatta bunları araştırmaya değer görmüştür. İdare Mahkemesi; başvurucu hakkında İran'da gerçekten bir ceza soruşturması olup olmadığını, varsa bu durumun başvurucu için

gerçek bir risk oluşturup oluşturmadığını, ayrıca uluslararası koruma başvurusunun ne şekilde sonuçlandığını araştırıp incelemeden sınır dışı etme davasını reddetmiştir. Başvurucuya sınır dışı edilmeye karşı koruyan usul güvencelerinin etkili şekilde sağlanmadığı, Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde özenli bir inceleme yapılmadığı sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

20. Başvurucunun açtığı iptal davasında adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının sınır dışı etme işlemini konu alan uyuşmazlıkları içeren yargılamaların Anayasa'nın 36. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde güvence altına alınan adil yargılama hakkının kapsamında kalmadığı için Aıgul Mavlıanova (B. No: 2016/6293, 9/11/2017, § 28) kararı doğrultusunda konu bakımından yetkisizlik nedeniyle idari gözetim altında tutmanın hukukiliği ve geri gönderme merkezindeki uygun olmayan tutma koşulları nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının ise başvuru tarihinden önce idari gözetim kararı sonlandırılan başvurucunun ihlal iddiaları hakkında tam yargı davası açması gerektiğine ilişkin yerleşik kararlar (B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, §§ 45-58; A.A., B. No: 2014/18827, 20/12/2017, § 37) doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 50.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin usul ve esaslar 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinde yer almaktadır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği mahkemenin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Tedbir kararı ile sınır dışı etme işleminin durdurulduğu gözetildiğinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebi kabul edilmemiştir. Ayrıca başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun niteliği gereği kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin RESEN

GİZLİ TUTULMASINA,

C. 1. Sınır dışı etme kararı nedeniyle yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı ile kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2020/2942, K.2021/1731) GÖNDERİLMESİNE,

F. Sınır dışı etme kararıyla ilgili yargılama sonuçlanıncaya kadar başvurucunun SINIR DIŞI EDİLMEMESİNE,

G. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

İ. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ALİ AY

B. No: 2021/40567 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40567

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ALİ AY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40567)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Ali AY

Vekili : Av. Medet ÖZTÜRK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, haksız tutuklama tedbiri nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından yürütülen bir soruşturma kapsamında 28/7/2021 tarihinde gözaltına alınan başvurucu, aynı gün yapılan sorgusunun ardından suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma suçundan tutuklanmıştır.

3. Başvurucu, tutuklama kararına yaptığı itirazın 27/8/2021 tarihinde reddedilmesinden sonra 3/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Başvurucu 5/10/2021 tarihinde serbest bırakılmıştır.

5. Başsavcılık, başvurucu hakkında suç işlemek amacıyla kurulan örgüte üye olma ve ruhsatsız ateşli silahlarla mermileri satın alma veya taşıma veya bulundurma suçlarından yürütülen soruşturma neticesinde 31/10/2023 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir.

6. Başvurucu 21/1/2024 tarihinde Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. Maddesi kapsamında tazminat davası açmıştır.

7. Mahkeme 3/4/2024 tarihli kararı ile başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulüne karar vermiştir.

8. Bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla anılan tazminat davasının istinaf kanun yolu aşamasında derdest olduğu tespit edilmiştir.

9. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

12. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvuruculaın tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan, B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse, B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26). Somut olayda da kesinleşmiş bir kovuşturmaya yer olmadığına dair karar bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yoluna başvurabilmesi mümkündür. Nitekim başvurucunun açtığı tazminat davası istinaf kanun yolu aşamasında derdesttir. Başvurucunun bu tazminat yolunu tüketip bu yoldan herhangi bir sonuç alamazsa tekrar başvuruda bulunması mümkündür.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLEkarar verildi.

ZABİT İLTER VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/45257 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45257

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZABİT İLTER VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45257)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Cafiye Ece YALIM

Başvurucular : Zabit İLTER ve diğerleri (bkz. ekli tablo)

Vekilleri : (bkz. ekli tablo)

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvurular silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvuruculaların bedelini ödeyerek satın aldıkları ateşli silahlarının ruhsatları iptal edilerek 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 12. maddesiyle 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'na eklenen ek 4. madde uyarınca silahların mülkiyetinin kamuya geçirilmesine karar verilmiştir. Başvurucular anılan işleme karşı idarelere başvurarak silahların iadesi veya bedelinin ödenmesi veya silah ruhsatı alabilecek bir yakınlarına devredebilme imkanı tanınması talebinde bulunmuşlardır. İdarelerin başvuruları reddetmesi üzerine başvuruculardan bir kısmı anılan işlemin iptali için, bir kısmı da zararlarının tazmini için İdare Mahkemelerinde dava açmışlardır. Ekli listenin (D) sütununda yer alan İdare Mahkemeleri muhtelif tarihlerde davaların reddine karar vermiştir. İdare Mahkemeleri kararlarında 3713 sayılı Kanunun ek 4. maddesi uyarınca silahların mülkiyetinin kamuya

geçirildiğini, işlemin hukuka uygun olduğunu belirtmişlerdir.

3. İdare Mahkemesi kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurulması nedeniyle inceleme yapan Bölge İdare Mahkemeleri kararların usul ve yasaya uygun olduğunu belirterek istinaf başvurularının esastan reddine kesin olarak karar vermişlerdir.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyalar, konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2021/45257 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme bu dosya üzerinden yürütülmüştür.

5. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ekli listenin (C) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Başvurucular; bedelini ödeyerek satın aldıkları silahlarının kendilerine bedeli ödenmeksizin veya üçüncü kişilere devretme imkanı tanınmaksızın mülkiyetinin kamuya geçirilmesinden yakınmıştır. Öte yandan 3713 sayılı Kanun'un ek 4. maddesinin başvuru konusu silahı teslim ettikten sonra yürürlüğe girdiği de vurgulanmıştır. Başvurucu adil yargılanma ve mülkiyet hakları ile masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 71. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun içtihadın oluştuğu alana ilişkin olduğu değerlendirilerek Bakanlık görüşü beklenmeden başvurunun incelenmesine karar verilmiştir.

8. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Mehmet Raşit Ergun (B. No: 2019/29881, 13/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi kararı, 3713 sayılı Kanun'un ek 4. maddesine dayandırıldığından müdahalenin kanuni dayandığının bulunduğu, millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanmasını hedeflemesi nedeniyle de kamu yararına dayalı meşru bir amacının mevcut olduğu değerlendirilmiştir. Anılan kararda silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi şeklinde uygulanan tedbirin millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması için elverişli bir araç olduğu tespit edilmiştir.

11. Öte yandan söz konusu kararda üçüncü kişilere devir imkânı tanınmaksızın ya da herhangi bir tazminat yolu öngörülmeksizin doğrudan silahın mülkiyetinin kamuya geçirilmesi biçiminde başvurucuya ağır külfet yükleyen bir aracın millî güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması ve korunması amacına ulaşılması için en hafif müdahale teşkil eden araç olduğunun söylenemeyeceği bu durumda başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin gereklilik kriterini karşılamadığı değerlendirilerek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Somut başvurularda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

13. Sonuç olarak başvuruculara, bedelini ödeyerek satın aldıkları ruhsatı iptal edilen silahların, üçüncü kişilere devir imkanı veya herhangi bir giderim yolu tanınmaksızın,mülkiyetinin kamuya devredilmesinin ağır bir külfet yüklediği, milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanması ve korunması için elverişli olan müdahalenindaha hafif bir müdahale ile aynı amacaulaşılmasının mümkün olması nedeniyle gereklilik unsurunu sağlamadığı dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı anlaşılmıştır.

14. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

15. Başvurucular, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gizlilik talebinde bulunan, ekli listenin (C) sütununun 9.satırında yer alan başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan, ekli listenin (C) sütununun 5.,6. ve 7.satırlarında yer alan başvuruculların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (D) sütununda belirtilen ilgili mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculların tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (E) sütununda belirtilen harç miktarlarının (G) sütununda belirtilen vekalet ücretlerinin listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İSPET PETRO KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

B. No: 2021/64245 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64245

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSPET PETRO KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/64245)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : İspet Petro Kimya Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Vekili : Av. Hilal ZENGİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sermaye şirketinin adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Başvurucu, sermaye şirketi olduğunu ve adli yardım talebinin sırf bu sebeple reddedildiğini belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi; sermaye şirketlerinin tarafı oldukları davalardaki adli yardım taleplerinin adli yardım talebinde bulunamayacakları gerekçesiyle kabul edilmemesi hususunu mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelediği Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve

Ticaret A.Ş. ([GK], B. No: 2020/22192, 17/5/2023) kararında, adli yardım talebinin kabul edilmesi için gerekli olan yargılama veya takip giderlerini kısmen veya tamamen ödeme gücünden yoksun olma kriterinin sadece gerçek kişiler için geçerli bir kavram olmadığını, borca batan yani aktifleri borçlarını karşılayamayan ticari şirketlerin de bu kapsamda değerlendirileceğini belirtmiş; ödeme gücünden yoksunluğun ise şirketlerin yıllık ve ara dönem finansal tablolarından, denetime tabi şirketlerde denetim raporlarından, erken teşhis komitesinin raporlarından, yönetim organının tespitlerinden objektif olarak belirlenebileceğini ifade etmiştir. Başvurucunun bireysel durumu değerlendirilmeden sırf tüzel kişi olması nedeniyle adli yardım müessesesinden yararlanamayacağına ilişkin olarak kanundan kaynaklanan yaklaşımın meşru amacının bulunmadığı tespitinde bulunulan kararda, yapılan müdahalenin başvurucunun mahkemeye erişimini aşırı derecede zorlaştırdığı hatta imkânsız hâle getirdiğinden başvurucu üzerinde ağır bir külfet oluşturduğu, bu nedenle ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır (Kemtaş Tekstil İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş., §§ 70-74).

4. Somut olayda da başvurucunun adli yardım talebi, ticari şirket olması ve 12/1/2011tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda adli yardımdan yararlanacak kişiler arasında gösterilmemesi nedeniyle reddedilmiştir. Bu itibarla yukarıda belirtilen karardan ayrılmayı gerektiren bir durum söz konusu olmadığından Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucu, ihlalin tespiti talebinde bulunmuştur. Başvurucunun tazminat talebi bulunmamaktadır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kocaeli 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2015/732, K.2021/395) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EMRE KENDİR

B. No: 2022/17941 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/17941

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EMRE KENDİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/17941)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Emre KENDİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda geçirilmesi gereken sürenin üçte iki yerine dörtte üç olarak belirlenmesi nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin; koşullu salıvermeye ilişkin düzenlemede suça göre ayrım yapılması nedeniyle de eşitlik ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Düzce Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Başvurucu 5/3/2018 tarihiyle 12/3/2018 tarihi arasında gözaltında kalmıştır.

3. Düzce 2. Ağır Ceza Mahkemesi 11/11/2019 tarihinde başvurucunun 6 yıl 3 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

4. Başvurucunun istinaf talebi reddedildikten sonra Yargıtay 3. Ceza Dairesince 13/10/2021 tarihinde mahkûmiyet hükmü onanarak kesinleşmiştir.

5. Düzce T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda bulunan başvurucu hakkında Başsavcılık tarafından 14/12/2021 tarihinde müddetname düzenlenmiştir.

6. Başvurucu 17/12/2021 tarihli dilekçesiyle müddetnameye itiraz ederek koşullu salıverilme tarihlerinin hatalı düzenlendiğini, 14/4/2020 tarihli ve 7242 sayılı Kanun ile yapılan infaz rejimi değişikliklerinden lehine olan hükümlerin uygulanması gerektiğini, bu nedenle cezasının üçte ikisini çekmesi hâlinde koşullu salıvermeden yararlanacağını ileri sürmüştür.

7. Düzce İnfaz Hâkimliği 20/12/2021 tarihinde başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Kararda koşullu salıverilmeye yönelik lehe düzenleme bulunmadığı, terör suçlarında koşullu salıverme için infaz süresinin dörtte üç olarak düzenlendiği belirtilmiştir.

8. Başvurucu, Hâkimliğin kararına itiraz etmiştir. 21/1/2022 tarihinde itirazı değerlendiren Düzce 1. Ağır Ceza Mahkemesi; Hâkimlik kararının gerekçesinin ayrıntılı ve yeterli olduğunu, itirazın kabulü için bir neden bulunmadığını belirterek reddetmiştir.

9. Başvurucu 1/2/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon, başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına ve iddiaların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu 7242 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonrası cezasının üçte ikisini çekmesi hâlinde koşullu salıvermeden yararlanabileceğini, buna rağmen müddetanamede koşullu salıverme oranının dörtte üç olarak gösterildiğini, hakkında düzenlenen müddetnamenin lehe olan kanun uygulanarak yeniden düzenlenmesi talebinin reddedildiğini belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin kişi hürriyeti ve güvenliği, adil yargılanma ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü şartları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundakine benzer iddialarda bulunmuştur.

13. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

14. Anayasa Mahkemesi koşullu salıverilme için ceza infaz kurumunda kalınması gereken sürenin, cezanın ne kadar çekileceğini belirlediğinden hükümlü açısından cezanın kapsamına ilişkin olduğunu dolayısıyla bu hususta suçta ve cezada kanunilik ilkesini düzenleyen Anayasa’nın 38. maddesi çerçevesinde değerlendirilme yapılması gerektiğini belirtmiştir (Burhan Yaz (3) [GK], B. No: 2021/7919, 29/5/2024, § 64).

15. Anayasa Mahkemesi ayrıca Anayasa'nın 38. maddesinin gereği olarak lehe kanunun geçmişe yürümesi ilkesinin koşullu salıvermeye de uygulanacağı sonucuna ulaşmıştır. Buna göre suçun işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanuna göre koşullu salıverilmeye hak kazanan kimsenin bu hakkının geri alınamayacağı, suç işlendikten sonra yürürlüğe giren kanuna göre koşullu salıverilme hakkını kaybeden kimseye aleyhe olan hükmün uygulanamayacağı, suç tarihinden sonra yürürlüğe giren lehe düzenlemelerin hükümlü hakkında derhâl uygulanacağı kabul edilmelidir. Koşullu salıverilmenin her iki şartı açısından ayrı ayrı lehe kanunun geçmişe yürümesi ilkesi geçerlidir. Bu kapsamda ceza infaz kurumunda kalınması gereken süreyi azaltan bir düzenleme hükümlünün lehine olacaktır (Burhan Yaz (3), § 66).

16. Somut olayda başvurucu, 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilmiştir. 3713 sayılı Kanun kapsamında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan süreli hapis cezasına mahkûm edilenlerin cezalarının ne kadarını ceza infaz kurumunda çektikten sonra koşullu salıverilme imkânından yararlanacakları hususu 7242 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikten önce, 3713 sayılı Kanun'da doğrudan düzenlenmemiş, bu konuda 13/12/2004 tarihli ve5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasına atıf yapılmıştır. 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinde ise bu oran dörtte üç olarak belirlenmiştir. Bu hükümlere göre 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlardan süreli hapis cezasına mahkûm olanlara uygulanacak olan oranın dörtte üç olduğu konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bununla birlikte 2020 yılında 7242 sayılı Kanun'la koşullu salıverilmeye ilişkin bu kurallarda birtakım değişiklikler yapılmıştır (Burhan Yaz (3), § 67).

17. Bu kapsamda 7242 sayılı Kanun'un 48. maddesiyle 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasında yer alan "dörtte üçünü" ibaresi "üçte ikisini" şeklinde değiştirilmiş ve bu fıkraya "Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." cümlesi; 7242 sayılı Kanun'un 65. maddesiyle de 3713 sayılı Kanun'un "Koşullu salıverilme" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrasının sonuna "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." cümlesi eklenmiştir (Burhan Yaz (3), § 68).

18. Bu değişiklikler sonucunda 5275 sayılı Kanun'un 107. maddesinin dördüncü fıkrasındaki oran üçte iki olarak değiştirilmişse de 3713 sayılı Kanun'a eklenen "Ancak, süreli hapis cezaları bakımından düzenlenen koşullu salıverilme oranı, dörtte üç olarak uygulanır." şeklindeki cümle ve 5275 sayılı Kanun'a eklenen"Koşullu salıverilme oranı üçte ikiden fazla olan suçlar bakımından ise tabi oldukları koşullu salıverilme oranı uygulanır." şeklindeki cümle nedeniyle 3713 sayılı Kanun kapsamında süreli hapis cezasına mahkûm edilen kişilere uygulanacak koşullu salıverilme oranında bir değişiklik meydana gelmediği anlaşılmaktadır. Bu kişiler yönünden 7242 sayılı Kanun'dan önce de sonra da koşullu salıverilme oranı dörtte üçtür. Diğer bir deyişle bu kişileri de kapsayan lehe bir kanun yürürlükte olmamıştır (Burhan Yaz (3), § 69).

19. Açıklanan nedenlerle somut olayda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Eşitlik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu 7242 sayılı Kanun’da suç türüne göre ayrım yapılarak düzenleme ihdas edildiğini, genel olması gereken kanun maddelerinin lehe olan hükümlerinden bir grubun faydalanmaması için istisna tanındığını, bu kanun ile bazı suçlar yönünden kişiler hiç cezaevine girmeden serbest kalma imkânına sahip olurken kendisinin cezasının önemli bir kısmını ceza infaz kurumunda geçirmek zorunda kaldığını belirterek eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. 7242 sayılı Kanun uyarınca koşullu salıverilme uygulanarak cezanın infazı için farklı oran ile sürenin belirlendiği düzenlemelerin kapsamı dışında tutulan bir diğer suç grubunun -başvurucunun işlediği suçun da dâhil olduğu- 3713 sayılı Kanun kapsamına giren suçlar olduğu görülmektedir. Söz konusu suçlar bakımından herhangi bir ayrım yapılmaksızın 3713

sayılı Kanun kapsamındaki suçların tamamı kapsam dışında tutulmuştur.

22. Anayasa Mahkemesi 7242 sayılıKanun'un norm denetimi incelemesinde suç ve ceza yönünden sınırları belirtilen takdir alanının, ceza sisteminin tamamlayıcı bölümünü oluşturan infaz hukuku için de geçerli olduğunu, kanun koyucunun koşullu salıverilme, denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazı ile açık ceza infaz kurumuna geçmenin koşullarını anayasal hükümlere, toplumsal koşul ve gereklere göre serbestçe belirleyebileceğini, infaz oranı yüksek tutulan suçların topluma yönelik olmaları, tehlikelilikleri, ağırlıkları, hukuki konuları, unsur ve nitelikleri, kapsam ve boyutları, etkileri, hukuki konularının toplumsal yaşam bakımından taşıdıkları önem gözetilerek benzer nitelikteki suçlarla birlikte tamamının veya en ağır cezayı gerektirenin infazı kolaylaştıran birtakım düzenlemelerin kapsamı dışında bırakılması suretiyle bu suçlar bakımından caydırıcılığın artırılmasının amaçlandığını, dolayısıylaöngörülen ayrımın nesnel ve makul bir temele dayandığını belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi sonuç olarak bu düzenlemelerin Anayasa'nın 10. maddesinde güvence altına alınan eşitlik ilkesine aykırı olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2020/53, K.2021/55, 14/07/2021 §§ 169-192). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de suç türüne göre infaz kurallarında farklılaşmaya gidilmesinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne aykırılık oluşturmadığını belirtmiştir (Gerger/Türkiye, B. No. 24919/94, 8/7/1999, § 69).

23. Somut başvuruda da söz konusu kararlardan ayrılmayı gerektirecek bir yön bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Eşitlikilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CANGİR TATAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/36277 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/36277

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CANGİR TATAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/36277

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Muhterem İNCE

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Cangir TATAR ve diğerleri [ekli listenin (D) sütunu]

Vekilleri : Av. Muhammed Neşet GİRASUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ödeme gücünden yoksun oldukları anlaşılan başvurucuların adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Ekli listenin (B) sütununda gösterilen dosyaların konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/36277 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Osman Kızılcan ([GK], B. No: 2021/11655, 28/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede evvela süregelen müdahalelerde zarar konusu olay için somut

bir tarih belirlenemeyeceği vurgulanmıştır. Ardından 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun'un 6. maddesinde belirtilen sürelerin müdahalenin kesildiği tarihten itibaren başlatılması gerektiği aksi yorumun başvurucunun müdahalenin başlangıcının altmışıncı gününden sonra her gün Zarar Tespit Komisyonuna başvurması sonucunu doğuracağına işaret etmiştir. Sonuç olarak Zarar Tespit Komisyonuna başvuru süresine ilişkin yorumun makul olmayan, zarar konusu olayın âdeta her yıl kesintiye uğrayarak tekrarlandığını kabul eden, aşırı şekilci olan ve başvurucunun 5233 sayılı Kanun'la getirilen tazminat imkânından yararlanmasını zorlaştıran katı bir yorum olduğunu değerlendirerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir.

4. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

5. Başvurucular, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

C. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

DENİZ TOPKAN

B. No: 2022/42623 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42623

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

DENİZ TOPKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42623)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Deniz TOPKAN

Vekili : Av. Mesut KELEŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, emre aykırı afiş asıldığı gerekçesiyle idari para cezası verilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Batman Valiliği 26/4/2021 tarihinde koronavirüs hastalığının yayılmasının engellenmesi ile kamu düzeni ve güvenliğine yönelik bazı gerekçelerle il genelinde on beş gün boyunca geçerli olacak şekilde sınırlayıcı idari bir karar vermiştir. Karara göre il genelinde yapılacak eylem ve etkinlikler, mülki idare amirinin iznine bağlanmıştır. Anılan kararda 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesine dayanılmıştır.

3. Başvurucunun eş genel başkanı olduğu Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES) internet sitesinde yer alan bilgilere göre 1996 yılında tüm sağlık çalışanlarının sosyal ve ekonomik haklarını savunmak için kurulmuştur. Başvurucunun da aralarında olduğu SES ve diğer bazı sendika üyeleri 1/5/2021 tarihinde Batman'daki SES binasına"Umut yan yana yaşasın, 1 Mayıs Biji Yek Gulan!" ibareli afiş asmıştır.

4. Batman İl Emniyet Müdürlüğü 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 32.

maddesi uyarınca emre aykırı davranış nedeniyle başvurucu hakkında 427,00 TL idari para cezası uygulamıştır.

5. Başvurucu, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde afiş asma şeklinde gerçekleştirdiği eylemin sendikal faaliyet kapsamında gerçekleşen bir eylem olduğunu, ayrıca afişin kamusal bir alana değil sendika binasına asıldığını dolayısıyla anılan eylemin sendika hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirterek hakkında uygulanan idari para cezasına itiraz etmiştir.

6. Batman 1. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun itirazını 25/3/2022 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; Batman Valiliğinin 26/4/2021 tarihli yazısı ile 26/4/2021-10/5/2021 tarihleri arasında bazı etkinliklerin izne bağlandığı, bunlardan birinin ise afiş asma olduğu, başvurucunun idarenin kararına aykırı olarak izin almadan afiş astığı gerekçesiyle uygulanan yaptırımın usul ve kanuna uygun olduğu belirtilmiştir.

7. Karar, başvurucuya 29/3/2022 tarihinde tebliğ edilmiş ve başvurucu 31/3/2022 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde barışçıl içerikteki afişin sendika binasına asılması nedeniyle anılan etkinliğin mülki idari amirden izin alınmadan yapıldığı gerekçesiyle hakkında idari para cezası uygulanmasının ifade özgürlüğü, sendika hakkı ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvuruya konu idari para cezasının anayasal ve kişisel önemden yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmesi gerektiği bildirilmiş; esas hakkında yapılacak değerlendirmede de yaptırımın koronavirüs salgın hastalığının ortaya çıktığı dönemde uygulandığının gözetilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu yöneticisi olduğu sendikanın binasına 1 Mayıs içerikli bir afiş asmış ve bunun sonucunda idari para cezası ile cezalandırılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetlerinin bütün olarak sendika hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (detaylı değerlendirmeler için bkz. Abdulvahap Can ve diğerleri, B. No: 2014/3793, 8/11/2017,§ 36-39).

10. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan bir başvuruyu Abdulaziz Boğa ve diğerleri (B. No: 2021/24647, 5/6/2024) kararında değerlendirmiştir. Kararda, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (c) bendine göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun söz konusu olmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar vermiştir (benzer yönde kararlar için bkz. Adnan Serdaroğlu ve Diğerleri, B. No: 2020/31057, 14/12/2023; Orhan Okşak, B. No: 2020/32457, 14/12/2023; Şenol Eskin ve diğerleri, B. No: 2021/26114, 5/6/2024).

11. Anılan kararda, sonradan yürürlüğe giren yasal düzenlemelerle koronavirüs salgın hastalığının ülkemizde yayılmasını önlemek için 5326 sayılı Kanun uyarınca uygulanan

-ödenmiş ya da ödenmemiş olsun- idari para cezalarına konu tutarın iade edilmesinin mümkün hâle geldiği açıklanmıştır. Dolayısıyla idari para cezasının sonuçlarını giderici gerekli mevzuat değişikliklerinin yapıldığı değerlendirilmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Abdulaziz Boğa ve diğerleri, §§ 16-19; olayla ilgili mevzuat bilgisi için bkz. aynı karar §§ 12-15). Ayrıca aynı kararda Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun mahallin en büyük mülki amirinin ve/veya umumi hıfzıssıhha meclisinin -somut olayın şartlarında- il genelinde yapılacak tüm toplantı ve gösterileri yasaklama ve/veya erteleme şeklindeki müdahalesinin Anayasa'nın 13. maddesi kapsamında emredilen kanunilik ölçütünü karşılamaması nedeniyle müdahalelerin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkını ihlal ettiğine yönelik kararları olduğu açıklanmıştır (ilgili kararlar için bkz. Selma Atabey [GK], B. No: 2021/38893, 27/9/2023; Çağla Yolaşan Kurul [GK], B. No: 2021/29184, 27/9/2023). Bu nedenle anılan kararda, başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Abdulaziz Boğa ve diğerleri, § 20).

12. Somut olayda idarenin, koronavirüs salgın hastalığının engellenmesi ile kamu düzenine yönelik aldığı karara aykırı olarak izin alınmadan afiş asıldığı gerekçesiyle başvurucu hakkında 5326 sayılı Kanun'un 32. maddesi uyarınca emre aykırı davranışta bulunmaktan idari para cezası uygulandığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla somut olayda ödenen idari para cezasına ilişkin tutarın iadesinin mümkün olduğu anlaşıldığından Abdulaziz Boğa ve diğerleri kararındaki değerlendirme ve kabulden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir.

13. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kalkmış olması nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TEVFİK CAN YILDIZAN

B. No: 2022/54505 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/54505

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TEVFİK CAN YILDIZAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/54505)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 21/8/2025 - 32993

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Selahaddin MENTEŞ Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ali Erdem ŞAHİN

Başvurucu : Tevfik Can YILDIZAN

Vekili : Av. Filiz ARSEVEN YILDIZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu görevlisinin bir sosyal medya grubunda yaptığı paylaşım dolayısıyla disiplin cezası ile cezalandırılması nedeniyle ifade özgürlüğünün ve özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Isparta'nın Uluborlu ilçesindeki devlet hastanesinde diş hekimi olarak görev yapmaktadır.

3. Başvurucunun bir sosyal medya sitesinde (Facebook) oluşturulan Doktor Babalar grubunda yaptığı somut olaya konu paylaşımı şöyledir:

"Neyse ben yine bir kez daha yazayım Isparta'da diğer illerdeki kanun, hukuk, kural geçmez beyler. Isparta İl Sağlık Müdürlüğüne tek başıma 3 dava açıp kazandım, açık ve net söylüyorum ki; Isparta'da mevzuat kanun bilen idareci yok, hepsi boş beleş koltuk sevdasının adamları. Hal böyle olunca dayayacaksın davayı, vereceksin odunu, bir de kamuyu zarara uğrattılar diyeceksin, üstüne suç duyurusunu vereceksin, yer misin yemez

misin o da mı yetmedi? Artık iş yeraltı dünyasına kadar gider, niyeti bozucaksın aga. Bunlar hileli oynarlar, dikkat et."

4. Söz konusu paylaşımı nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması yapılmıştır. Soruşturma neticesinde paylaşımın 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (D) bendinin (l) alt bendinde yer alan "amirine, maiyetindekilere, iş arkadaşlarına veya iş sahiplerine hakarette bulunmak veya bunları tehdit etmek" kapsamında kaldığı gerekçesiyle başvurucunun bir yıl süreyle kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun anılan işleme karşı idari yargıda açtığı davada "soruşturmanın objektif ve tarafsız bir muhakkik tarafından yürütülmediğinin ve disiplin kurulunda bulunan il sağlık müdürünün başvurucu hakkında tarafsız bir değerlendirme yapamayacağının anlaşıldığı" gerekçesiyle işlemin iptaline karar verilmesi üzerine başvurucu hakkında yeniden disiplin soruşturması başlatılmıştır.

5. Başvurucu, ifadesinde paylaşımı herhangi bir idareciye hakaret veya idareciyi tehdit etmek amacıyla yapmadığını belirtmiş; daha önce hakkında yapılan idari tasarruflara karşı açtığı davaları kazandığını ve paylaşımı yaşadıklarına tepki olarak spontane şekilde yaptığını vurgulamıştır. Son olarak belirli bir kimseyi işaret etmeksizin Isparta idarecileriyle ilgili paylaşım yaptığını, kullandığı ifadelerden dolayı pişman olduğunu, bu bağlamda daha önceki ifade ve savunmasında özür dilediğini ifade etmiştir. Soruşturma neticesinde paylaşımın 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendinde yer alan "hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak" kapsamında kaldığı gerekçesiyle başvurucunun kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, hakkında tesis edilen disiplin cezasının iptali istemiyle idare mahkemesine başvurmuştur. İlk derece mahkemesi Doktor Babalar grubuna üyeliğin sıkı şartlara (diploma tescil numarası, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarası, görev yeri bilgileri) bağlandığını belirttiği kararında, başvurucunun üçüncü kişilere kapalı olsa da geniş katılımlı ve il sağlık müdürünün de üye olabileceği bu grupta yaptığı paylaşımın aleni olması nedeniyle idare tarafından hukuka aykırı olarak ele geçirildiğinden bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir. Nihayetinde paylaşımın Isparta İl Sağlık Müdürlüğü yöneticilerini itham edici ve eleştiri sınırlarını aşan nitelikte olduğu, bu bağlamda hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarstığı sonucuyla davayı reddetmiştir. Anılan karar, istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 18/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 29/4/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; paylaşımı kapalı bir grupta yapmasına rağmen kişisel veri niteliğindeki açıklamalarının soruşturmaya konu edilmesi nedeniyle özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkının, ceza soruşturmasında aynı konuya ilişkin olarak kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesine rağmen müdahaleye uğraması nedeniyle masumiyet karinesinin, paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerekirken gerekçesiz olarak davanın reddedilmesi nedeniyle de ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma

hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun özel hayatının gizliliğinin ve ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

A. Özel Hayata Saygı Hakkı Kapsamındaki Kişisel Verilerin Korunmasını İsteme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Anayasa Mahkemesi Ramazan Kavak ([GK], B. No: 2017/20729, 5/9/2024) kararında, sosyal medya paylaşımları nedeniyle kamu görevlisine disiplin cezası şeklinde yapılan müdahalelerin denetiminde aleniyet koşullarının rolüne ilişkin geniş açıklamalarda bulunmuştur. Anılan kararda, kişisel Facebook sayfasında yapılan bir paylaşımın aleniliğinin kullanıcılar tarafından sitenin gizlilik ayarları yardımıyla yönetilebildiği belirtilerek paylaşımın aleni olması veya mahremiyetin sağlanmasının yalnızca ilgili kullanıcının tekelinde olduğu vurgulanmıştır.

11. Ancak somut olaya konu paylaşım, başvurucunun kişisel sayfasından ziyade başvurucuyla aynı mesleğe mensup binlerce üyenin bulunduğu ve üçüncü kişiler tarafından başta gizlilik ayarları ve kimlerin üye olacağı olmak üzere tüm kriterleri yönetilen bir sosyal medya grubunda yapılmıştır. Buna göre başvurucunun paylaşımı mahremiyet hususunda herhangi bir kontrolu olmadığı bir alanda yaptığı gözetildiğinde aleniyet kazandırma niyetiyle yapmadığını veya aleniyet kazanması ihtimaline karşı gereken özen yükümlülüğünü gösterdiğini kabul etmek mümkün olmamıştır.

12. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

B. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İfade özgürlüğüne yönelik müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (d) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kamu hizmetlerinin yeknesak, ayrımsız ve etkin sunulmasında yaşamsal olarak kabul edilen devlet memurunun itibar ve güveninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu, Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

15. Somut olayda başvurucu, yalnızca hekimlerin üye olabildiği Facebook grubunda yaptığı paylaşımla hizmet dışında devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarstığı

gerekçesiyle disiplin cezası ile cezalandırılmıştır (bkz. §§ 3-5). Yargılama sürecinde ise ilk derece mahkemesi paylaşımın eleştiri sınırlarını aştığını ve İl Sağlık Müdürlüğü yöneticilerini itham edici nitelikte olduğunu belirterek davanın reddine karar vermiştir. Anılan karar, istinaf kanun yolunda kesinleşmiştir (bkz. § 6).

16. Açıktır ki idare ve mahkemeler, başvurucunun eylemiyle tabi olduğu statü hukukuna aykırı hareket ettiği sonucuna varmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasına göre devletin yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca önemi nedeniyle memurların ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin, haklarının ve yükümlülüklerinin kanun ile düzenleneceği ifade edilmiştir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü olduğunun altı çizilmiştir (Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 49). 657 sayılı Kanun'un 8. maddesine göre devlet memurları, resmî sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadır. Nitekim aynı Kanun'un 125. maddesinde hizmet dışında itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunan devlet memurlarına disiplin cezaları verileceği ifade edilmiştir.

17. Anayasal ve ilgili yasal çerçeve göstermektedir ki gerek Anayasa koyucu gerekse kanun koyucu kamu görevlisinden hizmet içinde olduğu gibi hizmet dışında da resmî sıfatın gerektirdiği güven ve itibara uygun davranışlar sergilenmesini bekleyerek idareye duyulan güveni korumayı amaçlamaktadır. Bu anlamda kamu hizmetlerinin statü hukukunun sağladığı itibar ve güvene aykırı davranan ya da aykırı davranabileceği yolunda haklı ve objektif bir kanaat uyandıran kamu görevlileriyle yürütülmesini arzu etmemektedir (Lale Çalıkoğlu, B. No: 2018/36354, 18/10/2022, § 31; sadakat ve tarafsızlık yükümlülüğüne ilişkin benzer değerlendirmeler için bkz. Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 40).

18. Hiç şüphesiz Anayasa ve kanun koyucunun söz konusu beklentisi başta ifade özgürlüğü olmak üzere temel hak ve özgürlükler alanında kamu görevlilerinin sıradan bireylere göre daha fazla sınırlanmaları anlamına gelecektir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesinin çok sayıda kararında altını çizdiği gibi kamu görevlisi olmak, sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı gerektirir. Kişi kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılır, kamu hizmetinin kendine has özellikleri bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 38; Elif Güneysu, B. No: 2017/31733, 7/10/2021, § 42; Cem Özaydın, B. No: 2017/26800, 13/1/2022, § 36). Bu sebeplerle kamu görevlilerinin ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde Anayasa Mahkemesi kamu görevlisinin bu yönünü görmezden gelemez.

19. Kamu görevlileri tabi oldukları devlet memurluğu statülerinin kanun ve diğer alt mevzuata dayanan gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaktır. Disiplin uygulamaları devlet organizasyonu içinde düzenin sağlanması ve korunması, memurun görevine bağlanması, hizmetlerin en etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kullanılır; bu uygulamaların hukuki gerekçeleri ve sonuçları vardır. Disiplin uygulamalarının nihai hedefi sağlanan düzen sayesinde verimli bir çalışma ortamının ve nihai olarak da kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bakımdan disiplin cezaları memurların

görevlerini layıkıyla ve uyum içinde yerine getirmesi için önemli bir araçtır (Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 53). Öte yandan münhasıran memurların görevleriyle ilgili olması disiplin cezaları hakkında yapılan değerlendirmelerin ciddiyetini azaltmamaktadır. Çünkü düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı açıktır (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 49; Şah İsmail Harmancı, § 41).

20. Başvurucu; somut olaya konu paylaşımını yalnızca hekimlerin katılabildiği ve ancak diploma tescil numarası, T.C. kimlik numarası ve görev yeri bilgilerinin verilmesiyle üye olunabilen bir Facebook grubunda yapmıştır. Dolayısıyla başvurucu ile grup üyeleri arasındaki ilişkinin meslektaşlıktan ileri geldiği açıktır. Bununla birlikte paylaşımında idareye karşı kazandığı davalardan bahseden ve İl Sağlık Müdürlüğü yöneticilerine yönelik birtakım ifadeler kullanan başvurucunun bu bağlamda kamu görevlisi bir hekim olduğunun grup üyelerince anlaşılabildiği ve paylaşımını kamu görevlisi sıfatıyla yaptığı da tartışmasızdır (benzer değerlendirmeler için bkz. Emre Kaya, B. No: 2018/26675, 20/12/2022, § 15; kamu görevinin niteliğine ilişkin olarak bkz. Adem Talas [GK], B. No: 2014/12143, 16/11/2017, § 47; Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 34).

21. Başvurucu; ifadesinde, hakkındaki geçmiş idari işlemlere karşı açtığı davaları kazandığını ve yaşadığı haksızlıklara tepki olarak söz konusu paylaşımı yaptığını belirtmiştir. Gerçekten de paylaşıma bir bütün hâlinde bakıldığında başvurucunun hakkındaki geçmiş idari işlemlerin hukuka aykırı olduğunu vurguladığı, bu işlemleri tesis eden idarecileri sahip oldukları hukuk bilgisi üzerinden eleştirdiği görülmüştür. Ancak başvurucu, özellikle paylaşımın son kısmında idareyle yaşanabilecek olası uyuşmazlıklarda hukuki yolların tüketilmesi hâlinde çözümün yeraltı dünyasında aranması gerektiğini belirterek meslektaşlarına yasa dışı yollara başvurmayı telkin etmiştir. Nitekim başvurucu da bu noktada paylaşımı planlı olarak yapmadığını, kastını aşan ifadeler kullandığını ve hatalı olduğunu kabul etmiştir. Dolayısıyla şu hâlde Anayasa'ya ve kanunlara sadakatla bağlı kalmak ve kanunları uygulamakla yükümlü bulunan kamu görevlisi başvurucunun paylaşımıyla sadakat yükümlülüğüne aykırı hareket ettiği ve ifadelerinin eleştiri sınırını aştığı kabul edilmelidir (bkz. § 14).

22. Yukarıda yapılan tüm açıklamalar ışığında Anayasa Mahkemesi sosyal medya paylaşımıyla meslektaşlarını idareye karşı yasa dışı yollara başvurmaya teşvik eden başvurucunun bu eylemiyle tabi olduğu devlet memurluğu statüsünün sağladığı itibar ve güvene (bkz. §§ 14, 15) aykırı davranarak kamu görevlisinin hakkında disiplin cezasına hükmedilmesini gerektirecek davranışlardan kaçınma yükümlülüğünün gereklerini yerine getirmediği ve bu itibarla uygulanan disiplin cezasının zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği sonucuna ulaşmıştır (disiplini etkileyen davranışlardan kaçınma yükümlülüğüne ilişkin olarak bkz. Yasin Agin ve diğerleri, § 63; Şah İsmail Harmancı, B. No: 2018/15359, 17/11/2021, § 38; disiplin hukukunun amaçları için bkz. Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 53).

23. Hiç şüphesiz disiplin cezaları, memurların kariyerleri üzerinde bir tesir bıraktığı gibi kanunlarda yazılı hâllerde memur statüsünün sona ermesine de neden olabilir. Somut olayda ise başvurucunun görece hafif bir disiplin cezası olan kınama cezasıyla -eylemin niteliği gözetildiğinde- cezalandırıldığı anlaşıldığından müdahalenin orantısız olmadığı değerlendirilmiştir.

24. Açıklanan gerekçelerle ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum

düzeninin gereklerine uygun olduğu ve Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ bu görüşe katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1.Özel hayata saygı hakkı kapsamındaki kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE Selahaddin MENTEŞ'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde karar verildi.

KARŞI OY

1. Anayasa Mahkemesi 1. Bölüm 2022/54505 esas sayılı dosyada, sayın çoğunluk başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmiştir.

2. Aşağıda açıkladığım gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

3. Olay ve olgular mahkemenin gerekçeli kararında özetlenmiştir.

4. Başvurucu olaya konu sosyal medya paylaşımını üçüncü kişilere kapalı ve sadece doktorlara yönelik oluşturulan bir grupta yaptığı bu paylaşım nedeniyle disiplin cezası almıştır. Disiplin cezasına ilişkin idari süreçler başvurucunun aleyhine sonuçlanmıştır. Bunun üzerine başvurucu bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesi’ne müracaat etmiştir.

5. Başvuruya konu müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir: “Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine... ilkesine aykırı olamaz.”

6. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olma koşullarını

sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

7. 657 sayılı Kanun'un 125. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı söylenebilir. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığının belirlenmesi bakımından değerlendirilmesi buna göre karar verilmesi gerekmektedir.

8. Anayasa Mahkemesi'nin çok sayıda kararda ifade özgürlüğünün demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk yönünden çok sayıda kararı vardır; " İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Derece mahkemeleri, bireylerin fikirlerini ifade özgürlüğü yoluyla ifade etme hakları ile Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen meşru amaçlar arasında adil bir denge sağlamalıdır (Bekir Coşkun, §§ 44, 47, 48; Hakan Yiğit, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, §§ 58, 61, 66). Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir (Kemal Kılıçdaroğlu, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 57). Bununla birlikte kamu gücünü kullanan organlar değerlendirmelerinde ifade özgürlüğünün demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu gözönünde bulundurmak zorundadır." (Bekir Coşkun, §§ 33-35; Mehmet Ali Aydın, §§ 42, 43; Tansel Çölaşan, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

9. Anayasa Mahkemesi karar sonucuna ulaşırken daha önceki mahkeme tarafından ortaya konulan kriterlere uygun bir değerlendirme yapılıp yapılmadığını paylaşımların kişinin tabii olduğu statü hukuku ve ifade özgürlüğü bağlamında yapılan değerlendirmeler hangi sonuca ulaştığını açıkça ortaya koymalıdır.

10. Anayasa Mahkemesi 2018/21380 E. 3/11/2022 tarihli kararında kamu görevlilerinin sosyal medya paylaşımları ile ilgili kriterleri belirlemiştir. Buna göre "Açıktır ki idare ve derece mahkemeleri, başvurucunun yapmış olduğu sosyal medya paylaşımıyla tabi olduğu statü hukukuna aykırı hareket ettiği sonucuna varmıştır. Anayasa'nın 128. maddesinin birinci fıkrasına göre devletin, yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülmektedir. Anayasa'nın 128. maddesinin ikinci fıkrasında ayrıca önemi nedeniyle memurların ve diğer kamu görevlilerinin görev ve yetkilerinin, haklarının ve yükümlülüklerinin kanun ile düzenleneceği de ifade edilmiştir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında ise memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlü olduklarının altı çizilmiştir. 657 sayılı Kanun'un 7. maddesine göre ise devlet memuru, tarafsızlığını gölgeleyecek şekilde bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunmayacağı gibi siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda da bulunmaz. Nitekim aynı Kanun'un 125. maddesinde herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına faaliyette bulunan devlet memurlarına disiplin cezaları verileceği ifade edilmiştir (Sinan Akbulut, B. No: 2019/1396, 2/11/2022, § 30).

11. Kamu görevlileri tabii oldukları ve zikri geçen devlet memurluğu statülerinin -kanun ve diğer alt mevzuata dayanan- gereklerini yerine getirmemeleri hâlinde bir disiplin cezası ile karşılaşacaktır. Disiplin uygulamaları, devlet organizasyonu içinde düzenin sağlanması ve korunması, memurun görevine bağlanması, hizmetlerin en etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi için kullanılır; bu uygulamaların hukuki gerekçeleri ve sonuçları vardır. Disiplin uygulamalarının nihai hedefi, sağlanan düzen sayesinde verimli bir çalışma ortamının ve

nihai olarak da kamu yararının sağlanmasıdır. Bu bakımdan disiplin cezaları memurların görevlerini layıkıyla ve uyum içinde yerine getirmesi için önemli bir araçtır (Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, B. No: 2018/24874, 31/3/2022, § 53). Öte yandan münhasıran memurların görevleriyle ilgili olması disiplin cezaları hakkında yapılan değerlendirmelerin ciddiyetini azaltmamaktadır. Çünkü düşünce açıklamaları karşılığında uygulanan disiplin cezalarının kamu görevlilerinin temel hak ve özgürlükleri üzerinde bir caydırıcı etki oluşturacağı açıktır (Mehmet Alanç ve diğerleri [GK], B. No: 2017/15462, 29/9/2021, § 49; Şah İsmail Harmancı, § 41).

12. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi daha önceki kararlarında, düşünce açıklamaları nedeniyle kamu görevlileri hakkında verilen disiplin cezalarına ilişkin olarak ve bu tür cezaların hukuka uygunluğunu denetleyen yargı mercilerinin -subjektif yorumlardan kaçınmaları için- yapmaları gerekenleri açıklamıştır. Anayasa Mahkemesi Sinan Akbulut kararında sosyal medya paylaşımlarına ilişkin idare ve yargı makamlarının yapması gerekenleri belirtmeye çalışmıştır.

13. Sinan Akbulut kararında birçok ilke konulmuştur. Bu karara göre…Hükmedilen disiplin cezasıyla kamusal önemi bulunan objektif amaca (bkz. § 32) ulaşılabileceği, başka bir deyişle kamu görevlisinin cezalandırılmasının zorunlu bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği gösterilmeli; düşünce açıklamasının kamu görevini etkileme derecesiyle orantılı bir disiplin cezasına hükmedilmedir (Mehmet Alanç ve diğerleri, § 45; Şah İsmail Harmancı, § 37; Ayfer Altuntaş ve İkbal Ünzile Gürsoy, § 45).

14. vi. Değerlendirmelerin oldukça açık, spesifik ve tekil olarak yapılması gerekmektedir (bireyselleştirilmiş değerlendirme zorunluluğuna ilişkin olarak bkz. Şah İsmail Harmancı, § 41).”

15. Bu ilkeler ışığında somut olay değerlendirildiğinde; başvurucu disiplin eylemine konu eylemleri özel ve kapalı bir grupta yapmıştır. Bu paylaşımlar özel hayat kapsamında korunmalıdır. Mesai saatleri dışında ve kapalı grupta yaptığı paylaşımlar mesleği ile irtibatlandırılırken göz önüne alınmalıdır. Başvurucu maruz kaldığı idari süreçlere ilişkin sert eleştiri sayılabilecek bir paylaşımda bulunmuştur. Paylaşımın yapıldığı grup üçüncü kişilere kapalı aynı meslek mensubuna mensup kişilerdir. Meslekleri ve eğitimleri gereği kullanılan sözün espri, sert eleştiri ya da tehdit olup olmayacağını anlayacak kapasitedelerdir. Başvurucunun maruz kaldığı idari süreçlere ilişkin günlük hayatta kullanılmayacak bir ifadenin kapalı grupta mesai saati dışında idareye karşı veya yöneticilere karşı sitem sayılabilecek sert ifadeleri memuriyet göreviyle bağdaştırarak disiplin cezası ile cezalandırılması ifade özgürlüğünün ve özel hayatın gizliliğini korunmasız bırakacaktır.

16. İnternetin insan hayatına girmesi ile beraber sosyalleşmenin farklı mecralarda da sağlandığı göz önüne alınmalıdır. Facebook mecrasının da bu araçlardan bir tanesi olduğu bilinmektedir. Bu mecra da yapılan paylaşımlar hakkında mahkemelerin ve idarenin yaklaşımını disiplin anlamında yukarıda belirtilen ifade özgürlüğünün demokratik toplumun gerekleri anlamında korunabilmesi için katı bir yaklaşım sergilenmemesi gerektiği açıktır. Somut olay bu bağlamda değerlendirildiğinde kamu görevlisi hakkında disiplin cezası ile sonuçlanan bir cezanın orantısız olduğu bilinmelidir. Kamu otoriteleri ve derece mahkemeleri başvurucunun birey olması sıfatı nedeniyle görüş sahibi olma, ülke sorunları ile ilgilenme, gündemdeki sosyal konular ile ilgili görüş serdetme, tercih yapma, sitem etme, duygularını dile getirme gibi sosyal yönlere sahip olma hakları konusunda ifade

özgürlüğünü ihlal etmediği sonucuna ulaştıracak gerekçeler ortaya koymamışlardır.

17. Anayasa Mahkemesi yukarıda sınırlarını çizdiği ifade özgürlüğü bağlamında başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilmesi yönünde karar vermesi gerektiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

HARUN MÜSELLİM

B. No: 2022/60278 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/60278

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HARUN MÜSELLİM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/60278)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Harun MÜSELLİM

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; koşullu salıvermenin geri alınması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, koşullu salıverilmenin geri alınması ve buna bağlı olarak düzenlenen müddetnamenin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle infaz hâkimliklerine yapılan itirazların görevsizlik ve yetkisizlik kararları verilmesinden dolayı incelenememesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, kasten öldürme suçundan Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/11/2001 tarihli kararıyla 28 yıl ağır hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Söz konusu karar Yargıtay 1. Ceza Dairesince 4/6/2002 tarihinde onanarak kesinleşmiştir.

3. Başvurucunun bu cezasından dolayı Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 8/7/2002 tarihli kararıyla koşullu salıverilmesine karar verilmiştir.

4. Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesince 19/1/2015 tarihinde başvurucunun denetim süresi içinde kasıtlı bir suçtan mahkûm edilmesi nedeniyle koşullu salıverilmenin geri alınmasına, 22/2/2005-22/5/2026 tarihleri arasındaki 7.759 gün hapis cezasının aynen infaz edilmesine karar verilmiştir. Başvurucu, söz konusu karara karşı 13/2/2015 tarihli dilekçesiyle

Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesine itiraz başvurusunda bulunmuş, Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesi 16/2/2015 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Başvurucu, bu karara karşı 18/2/2015 tarihli ek dilekçeyle ikinci defa itiraz başvurusunda bulunmuş; Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesi 5/3/2015 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Bu karar 24/4/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

5. Öte yandan 10/3/2014 tarihinde başvurucu Karabük T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Zonguldak 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 15/5/2014 tarihli içtima kararı ile27 yıl 21 ay hapis cezasına hükümlü olarak Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakil edilmiş, anılan Kurumda barındırılmakta iken 2/6/2015 tarihinde aynen çektirme kararı nedeniyle 27 yıl 21 ay hapis cezasının infazına ara verilerek 7.759 gün hapis cezasının infazına başlanmıştır. Başvurucunun en son Van Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledildiği, hâlâ anılan Kurumda cezasını infaz ettiği anlaşılmıştır.

6. Başvurucu, 17/10/2016 tarihli dilekçesiyle Adalet Bakanlığına (Bakanlık) koşullu salıvermenin geri alınması kararıyla ilgili kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebinde bulunmuştur. Bakanlık 13/6/2017 tarihinde kanun yararına bozma yoluna gidilmemesine karar vermiş, ilgili karar 7/7/2017 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

7. Bakanlık 1/10/2020 tarihinde de başvurucunun yaptığı benzer taleple ilgili kanun yararına bozma yoluna gidilmemesine karar vermiştir.

8. Başvurucu 1/3/2022 tarihinde koşullu salıverilmenin geri alınmasına ilişkin karara karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi ve yeniden müddetname düzenlenmesi talebinde bulunmuştur.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, Bakanlığın 13/6/2017 tarihli kararıyla kanun yararına bozma yoluna gidilmemesine karar verildiğinden kanun yararına bozma yoluna gidilmesine yer olmadığı kararını 1/3/2022 tarihli dilekçeye cevaben 7/4/2022 tarihinde başvurucuya bildirmiştir.

10. Diyarbakır İnfaz Hâkimliği 10/5/2022 tarihinde yetkisizlik kararı vererek dosyayı Zonguldak İnfaz Hâkimliğine göndermiştir.

11. Yetkisizlik kararı sonrasında Zonguldak İnfaz Hâkimliği 20/5/2022 tarihli kararla koşullu salıvermenin geri alınmasına yönelik kanun yararına bozma fezlekesi düzenleme yetki ve görevinin infazın yapıldığı yer olan Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı olduğunu, aynı şekilde hükümlünün yeni müddetname düzenleme yetki ve görevinin de Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına ait olduğunu belirterek dosyayı yetkili ve görevli Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığına göndermiştir.

12. Başvurucu, bu karara karşı itiraz etmiş; Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesi 24/5/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Söz konusu karar 31/5/2022 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

13. Başvurucu 6/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Komisyonca başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne, yargılama giderlerini ödemekten geçici olarak muaf tutulmasına, ayrıca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu, koşullu salıverme kararının geri alınmasından dolayı 22/2/2005-22/5/2026 tarihleri arasındaki 7.759 gün hapis cezasının aynen infazına karar verildiğini belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Bakanlığa gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuştur.

17. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bireysel başvuru yapılması gerekir.

18. Somut olayda başvurucu hakkında verilen koşullu salıverilmenin geri alınmasına ilişkin karar, itiraz kanun yolu da tüketildikten sonra 5/3/2015 tarihinde kesinleşmiş, nihai karar 24/4/2015 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucunun daha sonra infaz hakimliklerine başvurmasının ve kanun yararına bozma yoluna gidilmesi talebinde bulunmasının etkisiz yolu canlandırma niteliğinde bir girişim olduğu değerlendirilmiş ve bunun bir sonucu olarak 2015 yılında kesinleşen karardan sonra süresinde başvuru yapılmadığı kanaatine ulaşılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu; koşullu salıverilmenin geri alınması ve buna bağlı olarak düzenlenen müddetnamenin hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle infaz hâkimliklerine yaptığı itirazlarının görevsizlik ve yetkisizlik kararları verilmesi nedeniyle incelenemediğini, hâkimliklerin görev ve yetkileri kapsamındaki davalara bakmaktan kaçındıklarını, sözlü yargılama yapılmadan, yargılamalara katılımı sağlanmadan taleplerinin reddedildiğini belirterek adil yargılanma hakkı da dâhil olmak üzere anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkıyla ilgili görülmüştür.

22. 6216 sayılı Kanun'un 45. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre bireysel başvurunun incelenebilmesi için kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) ve Türkiye'nin taraf olduğu Sözleşme'ye ek protokoller kapsamına da girmesi gerekir. Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanı dışında kalan hak ihlali iddiasını içeren başvurular bireysel başvurunun kapsamında değildir (Onurhan Solmaz, B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 18).

23. Sözleşme'nin 6. maddesinde, adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamı bu konularla sınırlandırılmıştır. Bahsedilen hâller dışında kalan adil yargılanma hakkının ihlali iddiasına dayanan başvurular, Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından bireysel başvuruya konu olamaz. Dolayısıyla bir ceza davasında haklarında suç isnadı bulunmayan mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır (Onurhan Solmaz, §§ 23, 24).

24. Somut olayda başvurucunun müddetname düzenlenmesi ve koşullu salıverilmesinin geri

alınmasına karşı kanun yararına bozma yoluna gidilmesi, cezasının aynen infazının durdurulması taleplerinin suç isnadının esasının çözümlenmesinden diğer bir deyişle mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesinden sonraki bir aşamaya ilişkin olduğu görülmektedir. Başvurucunun iddialarının başvurucunun suç isnadı altında olduğu bir aşamaya ilişkin olmadığı, dolayısıyla başvurunun bu kısmının adil yargılanma hakkı kapsamına girmediği anlaşılmaktadır (infazın ertelenmesi talebi bağlamında benzer yönde değerlendirmeler içinbkz. Topo Kaya, B. No: 2014/5363, 5/12/2017, §§ 20-28).

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyete neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA MERT MAMAL VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/69246 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69246

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA MERT MAMAL VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69246)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Erdem Ender ÇINAR

Başvurucular : 1. Mustafa Mert MAMAL

Vekili : Av. Taha Yasin GEDİK

2. Kasım ŞENGÜL

Vekilli : Av. Safiyye Nur SABUNCU KARAKURT

3. Ahmet Burak BİLGİN

Vekili : Av. Teoman Arda PEKŞEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, baro staj listesine yazılma talebinin reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 2022/79315 ve 2022/93901 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibatları nedeniyle 2022/69246 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmiştir.

3. Başvurucular, baro staj listesine yazılma talebiyle ilgili barolara başvurmuştur. Başvuruculara talebi kabul edilmiştir. Baroların kararına karşı ilgili başsavcılıklar tarafından itiraz edilmiştir. Türkiye Barolar Birliği (TBB) tarafından itirazlar reddedilmiştir.

Adalet Bakanlığı (Bakanlık) tarafından TBB kararlarının tekrar görüşülmek üzere gönderilmesi üzerine TBB ilk kararlarında ısrar etmiştir.

4. Bakanlık, başvurucuların avukatlık stajı listesine yazılmasına ilişkin TBB kararlarının iptali talebiyle Ankara 2., 4. ve 6. İdare Mahkemesinde dava açmıştır. Başvurucular, davalı TBB yanında iptal davalarında müdahil olarak yer almıştır.

5. Mahkemeler tarafından dava konusu işlemlerin iptaline karar verilmiştir. Kararlarda; başvurucular hakkında kovuşturmanın bulunduğu, bu nedenle kovuşturma süreci sona erene kadar beklenmesinin uygun olacağı ifade edilmiştir.

6. İstinaf başvuruları, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 12. İdari Dava Dairesi tarafından reddedilmiştir.

7. Temyiz başvuruları, Danıştay Sekizinci Dairesi tarafından incelenmeksizin reddedilmiştir.

8. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır.

9. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucular, avukatlık stajı listesine yazılma taleplerinin mahkemeler tarafından reddedilmesi nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargı mercileri tarafından başvurucuların somut durumu ile mevzuat değerlendirilerek karar verildiği belirtilmiştir.

12. Başvurucuların iddialarının avukatlık stajı listesine yazılma talebinin reddedilmesine, dolayısıyla serbest avukatlık yapmasının engellenmesine ilişkin olduğu görülmüştür. Mesleki hayata yönelik bu tür tedbirlerin ya da müdahalelerin hangi durumlarda özel hayat bağlamında uygulanabilir olduğu hususunda belirlenen ölçütler Tamer Mahmutoğlu ([GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020 , §§ 84-96) kararında açıklanmıştır.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir (aynı yöndeki değerlendirmeler için bkz. Mehmet Çetinkaya ve D.K. [GK], B. No: 2018/27392, 15/4/2021; B.A.Y. [GK], B. No: 2019/19788, 5/7/2022). Ancak başvurucuların staj listesine yazılma talebinin reddinin özel hayata saygı hakkına müdahale niteliğinde olduğu ve anılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 20. maddesini ihlal edeceği açıktır (Ömer Özcan [GK], B. No: 2019/24047, 23/3/2023).

14. Anayasa Mahkemesi, Ömer Özcan kararında anılan müdahalenin meşru amacının olduğunu tespit ederek kanuni dayanağını demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük kriteriyle birlikte incelemiştir.

15. Bu kapsamda AnayasaMahkemesi 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 5. maddesinin üçüncü fıkrasında bazı suçlardan kovuşturma altında bulunulması hâlinde avukatlığa alınma isteği hakkındaki kararın kovuşturma sonuna kadar ertelenebileceği

ancak ilgili mevzuatta stajın ötelenmesine dair açık bir kanuni düzenlemenin bulunmadığını tespit etmiştir. Buradan hareketle stajın avukatlığa kabul talebinde bulunmanın ön şartı olarak düzenlendiği dikkate alındığında bu kuralın staja başvuruda işlerlik kazandırılacak şekilde geniş yorumlanmasının öngörülebilir olmadığı, hak ve özgürlükleri daraltan bir yorum olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Özcan, §§ 61, 63).

16. Bununla birlikte anılan kararda kovuşturmanın mahkûmiyetle sonuçlanması hâlinde adayın staj listesinden ve avukatın baro levhasından kesin olarak silineceğinin mevzuatta açıkça düzenlendiğinin gözetilmesi gerekir. Bu açıklamalar bağlamında hakkında devam eden kovuşturma bulunması sebebiyle başvurucunun baro staj listesine yazılmamasının hangi zorlayıcı toplumsal ihtiyacı karşıladığının ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya konulamadığı sonucuna varılmıştır (Ömer Özcan, §§ 64, 65). Somut başvuruda da anılan ilke ve tespitlerden ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı anlaşılmıştır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

17. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat talebinde bulunmuştur.

18. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

19. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin özel hayata saygı hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 4. İdare Mahkemesine (E.2021/193, K.2021/1014), Ankara 2. İdare Mahkemesine (E.2021/782, K.2021/1587) ve Ankara 6. İdare Mahkemesine (E.2021/1092, K.2022/203) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TÜRKAN KULAKSIZ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/69839 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/69839

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TÜRKAN KULAKSIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/69839

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : İsmail Emrah PERDECİOĞLU

Başvurucular : Türkan KULAKSIZ ve diğerleri

[bkz. ekli tablonun (C) sütunu]

Vekilleri : Av. Celil KARACA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, taşınmaza kamulaştırma yapılmadan el atılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Aralarında konu bakımından hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2022/82677, 2023/2154, 2023/21731, 2023/22224, 2023/24747, 2023/24848, 2023/26386, 2023/26387, 2023/26388 numaralı bireysel başvuru dosyaları 2022/69839 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve incelemenin 2022/69839 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. 2023/26386 Numaralı Bireysel Başvuru Kapsamında Kalan İhlal İddiası

3. Bireysel başvuruların incelenmesinde 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa

Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde hüküm bulunmayan hâllerde ilgili usul kanunlarının bireysel başvurunun niteliğine uygun hükümleri uygulanacaktır. Bireysel başvuruya ilişkin mevzuatta mükerrer başvuru düzenlenmemiştir. Dolayısıyla aynı başvurucunun aynı nedenle birden fazla bireysel başvuru yapması durumunda başvurunun 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun dava şartlarına ilişkin hükümleri kıyasen uygulanmak suretiyle reddedilmesi gerekir.

4. Anayasa Mahkemesince yapılan incelemede başvurucunun 2023/26386 numara ile kayda alınan başvurusunda ileri sürdüğü aynı ihlal iddiasıyla ve aynı yargılama sürecinden şikâyet ederek daha önce 2023/21731 numara ile kayda alınan başka bir başvurusu bulunduğu görülmüştür. Bu durumda 2023/26386 numaralı başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır.

5. Açıklanan gerekçeyle 2023/26386 numaralı başvurunun mükerrer olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

B.Diğer Bireysel Başvurular Kapsamında Kalan İhlal iddiaları

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Şevket Karataş ([GK], B. No: 2015/12554, 25/10/2018), Celalettin Aşçıoğlu (B. No: 2013/1436, 6/3/2014), Mustafa Asiler (B. No: 2013/3578, 25/2/2015) ile İbrahim Oğuz ve diğerleri (B. No: 2013/5926, 6/10/2015) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede başvuruculların taşınmazlarına yapılan kamulaştırmasız el atmanın Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddeleriyle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nda belirtilen usule uymayan bir müdahale olduğu belirtilerek mülkiyet hakkına yapılan söz konusu müdahalenin kanunilik ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvurularda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle başvuruculların Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular, ihlalin tespiti ile manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

8.Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvuruculara manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2023/26386 numaralı başvurunun mükerrer olması nedeniyle REDDİNE,

B. Diğer başvurular yönünden kamulaştırmasız el atma nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının kamulaştırmasız el atma nedeniyle diğer başvurular yönünden İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvuruculara ekli listenin (D) sütununda belirtilen tazminatların ÖDENMESİNE, diğer

tazminat taleplerinin REDDİNE,

E.2023/26386 numaralı başvuru yönünden yargılama giderlerinin başvurucu Asime Kulaksız üzerinde BIRAKILMASINA, ekli listenin (E) ve (F) sütunlarında gösterilen tutarlarda harç ve vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CANAN GÜL VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI

B. No: 2022/74477 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74477

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

CANAN GÜL VE EĞİTİM VE BİLİM EMEKÇİLERİ SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74477)

Karar Tarihi: 18/12/2024

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucular : 1. Canan GÜL

2. Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası

Vekilleri : Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; öğretmen olan başvurucunun üyesi olduğu sendikanın çağrısı üzerine bir gün göreve gitmemesi nedeniyle aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasının örgütlenme özgürlüğünü, soruşturmada zamanaşımı sürelerine uyulmamasının ve farklı mahkemeler arasında aynı konuya ilişkin içtihat farklılığı bulunmasının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuruya konu olayların yaşandığı tarihte Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde bir ilkokulda öğretmen olarak görev yapmaktadır. Başvurucu, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen) üyesidir.

3. Somut olay 2015 yılı Haziran ayından itibaren yoğun bir şekilde maruz kalınan terör eylemleriyle mücadele kapsamında bazı ilçelerde ilan edilen sokağa çıkma yasakları (arka

plan bilgisi için bkz. Dilek Kaya, B. No: 2018/14313, 17/7/2019, §§ 8-11) ile yine aynı yılın ekim ayında meydana gelen Ankara Tren Garı saldırısı (arka plan bilgisi için bkz. Tayyip Akbudak, B. No: 2018/5558, 11/9/2019, §§ 8-13) etrafında şekillenmiştir.

4. Eğitim-Sen, bağlı olduğu Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonunun (KESK) almış olduğu kararlar doğrultusunda (bkz. Dilek Kaya, §14; Tayyip Akbudak, §16) bahse konu olayları protesto etmek amacıyla üyelerinin belirli tarihlerde göreve gitmeyerek yapılacak basın açıklamalarına katılmaları yönünde kararlar almıştır. Eğitim-Sen Merkez Yürütme Kurulunun KESK'in kararı doğrultusunda aldığı 25/12/2015 tarihli 12 sayılı kararı şu şekildedir:

"29 Aralık 2015 tarihinde Konfederasyonumuz KESK'in diğer emek ve meslek örgütleri ile birlikte almış olduğu 92 sayılı kararı gereğince Savaşa Hayır Barışı Savunacağız şiarıyla gerçekleştireceği üretimden gelen gücümüzü kullanarak 1 günlük hizmet üretmeme kararının iş kolumuzda hayata geçirilmesine oy birliği ile karar verilmiştir." (Dilek Kaya, §§ 14, 15).

5. Başvurucu, KESK ve Eğitim-Sen'in yukarıda yer verilen kararları doğrultusunda 29/12/2015 tarihinde görevine gitmemiştir. İdare, söz konusu eylemi nedeniyle başvurucu hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Nihayetinde başvurucunun 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (b) alt bendi uyarınca "özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmediği" gerekçesiyle aylıktan kesme cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucu bu işlemin iptali talebiyle dava açmıştır.

6. Şanlıurfa 2. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/3/2020 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Mahkeme kararında; disiplin cezasına konu eyleminin 29/12/2015 tarihinde gerçekleştiği, davalı idare tarafından 26/1/2016 tarihinde maarif müfettiş görevlendirildiği belirtilerek, başvurucunun disiplin amirinin disiplin cezası verme yetkisinin zamanaşımına uğradığı iddiası yerinde görülmemiştir. Kararın gerekçesinde; kamu görevlilerinin, ekonomik, sosyal ve mesleki hak ve menfaatlerinin ve bu kapsamda özlük ve parasal haklarının, çalışma koşullarının korunması, iyileştirilmesi, geliştirilmesi amacını taşımayan söz konusu iş bırakma eylemine katılan ve bu nedenle görevine gelmeyen, dolayısıyla görevleri ve meslekleri ile herhangi bir şekilde ilintisi olmayan, sadece vatandaş olarak demokratik bir toplumda yaşamaları nedeniyle kullanma özgürlükleri bulunan haklarını kullanarak mesai dışında katılabilecekleri bir eyleme mesai içinde katılarak vatandaşların kamu hizmetinden faydalanma hakkını engelleme sonucunu doğuran fiili işleyen davacı hakkında tesis edilen dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucunun istinaf talebi Bölge İdare Mahkemesince reddedilerek karar kesinleşmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 24/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerçek Kişi Başvurucu Yönünden

1. Örgütlenme Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu, üyesi olduğu sendikanın aldığı karar doğrultusunda bir gün göreve gitmemesi nedeniyle aylıktan kesme cezasıyla cezalandırılmasının toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme, dernek ve sendika kurma, ifade özgürlüğü ve ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, ayrıca verilen disiplin cezasının onur kırıcı ve aşağılayıcı olduğunu iddia etmiştir. Adalet Bakanlığı görüşünde; Anayasa Mahkemesi kararlarında, sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı belirtilmiştir. Başvurucu; karşı beyanında eylem kararının başvurucu sendikanın tüzüğüne uygun olduğunu, dolayısıyla başvurucu sendikayı ilgilendirmediğinden söz edilemeyeceğini, eylem kararının başvurucunun doğrudan özlük ve mali haklarıyla ilgili olmasa da çatışma yaşanan ilçelerdeki eğitim öğretim hakkıyla ilgili olduğunu ileri sürmüştür.

11. Anayasa Mahkemesi, Dilek Kaya kararında başvuru konusu eylem ile aynı sendika çağrısına dayanan göreve gitmeme eylemi nedeniyle yapılan bir müdahalenin sendika hakkı kapsamında incelenip incelenemeyeceğini değerlendirmiştir. Anılan kararda sendikanın eylem çağrısının çalışma hayatına ilişkin olmadığı ve çekirdek faaliyet alanında kalmadığı belirtilerek başvurunun sendika hakkından incelenemeyeceğine karar verilmiştir. Dolayısıyla şu hâlde mevcut başvuru yönünden de söz konusu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu itibarla mevcut başvurunun örgütlenme özgürlüğü yönünden incelenmesine karar verilmiştir (Dilek Kaya, §§ 38-42).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Örgütlenme özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 657 sayılı Kanun’un 125. maddesinin birinci fıkrasının (C) bendinin (b) alt bendinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin kamu hizmetlerinin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve Anayasa'nın 33. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kamu düzeninin korunması meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Örgütlenme özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Dilek Kaya, §§ 55-59). Bu itibarla müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

14. Anayasa Mahkemesi Dilek Kaya kararında başvuru konusu ile aynı sendika kararından kaynaklı olarak göreve gitmeyen başvurucuya yapılan aylıktan kesme disiplin cezası şeklindeki müdahaleyi örgütlenme özgürlüğü yönünden incelemiştir. Buna göre eylemin ülkenin iç siyasetine ilişkin sosyo-politik unsurların ağırlıkta olduğu bir amaca ilişkin olduğunu belirterek sendika üyelerinin ekonomik ve sosyal menfaatleriyle doğrudan ilgili olmayan ve politik yönü ağır basan bir amaçla işe gitmemek şeklinde bir eylemin yol açacağı sonuçlara devlet idaresinin ve toplumun katlanmasını gerektiren bir sebep bulunmadığını değerlendirmiş, örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir (Dilek Kaya, §§ 62-64). Buna göre başvuru konusu müdahalenin de aynı sendika kararının uygulanmasından kaynaklandığı anlaşıldığından bahse konu kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

15. Açıklanan gerekçelerle disiplin cezası verilmesi şeklinde yapılan müdahale demokratik

toplum düzeninin gereklerine uygun olduğundan Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

16. Başvurucu, aynı sendika kararından kaynaklanan müdahalelerin incelendiği davalarda bazı mahkemelerce iptal kararları verildiğini belirterek içtihat farklılığı nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Anayasa Mahkemesi Dilek Kaya başvurusunda adil yargılanma hakkı yönünden ileri sürülen benzer bir iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir (Dilek Kaya, §§ 65-70). Buna göre mevcut başvuru yönünden de bu kapsamda bir ihlal olmadığına karar verilmesi gerekir.

18. Öte yandan başvurucu, disiplin cezasına konu göreve gitmeme eyleminin aynı gün idarece öğrenildiğini, soruşturmanın zamanaşımı sürelerine aykırı yürütülmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkeme kararında (bkz. § 6) başvurucunun soruşturma zamanaşımına ilişkin iddiasının değerlendirildiği görülmektedir. Mahkemenin bu yorumunun bariz takdir hatası veya keyfilik içermediği değerlendirilmiştir. Bu nedenle somut başvuruda açık ve görünür bir ihlal bulunmamaktadır (benzer değerlendirmeler için bkz. Pınar Çankaya Ulaş, B. No: 2018/9270, 19/11/2019, §§ 31-39.)

19. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tüzel Kişi Başvurucu Yönünden

20. Başvuru, münhasıran gerçek kişi başvurucuya aylıktan kesme disiplin cezası verilmesine ilişkindir. Somut olayda başvurucu sendikaya herhangi bir yaptırım uygulanmamıştır. Bununla birlikte başvurucu, sendika tüzel kişiliğinin haklarını doğrudan etkileyen somut bir olgu ileri sürmemiştir. Dolayısıyla tüzel kişi başvurucunun ihlale konu edilen işlem nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkının doğrudan etkilendiği söylenemez. Buna göre başvurunun tüzel kişi başvurucu yönünden kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § § 39-47).

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerçek kişi başvurucu yönünden örgütlenme özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerçek kişi başvurucu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Tüzel kişi başvurucu yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 33. maddesinde güvence altına alınan örgütlenme özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TURAN HENDEN

B. No: 2022/75081 | Karar tarihi: 18.12.2024

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/75081

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TURAN HENDEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/75081)

Karar Tarihi: 18/12/2024

R.G. Tarih ve Sayı: 28/7/2025 - 32969

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Selahaddin MENTEŞ

Yılmaz AKÇİL

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Turan HENDEN

Vekili : Av. Yağmur KILIÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, müşterek çocuğun yurt dışında bulunan mutat meskenine iade edilmesi talebiyle açılan davanın reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Türkiye Cumhuriyeti ve İsviçre vatandaşı olan başvurucu ile Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı G.A.nın 2016 yılında yaptığı evlilikten 4/5/2019 tarihinde İsviçre'de doğan bir kız çocukları vardır. Taraflar İsviçre'de ikamet ederken G.A. müşterek çocukla 31/8/2019 tarihinde Türkiye'ye gelmiştir.

3. Başvurucu, müşterek çocuklarının ve annesinin İsviçre'ye geri dönmediğini ve çocuğun Türkiye'de haksız şekilde alıkonulduğunu iddia ederek Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi uyarınca çocuğun mutat meskenine iade edilmesi talebiyle İsviçre makamlarına başvurmuştur. Talebin Adalet Bakanlığı (Bakanlık) aracılığıyla iletildiği İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığınca müşterek çocuğun mutat

meskeni olan İsviçre'ye iade edilmesi istemiyle dava açılmıştır. Davanamede, çocukla tatil amacıyla Türkiye'ye gelen davalı annenin İsviçre'ye dönmediği ifade edilmiştir. Davalı anne tarafından sunulan savunma dilekçesinde ise başvurucunun psikolojik sorunlarının bulunduğu ve henüz çok küçük olan çocuğun İsviçre'ye iadesine karar verilmesinin onun yararına olmayacağı ileri sürülmüştür.

4. İstanbul Anadolu 21. Aile Mahkemesinin 25/9/2020 tarihli kararıyla çocuğun iadesi talebiyle açılan davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde, çocuğun dava tarihi itibarıyla anne sütü aldığı, çocuğun iadesi hâlinde davalı annesini görme ihtimalinin hiç olmayacağı ya da çok kısıtlı olacağı, iadenin bu aşamada müşterek çocuk için psikolojik açıdan tehlike oluşturacağı belirtilmiştir. Ayrıca tanık anlatımlarına göre başvurucunun kenevir içerikli sigara kullandığı, bu maddenin kullanımının gerek örnek teşkil etmesi gerekse de fizyolojik olarak sağlık bozucu etkisinin bulunması nedeniyle çocuğu olumsuz etkileyeceğinin açık olduğu ve tüm bu hususların Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. İstinaf talebi, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesinin 1/2/2021 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

5. Temyiz üzerine inceleme yapan Yargıtay 2. Hukuk Dairesi iade kararının çocuğu fiziksel veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağı veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceği konusunda ciddi bir risk olduğuna yönelik delil olmadığı ve iade talebinin reddini gerektiren sebepler bulunmadığı gerekçesiyle anılan kararın bozulmasına 19/4/2021 tarihinde karar vermiştir. Bozma kararı üzerine yapılan yargılamada Aile Mahkemesi, davanın reddine ilişkin verdiği önceki kararında direnmiş ve çocuğun anne sütüne ihtiyaç duyduğu yönünde sunulan sağlık raporunu da dikkate alarak aynı gerekçelerle davanın reddine karar vermiştir. Başvurucunun ve Başsavcılığın temyiz istemi, Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 8/3/2022 tarihli kararıyla reddedilmiş; Aile Mahkemesince verilen davanın reddine ilişkin direnme kararı onanarak kesinleşmiştir. Kararın gerekçesinde; yaşı henüz küçük olan çocuğun İsviçre'ye iade edilmesi hâlinde çocuğun üçüncü bir kişi tarafından bakılacak olmasının ve küçüğün hiç ayrılmadığı annesinden uzaklaştırılmasının çocuk açısından fiziksel ve psikolojik olarak tehlike oluşturacağını, davanın reddi yönünde verilen kararın hukuka uygun olduğunu ifade etmiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 20/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 19/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; müşterek çocuğun ortak velayet altında olduğu bir dönemde kendi rızasına aykırı olarak Türkiye'ye getirildiğini ve burada haksız şekilde alıkonulduğunu, çocuğun yaşının küçük olmasının iadeden kaçınma için tek başına yeterli olmadığını, iade kararı verilmesi hâlinde çocuğun üçüncü kişi tarafından bakılacağı kabulüyle oluşturulan ret gerekçesinin Lahey Sözleşmesi'nin amacıyla bağdaşmadığını ileri sürmüştür. İsviçre'de yaşadığını ve çocuğun mutat meskeninin de İsviçre olduğunu belirten başvurucu; yargılama sürecinde çocuğun İsviçre'de nasıl bir yaşam sürdüreceğine yönelik araştırma yapılmadığını, çocuğun iadesinden kaçınmayı gerektiren koşulların bulunmadığını, nihai kararın çocuğuyla olan bağlarını ve çocuğun üstün yararını olumsuz şekilde etkileyeceğini belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedenin de bulunmadığı anlaşılan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Her çocuk, menfaatleri aksini gerektirmedikçe ebeveyni ile doğrudan ve düzenli olarak kişisel ilişkisini sürdürme hakkına sahiptir. Lahey Sözleşmesi, kaçırılan veya taraf devletlerden birinde yasa dışı alıkonulan çocuğun ivedi şekilde iadesini ve ebeveyn tarafından gerçekleştirilen uluslararası çocuk kaçırma vakalarının çözümü hususunda hızlı bir prosedür öngörmekte ve Lahey Sözleşmesinde yer verilen sınırlı sayıdaki istisnai hâller dışında çocuğun bulunduğu ülkenin yetkili makamlarının çocuğu mutat ikametgâhı olan ülkesine ivedi şekilde iade etmesini zorunlu kılmaktadır (Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, §§ 46, 47). Söz konusu istisnalardan biri de çocuğun ağır fiziksel veya psikolojik zarar riskine maruz bırakılması veya başka bir şekilde katlanılmaz bir duruma sokulmasıdır. (Marcus Frank Cerny, § 75; Levent Aşıklar, B. No: 2014/13936, 8/3/2018, § 77). Anayasa Mahkemesi, anneye bağımlılık çağında olan ve doğumundan itibaren anne tarafından bakılan çocukların anne yanındayken alıştığı koşullardan ve anneden koparılarak başka bir ülkeye gönderilmesinin çocuk üzerinde olumsuz etkileri olabileceğinin de gözetilmesi gerektiğini belirtmiştir (Dilek Tsakırıdıs, B. No: 2018/35068, 9/6/2020, § 46).

13. Ebeveyn ve çocuk arasındaki aile yaşamının tesisinde dikkate alınması gereken temel unsur çocuğun üstün yararıdır. Kamu makamları çocuğun üstün yararını daima dikkate alarak ve ebeveyn ile çocuğun menfaatleri arasındaki adil dengeyi gözeterek karar verilmelidir (M.M.E. ve T.E., B. No: 2013/2910, 5/11/2015, § 133). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, derece mahkemeleri tarafından izlenen usulü denetleme ve özellikle mahkemelerin Lahey Sözleşmesi hükümlerini yorumlayıp uygularken Anayasa’nın 20. ve 41. maddelerindeki güvenceleri gözetip gözetmediğini belirleme yetkisine sahiptir (Marcus Frank Cerny, § 62; Levent Aşıklar, § 68).

14. Somut olayda başvurucunun ve Başsavcılığın iade talebi ilgili mahkemelerce reddedilmiştir. Kararların gerekçelerinde somut birtakım olgulardan bahsedilmek suretiyle yaşı henüz küçük olan ve anne sütü alan çocuğun mutat mesken ülkesi olan İsviçre'ye iade edilmesi hâlinde fiziksel ve psikolojik yönden tehlikeli bir duruma maruz kalacağının açık olduğuna yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur.

15. Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesine göre çocuğun iade edilmesinin çocuğu fiziki veya psikolojik bir tehlikeye maruz bırakacağının veya başka bir şekilde müsamaha edilemeyecek bir duruma düşüreceğinin tespiti hâlinde yargısal makamların usule ilişkin güvenceleri işleterek ve çocuğun üstün yararını gözönüne alarak iade talebini reddetme konusunda takdir yetkisine sahip oldukları şüphesizdir. Bu doğrultuda ilgili yargısal makamlarca yapılan değerlendirmelerde öncelikle çocuğun yararının neleri gerektirdiğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmelerin yapıldığı, gerek başvurucu olan babanın gerekse annenin iddialarının dikkate alındığı, taraflarca ileri sürülen delillerin irdelendiği ve Lahey Sözleşmesi'nin 13. maddesinde öngörülen istisnaların olayda gerçekleştiğinin kabul edilmesine ilişkin ilgili ve

yeterli açıklamalara yer verildiği görülmüştür.

16. Başvurucu, dava süreçlerinde iddia ve savunmaları ile delillerini yazılı ve sözlü olarak sunmuş; verilen kararlara karşı kanun yollarına başvurarak etkili bir katılım sağlamıştır. Neticede adil yargılanma hakkının usule ilişkin gereklerine riayet edilerek yapılan yargılamalar neticesinde çocuğun üstün yararının sağlanması amacı doğrultusunda ve Lahey Sözleşmesi'nin getirdiği güvenceler de gözönüne alınarak derece mahkemelerince oluşturulan çocuğun iade edilmesi talebinin reddine ilişkin karar gerekçelerinin aile hayatına saygı hakkı bağlamında ilgili ve yeterli olduğu, bu suretle çatışan menfaatler arasında adil bir denge kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.